

79 08

MORALIS
CHRISTIANA
EX SCRIPTURA SACRA,

Traditione, Conciliis, Patribus, &
Insignioribus Theologis

Jos. Sautors

C 26/II

EXCERPTA:

*In qua positis & statutis principiis generalibus deducuntur Consecraria,
quibus casus conscientia sigillatim explicantur.*

AUCTORE

R. P. JACOBO BESOMBES

Doctore Theologo, Congregationis Doctrinae Christianae,
& in Provincia Tolosana ejusdem Congregationis
Praeposito Provinciali.

EDITIO QUARTA,

*In qua BENEDICTI XIV. P. O. M. decreta mores spectantia, item Canones
paenitentiales, aliaque nonnulla ad calcem secundi Tomi addita sunt.*

TOMUS II.

MUTINÆ. SUPERIORUM PERMISSU.
MDCCLII.

PROSTANT VENETIIS
APUD SIMONEM OCCHI SUB SIGNO ITALIÆ.

Raffaele Canonico Martemucci di
Matera

INDEX TRACTATUUM,

E. T. C A P I T U M

Quæ in hoc secundo Volumine continentur.

Quisquis hæc legit, ubi pariter certus est, pergat mecum; ubi pariter hæsitat, quærat mecum; ubi errorem suum cognoscit, redeat ad me; ubi meum, revocet me, & ita ingrediamur simul charitatis viam, tendentes ad eum, de quo dictum est: *Quærite faciem ejus semper. August. lib. I. de Trin. cap. 3.*

TRACTATUS I. De præceptis Ecclesiasticis. pag. 1

CAPUT PRÆLIMINARE. De auctoritate Ecclesiæ in condendis legibus. ibid.

Ecclesiæ habet potestatem condendi leges obligantes in conscientia singulos Baptizatos. ib.

Consecratoria hujus doctrinæ. 2

Præcepta Ecclesiæ aut pietatem erga Deum, aut sobrietatem erga nos ipsos, aut justitiam erga proximos præscribunt. ibid.

Consecratoria hujus doctrinæ. ibid.

De Præceptis Ecclesiasticis cultum erga Deum, & Sanctos respicientibus. 3

CAPUT II. De primo Ecclesiæ præcepto. ibid.

Ecclesiæ habet auctoritatem instituendi dies festos. ibid.

Consecratoria hujus doctrinæ. 4

Præter peccata & opera servilia Ecclesiæ diebus Dominicis & Festis vetat ea tripudia, ea spectacula & ea convivia, quæ a solemnitatibus paganorum in festivitates Ecclesiæ malitia demonis irrepserunt. ibid.

Consecratoria hujus doctrinæ. 5

Ecclesiæ præcipit, ut diebus Dominicis & Festis fideles præter Missam vacent aliis pietatis operibus. 6

Consecratoria hujus doctrinæ. ibid.

Describitur quasi historice, quomodo Ecclesiæ dies Dominicos & Festos ordinaverit. 7

Quid sit Ecclesiæ. ibid.

Quomodo Ecclesiæ Sacrificium laudis & corporis Christi Deo offerat. 8

Quomodo Ecclesiæ dies feriales & dies Dominicos & Festos ordinet. ibid.

Quomodo ordinentur dies Dominici. ibid.

Quo pacto possint facile instrui fideles a Parochis. 10

CAPUT III. De secundo Ecclesiæ Præcepto. ibid.

Quid Missa. ibid.

Quotuplex Missa. ibid.

Præcipitur singulis fidelibus diebus Dominicis & Festis, sub pœna peccati mortalis, ut Missam integram audiant. ibid.

Consecratoria hujus doctrinæ. 12

Ut fideles satisfaciant præcepto audiendi Mis-

sam, debent ei & modeste quoad corpus, & devote quoad mentem, assistere, & habere intentionem actum religiosum exercendi. 13

Consecratoria hujus doctrinæ. ibid.

Omnes fideles, sive iusti, sive peccatores, debent Sacrificio Missæ, cum Ecclesiæ præcipit, assistere. 15

Consecratoria hujus doctrinæ. ibid.

Impotentia physica, vel moralis excusat ab auditione Missæ. 17

Consecratoria hujus doctrinæ. ibid.

Licet diebus Dominicis & Festis Missa non interesse ad evitandum grave damnum vel sibi, vel proximo, vel Reipublicæ obventurum ex Missæ auditione: damnum, inquam, vel in anima, vel in corpore, vel in bonis fortuna. ibid.

Consecratoria hujus doctrinæ. 18

Nulla est alia causa legitima, quæ excuset nos ab auditione Missæ. ibid.

Diversi modi audiendi Missam utiliter & fructuose. ibid.

Consuetudo audiendi Missam Parochialem est antiquissima, & satis constanter in Ecclesiâ observata. 19

Consuetudo audiendi Missam Parochialem multas affert utilitates Fidelibus eam observantibus. 20

Consuetudo audiendi Missam Parochialem potest vim strictæ legis habere, si ita visum fuerit Ecclesiæ Pastoribus. ibid.

Omittere Missam Parochialem in his Diocesisibus, in quibus sub pœna excommunicationis strictè præcipitur Fidelibus, ut eam audiant, est peccatum grave, 21

Omittere Missam Parochialem ex contemptu, etiam in his Diocesisibus, in quibus non præcipitur sub pœna excommunicationis, sed solum consulitur, ut exercitium pium & sanctum, est peccatum mortale. ibid.

Nulla videtur esse lex Ecclesiastica generalis, obligans omnes & singulos Fideles ad audiendam Missam Parochialem diebus Dominicis & Festis. ibid.

Quamvis nulla sit lex generalis, præcipiens strictè singulis fidelibus, ut singulis diebus

INDEX

Dominiis & Festis Parochia ad audien- dam Missam Parochialem assistant, tamen hortandi sunt populi, ut huic Officio quam frequentius poterunt satisfaciant.	22
CAPUT IV. De Præceptis Ecclesiasticis circa jejunia & abstinentioniam a carni- bus.	23
Quid & quotuplex jejunium.	ibid.
Omnes omni tempore tenemur observare jeju- nium spirituale, situm in abstinentia a pec- cato.	ibid.
Consectaria hujus doctrina.	24
Præter jejunium spirituale omnes omni tem- pore tenemur ad jejunium corporale, quan- do ex testimonio conscientia judicatur ne- cessarium.	ibid.
Consectaria hujus doctrina.	25
Tenemur omnes observare jejunium Medici- nale, Philosophicum, & Theologicum, quo- ties id judicatur necessarium ad sanita- tem, ad mentis perfectionem, & ad piete- tis exercitium.	ibid.
Consectaria hujus doctrina.	26
Ecclesia habet auctoritatem instituendi solem- nia quadam jejunia, quæ Christiani sin- guli debent observare juxta modum ab Ec- clesia præscriptum.	27
Consectaria, in quibus historice referuntur tempora per Ecclesiam jejunii destinata.	28.
Observanda est abstinentia a carnibus diebus Rogationum, & qualibet feria sexta & quolibet Sabbato, his locis exceptis, in quibus ex consuetudine certis Sabbatis usus carnium est licitus.	29
Hæc carniū manducatio non est ex se mala, sed solum ex interdicto Ecclesie.	ibid.
Ad Ecclesiam pertinet determinare non so- lum tempora, quibus jejunare nos oportet, sed etiam modum, secundum quem jejunare nos convenit.	ibid.
Consectaria hujus doctrina.	ibid.
Non solum jejunium observandum est morao ab Ecclesia præscripto, sed etiam ea adjuncta observanda sunt, sine quibus jejunium non potest esse vel salutare, vel meritorium, vel virtuosum.	30
Consectaria hujus doctrina.	31
Observatio jejunii Ecclesiastici obligat Chri- stianos sub peccato mortali, nisi justam ha- beant excusationem.	32
Consectaria hujus doctrina.	33
Tria excusant ab observantia jejunii Eccle- siastici, infirmitas corporalis, ætatis debi- litas, & necessitas incompatibilis cum je- junio.	34
Consectaria hujus doctrina.	35
Quando tria supradicta non talia sunt, ut excusent a totali jejunii severitate, tunc servanda est ea jejunii austeritas, quæ observari potest.	36
Consectaria hujus doctrina.	ibid.
CAPUT V. De præceptis Ecclesiæ circa decimas, obligationes, &c.	37
Obligatio sustentandi Ministros Dei est de ju- re naturali.	ibid.
Consectaria hujus doctrina.	ibid.
Fideles tenentur oblationes, primitias & de- cimas Ministris Dei tradere, non juxta legi- s Mosæ consuetudinem, sed juxta Ec- clesie determinationem.	ibid.
Consectaria hujus doctrina.	38
Decima penduntur secundum consuetudinem Patriæ.	ibid.
TRACTATUS II. De Censuris Ecclesia- sticis.	ibid.
CAPUT I. De potestate, quam habet Ec- clesia infligendi Censuras.	ibid.
Ecclesia habet potestatem infligendi censuras.	ibid.
Consectaria hujus doctrina.	39
Non novus, sed antiquissimus est tum in Sy- nagoga, tum in Ecclesia censurarum usus.	40.
Consectaria hujus doctrina.	41
CAPUT II. De diversis censurarum gene- ribus.	ibid.
Quid censura juxta auctores Ecclesiasticos.	ib.
Quotuplex censura.	42
Varia divisio censurarum.	43
De Causis Censurarum.	ibid.
Consectaria ex prædictis illata.	ibid.
CAPUT III. De Causis dispensantibus a Censuris.	44
Censura non potest ferri nisi propter aliquod delictum, & ideo lata contra innocentem est nulla.	ibid.
Consectaria hujus doctrina.	ibid.
Censura lata propter peccatum internum est nulla.	ibid.
Consectaria hujus doctrina.	ibid.
Gravis Censura non potest ferri nisi propter peccatum mortale.	45
Consectaria hujus doctrina.	ibid.
Censura lata propter peccatum non incurritur, nisi peccatum fuerit ultimo completum.	ib.
Consectaria hujus doctrina.	ibid.
Excommunicatio lata propter peccatum exter- num & mortale est nulla, nisi intervenie- rit contumacia.	ibid.
Consectaria hujus doctrina.	46
Ignorantia tum juris, tum facti, modo non sit crassa, sicuti & metus excusant a cen- suris.	ibid.

TRACTATUM &c.

Consectaria hujus Doctrina.	ibid.
Ut quis possit valide ligari censuris, requiri- tur, ut sit homo, viator, compos mentis & pubes, & ut sit baptizatus.	47
Consectaria hujus Doctrina.	ibid.
Solus Superior Ecclesiasticus habens jurisdi- ctionem contentiosam potest ferre censuras.	ibid.
Consectaria hujus Doctrina.	48
Ut censura lata sententia sit valida, tot re- quiruntur conditiones, quot requiruntur ad valorem sententia juridice prolata.	49
Consectaria hujus Doctrina.	ibid.
Si Christianus coram Deo sit reus criminis, ob quod fertur censura, debet se gerere, quasi esset censuris innodatus; si sit innocens, de- bet potius injuriam pati, quam scandalum causare.	50
Ut censura ferenda sententia, seu commina- toria, sit valida, eadem requiruntur con- ditiones, quæ ad valorem legis.	ibid.
Consectaria hujus Doctrina.	ibid.
CAPUT IV. De absolutione a censuris.	ibid.
Qui absolvit a censuris debet esse Clericus, habens jurisdictionem contentiosam, & hoc debet facere certa scientia & sponte.	51
Consectaria hujus Doctrina.	ibid.
A censuris juridice latis ab homine ille solus potest absolvere, qui eas tulit & se- bi reservavit, vel ejus delegatus, aut suc- cessor, aut superior via appellationis.	ibid.
Consectaria hujus Doctrina.	52
Ab omnibus censuris, & irregularitatibus, & casibus reservatis summo Pontifici potest Episcopus absolvere in foro interiori, modo casus sit occultus & non publicus, excepta irregularitate, quæ oritur ex homicidio vo- luntario.	ibid.
Consectaria hujus Doctrina.	ibid.
A quibuscumque censuris latis a jure, modo non sint reservata, potest absolvere quilibet Sacerdos habens facultatem absolvendi a peccatis.	53
Consectaria hujus Doctrina.	ibid.
CAPUT V. De excommunicatione.	ibid.
Quid & quotuplex sit excommunicatio major.	ibid.
Excommunicatio major privat excommunica- tum communionem gratia, Sacramentorum, & precum directe; indirecte vero privat communionem civili.	54
Consectaria hujus Doctrina.	ibid.
Nemo tenetur vitare excommunicatum, nisi sit nominatim denunciatus, vel ob eviden- tiam patrati criminis ipso facto excommu- nicatus agnoscat.	56
Consectaria hujus Doctrina.	ibid.
In Gallicana Jurisprudencia praxi non alia admittitur notorietas, quam notorietas ju- ris.	57
Consectaria hujus Doctrina.	ibid.
Peccant letaliter, qui cum excommunicato de- nuntiato communicant vel in crimine, vel in divinis, vel etiam in civilibus, si fiat in contemptum Ecclesie.	ibid.
Consectaria hujus Doctrina.	ibid.
Licet pro excommunicatis in genere orare, sed non inter orationes, quæ pro membris Ec- clesie fiunt.	58
Christianus potest citra peccatum communi- care cum excommunicatis, quoties honor Dei, utilitas propria, vel proximi, illud exigunt.	ibid.
Quinque casus, in quibus cum excommuni- cato licet aliquam communionem habere.	ibid.
Excommunicati, sive manifesti, sive occulti, graviter peccant, & novas pœnas Ecclesia- sticas incurrunt, si pertinaciter contra Ec- clesiam vetitum divinis sese velint ingerere.	59
Consectaria hujus Doctrina.	ibid.
Excommunicatio minor privat excommunica- tum passiva tantum Sacramentorum parti- cipatione.	ibid.
Consectaria hujus Doctrina.	ibid.
Monitoria non debent concedi, nisi ob graves causas.	60
Consectaria hujus Doctrina.	ibid.
Illi omnes, & soli tenentur sub pœna ex- communicationis, publicato monitorio, reve- lare, qui ex jure natura tenentur ad tes- timonium ferendum.	ibid.
Consectaria hujus Doctrina.	ibid.
Quæ sint observanda, ut quis declaretur in- currere excommunicationem aliquam ex il- lis, quæ in Pronao proclamantur.	62
CAPUT VI. De variis excommunicatio- nibus.	ibid.
Excommunicationes reservata in Gallia sum- mo Pontifici juxta Cabassurium communiter receptum.	63
Excommunicationes reservata Episcopis in Gal- lia juxta eundem.	ibid.
Excommunicationes Papa reservata juxta Bul- lam in Cœna Domini, quæ Bulla non re- cipitur in Gallia.	ibid.
Excommunicationes reservata summo Pontifici extra Bullam Cœna.	ibid.
Excommunicationes aliquæ contra Laicos nulli reservata.	64
Excommunicationes nemini reservata contra Lai-	

Laicos & Clericos saculares & regulares. 65
CAPUT VII. De Suspensione. ibid.
Causa Suspensionis. ibid.
Regula, quibus discerni potest, qualis sit suspensio. ibid.
Effectus suspensionis. 66
Quomodo tollatur suspensio. ibid.
Suspensiones lata contra Clericos propter illicitam Ordinis receptionem. 67
Suspensiones lata contra Clericos propter illicitum exercitium Ordinis suscepti. ibid.
Suspensiones lata contra Clericos ratione Beneficiorum. ibid.
Suspensiones lata contra Clericos ex variis defectibus. 68
Suspensiones contra Clericos & Pralatos maiores. ibid.
Ex parte promotionis ad Episcopatum. ibid.
Ex parte collationis Ordinum. ibid.
Ex parte collationis Beneficiorum, aut eorum fructuum. ibid.
Suspensiones, quæ ratione diversorum defectuum incurruntur ab Episcopis. 69
CAPUT VIII. De Interdicto. ibid.
Interdictum importat privationem Sacramentorum, Divinorum Officiorum, & Ecclesiastica Sepultura. ibid.
Consecratoria hujus doctrina. ibid.
Interdictum non vetat usum Sacramentorum necessarium, nec exercitium eorum, quæ possunt fidelium salutem promovere. ibid.
Consecratoria hujus doctrina. ibid.
Quando plura connectuntur, interdicto loco principali, locus accessorius & contiguus censetur interdictus: sed quando plura disparate se habent, interdicto uno, aliud non censetur interdictum. 70
Consecratoria hujus doctrina. ibid.
Causa excusantes ab interdicto. ibid.
Peccatum & poena eorum, qui violant interdictum. ibid.
Qui possunt absolvere ab interdicto. ibid.
De cessatione interdicti. ibid.
De casibus, in quibus incurritur interdictum. 71
CAPUT IX. De Irregularitate. ibid.
Quid & quod duplex irregularitas. ibid.
Sexus femineus excluditur a receptione Ordinum. 72
Viri non baptizati non possunt valide recipere Ordines. ibid.
Consecratoria hujus doctrina. ibid.
Irregularitas ex jure Ecclesiastico est duplex: alia ex defectu, alia ex delicto. 73
Consecratoria hujus doctrina. ibid.
Qui voluntarie concurrunt ad homicidium,

vel mutilationem injustam, non possunt licite Ordines recipere, & sunt irregulares ex jure Canonico. 76
Qui dat operam rei illicita, aut etiam licita, si non sufficientem adhibeat diligentiam, est irregularis, si sequatur homicidium etiam casualiter. 77
Qui dat operam rei licita, & prudentem adhibet diligentiam, etiam si ex ejus actione sequatur homicidium casuale, non est irregularis. 78
Irregularitas jure divino nullatenus tolli potest auctoritate Ecclesia. ibid.
Irregularitas jure Ecclesiastico potest tolli ab Ecclesia. ibid.
Si proveniat ex delicto occulto, & non deducto ad forum contentiosum, potest tolli ab Episcopo; minime vero si proveniat ex defectu, vel ex homicidio directe & in se voluto. ibid.
Irregularitas ex defectu natalium tollitur multis modis. 79
De Depositione. ibid.
De Degradatione. ibid.
Cessatio a divinis est legitima desistentia ab Officiis Divinis, & ab administratione Sacramentorum. ibid.
In quibus casibus cessandum sit a divinis. 80
TRACTATUS III. De Beneficiis Ecclesiasticis. ibid.
CAPUT unicum, in quo explicantur singula quæ ad Beneficia Ecclesiastica pertinere possint. ibid.
Definitur Beneficium. ibid.
Dividitur Beneficium. ibid.
Quot modis conferatur Beneficium. 81
Clericus vel sacularis, vel regularis, non potest citra peccatum gravissimum suscipere Beneficium, si ad illud non sit divinitus vocatus. ibid.
Consecratoria hujus doctrina. ibid.
Clericus vel sacularis, vel regularis, non potest citra peccatum recipere Beneficium, si sit corruptis moribus. 82
Consecratoria hujus doctrina. ibid.
Clericus sive sacularis, sive regularis, non potest citra peccatum suscipere Beneficium, si non habet bonos mores, scientiam & aetatem competentem; & si hæc omnia possint probari in foro contentioso, Clericus potest privari Beneficio. ibid.
Consecratoria hujus doctrina. ibid.
Quo pacto citra crimen Beneficium amittitur. 83
Quæ crimina privent Clericum suo Beneficio. ibid.

Quid & quod duplex resignatio. ibid.
Beneficiarius non potest cedere suo Beneficio, nisi ob causas canonicas. 84
Consecratoria hujus doctrina. ibid.
Resignatio in favorem, per quam resignans designat suum successorem, est illicita & simoniaca, simonia Ecclesiastica. ibid.
Consecratoria hujus doctrina. ibid.
Resignatio in favorem maximam habet cum donatione affinitatem, ideo iisdem conditionibus constare debet quibus donatio. 85
Consecratoria hujus doctrina. ibid.
Permutationes Beneficiorum non possunt fieri privata conventionione partium, sed solum auctoritate Episcopi, qui non debet eas approbare, si advertat labem simonia intervenire, modo eam possit juridice probare, alias cogatur acceptare. 87
Consecratoria hujus doctrina. ibid.
Pensiones cum debitis conditionibus non sunt illicitæ. 88
Pensiones super beneficia resignata non possunt constitui nisi auctoritate summi Pontificis. ibid.
Consecratoria hujus doctrina. ibid.
Ut pensio sit licita, certæ conditiones sunt observandæ. 89
Qui & quot sint Collatores Beneficiorum in Gallia. ibid.
Quibus regulis adstringuntur Collatores Beneficiorum in Gallia. 90
Collatores spirituales jurisdictionem habentes, v. g. Papa, Episcopus, Capitulum, eorumque Vicarii, proprie conferunt Beneficia; alii vel solum nominant, vel præsentant. ibid.
Consecratoria hujus doctrina. ibid.
Rex potest conferre Beneficia multis titulis. 93
Patronus potest ad ea omnia Beneficia nominare, quorum se Patronum probat vel per instrumenta indubitata, vel per possessionem immemorabilem. 94
Universitates possunt ad Beneficia non consistorialia, & non Patronata, nec per indultum, vel mandatum reservata, nominare. 95
Qui conferunt Beneficia, sive per electionem, sive per præsentationem, sive per resignationem, debent solum Dei gloriam querere, & majorem Ecclesia utilitatem. 96
Consecratoria hujus doctrina. 97
Habere plura Beneficia non est ab intrinseco malum, sed ut plurimum multas in se continet deformitates. 98

Consecratoria hujus doctrina. ibid.
Qui habet Beneficium, cui annexa est cura animarum, tenetur residere in loco, in quo est Beneficium. 100
Nihil est, quod ab obligatione residentia dispenset, nisi christiana caritas, urgens necessitas, debita obedientia, & evidens Ecclesia, vel Reipublica necessitas. 101
Consecratoria hujus doctrina. ibid.
Nulla est causa valide dispensans a residentia, nisi bonum vel universalis, vel particularis Ecclesia, aut ingens utilitas Reipublica. 102
Consecratoria hujus doctrina de fictis titulis non residentis. ibid.
De justis titulis non residentis. 103
Juxta præsentem Ecclesia disciplinam nullum est Beneficium, etiam simplex, quod aliquod ministerium adjunctum non habeat, quod exercendum est ab eo, qui Beneficium illud obtinuit. 104
Consecratoria hujus doctrina. ibid.
Beneficium in Commendam est de genere eorum usum, quos Trid. Synodus reformari vehementer exoptat. 105
Consecratoria hujus doctrina. ibid.
Secundum præsentem Ecclesia usum Beneficiorum Commendararii, præter communia singulis clericis Officia, speciali obligatione tenentur singulas condiciones observare, quæ in Brevis aut Bulla institutionis præscribuntur. 106
Consecratoria hujus doctrina. ibid.
Bona, quorum Ecclesia habet dominium, hoc ipso quod sunt Ecclesia, sacra sunt, nec possunt nisi in usus a Deo, vel ab Ecclesia designatos adhiberi. 108
Si Clerici sibi approprient, ut dissipent bona Ecclesiastica, peccant contra justitiam, & ad restitutionem tenentur. 109
Si Clerici dissipent, aut in pravos usus insumant ea bona, quorum sunt domini, peccant quidem, sed non tenentur ad restitutionem. 110
TRACTATUS IV. De Praxi Beneficiorum juxta Rebuffum. ibid.
CAPUT I. Quomodo acquirantur Beneficia, quæve instrumenta ad Beneficium suscipiendum sint necessaria. 111
Ad Beneficium valide suscipiendum necessaria sunt litteræ Baptismi, Tonsura, & littera dimissoria, si a proprio Episcopo Tonsura non fuerit collata. ibid.
De modis, quibus datur Beneficium. 112
De variis provisionibus, quibus datur Beneficium. ibid.
De

INDEX

CAPUT II. De Provisionibus Papa circa Beneficia vacantia. 114
Regula Cancellaria recepta in Gallia. ibid.
De Provisionibus per Commendam. ibid.
De unione duorum Beneficiorum, vel duarum Ecclesiarum. ibid.
De erectione Ecclesiae. 116
De Translatione. ibid.
CAPUT III. De modis conservandi Beneficia. ibid.
De rescripto ad perinde valere. 117
De rescripto subrogationis in litigio. ibid.
De dispensationibus, quibus Beneficia conservantur. 118
De dispensatione ad duo, & super aetate. ibid.
Dispensatio circa defectum corporis explicatur. 119.
Explicatur dispensatio de non promovendo. ib.
Explicatur dispensatio circa malos promotos. ibid.
Explicatur dispensatio de non residendo. ibid.
CAPUT IV. Quomodo amittantur Beneficia. ibid.
De variis hominum statibus.
De necessitate divinae vocationis, quo pacto inquirenda, & qua fidelitate sequenda. ibid.
Nullus Christianus debet statum aliquem seligere sine divina vocatione. 120
Confectaria hujus doctrina. 121
Nullus est status, in quo singulis hominibus non interdicitur otium, & non praecipitur aliquis labor vel mentis, vel corporis. 122.
Confectaria hujus doctrina. 123
De variis peccatis, quae in labore corporali committi possunt. 124
Toties peccamus laborando, quoties noxio vel inutili labori incumbimus, & necessarium negligimus. ibid.
Confectaria hujus doctrina. ibid.
Toties peccatur in labore corporali, quoties non suscipitur juxta modum Christianis praeceptum. ibid.
Confectaria hujus doctrina. 125
Toties peccamus laborando corporaliter, quoties inhonestum nobis finem proponimus. ib.
Confectaria hujus doctrina. ibid.
De peccatis studentium. ibid.
Toties peccamus, quoties vel noxiis, vel inutilibus studemus, & necessaria negligimus. ibid.
Confectaria hujus doctrina. 126
Toties peccamus, quoties non suscipimus studium juxta modum Christianis praescriptum. 127.

Confectaria hujus doctrina. ibid.
Toties studendo peccamus, quoties inhonestum nobis finem proponimus. 128
Confectaria hujus doctrina. ibid.
De ludo recreativo. ibid.
Ludus recreativus simul & lucrativus non est ex suo genere peccatum; sed recreatio utilis: potest tamen esse peccatum ex circumstantiis. ibid.
Confectaria hujus doctrina. ibid.
TRACTATUS V. De Statu Religioso. 129.
 Professio Religiosa prout est consecratio, includit essentialiter tria vota: paupertatis, castitatis, & obedientiae, elicita in communitate per Ecclesiam approbata. 130
Confectaria hujus doctrina. ibid.
 Professio Religiosa, prout est ut mutua conventio, exigit in votente habilitatem votendi, & mutuum consensum in communitate. ib.
Confectaria hujus doctrina. 131
Nemo debet admitti ad statum Religiosum sine interiori vocatione. ibid.
Confectaria hujus doctrina. ibid.
Qui non sunt sui juris, non possunt admitti ad statum Religiosum, nisi ex consensu illorum, quibus subjiciuntur. 132
Confectaria hujus doctrina. ibid.
Religiosus vi sua professionis tenetur tendere ad perfectionem per exercitia virtutum Theologicarum & Cardinalium, per observantiam votorum, & per exercitia spiritualia in suo ordine praescripta. 123
Confectaria hujus doctrina. ibid.
Religiosus post professionem non potest sine causa dimittere communitatem, nec communitas Religiosum. ibid.
Confectaria hujus doctrina. 134
 Professus & communitas possunt mutuam obligationem rescindere ob causas, qua salutem aeternam respiciunt. ibid.
Confectaria hujus doctrina. ibid.
Votum paupertatis importat verum omnium temporalium abdicationem quoad proprietatem, quoad usum fructum, & quoad usum absolutum & independentem. ibid.
Confectaria hujus doctrina. 135
Votum paupertatis exigit, ut ligatus voto moderatum observet rerum temporalium usum, ab omni superfluo absteineat, ab utili & commodo ita temperet, ut paratus sit interdum aliquam penuriam pati. 136
Confectaria hujus doctrina. ibid.
Non repugnat voto paupertatis, quod Religiosi habeant mobilia bona vel immobilia in communi. 137
 Con-

TRACTATUM &c.

Confectaria hujus doctrina. ibid.
Juxta Fagnanum, Lupum, &c. nulli Religioso aut Moniali licet habere peculium, aut pensionem vitalitiam etiam cum licentia Superiorum; sed quidquid habet Religiosus, aut Monialis debet conventui incorporari. 138
Confectaria hujus doctrina. ibid.
Religiosus vi voti castitatis tenetur abstinere ab omni voluntaria delectatione venerea interna & externa. 139
Confectaria hujus doctrina. ibid.
Religiosus Professor tenetur sub peccato sacrilegii obedire legitimo Superiori in omnibus, qua sunt secundum regulam; non vero in his, qua sunt contra regulam. 140.
Confectaria hujus doctrina. ibid.
Coram Deo votum simplex & solemne idem sunt, ejusdemque obligationis. 141
Confectaria hujus doctrina. 142
TRACTATUS VI. De Statu Clericali. ibid.
Status Clericalis, prout est consecratio, exigit sanctitatem internam, eamque specialem. ibid.
Confectaria hujus doctrina. ibid.
Status Clericalis, prout est ministerium, exigit scientiam ad sacra ministranda necessariam. 143
Confectaria hujus doctrina. 144
Nemo debet admitti ad statum Clericalem sine interiori vocatione. ibid.
Confectaria hujus doctrina. 145
Qui sunt irregulares vel ex defectu, vel ex delicto, non possunt ad statum Clericalem admitti. ibid.
Clerici, a fortiori Monachi, debent iis vestibus indui, quibus a populo distinguantur, immo debent caput attonsum habere. 146
Confectaria hujus doctrina. ibid.
Clericis & Monachis interdicitur ea exercitia, qua feritatem aliquam redolent. 147
Confectaria hujus doctrina. ibid.
Clericis & Monachis interdicitur ea exercitia, quae aliquo lucro sapiunt, vel negotiis secularibus implicant. 148
Confectaria hujus doctrina. ibid.
Clericis & Monachis interdicitur ea recreatio, qua sobrietatem offendit aut castitatem. 148
Confectaria hujus doctrina. 141
Clericis & Monachis interdicitur ea recreationes, qua gravitatem Clericalem & Monachalem dedecent. ibid.
Confectaria hujus doctrina. ibid.
In Ecclesia debent esse orationes publicae, quibus per Ministros ejus potitur a Deo quod

est ad salutem necessarium. 150
Ad Ecclesiam pertinet determinare & quo pacto, & a quibus fieri debeat oratio publica. 151
Juxta antiquam Ecclesiam praxim omnes Clerici, in quocumque essent Ordine, tenebantur horas Canonicas recitare, & sic usque ad saeculum circiter decimum. ibid.
Principua Monachorum & Monialium obligatio fuit semper horas Canonicas recitare. ibid.
Juxta praesentem Ecclesiam consuetudinem triplex est titulus obligans ad horas Canonicas, Beneficium Ecclesiasticum, Ordo sacer, & professio Religiosa deputans ad chorum. ibid.
Confectaria hujus doctrina. ibid.
Quicumque tenetur Officium recitare, peccat mortaliter, si sine causa horas, vel notabilem earum partem omittat. 152
Confectaria hujus doctrina. ibid.
Quid habet aliquod Beneficium, si omittat horas Canonicas, praeter mortale peccatum, quod incurrit, tenetur ad restitutionem fructuum perceptorum pro rata omitti Officii parte. 153
Confectaria hujus doctrina. ibid.
Quicumque tenentur ad Officium, debent illud recitare cum ea intentione interna, quam exigit oratio, & cum eo ritu externo, quem praescribit Ecclesia. ibid.
Confectaria hujus doctrina. 154
Ecclesia est capax domini bonorum temporalium tam mobilia, quam immobilia. 155.
Qualis quantusque debeat esse amor paupertatis in Clericis, ostendunt exempla Christi, Apostolorum, & antiquorum Episcoporum. ibid.
Castitas est a Clericis impense observanda, siue id procedat ex constitutione Ecclesiastica, siue ex voto emisso in Subdiaconatu. 156.
Confectaria hujus doctrina. ibid.
Clerici tenentur obedire Episcopis in his, quae spectant regimen Ecclesiae, & statum Clericalem. 157
Confectaria hujus doctrina. 158
Quilibet Clericus tenetur ex vi sui status juxta ministerii sui deputationem populum saluti invigilare religionem docendo, & Sacramenta ministrando. ibid.
Confectaria hujus doctrina. 159
Oportet in docendis populis & Sacramentis ministrandis eam methodum adhibere, qua Christus & Apostoli usi sunt. ibid.
Confectaria hujus doctrina. 160
 a 5 Nul-

INDEX

<i>Nullum est in Ecclesia Officium sublimius, quam munus predicandi verbum Dei, & conferendi Sacramenta.</i>	ibid.
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	161
<i>Vota paupertatis, castitatis, & obedientiae cum ministeria Ecclesiastica componi possunt.</i>	162
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	ibid.
<i>Clericus tum secularis, tum regularis ligatus praedictis votis, qui Beneficium Ecclesiasticum suscepit, debet observare, 1. Qua pertinent ad statum Clericalem. 2. Qua pertinent ad statum suae congregationis. 3. Qua spectant ad statum Beneficiarii.</i>	163
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	ibid.
TRACTATUS VII. De Statu Laicali.	164
<i>Quicumque in aliqua dignitate civili constituti sunt praeter alios Laicos, debent Deo timorem aliquem specialem.</i>	ibid.
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	ibid.
<i>Quicumque in aliqua dignitate constituti sunt, debent post timorem Dei, cuius sunt creaturae, maximam reverentiam erga Ecclesiam, cuius sunt membra.</i>	165
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	166
<i>Magnates debent omni tempore, tum belli, tum pacis, in speciali erga Reges fidelitate una cum suis Vassallis persistere.</i>	ibid.
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	167
<i>Magnates debent plebeiis omnibus providam & beneficam dilectionem, & protectionem apud Reges.</i>	ibid.
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	ibid.
<i>Tot tantaque sunt Magnatum Officia, ut vix sine summa vigilia circumspici possint.</i>	168
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	ibid.
<i>Qui sunt in statu subjectionis, debent humiliter in eo statu persistere, & conditionem Magnatum timere potius quam desiderare.</i>	164
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	ibid.
<i>Litigare in iudicio vel civiliter, exigendo bona temporalia nobis iuste debita, vel criminaliter, exigendo iustam vindictam, non est peccatum.</i>	170
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	ibid.
<i>Quamvis litigare coram legitimo iudice sit licitum, tamen potest fieri illicitum ex circumstantiis.</i>	ibid.
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	171
<i>Dotes necessariae iudici sunt auctoritas iudicandi, scientia discernendi, voluntas constans ius suum cuique reddendi, & fugaciusculumque venalitatis in iudicio exercendo.</i>	172
<i>Peccat iudex, qui iudicat sine auctoritate vel ordinaria, vel delegata, vel accessoria, vel arbitraria.</i>	ibid.
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	ibid.
<i>Peccat iudex, qui ex ignorantia, vel negligentia, quam oportet, iudicat.</i>	174
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	ibid.
<i>Peccat iudex, qui quocumque modo corruptus iudicat inique vel quoad obiectum, vel quoad modum procedendi.</i>	ibid.
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	175
<i>Peccat iudex, quoties contra Regum edicta aliquid pretio aestimabile accipit, vel ut ius dicat, vel ut alicui partium foveat, vel ut crimina impunita relinquat.</i>	ibid.
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	176
<i>In iudicio criminis quatuor requiruntur, iudex legitimus, actor, sive accusans, aut aenuncians, Reus, & testes irrefragabiles.</i>	ibid.
<i>Judex non potest iudicare reum, nisi in illum auctoritatem habeat vel ordinariam, vel delegatam, vel accessoriam.</i>	177
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	ibid.
<i>Judex habens legitimam auctoritatem debet iuxta juris formas procedere.</i>	ibid.
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	ibid.
<i>Judex supradictus debet iudicare secundum allegata & probata.</i>	ibid.
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	ibid.
<i>Judex tenetur reum accusatum & convictum poenis a lege praescriptis addicere.</i>	178
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	ibid.
<i>Illi omnes possunt accusare, qui expresse per jura non prohibentur.</i>	ibid.
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	179
<i>Illi omnes jure prohibentur accusare, qui praesumuntur non agere motivo iustitiae, sed aliis motivis.</i>	ibid.
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	ibid.
<i>Illi omnes accusare debent, qui sufficientes habent probationes, quibus convincant reos, quorum impunitas praevideatur Reipublicae noctura.</i>	ibid.
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	ibid.
<i>Omnis accusatio injusta redditur vel per calumniam, vel per praevagationem, vel per tergiversationem.</i>	180
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	ibid.
<i>Quomodo Confessario agendum cum eis, qui accusantur.</i>	181
<i>Nemo sive reus, sive innocens, potest malas artes, quibus se defendat, adhibere.</i>	ibid.
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	ibid.
<i>Accusatus potest iuxta juris formas se defendere, modo malas artes non adhibeat.</i>	182

Con-

TRACTATUM &c.

<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	ibid.
<i>Quando iudex non procedit juxta ordinem juris, & de hoc reus rationabiliter dubitat, tunc interrogatus non tenetur respondere iudici, nec ei veritatem aperire.</i>	ibid.
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	ibid.
<i>Cum iudex legitimus legitime procedit, idque reus certo cognoscit, tunc illi interroganti tenetur sub peccato mortali veritatem confiteri, etiam si ob hanc confessionem sit poena mortis plectendus.</i>	183
<i>Quomodo Confessarius se gerere debeat erga reum, qui juridice interrogatus est.</i>	ibid.
<i>Qui iuste condemnatus est poena mortis, murilationis &c. tenetur huic supplicio se subijcere.</i>	184
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	ibid.
<i>Accusatus damnatus injuste potest se positive cum moderamine inculpata turba contra iudicem & ministros ejus defendere.</i>	ibid.
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	ibid.
<i>Homo, quantumvis reus & iuste condemnatus, non tenetur sibi ipse poenam inflictam inferre, sed potest licite eam passive se habendo eludere.</i>	ibid.
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	185
<i>Hi solum jure natura possunt esse testes, qui veritati dignoscenda inservire possunt.</i>	ibid.
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	ibid.
<i>Jure positivo hi omnes a testimonio ferendo rejiciuntur, qui rationabiliter praesumi possunt agere alio motivo, quam amore veritatis.</i>	ibid.
<i>Confessaria hujus doctrina, ubi explicantur exceptiones contra testes.</i>	186
<i>Quoties quis legitime interrogatur, toties tenetur testimonium reddere veritati, si recuset, peccat, & tenetur ad restitutionem damnum, quae ex ejus silentio oriuntur.</i>	ibid.
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	ibid.
<i>Quicumque falsum testimonium proferat, peccat mortaliter.</i>	188
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	ibid.
<i>Duo requiruntur in Notario praecipue: scientia, qua solennes observet contractuum formulas; & fidelitas, qua nihil contra aequitatem & veritatem sinat in suis scriptis irrepere.</i>	ibid.
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	ibid.
<i>Advocatus & Procurator debent habere scientiam convenientem: primus debet habere peritiam legum, alter notitiam formalitatum juris.</i>	189
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	ibid.
<i>Procurator & Advocatus inviolabilem debent clientibus fidelitatem.</i>	ibid.
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	190
<i>Advocatus & Procurator non possunt nisi eas causas defendendas suscipere, quas iustas bona fide arbitrantur.</i>	ibid.
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	ibid.
<i>Advocatus & Procurator licite possunt iustum pretium accipere & exigere.</i>	191
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	ibid.
<i>Magistri publici sunt Reipub. tum Ecclesiasticae, tum civili maxime necessarii.</i>	ibid.
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	193
<i>Qui ad munus publice docendi eligitur, debet esse immunis ab illis mentis, cordis & corporis defectibus, qui Scholasticos a studio removere possent.</i>	194
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	195
<i>Qui ad munus publice docendi assumptus est, Christum debet in eo exercitio sibi & invocandum & imitandum proponere.</i>	ibid.
<i>Confessaria de his, quae Magistri publici sibi ipsis debent.</i>	196
<i>Confessaria de his, quae Magistri publici debent discipulis.</i>	197
<i>Dirigitur studium humaniorum litterarum.</i>	201
<i>Dirigitur studium Theologicum.</i>	202
<i>Dirigitur studium utriusque juris.</i>	ibid.
<i>Confessaria de his, quae Magistri publici debent veritati.</i>	203
<i>Juvenes, praecipue qui academias frequentant, maxime debent virtuti & pietati sectanda insistere.</i>	205
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	206
<i>Qui student in publicis academias, tenentur sub gravi peccato pro viribus studio incumbere.</i>	ibid.
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	207
<i>Adolescentes, qui academias frequentant, debent Magistros publicos assidue audire, & sana eorum doctrina humiliter acquiescere.</i>	ibid.
<i>Confessaria hujus doctrina.</i>	208
<i>Scholastici ita debent ardenter veritatem amare, ut obices omnes ab illa removen-tes, longe abjiciant, & media omnia ad illam deducunt sedulo amplectantur.</i>	ibid.
<i>Confessaria de obicibus a veritate removen-ribus.</i>	ibid.
<i>Confessaria de mediis eligendis ad veritatem assequendam.</i>	210
<i>Quo pacto artes liberales eum, quem merentur, splendorem consequi possent.</i>	212
<i>Artes mechanicae sunt maxime utiles, & earum</i>	rum

nam exercitium ad salutem consequendam
aptissimum est. 213
Consecraria hujus Doctrina. ibid.
Quicumque artibus mechanicis vacat, nihil
in eis debet admittere, quod damnum pro-
ximo causare possit. 214
Consecraria hujus Doctrina. ibid.
Prelati tam Ecclesiastici, quam Religiosi de-
bent sibi Christum tamquam prototypum
proponere. 217
Consecraria de his, qua Superiores spiritua-
les sibi debeant. 218
Consecraria de his, qua Prelatus tum Ecce-
siasticus, tum Religiosus debet Deo. 221
Consecraria de his, qua Prelatus debet ovi-
bus suis. 223
Consecraria de his, qua Prelati debent Ec-
clesia, vel Communitati, cui præsunt. 227
Qui subsunt spiritualiter, debent sibi Chri-
stum imitandum proponere, ut fideliter &
hilariter Prelatis suis obediant. 229
TRACTATUS VIII. De Sacramentis.
Proœmium. 230
Prima pars hujus Tractatus, qua solos con-
scientia casus respicit. ibid.
Proœmium hujus partis. ibid.
Varia annotationes ad intelligentiam hujus
Tractatus. ibid.
Quid sit gratia, & quatuorplex. ibid.
Quid sit Sacramentum, & quatuorplex. 231
Quomodo Theologi explicant naturam Sacra-
menti a Christo instituti. ibid.
Quid sit materia, quid forma in Sacramen-
tis. ibid.
Qua sit intentio requisita in Sacramentis con-
ferendis & recipiendis. 232
Recensentur historice varii errores circa sa-
cramenta, & explicatur, quid sit necessa-
rio credendum de sacramentis. ibid.
Quanam sint qua reddunt sacramentum va-
lidum, vel invalidum; licitum, vel illicitum. 235
Ad sacramentum quatuor requiruntur, materia,
forma, subjectum potens recipere, & Mi-
nister potens conferre, cum intentione fa-
ciendi serio & non jocosè id quod facit Ec-
clesia. ibid.
Ad validitatem sacramenti requiruntur de-
bita materia, debita forma, debita in-
tentio, subjectum potens recipere, & Mi-
nister potens conferre. Ad decentiam re-
quiruntur ritus in Ecclesia adhiberi soli-
ti, debita dispositio in adulto recipiente. 236
Toties sacramentum est invalidum, & nul-
lum, quoties adhibetur aut materia, aut

forma diversa ab ea, quam Christus in-
stituit; aut intervenit vel Minister con-
ferens, vel homo recipiens alius quam
Christus elegit; aut reperitur vel in con-
ferente, vel in recipiente intentio diver-
sa ab ea, quam Christus in utroque exi-
git. ibid.
Toties sacramentum, licet validum, est in-
fructuosum recipienti, quoties illud susci-
pit sine debitis dispositionibus; & toties
est infructuosum conferenti, quoties illud
ministrat sine debita sanctitate, vel omi-
tit caeremonias ex usu Ecclesia adhiberi so-
litas, vel scienter negligit eum ordinem,
eamque decentiam, quam Deus vult obser-
vari. 237
Quoties caeremonia in solemnibus sacramentorum
administratione adhiberi solita omittuntur,
toties sacramentum remanet validum, sed
fit illicitum. ibid.
Toties sacramentum validum in se fit illi-
citur, quoties servatis etiam solemniori-
bus caeremoniis, & supposita etiam san-
ctitate Ministri conferentis, & adulti re-
cipientis, omittuntur aliqua circumstan-
tia vel loci, vel temporis, vel persona-
rum, quas Ecclesia omitti vetat; v. g.
sacramenta conferuntur alio in tempore,
alio in loco, quam Ecclesia velit, vel
dantur a Ministro, aut recipiuntur a sub-
jecto aliter affectis, quam Ecclesia velit. 238
Mutatio substantialis in materia, forma,
& intentione reddit sacramentum nullum
& invalidum; mutatio vero accidentia-
lis reddit sacramentum illicitum. ibi-
dem.
Materia Baptismi est aqua vera & natu-
ralis; nec refert frigida sit, an calida.
Forma autem est: Ego te baptizo in
nomine Patris, & Filii, & Spiritus
Sancti. 239
Consecrarium I. de multiplici mutatione in
Baptismo ex parte aquae. ibid.
Consecrarium II. de mutatione ex parte ab-
lutionis. 240
Consecrarium III. de mutatione ex parte for-
mæ. ibid.
Consecrarium IV. de mutatione circa inten-
tionem. 242
Consecrarium V. de mutatione, qua potest con-
tingere ob actionem Ministri. 243
Materia Confirmationis est impositio manuum
Episcopi & chrismi; forma vero: Signo
te signo Crucis &c. 244
Consecrarium I. de multiplici mutatione in

Confirmatione ex parte materia remota.
ibid.
Consecrarium II. de mutatione ex parte mate-
ria proxima. 245
Consecrarium III. de mutatione ex parte for-
mæ. ibid.
Consecrarium IV. de eo, qui omittit vel im-
positionem manuum, vel preces præscriptas. 246
Consecrarium V. de multiplici mutatione ex par-
te intentionis. ibid.
Materia Eucharistia est panis triticus &
vinum de vite; forma vero consecrans pa-
nem est hæc: Hoc est enim corpus meum:
& forma consecrans vinum est hujusmodi:
Hic est enim Calix Sanguinis mei, &c. 247
Consecrarium I. de multiplici mutatione in Eu-
charistia ex parte materia remota, panis sci-
licet & vini. ibid.
Consecrarium II. Ex parte actionis terminata
ad species consecrandas. 249
Consecrarium III. de multiplici mutatione ex
parte formæ. 250
Consecrarium IV. ex parte mutationis circa in-
tentionem vel conficiendi, vel distribuendi,
vel recipiendi. ibid.
Materia Pœnitentia sunt actus pœnitentis,
contritio, confessio, satisfactio; forma vero
sunt hæc verba: Ego te absolvo a peccatis
tuis. 251
Toties sacramentum pœnitentia est nullum,
quoties non adest contritio, confessio, &
satisfactio, qualis debet esse; & quoties
absolutio non est talis, qualis debet esse
ibid.
Contritio debet esse supernaturalis, universa-
lis, interna, suprema cum amore initiali
conjuncta, & in ordine ad sacramentum eli-
cita. ibid.
Consecraria hujus doctrina. 252
Confessio debet esse sincera & integra. 255
Consecraria hujus doctrina. ibid.
Confessio non debet esse semper integra materia-
liter, sed debet esse semper integra formaliter. 258
Consecraria hujus doctrina. ibid.
Confessio debet esse conjuncta cum cordis com-
punctione. 259
Consecraria hujus doctrina. ibid.
Sacerdos tenetur præscribere, & pœnitens te-
nere acceptare satisfactiones salutes, &
pro modo culpa congruas. ibid.
Consecraria hujus doctrina, qua docetur Con-
fessarius debere imponere salutes satisfac-
tiones. 261

Consecraria hujus doctrina, qua docetur pœni-
tentem teneri acceptare salutes satisfaccio-
nes. 262
Quadruplex fuit pœnitentia, scilicet pœni-
tentia peccatorum mortalium, pœnitentia
venialium, pœnitentia publica, & privata. 263
Pœnitentia venialium fiebat raro per con-
fessionem, sed per varia pietatis officia.
ibid.
Quid pœnitentia publica, quid solemnio
ibid.
Varii gradus pœnitentia solemnio in diversis sa-
culis. ibid.
Quantumvis diversa fuerit in imponendis satis-
factionibus disciplina, ea nunc debent esse
satisfactiones, ut præterita peccata puniant,
futuris medeantur, & scandalum, damnum-
ve reparent. 264
Consecraria hujus doctrina. 265
Solutus Episcopus, vel Sacerdos habens juris-
dictionem vel ordinariam, vel delega-
tam, potest valide absolvere a peccatis. 269
Consecraria hujus doctrina. 270
Casus in quibus potest absolvi pœnitens a re-
servatis. 273
De confessione Regularium. ibid.
Confessarius tenetur erga pœnitentem exerce-
re officia & patris, & medici, & judicis.
ibid.
Consecraria hujus doctrina. ibid.
De sigillo confessionis. 274
Ad quot extendatur sigillum confessionis. 276
Qua persona obligantur ad sigillum confessionis.
277
In nullo omnino casu potest violari sigillum con-
fessionis. ibid.
Confessarius debet se facilem & non morosum
præbere quibuscumque peccatoribus, eorum
confessiones audire, & juxta statutas in Ec-
clesia regulas judicare. 278
Consecraria hujus doctrina. 279
Difficilis & raro vera est usque ad finem vite
dilata conversio. 280
Confessarius non potest citra grave peccatum ab-
solutionem denegare ei, quem omnibus pensa-
tis rite dispositum judicat. ibid.
Consecraria hujus doctrina. 281
Confessarius non potest beneficium absolutio-
nis impendere his, qui secundum prudens
judicium non possunt judicari rite dispositi.
ibid.
Consecrarium I. de suspendenda absolutione con-
suetudinaria. 282
Consecrarium II. de suspendenda absolutione

- ne ignorantibus mysteria fidei. 283
*Consecrarium III. de suspendenda absolutio-
 ne his, qui sunt in occasione proxima,
 tum per se, tum per accidens, peccati morta-
 lis.* ibid.
*Consecrarium IV. de suspendenda absolutio-
 ne ei, qui non vult reconciliari cum inimi-
 cis.* 284
*Consecrarium V. de suspendenda absolutio-
 ne ei, qui non vult restituere.* ibid.
*Consecrarium VI. de suspendenda absolutio-
 ne ei, qui dat scandalum.* ibid.
Consecrarium VII. de non absolviendo absente. ibid.
*Consecrarium VIII. de non absolviendo moribun-
 do, qui flagitiosam vitam duxit, vel qui
 in ipso actu peccandi sensibus destitutus,
 vel nulla dedit, vel nulla dat signa pœni-
 tentiæ.* ibid.
*Consecrarium IX. de eo, qui repentino morbo
 correptus, & omnino obstupescens, nulla
 dat, nec dedit signa pœnitentiæ, licet ec-
 clesie antea vixerit.* 285
*Consecrarium X. de eo, qui in aliquod grave &
 insolitum peccatum lapsus est, v. g. adulte-
 rium, sodomiam, &c.* 286
 Quando pœnitens non est sufficienter disposi-
 tus, imponenda sunt ei aliqua opera satis-
 factoria, quibus ad veram contritionem ex-
 citetur. ibid.
 Quid agendum erga eos qui licet vitii non a-
 bundent, nulla tamen præbent argumenta ve-
 re pietatis. ibid.
 Quando pœnitens videtur sufficienter disposi-
 tus, non est remittendus absque absolutio-
 ne, donec pœnitentiam impositam peregerit; sed
 est absolvendus, modo ad gratiam reconci-
 liationis se quibusdam piis exercitiis præpa-
 raverit. ibid.
 Ad maiorem tamen cautelam videtur ei disse-
 renda Eucharistia receptio, si sit recenter
 conversus. 287
 Materia remota Extrema-unctionis est oleum oli-
 varum ab Episcopo consecratum: materia pro-
 xima est ipsa unctio facta circa sensus exter-
 nos; forma vero sunt ista verba: per istam
 sanctam unctionem, &c. indulgeat tibi
 Deus, &c. ibid.
*Consecrarium I. de multiplici mutatione circa
 materiam remotam.* 288
*Consecrarium II. de multiplici mutatione ex
 parte materie proxime.* ibid.
*Consecrarium III. de multiplici mutatione ex
 parte forme.* ibid.
*Consecrarium IV. de varia mutatione ex parte
 intentionis.* 289
 Materia remota Ordinis est impositio manuum
 cum traditione instrumentorum, quibus desi-
 gnatur potestas suscepta. ibid.
 Consecraria hujus doctrine. ibid.
 Matrimonium nullum est, nisi interveniat
 mutus contrahentium consensus, qui iux-
 ta omnes est materia hujus Sacramenti.
 290
 Consecraria hujus doctrine. ibid.
 Ut sacramentum sit validum, minister de-
 bet esse missus & electus a Christo ad il-
 lud conferendum, & subjectum debet esse
 destinatum a Christo ad illud recipiendum:
 ut vero sit licitum, requiritur sanctitas &
 in ministro conferente & in adulto recipien-
 te. 291
 Toties Sacramentum est nullum, quoties qui
 attentat conferre, non est electus a Christo
 ad illud conferendum, & quoties qui atten-
 tat recipere, non est destinatus a Christo
 ad illud recipiendum: validum vero, si mi-
 nister sit missus a Christo, & recipiens sit
 destinatus a Christo. 292
 Consecraria hujus doctrine accomodata ad sin-
 gula sacramenta. ibid.
 Toties Matrimonium invalide contrahitur,
 quoties qui attentant contrahere, jure na-
 turali, vel positivo divino sunt inhabiles ad
 Matrimonium. 293
 Consecraria hujus doctrine in quibus explican-
 tur voces hoc carmine contenta:
 Errans, invitus, junctus, non tinctus, &
 impos. ibid.
 Toties Matrimonium invalide contrahitur,
 quoties qui attentant contrahere, jure Ec-
 clesiastico sunt inhabiles ad contrahendum.
 300
 Consecraria hujus doctrine, in quibus expli-
 cantur hæc voces, his carminibus comprehen-
 se.
 Infans, affinis, cognatus, qui Ordine sacro.
 Nectitur, aut voto, factusve occisor, adul-
 ter.
 Sperans conjugium, aut fuerit sponsalis
 honestas.
 Raptave sit mulier, nec parti reddita tut-
 tæ. 301
 De cognatione carnali, qua sit per naturam.
 ibid.
 Regula ad cognoscendos gradus consanguinita-
 tis. ibid.
 De cognatione legali. 302
 De cognatione spiritali. ibid.
 Toties Matrimonium est invalidum, saltem
 quoad affectus civiles, quoties qui at-
 tentant contrahere, sunt jure civili in-
 habi-

- habiles. 305
 Consecraria hujus doctrine, in quibus expli-
 cantur hæc voces: Impediunt Domini ser-
 vos, natosque parentes contrahere. ibi-
 dem.
 Matrimonium servorum contractum invitis do-
 minis, validum est, quatenus sacramen-
 tum. 306
 Matrimonium filiorum familias, contractum,
 nescientibus, aut contradicentibus parenti-
 bus, debet censi validum, quatenus Sa-
 cramentum. 307
 Paterna potestas, lege civili adjuncta, & lege
 Ecclesiastica roborata, potest Matrimonia fi-
 liorum familias sine consensu parentum ini-
 ta, invalida reddere. ibid.
 Quando sola lex civilis irritat Matrimonia
 filiorum-familias inita sine consensu pa-
 rentum, tunc invalida sunt quoad effectus
 civiles, minime vero quoad vinculum Sa-
 cramenti. 308
 Quando lex civilis irritat Matrimonia filio-
 rum familias inita sine consensu parentum,
 & indeterminate loquitur non distinguens
 inter Sacramentum & contractum, tunc
 maxime dubium est, an sit validum vel
 invalidum. 309
 Quicumque recipit Sacramentum in statu pec-
 cati mortalis, non prius elicto actu con-
 tritionis, peccat mortaliter peccato sacrile-
 gii. ibid.
 Consecraria hujus doctrine. 310
 Quicumque extra casum necessitatis suscipit
 Sacramentum ab indigno Ministro, cognito
 ut tali, & ab Ecclesia non tolerato, pec-
 cat mortaliter peccato sacrilegii. ibid.
 Consecraria hujus doctrine. ibid.
 Minister solemniter conferens Sacramenta
 in statu peccati mortalis, peccat morta-
 liter peccato sacrilegii, nisi prius per con-
 tritionem aut per confessionem omnem, pec-
 cati mortalis affectum procul abiciat.
 311.
 Consecraria hujus doctrine. ibid.
 Peccat mortaliter peccato sacrilegii Minister,
 qui dat Sacramentum peccatori, quem alia
 via, quam via confessionis, novit positive
 indignum. 313
 Consecraria hujus doctrine. ibid.
 Cæremonia antecedentes, concomitantes, &
 consequentes collationem Sacramenti, cir-
 cumstantia loci, temporis, & personarum,
 sunt necessaria necessitate præcepti, &
 non necessitate Sacramenti: singula obser-
 vata reddunt Sacramentum licitum; ali-
 qua omissa reddunt Sacramentum illicitum.
 314
 Cæremonia Baptismi, qua in ritualibus ha-
 bentur, & circumstantia Baptismo adjun-
 genda, qua ex praxi Ecclesie dignoscuntur,
 exacte sunt observanda a Ministris, & po-
 pulis explicanda. 315
 Consecrarium I. de cæremoniis. ibid.
 Consecrarium II. de loco, in quo conferendus
 est Baptismus. ibid.
 Consecrarium III. de tempore, quo confere-
 ndus est. 316
 Consecrarium IV. de adjunctis persona confe-
 rentis vel recipientis. ibid.
 Consecrarium V. de patrinis. 317
 Cæremonia confirmationis, qua in pontifica-
 li habentur & circumstantia loci, tem-
 poris & personarum, qua ex praxi Ec-
 clesie dignoscuntur, exacte sunt observan-
 da a Ministris, & populis explicanda. ibi-
 dem.
 Consecrarium I. de cæremoniis. ibid.
 Consecrarium II. de loco. 318
 Consecrarium III. de tempore. ibid.
 Consecrarium IV. de qualitatibus conferentis
 & recipientis. ibid.
 Consecrarium V. de patrinis. ibid.
 Sive Eucharistia consideratur ut sacrificium,
 sive ut Sacramentum, servanda sunt om-
 nes cæremonie circa illius consecrationem,
 collationem, receptionem, & cultum ab Ec-
 clesia præscriptæ. 319
 Consecrarium I. de cæremoniis. ibid.
 Consecrarium II. de persona, qua vali-
 de quidem, sed non licite potest Eucha-
 ristiam vel consecrare, vel distribuere.
 323.
 Consecrarium III. Quot modis possit recipi Eu-
 charistia jam consecrata. ibid.
 Consecrarium IV. de dispositionibus requisitis
 ad Eucharistiam fructuose recipiendam rea-
 liter & sacramentaliter. ibid.
 Observanda sunt cæremonia, qua circa admi-
 nistrationem Pœnitentiæ in ritualibus de-
 scribuntur. 325
 Consecrarium I. de cæremoniis antecedentibus
 Sacramentum Pœnitentiæ. ibid.
 Consecrarium II. de circumstantiis loci, tem-
 poris, & personarum. ibid.
 Consecrarium III. de persona, qua valide
 quidem, sed illicite potest dare absolutio-
 nem. 326
 In administratione Extrema-unctionis obser-
 vanda sunt cæremonia, aliæque adjun-
 ctæ, qua in ritualibus describuntur. ibi-
 dem.
 Consecraria hujus doctrine. ibid.
 Ut

Ut Ordinatio sit licita, caremonia, aliaque
adjuncta in pontificali praescripta observan-
da sunt. 327.
Consecratoria hujus doctrina. ibid.
Ut Matrimonium sit licitum, caremonia, a-
liaque ejus adjuncta observanda sunt. 328
Consecratoria hujus doctrina. ibid.
Quid sint sponsalia. 329
De obligatione sponsaliorum. 330
De dissolutione sponsaliorum. 331
Illi omnes tenentur recipere sacramenta, qui
indigent gratia per sacramenta collata. 332
Consecratorium I. Quandonam urget praeceptum
Baptismi. ibid.
Consecratorium II. Quandonam urget praeceptum
Confirmationis. 334
Consecratorium III. Quandonam urget praeceptum
Eucharistiae. 335
Frequens communio non debet permitti, nisi
his, qui sunt extra affectum peccati pra-
ecipue mortalis. 337
Consecratorium IV. Quandonam urget praeceptum
Poenitentiae. ibid.
Consecratorium V. Quandonam urget praeceptum
Extremae unctionis. 339
Consecratorium VI. Quandonam urget obligatio
Ordinis recipiendi. ibid.
Consecratorium VII. Quandonam urget prae-
ceptum Matrimonii recipiendi. 340
Homo post acceptum sacramentum tenetur eam
vitam degere, quam exigit dignitas & san-
ctitas Sacramenti accepti. ibid.
Consecratorium I. Quam sancte vivere debeat
baptizatus. 342
Consecratorium II. Quomodo vivere debeat con-
firmatus. 343
Consecratorium III. Quomodo vivere debeat sa-
cra Eucharistiae refectus. 344
Consecratorium IV. Quomodo vivere debeat qui
poenitentiam accepit. 345
Consecratorium V. Quomodo vivere, aut potius
mori debeant qui accepit extremam un-
ctionem. 346
SECUNDA PARS TRACTATUS
De Sacramentis. 347
Explicatur quid sit Sacramentum. ibid.
Sacramentum est signum gratiae sanctifi-
cantis. 348
Ergo non est signum naturale gratiae. ibid.
Ergo est signum ex libero instituto. ibid.
Ergo ex instituto vel Divino, vel Angelico,
vel humano. ibid.
Ergo est signum ex instituto Divino. ibid.
Ergo sacramentum est tale, quale Deus vo-
luit. ibid.
Ergo in doctrina sacramentorum non alia as-
ferenda sunt rationes, quam quae in volun-
tate Dei nituntur. ibid.
Ergo non male asserimus septem esse sacramenta
innixi traditione, & universali Ecclesiae
praxi. 349
Ergo male obicitur hunc numerum esse reji-
ciendum; quia Scriptura & Patres non fa-
ciunt mentionem de septenario numero Sa-
cramentorum. ibid.
Sacramentum est signum sensibile. ibid.
Ergo est compositum morale. 250
Ergo constat materia & forma, seu ex mul-
tis moraliter componentibus. ibid.
Ergo constat rebus tamquam materia & ver-
bis tamquam forma. ibid.
Ergo res & verba sunt de essentia Sacra-
menti. ibid.
Ergo si res & verba mutantur substantialiter,
non erit Sacramentum, non vero si ac-
cidentaliter tantum. ibid.
Sacramentum est signum sensibile gratiae
sanctificantis. ibid.
Ergo significat passionem Christi, gratiam, &
gloriam. ibid.
Sacramentum est signum institutum a Deo.
351
Christus immediate instituit Sacramenta.
ibid.
Non quidem legis naturae aut Mosaicae, sed
omnia & singula novae legis, vel in gene-
re, vel in specie. ibid. & 352
Ergo non licet Ecclesiae, vel homini privato
mutare materiam & formam Sacramento-
rum. 353
Ergo si qua videatur mutatio introducta in
Sacramentis, haec mutatio vel est solum ac-
cidentaliter, vel caremonialis, vel conditio-
nalis, cum appposito certa conditionis. ib.
Sacramentum est signum sensibile usu suo
gratiam conferens. 353
Ergo confert gratiam ex opere operato. ibid.
Ergo est vere causa instrumentalis gratiae. ib.
Ergo verba Sacramentorum non sunt concio-
natoria, vel deprecatoria, sed effectiva gra-
tiae. ibid.
Ergo ut plurimum Sacramenta debent confer-
ri sub forma expressa per indicativum, &
non per optativum. 354
Ergo conferunt gratiam juxta diversam si-
gnificationem. ibid.
Ergo quolibet Sacramentum diversam & spe-
cialem producit gratiam. ibid.
Ergo Baptismus confert gratiam regeneran-
tem, Confirmatio roborantem, &c. ibid.
Ergo Baptismus & Poenitentia dant & in-
cipiunt vitam spiritualem, cetera vero
Sa-

Sacramenta tantum augent. ibid.
Ergo Baptismus & Poenitentia non incongrue
dicuntur sacramenta mortuorum; cetera ve-
ro sacramenta vivorum. ibid.
Ergo Baptismus & Poenitentia per se dant pri-
mam gratiam; cetera secundam. ibid.
Ergo nihil obstat, quod sacramenta vivorum
per accidens dent primam gratiam, & sa-
cramenta mortuorum secundam. ibid.
Ergo Sacramentum usu suo applicat nobis pas-
sionem Christi. 355
Ergo sacramentorum receptio non dispensat
adultos ab exercitio bonorum operum. ibi-
dem.
Ergo non fovet pigritiam, nec Christi satis-
factionem enervat. ibid.
Ergo non potest pietas solidior suaderi, quam
frequens, sed sancta Sacramentorum acce-
ptio. ibid.
Ergo in Sacramentis causa principalis gratiae
est Deus, instrumentum conjunctum est hu-
manitas Christi, instrumentum separatum
est Sacramentum. 356
Ergo Sacramentum confert gratiam juxta in-
tentionem Dei moventis, & juxta intentio-
nem animae Christi motae a Deo, & moventis
Sacramenta. ibid.
Ergo non confert illam nisi suppositis certis
conditionibus in adultis, & nullis supposi-
tis in non adultis. ibid.
Ergo Sacramenta necessitario possunt conferri
non adultis, etiam si nulla sit in eis dispo-
sicio; adultis vero non sunt conferenda ni-
si dispositis. ibid.
Ergo adulti, si velint recipere Baptismum &
Poenitentiam, debent habere fidem, spem,
contritionem, & amorem initialem. ibid.
Ergo qui scienter sine praedictis dispositionibus
recipiunt Sacramenta, & ea conferunt in-
dignis, sacrilegium committunt. ibid.
Ergo Sacramentorum usus est exercendus cum
magna cautione. ibid.
Ergo fuerunt Sacramenta in lege naturae, Mo-
saica, & Evangelica. 357
Ergo in lege naturae ad minus fuerunt duo Sa-
cramenta, oblatio puerorum, & sacrificium;
& in lege Mosaica circumcisio, expiationes,
agnus Paschalis, & ordinatio Leviticorum.
ibid.
Ergo Sacramentum ex vi praesentis decreti con-
fert gratiam medicinalem. ibid.
Ergo in statu naturae innocentis non futura
fuissent Sacramenta, qualia nunc habe-
mus. ibid.
Ergo a fortiori in statu naturae purae. 258
Ergo in Sacramentis Deus est causa princi-
palis, Christus instrumentum conjunctum,
& Sacramentum instrumentum separatum.
ibid.
Ergo omne Sacramentum tum legis naturae,
tum Mosaicae, tum Evangelicae debet mo-
veri a Christo vel moraliter, vel physice.
ibid.
Sacramenta legis naturae & Mosaicae potue-
runt moveri a Christo tantum moraliter,
Sacramenta vero novae legis possunt moveri
physice. ibid.
Ergo non male asseritur a Thomistis, quod
sint instrumenta physica. ibid.
Ergo oportet ut recipiant virtutem physicam
productivam gratiae. ibid.
Ergo illa virtus recipitur in Sacramento tam-
quam in aliquo successivo. 359
Ergo Sacramenta non producant gratiam, ni-
si in ultimo instanti extrinsece terminative.
ibid.
Sacramentum est signum Religionem nutriens.
ibid.
Ergo per Sacramenta Christiani deputantur
ad exercendum valide ea, quae pertinent ad
cultum Christianum. ibid.
Ergo quadam Sacramenta debent imprimere il-
lum characterem. ibid.
Ergo Baptismus, Confirmatio, & Ordo im-
primunt tantum characterem. 360
Baptismus, Confirmatio, & Ordo chara-
cterem producant, quo fideles designan-
tur, ut domestici, ut milites, ut Prae-
lati. ibid.
Ergo character sumptus generice est entitas
designativa, sumptus specificus est potentia
passiva, vel activa. ibid.
Ergo debet poni in predicamento qualitatis
in specie potentiae. ibid.
De Sacramento ut valido, ut fructuoso, ut
informi, ut reviviscenti. 361
Solutus homo viator potest recipere Sacra-
mentum. ibid.
Ergo si recipiens sit adultus, debet libere con-
sentire receptioni Sacramenti. 362
Ergo si quis exterius simularet se velle reci-
pere Sacramentum, & interius positive nol-
let, coram Deo Sacramentum nullum esset.
E contra si quis exterius contradiceret, in-
terius tamen vellet, Sacramentum esset va-
lidum coram Deo. ibid.
Ergo intentio adulti recipientis interna suffi-
cit ad valorem Sacramenti. ibid.
Ergo qui ex metu recipit, valide recipit. ibi-
dem.
Ergo potest cogi per poenas Ecclesiasticas, ut
vivat conformiter ad finem Sacramenti.
ibid.
Sacramentum debet conferri per Ministrum de-

INDEX

deputatum a Christo. 363
 Ergo ad valorem Sacramenti requiritur, ut Minister habeat intentionem internam, vel actualem, vel virtutalem, vel explicitam, vel implicitam. ibid.
 Ergo debet exercere ritum Sacramentalem ut Sacramentalem. ibid.
 Ergo non sufficit, quod actio Sacramentalis fiat solum physice. ibid.
 Ergo non sufficit, quod fiat solum moraliter derisorie. 364
 Ergo non sufficit intentio operis, seu extrinseca. ibid.
 Ergo non requiritur, quod Minister intendat effectum Sacramenti. ibid.
 Ergo omnis creatura intellectualis potest valide administrare Sacramenta, Angeli ut Ministri extraordinarii, homines ut Ministri ordinarii. 365
 Ergo effectus Sacramentorum non suspenditur nec per infidelitatem, nec per malitiam Ministri. ibid.
 Sacramentum potest esse validum & informe. 366
 Ergo recedente fitione potest producere gratiam. ibid.
 Ergo producit illam per virtutalem permanentiam. ibid.
 Ergo dici potest quod Sacramentum imprimens characterem producat physice gratiam, dum reviviscit; reliqua vero producant illam moraliter, dum reviviscunt. ibid.
 Ergo omne Sacramentum validum & informe reviviscit, exceptis Eucharistia & penitentia. ibid.
 Nullum est Sacramentum in particulari, cui non conveniant quae dicta sunt de Sacramentis in communi. Nullum pariter est Sacramentum in particulari, cui non repugnet quae dicta sunt repugnare Sacramentis in communi. 367
DE BAPTISMO in particulari. ibid.
 Traditur & explicatur definitio Baptismi. ibid.
 Baptismus est caremonia sensibilis conferens gratiam. ibid.
 Ergo est nova legis Sacramentum. 368
 Ergo distinguitur ab omnibus figuris ipsum praedicentibus, & ab omnibus ritibus Judaicis ipsum praefigurantibus. ibid.
 Ergo distinguitur ab arca Noe, ab unda maris rubri, ab aqua Jordanis, ab aqua lustrali, a Circumcisione, & praecipue a Baptismo Joannis. ibid.
 Ergo male dicitur ab Haereticis, Baptismus esse hac omnia supradicta, & praecipue quod sit Baptismus Joannis. ibid.
 Baptismus est ablutio facta in aqua sub hac forma: Ego te Baptizo &c. 369
 Ergo potest conferri vel per aspersionem, vel per effusionem, vel per immersionem. ibidem.
 Ergo aqua, per quam renascimur, intelligitur de aqua proprie dicta & non metaphorica. ibid.
 Ergo Apostoli baptizantes in nomine Christi, non ideo suppresserunt nomen Patris, & Filii, & Spiritus sancto, sed baptizarunt vel addendo nomen Christi, vel auctoritate Christi, vel Baptismo Christi. ibid.
 Ergo Baptismus non potest conferri in alio quocumque liquore, aut in alio quocumque nomine. ibid.
 Baptismus regenerat nos in Christo. 370
 Ergo remittit omne peccatum originale & actuale, & quoad culpam, & quoad poenam. ibid.
 Ergo in Baptizatis nihil remanet quod subeat veram rationem peccati. ibid.
 Ergo concupiscentia & ponalitates remanentes post Baptismum non sunt proprie peccatum. ibid.
 Ergo male dicitur ab haereticis concupiscentiam esse proprie peccatum, & peccatum originale sopiri aut radi tantum. ibid.
 Baptismus initiat & introducit in Christianam Religionem. ibid.
 Ergo producit characterem, quo distinguimur a non Baptizatis. 371
 Ergo est necessarius his etiam, qui sunt immunes & mundati a peccato originali. ibidem.
 Ergo bene asseritur B. Mariam & Apostolos recepisse Baptismum. ibid.
 Baptismus regenerat in Christo, & initiat in Christiana Religione. ibid.
 Ergo debet in Ecclesia dari. ibid.
 Ergo debet esse unus tantum. ibid.
 Ergo confert singulis pueris aequalem gratiam & aequalem characterem. 372
 Ergo absolute potest conferri omnibus. ibid.
 Ergo potest conferri ab omnibus. ibid.
De Confirmatione. ibid.
 Traditur & explicatur definitio Confirmationis. ibid.
 Confirmatio est caremonia sensibilis producens gratiam. 373
 Ergo est verum nova legis Sacramentum. ibidem.
 Ergo fuit a Christo instituta & ab Apostolis Ecclesia communicata. ibid.
 Ergo male dicitur ab haereticis caremonia otiosa. 374
 Confirmatio est Chrismatio facta in fronte per

TRACTATUM &c.

per Episcopum sub hac forma: Signo te signo Crucis, &c. ibid.
 Ergo materia ad aquam Confirmationis est Chrismum & impositio manuum. ibid.
 Ergo in collatione Confirmationis utraque illa materia adhibenda est. ibid.
 Ergo ab Apostolis usque ad nos in Confirmatione adhibita est Chrismatio & impositio manuum. 375
 Ergo Confirmatio est Chrismatio facta in fronte. ibid.
 Ergo unctio, qua adhibetur in Confirmatione, distinguitur a quacunque alia unctione. ibid.
 Ergo Confirmatio est Chrismatio facta in fronte ab Episcopo. ibid.
 Ergo solus Episcopus est minister ordinarius Confirmationis. ibid.
 Ergo non repugnat quod ex delegatione Pape simplex Sacerdos sit minister extraordinarius Confirmationis. ibid.
 Confirmatio confertur apud Latinos sub hac forma: Signo te, &c. & apud Graecos sub isto: Signaculum donationis Spiritus sancti. 376
 Ergo utraque illa forma est maxime conveniens. ibid.
 Confirmatio confert gratiam roborantem. ibid.
 Ergo confert septiforme donum Spiritus sancti. ibid.
 Ergo confert gratias actuales, quibus hac dona applicantur. ibid.
 Ergo non incongrue Confirmatio vocatur a patribus robur, perfectio, & confirmatio Baptizati. ibid.
 Ergo illa gratia non potest suppleri neque per Eucharistiam, neque per aliam quamcumque unctionem. 377
 Ergo timendum est iis, qui negligunt Confirmationem. ibid.
 Confirmatio confert characterem, quo designamur milites Christi. ibid.
 Ergo non potest iterari. ibid.
 Ergo caremonia, qua recipiebantur haeretici redeuntes ad Ecclesiam, erat mera caremonia in his, qui fuerant confirmati, & verum Sacramentum in his, qui non fuerant confirmati. ibid.
De Eucharistia quatenus Sacramentum. 378
 Traditur & explicatur definitio Eucharistiae. ibid.
 Eucharistia est Sacramentum, in quo sub speciebus panis & vini significatur Corpus & Sanguis Christi. ibid.
 Ergo est signum rememorativum Christi olim passi, demonstrativum Christi realiter praesentis, & pronosticum Christi quondam beatificaturi. ibid.
 Ergo continet Christum & figurative & realiter. 380
 Ergo vera sunt propositiones, quibus dicitur Christum esse in Eucharistia & figurative & realiter: falsa vero ille, quibus asseritur Christum esse in illa tantum figurative. ib.
 Ergo Catholice loquitur, qui dicit Christum esse figurative in Eucharistia, modo non excludat realitatem; haeretice vero, si excludat realitatem. ibid.
 Ergo quando in Scriptura aut Patribus reperiuntur propositiones, qua videntur negare realem praesentiam in Eucharistia, haec propositiones intelligenda sunt de Christo secundum statum naturalem considerato, & non secundum esse Sacramentale. ibid.
 Christus est in Eucharistia realiter & substantialiter praesens. 381
 Ergo realis praesentia Christi in Eucharistia, quantumvis capiti difficilis, debet admitti a Calvinistis. ibid.
 Ergo hac verba: Hoc est Corpus meum: hic est Sanguis meus, non possunt in sensum figurativum detorqueri. 382
 Ergo licet ista verba: Ego sum ostium, vitis, via, lapis, leo, sint in sensu tropico accipienda; non sequitur quod praedicta tropice accipienda sint. ibid.
 Christus est realiter in Eucharistia per transubstantiationem. 383
 Ergo Christus potest esse in Coelis circumscriptive, & in pluribus locis sacramentaliter. ibid.
 Ergo potest esse in hoc Sacramento totus in toto, & totus in qualibet parte. 384
 Ergo tamdiu remanet sub speciebus Eucharisticis, quamdiu remansisset substantia panis. ibid.
 Ergo panis consecratus dici potest panis praesuppositivus, effectivus, & apparenter, & non formaliter. ibid.
 Ergo terminus a quo transubstantiationis est substantia panis, non ut annihilata, sed ut convertenda in Christum; & terminus ad quem est substantia Christi. ibid.
 Ergo post consecrationem nihil remanet de pane & vino, nisi species. 385
 Missa est Sacrificium. ibid.
 Consecratoria immediata sequentia ex hoc principio. ibid.
De Poenitentia. 386
 Traditur & explicatur definitio Poenitentiae. ibid.
 Poenitentia est caremonia sensibilis conferens gratiam. 387
 Er-

Ergo est verum nova legis Sacramentum. ib.
Ergo est Sacramentum distinctum a Baptismo.
388.
Ergo male dicitur ab hæreticis, quod nihil
aliud sit quam memoria Baptismi suscepti.
ibid.
Ergo adulti Baptizati in peccatum lapsi hor-
tandi sunt ut ad poenitentiam recurrant,
& non solum recordentur Baptismi suscepti.
ibid.
Poenitentia est Sacramentum a Christo in-
stitutum ad remittenda peccata post Bap-
tismum commissa. ibid.
Ergo nullum est peccatum, quantumvis enor-
me, quod per Poenitentiam, ne dum coram
hominibus, sed etiam coram Deo, vere re-
mittere non valeat. ibid.
Ergo si in Scriptura aut Patribus reperian-
tur phrasæ, quæ contrarium videantur ex-
primere, hæc expressiones non debent sumi
absolute, sed sunt in benigniorem sensum
explicandæ. ibid.
Ergo poenitentia potest & debet toties itera-
ri, quoties peccator sincere doluerit. ibid.
Ergo nulla umquam fuit lex, vel consuetudo
universalis denegandi absolutionem in ar-
ticulo mortis, si peccatores signa darent po-
nitentia vel per se, vel per alios. 390
Ergo si contrarium factum fuerit aliquando,
ea consuetudo non viguit in universali Ec-
clesia. Insuper hoc factum fuit, non de-
speratione venia, sed vigore disciplina. ib.
Poenitentia est tribunal iudiciale, in quo
poenitens sistit se Sacerdoti tamquam ju-
dici, ut ab eo absolutionem obtineat.
ibid.
Ergo in poenitentia requiruntur quadam ex
parte Sacerdotis, scilicet, autoritas, scien-
tia, & absolutio, & quadam ex parte po-
nitentis, scilicet contritio, confessio, & sa-
tisfactio. 391
Ergo prædicti actus ex parte poenitentis ha-
bent rationem materia, & absolutio ex par-
te Sacerdotis habet rationem forma. ibid.
Ergo si desint illi actus poenitentis & absolu-
tio Sacerdotis, nullum erit Sacramentum.
ibid.
Absolutio potest solum impendi ab Epif-
copis & Sacerdotibus jurisdictionem ordi-
nariam vel delegatam habentibus. 392
Ergo ad conferendam absolutionem requiritur
& potestas Ordinis & potestas jurisdictio-
nis. ibid.
Ergo potestas Ordinis nec amitti potest nec
suspendi, bene tamen potestas jurisdictionis.
ibid.
Ergo jurisdictionis exercitium potest esse di-
versum, prout Ecclesia utilius judicaverit.
ibid.
Hoc probatur ex Historia Ecclesiastica. ibid.
Absolutio sacramentalis non debet impendi ni-
si vera contritis, sincere confessis, & pro vi-
bili satisfacere proponentibus. ibid.
De necessitate contritionis in Sacramento po-
nitentia. 393
Nullus est casus, in quo Sacramentum poeni-
tentia possit esse validum & informe. ibid.
De necessitate confessionis sacramentalis. ibid.
De necessitate satisfactionis. 396
Poenitentia peccata commissa post Baptis-
mum remittit absolute & non conditio-
nate. 397
Ergo confert gratiam justificantem. ibid.
Ergo restituit omnes virtutes amissas. ibid.
Ergo restituit bona opera mortificata & me-
rita interrupta. 398
Ergo restituit peccatorem in eodem jure, quod
habebat ante lapsum. ibid.
Ergo per poenitentiam homo habet & jus quod
ei competeat ante lapsum, & jus quod me-
ruit per conversionem. ibid.
Traditur & explicatur definitio Extrema un-
ctionis. ibid.
Extrema unctio est cæremonia sensibilis
conferens gratiam. 399
Ergo est verum & proprio dictum Sacramen-
tum. ibid.
Ergo hæretici male expungunt illam e numero
Sacramentorum. ibid.
Ergo nulla rationes, quibus Dallaus vult pro-
bare eam non esse Sacramentum. ibid.
Effectus Extremæ unctionis est remissio
peccatorum & sanitas corporis, si expe-
dit. ibid.
Ergo Extrema-unctio ordinatur ad remittenda
peccata non per se primo, nec per accidens,
sed per se secundo. 400
Ergo remittit peccatorum reliquias. ibid.
Ergo alleviat animam. ibid.
Ergo confert sanitatem corporalem, si expe-
diat. ibid.
Traditur & explicatur definitio Ordinis. ibid.
Ecclesia est sacra Respublica, in qua est po-
testas ferendi leges, judicandi legis in-
fractores, & offerendi Sacrificium. ib.
Ergo in Ecclesia debet esse Sacramentum Or-
dinis. 493
Ergo tot debent esse Ordines, quot conducunt
ad decentem Eucharistia consecrationem.
401.
Ergo præter Episcopatum debent esse in Eccle-
sia septem Ordines. ibid.
Ergo septem illi Ordines dici possunt Sacra-
menta. 402
Er-

Ergo nec debent recipi, nec exerceri solemniter
in statu peccati. 402
Traditur & explicatur definitio matrimonii.
ibid.
Matrimonium est contractus naturalis.
ibid.
Ergo quidquid impedit contractum naturalem,
impedit matrimonium. 403
Ergo quidquid impedit consensum, tollit ma-
trimonium. ibid.
Ergo quidquid tollit rationem vel libertatem,
impedit matrimonium. ibid.
Ergo amentia, pueritia, ignorantia, error,
fraus, dolus circa substantiam rei, passio
absorbens usum rationis, vis, metus im-
pediunt matrimonium. ibid.
Matrimonium est contractus civilis. ibi-
dem.
Ergo debent in eo observari omnes solemnita-
tes a jure civili requisitæ. ibid.
Ergo si desint illa solemnitates, matrimonium
erit vel illicitum, vel nullum. ibid.
Matrimonium est contractus ecclesiasti-
cus, & proinde Sacramentum. ibid.
Ergo non est res mere naturalis & politica.
404
Ergo licet non præferendum calibattu, est ta-
men in multis honorabile. ibid.
Ergo nulli per se prohibitum, nulli per se
imperatum. ibid.
Ergo hæretici utrimque excedunt. ibid.
Proæmium.
TRACTATUS IX. De Scriptura Sacra.
405
Quid sit Scriptura, & quæ ejus certitudo.
ibid.
Quid circa Scripturam scire debeat Moralis
Theologus. ibid.
Quotuplex sit sensus Scripturæ. ibid.
Quæ scitu sint necessaria ad assequendam in-
telligentiam sensus litteralis. 406
Referuntur varia notationes circa nomen,
pronomen, verbum &c. quæ inservire pos-
sunt ad intelligendum sensum Scripturæ,
expressum per verba propria & non figura-
tiva. ibid.
De verbo sumpro quoad temporum mutatio-
nem. 410
De variatione temporis præteriti apud He-
braeos. ibid.
De variatione futuri apud Hebraeos. ibid.
Exempla, in quibus præsens ponitur pro fu-
turo. 411
Exempla, in quibus præteritum ponitur pro
futuro. ibid.
Exempla, in quibus imperativus ponitur pro
futuro. ibid.
Exempla, in quibus optativus ponitur pro
futuro. ibid.
De Syntaxi Bibliis vulgata editionis propria.
ibid.
De vario casuum regimine Bibliis vulgata
editionis proprio. 412
Quæ necessaria sint ad assequendum Scriptu-
rarum sensum latentem sub figuratibus lo-
cationibus. 413
Quibus modis explicet Scriptura Deum, ejus-
que attributa. 414
Quibus modis Scriptura explicet perfectiones
divinas per res materiales. 415
Quibus modis explicet Scriptura Christum,
ejusque proprietates. ibid.
Quibus modis explicet Scriptura dona spiri-
tualia, eorumque proprietates. 416
De variis gestibus, & actionibus corporeis,
quibus Scriptura utitur ad exprimendum
res tum spirituales, tum corporeas. ibi-
dem.
Referuntur varia exempla, quibus Scriptura
suum, gestum, aut habitum variarum re-
rum significat. ibid.
Quid præstandum sit morali Theologo, ut as-
sequatur sensum litteralem Scripturæ. 418
Quomodo arandum sit Scriptura in resoven-
dis casibus conscientia. 420
Confectaria hujus doctrina. ibid.
TRACTATUS X. De vero usu Conci-
liorum in resolvendis casibus conscien-
tiæ. 424
Quid & quotuplex Concilium. 425
Brevis idea Chronologia & Geographia, qua-
tenus conducunt ad Conciliorum noticiam.
ibid.
Catalogus Romanorum Pontificum, in quo in-
dicatur nomen Pontificis, quo anno ince-
perit, & quot annis Pontificatum tenuerit.
426
Concilia Generalia Græca. 430
Concilia Generalia Latina. ibid.
Index Geographicus omnium Conciliorum ordi-
ne Alphabetico Latine & Italice. 431
Synopsis Historica omnium Conciliorum Gene-
ralium & Particularium. 442
Concilia primi sæculi. ibid.
Concilia secundi sæculi. 443
Concilia tertii sæculi. ibid.
Concilia quarti sæculi. 445
Concilia quinti sæculi. 452
Concilia sexti sæculi. 458
Concilia septimi sæculi. 461
Concilia octavi sæculi. 466
Concilia noni sæculi. 470
Concilia decimi sæculi. 472
Concilia undecimi sæculi. 473
Con-

INDEX

Concilia duodecimi saeculi.	477	rari soleat.	502
Concilia decimi tertii saeculi.	480	Quomodo utendum sit iure Canonico in resol-	502
Concilia decimi quarti saeculi.	482	vendis casibus conscientia.	ibid.
Concilia decimi quinti saeculi.	484	Quid sit Jus Civile.	ibid.
Concilia decimi sexti saeculi.	ibid.	Quomodo citari solet Jus Civile.	503
Concilia decimi septimi saeculi.	485	De vero usu Casuistarum.	ibid.
Proponitur methodus, qua Concilia Genera-			
lia, & Particularia & facilius addiscan-	ibid.		
tur, & firmiter retineantur.	ibid.	Plures Constitutiones BENEDICTI Papa XIV.	
Primum principium praedictae methodi.	ibid.	ad morum Theologiam reformatam	
Secundum principium.	486	attinentes.	506
Tertium principium.	487		
Quartum principium.	ibid.	1. Constitutio contra Clericos secularibus ne-	
Applicatio praedictorum principiorum.	ibid.	gotiis se immiscuentes.	ibid.
Qua methodo ad certa capita reduci possint		2. Decretum jussu SS. Domini Nostri BENEDI-	
omnes Canones fidei in Conciliis Generali-	488	CTI XIV. editum circa celebrationem Missae	
bus editi.		in Oratoriis privatis.	508
Juxta praedictam methodum referuntur ea om-		3. Constitutio ejusdem circa quadragesimale je-	
nia, qua a septem primis Conciliis Gene-		junium.	509
ralibus circa fidem determinata sunt. ibi-		4. Constitutio ejusdem ad Episcopos directa, qua	
dem.		superior Constitutio circa jejunium decla-	
Juxta eandem methodum referuntur ea om-		rantur.	511
nia, qua a ceteris Conciliis Generalibus		5. Ejusdem Epistola encyclica ad Episcopos dire-	
usque ad Tridentinum inclusive circa fi-	490	cta, qua dua superiores Constitutiones cir-	
dem determinata sunt.		ca jejunium declarantur.	512
Qua methodo ad certa capita reduci possint		6. Ejusdem Confirmatio, & ampliatio Constitu-	
omnes Canones fidei in Conciliis Provin-	494	tionis sanctae memoria GREGORII Papa XV.	
cialibus editi.		contra Sacerdotes eorum poenitentes in con-	
Qua methodo ad certa capita reduci possint		fessionibus sacramentalibus ad turpia sol-	
omnes Canones ad mores pertinentes, siue	493	licitantes.	515
editi sint in Conciliis Generalibus, siue in		7. Ejusdem Declaratio superioris Constitutionis	
Provincialibus.	493	incipientis: Sacramentum poenitentiae anno	
Qua methodo ad certa capita reduci possint		1741. edita.	518
omnes Canones ad disciplinam pertinentes,		8. Ejusdem Constitutio, qua cessiones commodi	
siue editi sint in Conciliis Generalibus, siue	ibid.	exigendi fructus Beneficiorum prohibentur.	519
in Provincialibus.		9. Ejusdem Constitutio, qua praescribitur ordo,	
De vero usu Conciliorum in resolvendis cas-	496	& forma in judiciis causarum matrimo-	
bus conscientia.		nialium super matrimoniorum validitate,	
Explicatur qua sint necessaria ei, qui Sum-		vel nullitate declaranda servandus.	521
ma Conciliorum uti voluerit ad casus con-	ibid.	10. Ejusdem Constitutio ad Episcopos directa	
scientia resolvendos.		circa occultorum matrimoniorum contractio-	
Qua sint scitu necessaria ad assequendam Ca-	ibid.	nem.	526
nonum intelligentiam.		11. Ejusdem Constitutio super clausura Mo-	
Explicatur, quid sit faciendum ei, qui uti	ibid.	nafteriorum quorumcumque virorum Regula-	
voluerit Summa Conciliorum ad casus con-	ibid.	rium.	529
scientia resolvendos.		12. Ejusdem Constitutio super clausura Mo-	
TRACTATUS IX. & ULTIMUS de usu	499	nialium.	532
Juris Canonici & Civilis, necnon Ca-		13. Ejusdem Constitutio ad Episcopos directa,	
suistarum.	ibid.	de doctrina Christiana praesertim pueris tra-	
Quid sit corpus juris Canonici.	500	denda.	535
Quot sunt partes juris Canonici veteris, &		14. Ejusdem Constitutio ad Episcopos directa,	
quomodo citari soleat.	500	de Parochorum electione.	539
Quot sunt partes juris Canonici novi, &		15. Ejusdem Constitutio ad Locorum Ordinarios	
quomodo citari soleat.	ibid.	directa de Missa a Parochis applicanda pro	
Explicantur breviter juris Canonici citatio-	501	populo, deque reverenti divini Officii in	
nes.		Choris recitatione.	546
De jure Canonico novissimo, & quomodo ci-		16. Ejusdem Epistola encyclica ad Episcopos Ita-	
		lia	

TRACTATUM &c.

lia directa, qua nonnulla circa usuram		in Civitatibus, quam in Diocesibus ab ip-	
declarantur.	551	sis subdelegatos.	572
17. Ejusdem Constitutio de Episcoporum residen-		21. Ejusdem Constitutio, qua certus ordo pra-	
tia.	554	scribitur pro causis super nullitate Pro-	
18. Ejusdem Constitutio contra quamdam pra-		fessionis Regularis mature discutiendis, &	
viam praxim in administratione Sacramen-	563	valide definiendis.	579
ti Poenitentiae.		22. Ejusdem Constitutio super designatione Con-	
19. Ejusdem Constitutio de Regularibus ab Epi-	566	fessariorum extraordinariorum pro Memoriali-	
sco po diocesano ordinandis.		bus.	587
20. Ejusdem Constitutio, qua ampliatur Epi-		Canones poenitentiales ex Actis Concilii Me-	
scopis facultas impertiendi benedictionem cum	596	diolanensis.	596
Indulgentia plenaria Fidelibus in mortis		Decretum S. Officii Inquisitionis.	606
articulo constitutis, etiam per alios, tam			

MORALIS CHRISTIANA EX SCRIPTURA SACRA,

Traditione, Conciliis, Patribus, & insignioribus Theologis

E X C E R P T A.

TRACTATUS PRIMUS.

De Præceptis Ecclesiasticis.

Ecclesia, si Scripturam consulas, Dominus est, cujus Pater est Deus: Civitas, cujus Præfectus est Dominus: Regnum, cujus Imperator est Rex Regum & Dominus dominantium. Ecclesia ovile est, cujus oves ipse Deus custodit: templum, in quo ipse inhabitat: navis, quam ipse dirigit: sponsa, quam sibi ipse in fide conjunxit: denique Corpus, cujus ipsemet Christus Caput existit. Ecclesia sola est, inquit Gregorius lib. 35. Moral. in Job c. 7. per quam Dominus sacrificium libenter accipiat: sola, quæ pro errantibus fiducialiter intercedat sola est, in qua opus bonum fructuose peragitur sola est, quæ intra se positos valida charitatis compage custodit sola est, in qua superna mysteria veraciter contempleremur. Hæc sola Corpus est Christi, pro quo ipsum Caput Christus se tradidit in mortem, ut exhiberet ipse sibi gloriosam & immaculatam Ecclesiam. De hac dixit Pater Cælestis: Hæc requies mea in sæculum sæculi: hic habitabo, quoniam elegi eam. Viduam ejus benedicens benedicam: pauperes ejus saturabo panibus: Sacerdotes ejus in ætatem salutari: & Sancti ejus exultatione exultabunt. Immo omnium Prophetarum promissiones de justitia & vita ad hanc congregationem seu Ecclesiam pertinent. Ideo, quæ sit ejus auctoritas, hic inquirendum.

CAPUT PRÆLIMINARE.

De Auctoritate Ecclesiæ in condendis Legibus.

ARTICULUS PRIMUS.

Quæ sit Auctoritas, quam habet Ecclesiæ in condendis legibus.

Prop. unica. Ecclesiæ habet potestatem condendi leges obligantes in conscientia singulos Baptizatos.

Prob. 1. Scriptura. Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit; qui autem me spernit, spernit eum, qui me misit. Luc. 10. v. 16. Et Matth. 23. v. 2. Super Cathedram Moysis sederunt Scribæ & Pharisei: omnia ergo quaecumque dixerint vobis, servate & facite. Et rursum apud Matth. 18. v. 17. Si quis autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus. Ergo Ecclesiæ habet potestatem condendi Leges, quibus omnes Baptizati, utpote filii Ecclesiæ, teneantur obedire.

2. Ex Triden. sess. 6. Can. 20. Si quis hominem justificatum, & quantumlibet perfectum, dixerit non teneri ad observantiam mandatorum Dei, & Ecclesiæ, sed tantum ad credendum, quasi vero Evangelium sit nuda & absoluta promissio vitæ æternæ, sine conditione observationis mandatorum; anathema sit.

3. Rat. In omni Republica bene ordinata debet esse potestas legislativa; plebs enim non potest sapienter dirigi, nisi per leges: atqui Ecclesiæ est Respublica bene ordinata, cum sit a Christo Domino instituta: ergo in Ecclesiæ debet esse potestas legislativa.

Consecratoria hujus doctrina.

Consect. 1. Quidquid universali fidelium consensu suscipitur, habet vim legis, quam nulli Baptizato licet infringere; universalis enim Cætus fidelium est Ecclesia collective. Universalem Ecclesiæ consuetudinem tamquam legem irrefragabilem Apostolus cunctis proponit. *Si quis*, inquit 1. Ad Corinth. Cap. 21. ver. 16. *videtur contentiosus esse*: ei responderi potest, *nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei*. Quo satis aperte ostendit Apostolus, consuetudinem Ecclesiæ Legem esse, cui contradicere nulloatenus liceat.

Sic 1. Praxis de vigilia in memoriis Martyrum. 2. Mos salutandi in osculo pacis. 3. Mox celebrandi Agapes. 4. Mos abstinendi a carnibus certis diebus. 5. Mos jejunandi certis anni temporibus, non aliunde fluxit, quam ab universalis Ecclesiæ consuetudine.

Consect. 2. Quidquid Ecclesiæ Pastores in Concilio vel generali, vel particulari, unanimi Ecclesiæ consensione recepto, determinant, vim habet legis; quia Ecclesiæ Pastores sunt Ecclesia *representative*, quæ uti habet lumen infallibile in statuendis fidei canonibus, ita & auctoritatem habet irrefragabilem in condendis legibus; ideo confidenter dicunt Pastores: *Visum est Spiritui Sancto & nobis*: Act. 15. Sic in Concilio Apostolorum, Act. 15. statuta est Lex abstinendi a sanguine & suffocatis carnibus, quæ lex diu duravit in Ecclesia, postea vero per non usum abrogata est. Sic in Concilio Nicæno statuta est lex, *Quod in die dominica, & in ipsis diebus Pentecostes... fideles Christi resurrectionis memores, non genuflectendo, sed stando, orarent*. can. 20.

Consect. 3. Quidquid Ecclesiæ Pastores præcipiunt extra Concilium, vim habet legis, cui subesse tenentur fideles illis Episcopis subditi; de eis enim dictum est Matth. 18. v. 18. *Quacumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in Cælo, & quacumque solveritis super terram, erunt soluta & in Cælo*. & Act. 20. v. 28. *Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo*.

Sic Festa ab Episcopis instituta, Excommunicationes ab ipsis inflictæ, Casus sibi ab ipsis reservati, & alia hujusmodi, vim legis habent in singulorum Diocæsibus. Et cap. *Conquestus* de Feriis dicitur, celebrandas esse eas festivitates,

Quas singuli Episcopi suis Diocæsibus, cum Clero & populo duxerint solemniter venerandas.

Consect. 4. Quidquid summus Pontifex præcipit in bonum totius Ecclesiæ, vim habet legis pro tota Ecclesia, præcipue accedente Episcoporum consensu; Papa enim cum Episcopis consentientibus Ecclesiam repræsentat. Divo Petro, ejusque successoribus dictum est: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis*.

Sic Festa a summo Pontifice instituta, Excommunicationes ab ipso inflictæ, Casus sibi reservati, & alia hujusmodi, vim habent legis in tota Ecclesia.

ARTICULUS II.

Ad quos extendantur Leges Ecclesiasticæ.

Prop. unica. Præcepta Ecclesiæ aut pietatem erga Deum dirigunt, aut modum sobrietati & mortificationi erga nos ipsos præscribunt, aut justitiam erga proximos & erga Rempublicam determinant.

Prob. 1. Scriptura. Exercitium quodcumque spirituale ad tres virtutes reduci potest, scilicet, ad pietatem, sobrietatem, & justitiam, juxta illud Pauli ad Titum 2. ver. 11. *Apparuit, inquit, gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem, & secularia desideria, Sobrie, & Juste, & Pie vivamus in hoc sæculo*. Pie quidem erga Deum, sobrie erga nos, & juste erga alios; ut exponit Bernardus: ergo omnia præcepta Ecclesiæ ad tres illas virtutes reduci possunt.

2. *Rat.* Leges positivæ humanæ ut plurimum nihil novi præscribunt, sed solum legem vel naturalem, vel divinam certo modo determinant, ut patet percurrendo leges positivas tum civiles, tum Ecclesiasticas: ergo non incongrue reducimus omnia præcepta Ecclesiæ ad tria ista capita, scilicet, 1. Adea, quæ pietatem erga Deum dirigunt. 2. Adea, quæ sobrietatem, continentiam, & mortificationem erga nos ipsos determinant. 3. Ad ea, quæ justitiam vel erga Rempublicam, vel erga alios homines constituunt.

Consecratoria hujus doctrina.

Consect. 1. Pietas erga Deum lege tum naturali, tum divina cunctis hominibus præcipitur, juxta illud: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies*, Pietas erga Deum

exi.

exigit, ut certos dies divino cultui destinemus, ut actiones aliquas externas ad eundem cultum manifestandum seligamus, & demum, ut Sacramenta, a Domino nostro Jesu Christo instituta, in signum nostræ Religionis, reverenter certis temporibus suscipiamus. Tria hæc suis præceptis determinat Ecclesia: primo certos dies festivos celebrandos instituit: secundo Missæ Sacrificio, Officiisque divinis, aut aliis piis exercitiis, diebus festivis, nos devote assistere præcipit: demum quibus temporibus Christi Sacramenta debeamus recipere speciali præcepto præfigit.

Consect. 2. Sobrietas, continentia, mortificatio, pœnitentia &c. cunctis hominibus imperantur. *Fratres sobrii estote*, inquit Petrus 1. 5. ver. 8. *animas vestras castificantes*, inquit idem Apostolus, 1. Petr. 1. v. 22. *semper mortificationem Jesu in Corpore nostro circumferentes*, inquit Paulus 2. ad Corinth. 4. v. 10. Pœnitentiam vero his verbis solemnibus præcipit Christus: *Pœnitentiam agite*. Matth. 4. ver. 17. quæ singula Paulus ad Rom. 13. ver. 13. his verbis complexus est: *Sicut in die*, inquit, *honeste ambulemus, non in comessationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudiciis*. Vagas illas de prædictis virtutibus leges determinat Ecclesia, statuendo alios dies, quibus a carnibus solum abstineamus; alios vero, quibus & a carnibus abstineamus, & jejunio Ecclesiastico corpus maceremus; alios etiam, quos luctui & pœnitentiæ destinemus; demum seligendo tempus, quo nuptias solemniter celebrare nequaquam sit licitum.

Consect. 3. Justitia, qua unicuique reddimus quod suum est, cunctis hominibus imperatur; primo quidem hac lege naturaliter insita: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris*; & multis insuper Scripturæ textibus, sed præcipue isto divi Pauli ad Timotheum 1. Cap. 6. v. 11. *Tu autem o homo Dei... sectare justitiam*. Sed vaga justitiæ officia suis præceptis Ecclesia determinat, dum cunctis fidelibus præcipit, ut Ecclesiæ censuras religioso metu præcaveant, & ab his se absolvi incunctanter enitentur, si quas infeliciter incurrerint: quæ singula pertinent ad justitiam distributivam, pœnas infligentem. Jubeat insuper, ut singuli fideles Ministris Ecclesiæ debitum honorarium, v. g. decimas, oblationes &c. pendant: quæ singula ad justitiam quasi commutativam reducuntur.

Cuncta ergo præcepta Ecclesiæ ad hæc,

quæ hic recensentur, referri possunt. 1. *Dies festos ab Ecclesia præscriptos celebrato*. 2. *Missam integram singulis festis atque diebus dominicis reverenter audito*. 3. *Sacramenta, cum opus est, religioso sumito: peccata semel in anno proprio Sacerdoti confiteror, & Eucharistiam semel saltem in anno, idque circa festum Paschale, sumito: matrimonium temporibus prohibitis ne contrahito*. 4. *Indicta certis diebus jejunia, & anonnullis cibis, quo tempore illorum usus prohibitus est, abstinentiam servaro*. 5. *Justum honorarium Sacerdotibus pendito*.

DE PRÆCEPTIS ECCLESIASTICIS
qua Cultum Religiosum erga Deum
& Sanctos respiciunt.

CAPUT II.

In quo explicatur primum Ecclesiæ
Præceptum, scilicet,

Dies festos ab Ecclesia institutos celebrato.

ARTICULUS I.

*An Ecclesia habeat auctoritatem instituendi
dies festivos.*

Prop. unica. Ecclesia habet auctoritatem instituendi dies festos, quibus Populus Christianus debet & a fervilibus abstinere, & piis operibus vacare, non secus ac diebus Dominicis.

Prob. 1. Scriptura. Sinagoga præter dies festos a Domino præscriptos, alios instituit, quibus Judæi & a fervilibus vacabant, & piis exercitiis occupabantur: ergo idem præstare potest Ecclesia, quæ haud dubie non minorem accepit auctoritatem a Christo, quam Sinagoga a Deo. Quod autem festos dies Sinagoga instituerit, patet ex his. Primo, tempore Judith institutus est festus, quo recalebatur liberatio ab impetu Holofernis; sicut enim habetur Judith 16. v. 31. *Dies autem victoria hujus festivitatis ab Hebræis in numero Sanctorum dierum accipitur, & colitur a Judæis ex illo tempore usque in præsentem diem*. Secundo, tempore Esther institutus est festus, quo Populus liberatus fuit ab impio Aman; sic enim habetur Esther 16. ver. 21. *Hanc enim diem, Deus omnipotens, majoris & luctus, eis vertit in gaudium: unde & vos, inter ceteros festos dies, hanc habetote diem, & celebrate eam cum omni letitia, ut & in posterum cognoscatur*. Tertio,

A 2

tio,

tio, tempore Machabæorum institutum est festum dedicationis Templi; sic enim habetur 1. Mach. 4. v. 59. *Et statuit Judas & fratres ejus & universa Ecclesia Israel, ut agatur dies festus dedicationis Altaris in temporibus suis, ab anno in annum.* Quam festivitatem ipse Christus celebrare non dedignabatur, cum Judæi ipsum in Templo convenerint, dum fierent Encæniam, id est, celebratio dedicationis Templi. Joan. 10. v. 22. Quarto, institutus est festus in memoriam victoriæ relatæ contra Nicanorem: ut habetur 2. Mach. 15. v. 36. *Itaque, inquit Textus sacer, omnes communi consilio decreverunt, nullo modo diem istum absque celebritate præterire.* Ergo sicut Sinagoga dies festos instituit; ita & Ecclesia potest dies festos instituere: & sicut solemnitates a Sinagoga institutæ religiose observabantur a Judæis; ita & solemnitates ab Ecclesia institutæ religiose observandæ sunt a Christianis. Si enim, ut dicit Paulus, *qui per Angelum, id est per Sinagogam, dictus est sermo, factus est firmus, & omnis prævaricatio & inobedientia accepit justam mercedis retributionem: quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem, quæ nobis ab Ecclesia confertur per solemnitates, quas instituit?* 2. Hebr. v. 1.

2. Ex Catechismo Trident. part. 3. de festorum observantia num. 20. Præter dies Dominicos, *Alios autem dies festos ab Ecclesia initio, & consequentibus deinde temporibus, Apostoli & Sancti Patres nostri instituerunt, ut pie & sancte Dei beneficiorum memoriam coleremus.* Cum autem Christum, Mariam, & Sanctos, inquit idem Catechismus, festo aliquo peculiari recolimus, in horum victoria Dei bonitas & potentialaudatur, ipsis debiti honores tribuuntur, atque adeorum imitationem fidelis populus incitatur. Quod autem illorum festorum observantia vim strictæ legis habeat, ex eo patet, quod Concilium Trident. sess. 25. cap. 12. velit dies festos per Episcopum institutos ab ipsis Regularibus exemptis observari. *Dies, inquit, etiam festi, quos in Diœcesi sua servandos idem Episcopus præceperit, ab exemptis omnibus, etiam Regularibus, servantur.*

3. Rat. Festivitates Ecclesiæ ob varias cæremonias, quæ his diebus in Templis exercentur, & ob cultum religiosum, qui Populo præcipitur, sunt ad instar memorialis publici, quo & Dei beneficia recoluntur, & Christi mysteria repræsentantur, & vita Sanctorum cum Christo regnantium imitanda proponitur: ergo cum ad Ecclesiam pertineat cultum omnem religiosum determi-

nare, ad eam pariter pertinet dies festivos instituere; qui dies festivi observandierunt, sicut *Sabbatum*, si Ecclesia decreverit observandos. Cap. Licet de feriis.

Consestaria hujus doctrinæ.

Consest. 1. Principes sæculares, Consules, Populus, demum ii omnes, qui habent tantum authoritatem sæcularem, possunt quidem dies feriales instituere, minime vero dies festivos consecrare: possunt dies feriales instituere, quibus vel in honorem natalis Principis, vel in signum publicæ lætitiæ, vel ob alias causas populi abstineant ab omni opere servili, iudices ab omni forensi exercitio vacent, & alia hujusmodi exercitia quiescant, quæ singula ad bonum Reipublicæ regimen possunt pertinere; quia ad hæc omnia extendi potest authoritas civilis: sed non possunt dies festivos consecrare, quibus fideles teneantur sub peccato iisdem exercitiis vacare, quibus vacare tenentur quoties dies festivi ab Ecclesia instituuntur; quia festorum institutio ad authoritatem spiritualem pertinet, quæ Principibus sæcularibus nequaquam competit.

Consest. 2. Dies festivi ab Ecclesia instituti debent eadem religione observari, quæ dies Dominici; quia Christus absolute dixit: *Si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* Etenim si Judæi pari cultu observabant dies festivos, institutos a Sinagoga, ac eos, quos Deus celebrandos præceperat; quidni idem præstabant Christiani in festis ab Ecclesia institutis?

Qua autem religione observandi sint dies festivi, diximus in primo tomo, explicantes tertium Decalogi præceptum: ostendimus, quid jus naturale & divinum illis diebus jubeat, quidve interdicit; jam vero ostendendum, quid jus Ecclesiasticum illis iisdem diebus interdicit, quidve jubeat. Ideo sit

ARTICULUS II.

Quid Ecclesia interdicit diebus Dominicis & Festis.

Prop. unica. Præter peccata, quæ omni tempore prohibentur, præter opera servilia, quæ lege divina diebus festis interdiciuntur, Ecclesia his diebus specialiter vetat ea tripudia, ea spectacula, ea convivia, quæ a solemnitatibus paganorum

in festivitates Ecclesiæ, malitia Dæmonis, irreperunt.

Prob. 1. Scriptura. Deus rejecit solemnitates Judæorum: ut patet ex Isai. 1. v. 14. *Calendas vestras & solemnitates vestras odiovit anima mea. Facta sunt mihi molesta. Laboravi sustinens.* Ut patet etiam Ex Amos 5. v. 21. *Odi & projecit festivitates vestras, & non capiam odorem cætuum vestrorum.* Atqui Deus ideo maxime rejecit solemnitates Judæorum; quia festivitatis suis admiscuerant paganorum impietates, ut notant iidem Prophetæ: *Confundentur enim, inquit Isaias 1. v. 29. ab Idolis quibus sacrificaverunt. Et erubescitis super horros, quos ad Sacrificium elegeratis.* Et Amos 5. v. 23. *Aufer a me tumultum Carminum tuorum, & Cantica Lyre tue non audiam; quibus instrumentis utebantur pagani in suis sacrificiis: ergo Ecclesia sapienter prohibet semper, sed præcipue diebus festis ea tripudia, ea spectacula, ea convivia, quæ a Sacrificiis paganorum ad solemnitates Ecclesiæ malitia Dæmonum irreperunt.*

2. Ex Concilio Trid. sess. 25. de veneratione Sanctorum, ubi sic habetur: *Sanctorum celebratione, reliquiarum veneratione, homines ad comestiones, atque ebrietates non abutantur, quasi festi dies in honorem Sanctorum per luxum & lasciviam agantur: ergo Ecclesia interdicit diebus festis ea, quæ ad luxum, vel lasciviam, comestiones, vel ebrietates possent incitare.*

3. Rat. Festivitates Christianorum nihil debent admittere eorum, quæ ab Idololatria fluxerunt. Quæ enim, inquit Paulus, participatio iustitiæ cum iniquitate? aut quæ societas lucis ad tenebras? quæ autem conventio Christi ad Belial, aut quæ pars fidelis cum infideli? demum qui consensus Templo Dei cum Idolis? Atqui tripudia, spectacula, convivia &c. malitia Dæmonis in festivitates Christianorum irreperunt; is enim est, qui, ut Sapiens innuit, Ecclef. 33. v. 9. *Immutavit tempora, & dies Festos ipsorum, & effecit, ut impii homines, Idololatricis illis ritibus adhærescentes, dies Festos celebraverunt ad horam, vel, ut ait David, Quiescere fecerunt omnes Festos Dei a terra.* Ergo Ecclesia optimo jure ea omnia prohibuit, quæ ab Idololatria fluxerunt.

Consestaria hujus doctrinæ.

Consest. 1. Illicita sunt omni tempore profana tripudia, sed præcipue diebus festis.

stis; eo enim tempore lætandum, sed lætandum in Domino. Beatus, inquit David, *Populus, qui fecit jubilationem.* Beatus qui una cum Habacuc in solo Deo lætatur. Ego autem, inquit, *in Domino gaudebo, & exultabo in Deo Jesu meo.* Habacuc. 3. v. 18. *Latemur, inquit Aug. diebus Festis, non saltando, sed orando; non potando, sed jejunando.* Et Tertullianus sic idololatricum illud gaudium infectatur: *Siccine, inquit, exprimitur publicum gaudium per publicum dedecus? Hæcine solemnities dies decent quæ alios dies non decent? ... malorum morum licentia pietas erit: occasio Luxuria religio deputabitur?* Apolog. 35.

Consest. 2. Quamvis Choreæ, Comediæ, & alia hujusmodi spectacula non essent ex se prohibita; ea tamen Ludicra fidelibus interdicit Ecclesia, omni quidem tempore, sed præcipue diebus festis; sic enim habetur dist. 1. de consecrat. Can. 67. *Qui die solemnibus, prætermisso solemnibus Ecclesiæ conventu, ad spectacula vadit, excommunicatur.* Et dist. 3. de consecr. Can. 2. sic legitur: *Irreligiosa consuetudo est, quam vulgus per Sanctorum solemnitates agere consuevit. Populi, qui debent Officia Divina attendere, saltationibus & turpibus invigilant Canticis: non solum sibi nocentes, sed & Religiosorum Officiis pestrepentes; hoc etenim, ut ab omnibus Provinciis depellatur, Sacerdotum & Iudicum a Concilio Sancto cura committitur.* De Christianis, qui modo Divinis Officiis, modo diabolicis assistunt spectaculis, sic loquitur August. Lib. 1. de Civit. Dei cap. 35. *Modo cum paganis theatra, modo Ecclesias nobiscumque replentes.* Et alibi. *Implentur, inquit, Ecclesiæ, & ab ipsis curritur ad Amphitheatrum.* Et explicans illud Psalmi 61. vers. 5. *Ore suo benedicebant, & corde suo maledicebant, hæc habet: Hi sunt, qui portant Sacramenta Christi, & oderunt præcepta Christi: qui Solemnitatibus Jerusalem implent Ecclesias, & Solemnitatibus Babylonia implent Theatra.* Quam festorum profanationem ipsi sæculares Imperatores sanctissimis legibus interdixerunt; sic enim legitur c. de feriis l. finali. *Nec hujus tamen, inquit Imperator, Religiosissimi diei orio relaxantes, obscænis quemquam patimur voluptatibus derineri. Nihil eodem die sibi vindicet scena Theatralis, aut Circense certamen, aut ferarum lacrymosa spectacula.* Et, si nostrum ortum aut natalem celebranda solemnitas inciderit, dis-

feratur. Quod satis indicat, sacratissimos Imperatores non pati publicis etiam gaudiis Festivitates Ecclesiæ commaculari. Et ut hæc lex exactissime observetur, hanc subijcit poenam: *Amisionem militiæ, proseriptionemque patrimonii sustinebit, si quis unquam hoc die Festo spectaculis interesse tentaverit.* Idem prohibent Edictum Aurelianense artic. 23. & decl. Lud. 14. an. 1698.

Consect. 3. Etsi comestationes sint omni tempore interdictæ, strictius tamen inhiibentur diebus festis; si enim habet Jus Canonicum dist. 44. can. 1. *Sunt autem, inquit, comestationes, non solum Sacerdotibus, sed etiam & Laicis noxiæ, qui festivos & solemnes dies non aliter se digne celebrare putant, nisi comestationibus deserviant.* Quasi, ut optime notat Aug. enarratione in Psal. 41. num. 9. *Excusetur Festivitate luxuria, in Demo Dei Festivitas sempiterna est; non enim ibi aliquid celebratur & transigit, Festum sempiternum, chorus Angelorum, vultus præsens Dei, letitia sine defectu.* Ergo in contemplatione Dei, quæ nutrimentum est animæ, in audiendo Verbo Divino, quod cibus est hominis Christiani, non in carnalibus comestationibus, peragenda est Festivitatum solemnitas.

Consect. 4. Etsi Ludus, jocus, otium, aliæque mentis relaxationes, corporisque oblectamenta non sint ex se illicita, peccatur tamen graviter, si etiam post Missam auditam his recreationibus toto die festivo indulgeatur: ita illud explicat Cajetanus verbo *Festum*, ubi sic loquitur. *Licet, inquit, cum abstinentia a servilibus solius Missæ cultus sufficiat in Festo ad evitandum mortale peccatum; tenentur tamen fideles diem expendere in Divinis Laudibus, saltem eundo ad predicationem & vespere. Unde qui festos dies post Missam vane consumant ludendo, jocando, otioseque vagando, aut venando, spectaculis intendendo, & hujusmodi, licet ex ipsis operibus, utpote non servilibus, mortale non incurrant; ex omissione tamen Divini Cultus, ad quem Festa instituta sunt, GRAVITER peccant; quia non reddunt quæ sunt Dei, Deo; & quia, quantum in se est, ridiculo exponunt Christiana Festa, juxta illud: Viderunt eam bestes, & deriserunt Sabbata ejus. Et hoc præcipue tangit viros graves, & majores, & dominos: ceteri namque eos imitantur.* Hactenus Cajetanus.

ARTICULUS III.

Quid ultra Missam Ecclesia præcipiat diebus Dominicis & Festis.

Prop. unica. Ecclesia præcipit, ut diebus Dominicis & Festis, fideles præter Missam vacent aliis pietatis operibus.

Prob. 1. Scriptura. Memento, ut diem sabbathi, idest, Festivum, sanctifices: ergo dies festivus debet Domino sanctificari: ergo debet totus Divino Cultui consecrari. Ea quippe, inquit D. Thomas, dicuntur sanctificari, quæ Divino Cultui applicantur. Sicut enim locus Deo sacer non debet nisi usibus Sacris inservire; ita dies Deo sacra non debet nisi piis operibus, quantum patitur humana fragilitas, destinari.

2. Ex jure Canonico: dist. 3. de consecr. can. *jejunia*, ubi sic legitur: *Die Dominica nihil aliud agendum est, nisi Deo vacandum; nulla operatio in illa die sancta agatur, nisi tantum Hymnis & Psalmis, & canticis spiritualibus dies illa transigatur.*

3. Rat. Ecclesia, Festivitates instituendo, dies illos Divino Cultui destinat: atqui dies non potest censerī Divino Cultui destinata, nisi piis operibus transigatur: ergo præter Missam, dies illa in exercendis pietatis operibus debet infumi.

Consectaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Diebus festivis possumus occupari in cantandis Divinis Laudibus, ut monet Concil. Turonense ann. 1583. *Oportet, inquit, omnes Christianos in Laude Dei, & gratiarum actione usque ad vespere perseverare.* Et capite primo de feriis, sic habetur: *Omnes dies Dominicos a vespere ad vespeream cum omni veneratione decernimus observari.* Ideo hortandi sunt Populi, ut una cum Clero cantandis Divinis Laudibus Festis occupentur.

Consect. 2. Diebus festivis possumus occupari audiendo, legendo, & meditando Verbum Dei; ea enim fuit & Sinagogæ, & Ecclesiæ consuetudo, ut semper, sed præcipue diebus festis, plebs Verbo Dei audiendo, legendo, & meditando insisteret; cum enim Esdras voluisset plebem ad Deum reducere, in solemnī Festo verba legis recitat, explicat, & populo meditanda proponit. *Artulit ergo, inquit Scri-*

Script. Esdras Sacerdos legem coram multitudine virorum & mulierum, cunctisque, qui poterant intelligere, in die prima mensis septimi, & legit in eo aperte . . . & aures omnis populi erant erectæ ad Librum . . . & Levitæ silentium faciebant in populo ad audiendam legem; populus autem stabat in gradu suo. Lib. 2. Esdras cap. 8. vers. 2. Et Act. 13. legitur, quod Paulus & Barnabas invitati sunt a Judæis, ut post Lectionem Sacram dicerent aliquid plebi: *Ingressi, scilicet Paulus & Barnabas, Sinagogam die Sabbatorum sederunt. Post lectionem autem legis, & prophetarum, miserunt principes ad eos dicentes: Viri Fratres, si quis est in vobis sermo exhortationis ad plebem, dicite.* Omni enim tempore, sed præcipue diebus Festis exequendum est istud Divinum monitum. *Eruntque verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo, & narrabis ea filiis tuis, & meditaberis in eis . . . Deut. 6. vers. 6. Et rursum: Pone hæc verba mea in cordibus, & in animis vestris, & suspendite ea pro signo in manibus, & inter oculos vestros collocare, docete filios vestros, ut ea meditentur.* Deut. 11. vers. 18. Saltem ea est Ecclesiæ intentio, ut fideles omnes assidue publicæ Verbi Divini Prædicationi assistant; si enim ex Concilio Tridentino, sess. 5. cap. 26. *Episcopis, Archipresbyteris, & Parochis stricte injungatur, ut diebus saltem Dominicis, & Festis solemnibus plebes sibi commissas, pro sua & earum capacitate pascant salutaribus Verbis, docendo quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, annuntiansque eis cum brevitate, & facilitate sermonis, vitia, quæ eos declinare, & virtutes, quas sectari oporteat, ut panam æternam evadere, & Cælestem gloriam consequi valeant: Si inquam, munus prædicandi Verbum Dei Episcopis & Parochis injungatur, consequens est, ut dicit Trid. sess. 24. cap. 4. Teneri unumquemque Parochia sua interesse, ubi commode id fieri potest, ad audiendum Verbum Dei.*

Consect. 3. Diebus festis possumus occupari variis misericordiæ operibus, quibus proximorum miseria sublevetur; sic enim grata erunt Deo & Cantica, quæ in laudem ejus canimus, & Verbi Divini auditio, quod in nostri instructionem a Pastoribus suscipimus: ita jubet Nicolaus primus, scribens ad Bulgaros cap. 11. *Sane sciendum, inquit, quoniam idcirco diebus festis ab opere mundano cessandum est, ut liberius ad Ecclesiam ire, Psalmis, Hymnis,*

*& Canticis spiritualibus insistere, Orationi vacare, oblationes offerre, memoriis Sanctorum communicare, ad imitationem eorum assurgere, eloquiis divinis intendere, eleemosynas indigentibus ministrare, valeat Christianus. Illud idem inculcat Aug. in illud Psalmi, Omnes gentes plaudite manibus, ubi sic habet: *Manus gentium sunt factæ bene Operantium: vident, qui gaudia donare dignatus est, si tantum voce, non bene; quia pigra sunt manus: si tantum manibus, nec hoc bene; quia muta est lingua: concordent manus & lingua, ista consteatur, illa operentur.**

ARTICULUS IV.

In quo quasi historice describitur, quo modo Ecclesia dies Dominicos, & Festos ordinaverit.

Cum juxta Augustinum Lib. 16. De Civit. Dei cap. 46. Ecclesia dies festos præscripserit, ut his Dei memoriam consecrarem, ne volumine temporum ingrata subreperet oblivio; ideo, quæ fuerit Ecclesiæ mens in ordinandis diebus Dominicis, & Festis instituendis, hic quasi historice describemus.

§. I.

Quid Ecclesia.

Ecclesia est, non ligna, non lapides, non vasa, aut alia ejusmodi, quæ in Templis cernimus; sed Ecclesia est plebs suo adunata Pastori visibili, & Pastor visibilis conjunctus Christo. Hæc autem fidelium collectio Civitas est Sancta, cujus Rex Christus est, cujus Præfecti sunt Pastores, cujus cives sunt credentes in Christum, eique adhærentes. Civitas hæc cives habet ubique dispersos, in Cælo scilicet, in Purgatorio, & in omni terrarum loco. Qui sunt in Cælo, ibi plene purgati regnant cum Christo: qui sunt in Purgatorio, ibi patiuntur, donec plene purgentur: qui sunt in terris, ibi dimicant, donec coronentur. Ideo Ecclesia dicitur triumphans in Cælo, militans in terra, patiens in Purgatorio. Ecclesia autem tum triumphans, tum patiens, tum militans, duplex habet Sacrificium, scilicet, Sacrificium laudis, & Sacrificium Corporis Christi; quo duplici Sacrificio, laudis scilicet, & corporis Christi digna est, quæ se offerat per Sacerdotes Christi.

sto, & per Christum offerat se Deo.

§. II.

Quomodo Ecclesia Sacrificium Laudis & Corporis Christi Deo offerat.

Ecclesia Spiritu Sancto directa Sacrificium laudis, & Christi sic partitur.

Laudis Sacrificium perpetuum est in Cælis, ubi Sancti & Angeli una cum Christo semper laudant Deum, unum in essentia, & trinum in personis, & incessabili voce proclamant: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth*. Hac trina repetitione Trinitatem se adorare ostendunt, inquit Ambrosius; & ut incarnationem comemoret, laudes suas in Christo, & cum Christo effundunt, ut quotidie canit Ecclesia in Missa: *Per quem Majestatem tuam laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Potestates*.

Ecclesia, quæ est in terris, optat laudes suas cum illo Cantico perenni, quod in Cælo cantatur, conjungere; ideo ita: *Cum quibus & nostras voces ut admitti jubeas deprecamur, supplici confessione dicentes: Sanctus, &c.*

Laudis ergo Sacrificium, quod in Cælis est perpetuum, quotidianum est in Clero. Clerici enim tum Sæculares, tum Regulares, recitando horas canonicas, septies in die laudem dicunt Deo, imitantes illud Davidis exercitium, qui de se ipso ait: *Septies in die laudem dixi tibi*.

Laudis Sacrificium, quod in Clero quotidianum est, alternum est in plebe, quippe quæ diebus singulis Dominicis ac festis convenit in Templum, ut ibi una cum Sacerdotibus laudem dicat Deo suo.

Ecclesia vero patiens in purgatorio & beatorum in Cælo regnantium auxilium implorat, & Sanctorum in terris dimicantium suffragia deprecatur, & sic ex perenni laude, quæ in Cælo peragitur, ex quotidiana laude, quæ a Clero cantatur, ex alterna illa modulatione, quæ a plebe certis diebus exercetur, & ex continua animarum languentium in Purgatorio passionem, perpetuum Deo offertur laudis Sacrificium.

Non aliud sibi proponit Ecclesia totius suæ Religionis objectum, nisi Deum, unum in essentia, & trinum in personis, & mediatorem inter Deum, & homines Christum Jesum, & Sanctos amicos Dei in Cælo cum Christo regnantes. Deum & Christum solum adorant Cultu latræ,

Mariam Virginem Cultu hyperdulæ veneratur, Sanctis vero Cultum dulæ tantum impendit. Deum Patrem, qui nos creavit, Deum Filium, qui nos redemit, Deum Spiritum Sanctum, qui nos sanctificavit, una & individua adoratione veneratur. Mariam & Sanctos non ut Deum, sed ut amicos Dei deprecatur. Sacrificium Corporis Christi in Cælo est perpetuum, in Clero quotidianum, in plebe succedentibus sibi diebus Dominicis, & festis frequenter iteratum.

Sacrificium Christi est perpetuum in cælo; ab æterno quippe decernitur, cum Christus toti reparando humano generi destinatur. Incipit in medio temporum, cum Corpus humanum in cruce immolandum assumit; consumatur in cruce, dum innocens hæc victima manibus Judæorum occiditur; perseverat continuo in Ecclesia, dum manibus Sacerdotum in Missa incruente sacrificatur; perpetuo & in perpetuum offertur in cælo, dum Sacerdos ille perpetuus, secundum ordinem Melchisedec, apparet vultui Dei pro nobis.

Sacrificium Christi in Clero est quotidianum, cum Clerus tam sæcularis, quam regularis, quotidie Missam solemnem, nomine totius Ecclesiæ celebrat, & plures Sacerdotes in Missis non solemnibus, & nomine totius Ecclesiæ, & pro tota Ecclesia, sanctum illud Sacrificium offerunt.

Sacrificium Christi est alternum in plebe, cum succedentibus sibi diebus Dominicis, ac festis plebs suo adunata Pastori in Templum veniat, & Sacrificium illud commemoret.

§. III.

Quomodo Ecclesia dies feriales, & dies Dominicos & Festos ordinet.

Ecclesia cultum erga Deum, & Sanctos sapienter dirigit, ita apte dies feriales, Dominicos & festivos ordinat, ut singulis diebus Deus solemniter a Clero adoretur, & Sancti publice invocentur; ut etiam quolibet die Dominico Mysteria Trinitatis, & Incarnationis plebi commemoventur; ut quoque singulis annis Festivitates Christi, Virginis, & Sanctorum, perpetua & succedente sibi commemoratione, populo proponantur; & ita sine interruptione Clerus, & plebs Divino cultui occupetur. Clerus qualibet feria in Officio publico Deum, unum in essentia, & trinum in

§. IV.

Quomodo ordinentur dies Dominici.

Præter specialem Dominicam adorandæ Trinitati destinatam, singulæ Dominicæ possunt dici dies Trinitatis, & Incarnationis, cum singulæ Dominicæ explicitam Trinitatis, & Incarnationis contineant confessionem. Ita tamen singulæ ab Ecclesia videntur ordinatæ, ut Deum unum in essentia, & trinum in personis, aut Christi incarnati aliquod Mysterium proponant.

Quatuor Dominicæ adventus commemorant duplicem Christi adventum: primum, quo venit redempturus genus humanum; secundum, quo veniet judicaturus vivos, & mortuos, ut scilicet Christum Redemptorem redamemus, Christum vero judicem timeamus. Sex Dominicæ post Epiphaniam Christum nobiscum conversantem ostendunt: verb. gr. mutantem aquam in vinum in Cana Galileæ, leprosos mundantem, fluctus maris pacantem, malos cum zizaniis, bonos cum bono fructu, & Doctrinam Evangelicam cum grano sinapis comparantem.

Dominicæ a septuagesima usque ad Pascha pœnitentiam continuo prædicant, ut ad Communionem paschalem disponamur. Sacerdos & Altaria colore violaceo vestiuntur, cessant Cantica Lætitie, cineres sub initium quadragesimæ capitibus imponuntur, jejunium indicitur, Verbum Divinum frequentius prædicatur, omnia lugubri apparatu ad cordis contritionem excitentur, & Divinam Eucharistiam, qua decet devotione, in Paschate recipiamus.

Dominicæ a Paschate usque ad Pentecosten Christum suscitatum a mortuis, cum Apostolis conversantem, & cum eis de Regno Dei, id est Ecclesia, colloquentem ostendunt.

Dominica Pentecostes Spiritum Sanctum in Christi Discipulos ignitis linguis diffusum exhibet.

Dominicæ vero a Pentecoste usque ad adventum varia Christi documenta proponunt, & in singulis orationibus Ecclesia gratiam ad observanda illa documenta enixe deprecatur. Inter istas Dominicas tempus seligitur, in quo per octavam Festum Corporis Christi celebratur, solemni quoque Processione divinum illud Sacramentum

personis, & mediatorem Christum Jesum adorant Psalmis, Hymnis, & Canticis. In fine cujuslibet Psalmi Trinitatem explicitè confitetur, dicens: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto, &c.* Idem præstat in fine cujuslibet Hymni, dicens: *Deo Patri sit Gloria, ejusque soli Filio, cum Spiritu Paraceto, aut aliud simile, juxta metri diversitatem.* Sanctos eo die sanctos in Martyrologio commemorat, & eos, ut par est, laudat, deprecatur, & invocatur hac Oratione: *Sancta Maria & omnes Sancti intercedant pro nobis ad Dominum, ut nos mereamur ab eo adjuvari, & salvari, qui vivit & regnat in secula seculorum amen.* Idem privatim faciunt qui recitant Officium extra Chorum.

Pastor cum plebe quolibet die Dominico, & festivo, Deum unum, trinum, & incarnatum adorandum, & Sanctos invocandos proponit populo; ideo quolibet die Dominico Symbolum Athanasii legitur in Officio, & Symbolum Nicænum in Missa: quo utroque Symbolo Trinitatis, & incarnationis fides explicita confessione proponitur, & nostra cum Sanctis, & in Cælis, & in Purgatorio, & in Terris communio annuntiatur.

Quolibet anno Christi Conceptionem, Nativitatem, Circumcisionem, Epiphaniam, seu factam gentibus manifestationem, Mortem, Resurrectionem, & in Cælos Ascensionem recolimus: item Mariæ Virginis Conceptionem, Nativitatem, Præsentationem, Visitationem ad Elisabeth, beatissimam ejus Mortem, & ejus in Cælos Assumptionem commemoramus.

Item quolibet pariter anno omnes solemnes Festivitates Sanctorum celebrare, eosque populis invocandos proponere. Singulos Apostolos, qui Christi fundarunt Ecclesiam, insigniores Martyres, qui eam suo sanguine obsignarunt, Doctores præcipuos, qui eam sua Doctrina illustrarunt, tum Confessores, tum Virgines, qui eam sua Sanctitate venerandam reddidere, Festo aliquo peculiari in memoriam revocamus. Angelis in Ministerium missis propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis, specialem festivitatem dedicamus. Demum in festo omnium Sanctorum, in commemoratione omnium defunctorum, & Sanctos in Cælo regnantes, & animas in Purgatorio detentas, illos omnes simul invocandos, pro istis omnibus simul deprecando, solemni festivitate celebramus.

circumgeritur, ut speciali Festo recolamus quod qualibet die in Missa peragitur. Festum dedicationis Templi peragimus, ut gratiæ agantur Deo, quod nostram regionem quondam desertam, ac a dæmonibus desolatam ita illustrare dignatus sit, ut etiam in ea sensibilem domum sibi elegerit, in qua & laudari, & rogari, & prædicari pacifice possit, in qua orantes facilius quam alibi exaudiantur, & in qua omnia Sacramenta, quæ sunt origo gratiæ, conferantur. Hæc si quis rudiori etiam populo historice narrare voluerit, quilibet fidelis semper obviam, semperque recurrentem nostræ Religionis historiam, si tantisper attendat, intuebitur.

§. V.

Quo pacto possint facile instrui a Parochis fideles Christiani.

Qui ergo voluerit Christianam plebem circa dies Dominicos, & dies festivos instruere, Missale legat, & quæ in Missali leguntur eo die Dominico aut festivo, vulgari lingua exponat populo; sic facili, ut dicunt, negotio plebem sibi commissam erudiet. Hac methodo utatur per aliquot annos, & uberrimos ex simplici illa expositione fructus oriri percipiet: non enim fas est credere nullius frugis esse liturgiam, quam Ecclesia a tot sæculis fidelibus proponit, & quam Concilium Tridentinum jubet populis explicari.

CAPUT III.

In quo explicatur secundum Ecclesiæ Præceptum, scilicet,

Missam integram diebus Festis atque Dominicis audire.

ARTICULUS I.

Quid Missa, & quoduplex.

§. I.

Quid Missa.

MISSA, si nomen spectes, idem est ac missio, seu dimissio, eo quod Diaconus bis per hanc cæremoniam alta voce clamaret: *Ita, Missa est*, Missa seu missio est, idest, cuilibet fas est abire. Et quidem Diaconus id dicebat post Evange-

lium, annuntians gentibus & catechumenis, ut abirent, eo quod eis non liceret Sacrificio assistere. Rursus Diaconus in fine Sacrificii, dicebat populo: *Ita, Missa est*, seu Missio est; tunc enim cuilibet fidei permittebatur in sua abire.

Missa, si rem spectes, est Sacrificium incruentum, quo Sacrificium cruentum, in cruce peractum, incruente repræsentatur, & peragitur.

Hæc cæremonia apud Græcos vocatur liturgia, mistagogia, sinaxis, telete, æconomia &c. Apud Latinos vero dicitur collecta, dominicum, agenda, communio, oblatio.

Missa, si nomen spectes, in usu cœpit esse in Ecclesia a tertio & quarto circiter sæculo. Siquidem Cornelius Epist. ad Lupicinum ait, quod propter persecutionem non licebat Christianis *nec publice, nec in cryptis notioribus Missas agere*. Et Ambrosius Epistola olim 13. jam 20. ad Marcellinam, ait: *Ego Missam facere cœpi*. Et Serm. olim 34. jam 25. dicit: *Moneo vos, ut qui sine gravi impedimento potest, quotidie Missam audiat*. Et Augustin. Sermone 91. de tempore, loquitur de lectione, quæ ad *Missas* legenda est.

Missa, si rem spectes, semper in Ecclesia servata est a nocte cœnæ usque ad nos: Christus enim tunc *Accepit panem & gratias agens, benedixit, fregit, deditque Discipulis suis. Similiter accepit & Calicem, & benedixit, & dixit: hoc facite in meam commemorationem*. Quod ergo iussit Christus fieri, hoc servarunt Apostoli, qui erant perseverantes in Oratione, & in fractione panis. Apostoli usum illum tradiderunt suis successoribus, & isti aliis: & sic usque ad nos pervenit sacra illa cæremonia, in qua iussu & autoritate Christi panis & vinum consecrantur, quam nos cæremoniam Missam appellamus.

§. II.

Quoduplex sit Missa.

Missa ratione partium, quibus constat, alia est Catechumenorum, alia Fidelium. Missa Catechumenorum ea erat pars, in qua fiebant instructiones, quibus & Gentiles & Catechumeni assistebant: de hoc ita habet Concilium IV. Carthaginense, can. 84. *Episcopus, inquit, nullum prohibeat ingredi Ecclesiam, & audire Verbum Dei, sive Gentilem, sive hereticum, sive Judæum, usque ad Missam Catechumenorum*.

Mis-

Missa Christianorum ea erat pars Officii, in quo post instructionem orabatur, & consecrabatur Corpus Christi: de quo ita Aug. Serm. alias 23. jam 49. cap. 8. *Post Sermonem fit Missa Catechumenis*, idest, dimittuntur Catechumeni, manebunt Fideles, venietur ad locum orationis. Et Tertul. Lib. Præscrip. cap. 41. exprobrat Marcionitis, quod Catechumenos ad integram Missam admitterent. *Quis fidelis, inquit, quis catechumenus? incertum est; pariter audiunt, pariter orant*.

Missa ratione consecrationis alia est præsanctificatorum, alia sanctificatorum. Missa *sanctificatorum* ea est, in qua panis & vinum consecrantur, uti fit modo in omni Ecclesia latina in ea cæremonia, quæ vere Missa dicitur.

Missa *præsanctificatorum* ea est, in qua non consecrantur panis & vinum, sed panis die Sabbathi aut Dominica præsanctificatus per singulos dies hebdomadæ Deo offertur, eo modo, quo in die Parasceves Hostia die cœnæ consecrata Deo offertur. Etenim, juxta ritum Ecclesiæ Græcæ, toto tempore quadragesimali non consecrabantur panis & vinum, nisi die Sabbathi aut Dominica; aliis vero diebus Hostia jam consecrata Deo offerebatur: ita habet Concilium Laodicenum can. 49. *Non oportet, inquit, in quadragesima panem offerre, nisi Sabbato, & die Dominica*. Tempus enim illud luctui, & pœnitentiæ consecratum, non videbatur apte consentire cum eo gaudio, quo decet nos perfundi, dum celebramus Sacra Mysteria.

Missa ratione cæremoniarum alia est *sicca*, ut dicunt, alia non *sicca*.

Missa *sicca* ea est, in qua nec panis, nec vinum offertur, sed peraguntur omnes ritus, omnes cæremoniæ, non secus ac si vera Missa celebraretur. Idque factum legimus in navibus, ubi ob periculum, ne sanguis consecratus effunderetur, Missa sine consecratione celebrabatur; ideoque Missa *nautica* vocabatur: & non solum in navibus, sed etiam aliquando in privatis domibus pro ægrotis, qui se in Ecclesiam commode conferre non poterant; imo aliquando celebrabatur hæc Missa in Ecclesia, vespere scilicet, quando post vespas sepeliebantur mortui. Hanc Missam approbat Genebrardus lib. de Liturgia Apostolica cap. 30. Eam improbant Cardin. Bona, Estius, & Sylvius, putantque hanc Missam ab indigreta & privata quorundam devotione fluxisse. Larva est, & simulatio Missa, inquit.

Missa non *sicca* ea est, in qua panis & vinum consecrantur.

Missa non *sicca* ratione solemnitatis alia est sollemnis, alia non sollemnis seu privata.

Missa sollemnis, quam hodie Conventualem, Canonicam, Capitularem, præcipuam, & majorem vocamus, illa proprie dicitur, quæ cum cantu & sollemni cæremoniarum apparatu, Ministris & Clero assistentibus, suorumque ordinum munia exercentibus, celebrari consuevit.

Missa non sollemnis, seu privata, ea est, quæ a solo Sacerdote sine Diacono & Subdiacono & Cantoribus, uno tantum ministrante agitur.

Missa sive privata, sive sollemnis, alia est, quæ dicitur Parochialis, alia, quæ vocatur non Parochialis.

Missa Parochialis ea est, quæ Festivis & Dominicis diebus hora designata ab Episcopo celebratur, & in ea sunt instructiones ad plebem, aqua benedicta aspergitur populus, panis benedictus distribuitur &c.

Missa non Parochialis ea est, in qua prædictæ cæremoniæ non exercentur.

ARTICULUS II.

De Obligatione audiendi Missam singulis diebus Dominicis & Festis.

PROPOSITIO I. Præcipitur singulis fidelibus diebus Dominicis & festis, sub pœna peccati mortalis, ut Missam integram audiant.

Prob. 1. Script. Act. 20. v. 7. ubi sic habetur: *Una autem Sabbati, idest, die Dominica, cum convenissemus ad frangendum panem, idest, Eucharistiam, ut explicat versio Syriaca, Paulus disputabat cum eis. . . erant autem lampades copiosæ in cenaculo, ubi eramus congregati*. Quæ omnia satis indicant Scripturam loqui de eo Conventu, in quo Missa celebratur: ergo cum textus facer asserat fideles eo convenisse, signum est, fidelibus præceptum esse, ut Missæ Sacrificio diebus festis assisterent.

2. Ex Concilio Agathensi can. 47. ubi sic habetur: *Missas die Dominico secularibus rotas audire speciali ordinatione præcipimus, ita ut ante benedictionem Sacerdotis egredi populus non presumat: quod si fecerint, ab Episcopo publice confundantur*. Et ex can. 10. Apostolorum habemus, quod fideles in solemnitatibus Scripturas Apostolorum & Evangelium audire debeant: ergo & initio & fini Missæ singuli fideles tenentur assistere.

Et

menda ipsi etiam Angelis Myſteria. Teten-
dit, ut loquitur Job cap. 15. v. 25. *adverſus*
Deum manum ſuam, & contra Omnipotentem
roboratus cucurrit adverſus eum erecto collo,
& pingui cervice armatus eſt. Quam ſacri-
legam corporis immodestiam in locis ſacris,
& illum impij Sacrorum noſtrorum con-
temptum cum exteriori Paganorum mo-
deſtia comparans Jeremias objurgatoria
hac apoſtrophe infectatur; alloquens enim
immodeſtos illos adoratores, ſic habet:
Transite ad insulas Cethim, & videte, ſi quid
ſimile in earum Sacrificiis contingat. Et
in Cedar mittite, & conſiderate vehemen-
ter, & videte, ſi factum eſt huiusmodi. Si
mutavit gens Deos ſuos, eos ſcilicet, in-
ter ſacrificia irridendo, & certe ipſi non
sunt dii. Populus vero meus mutavit gloriam
ſuam in idolum, alio ſcilicet, quam ad
Chriſtum in altari oblatum, vagos oculos
convertens, aut, quod pejus eſt, ipſum
Chriſtum elato intuens ſupercilio: quam
impiam immodestiam his flebilibus vocibus
ad Cælos uſque deſert, & plangit Pro-
pheta Sanctiſſimus. Obſtupeſcite, inquit,
cæli ſuper hoc, & porta ejus deſolamini ve-
hementer, dicit Dominus. Duo enim mala
fecit populus meus: me deſeliquerunt fontem
aqua viva, dum me manibus Sacerdotum
oblatum dedignantur intueri: & foderunt
sibi cisternas diſſipatas, quæ continere non
valent aquas, dum deſpecta, quæ in Al-
tari offertur, cæleſti Viſtima, alius van-
am gloriam venatur, alius libidinem in-
fectatur.

Sic culpandi ſunt omnino immodeſti il-
li adoratores, qui ridiculam ſuperbiam
affectantes, ſtant, aut ſedent in Eccleſia,
dum per Sacrorum ſolemnia humilis plebs
flexis genibus Deum adorat, & levando
puras manus, ejus iram flectere nititur.

Sic culpandæ magis mulieres illæ, quæ
circumornatæ, ſicut ſimilitudo templi, al-
tis ſedilibus affectant eminere, ut & in-
tuentium oculos ad ſe attrahant, & cul-
tum, qui ſoli Deo debetur, injuſte ſibi
arrogent. Dum e contra Chriſtianæ Mu-
lieres, ut dicitur 1. ad Tim. 3. *in habi-*
tu ornato, cum verecundia & ſobrietate or-
nantur ſe, & non intortis criminibus, aut au-
ro, aut margaritis, vel veſte pretioſa, ſed
quod decet mulieres, precibus inſiſtunt, ut
Divinam miſericordiam attrahant.

Conſect. 2. Præcepto audiendi Miſſam
non ſatisfaciunt qui ſola exteriori corpo-
ris modeſtia contenti, nullo interioris
mentis affectu in Deum moventur: de

his ita prophetavit Iſaias 29. v. 13. *Po-*
pulus hic labiis me honorat; cor autem eo-
rum longe eſt a me. Et Chriſtus externam
illam religionem, interiori pietate omni-
no vacuam, ita maledictis ſuis rejicit.
Va vobis, inquit, Scriba & Pharifæi hypo-
critæ; quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis,
quæ a foris parent hominibus ſpecioſa, intus
vero plena ſunt offibus mortuorum, & omni
ſpurcitia. Sic & vos a foris quidem paretis
hominibus juſti; intus autem pleni eſtis hy-
pocriſi, & iniquitate. Ideo damnata eſt a
Clero Gallicano an. 1700. ſequens propo-
ſitio: Satisfacit præcepto de audiendo Sacro
per reverentiam exteriorē, animo licet vo-
luntarie in aliena, imo & prava cogitatio-
ne deſixo.

Conſect. 3. Ut ſatisficiamus præcepto au-
diendi Miſſam, præter exteriorē corpo-
ris modeſtiam conſiſtentem in eo ſitu,
quem Eccleſia exigit, qui ſitus talis eſt,
ut modo ſtemus, modo ſedeamus, modo
genuſtremamus, modo proſternamur: v. g.
ſtemus, dum legitur Evangelium: ſede-
mus, dum explicatur: genuſtremamus, dum
fit Sacrificium: proſternimur, dum Corpus
& Sanguis Chriſti proponuntur populo, ut
adorentur; præter illos, inquam, diverſos
corporis noſtris ſitus, requiritur, ut exter-
nam illam corporis noſtris modeſtiam interi-
ori aliquo actu religionis, vel oratione, vel
devotione animemus. Sicut enim ex anima
& corpore homo conſtituitur, ita ex exte-
riori & interiori cultu religio coaleſcit.
Religio enim, inquit D. Thom. habet qui-
dem interiores actus, quaſi principales, &
per ſe ad religionem pertinentes; exteriores
vero actus, quaſi ſecundarios, & ad actus
interiores ordinatos. 2. 2. qu. 81. in Corp.
Illi autem actus interiores poſſunt eſſe a-
ctus vel fidei, vel ſpei, vel charitatis,
vel religionis, &c. de quibus egimus, ex-
plicantes primum Decalogi præceptum.

Conſect. 4. Præter exteriorē corporis
modeſtiam, præter interiorē mentis af-
fectum, præter interiores actus fidei,
ſpei, &c. ut ſatisficiamus præcepto de
audiendo Sacro, debemus præcipue id,
quod per Miſſam repræſentatur, Paſſio-
nem Chriſti ſcilicet, mente recolere: is
enim eſt finis, quem debemus in primis,
aſſiſtendo Miſſæ, nobis proponere: dixit
enim Chriſtus: *Hæc quotieſcumque feceritis,*
in mei memoriam facietis. Luc. 22. Ad idem
nos alta voce compellat Sacerdos, dicens:
Surſum corda; & adſtantes reſpondent:
Habemus ad Dominum. Ad idem nos hor-

tatur Sacerdos dicens: *Orate Fratres, ut*
meum, ac veſtrum Sacrificium fiat acceptabi-
le apud Deum Patrem omnipotentem; & Po-
pulus reſpondet: Suſcipiat Dominus Sacri-
ficiū de manibus tuis ad laudem & gloriam
Nominis ſui, ad utilitatem quoque noſtram,
rotiusque Eccleſie ſue Sanctæ: indicans eo
ſuam intentionem dirigere, ut una cum
Sacerdote Sacrificium ſuo modo offerat;
nam, ut, optime notat Abbas Guerri-
cus: Non ſolus Sacerdos ſacrificat, ſed to-
tus Conventus fidelium, qui adſtat, cum illo
conſecrat, cum illo ſacrificat.

Ideo docendus eſt Populus, ut quas ora-
tiones effundit ad Deum, unum in eſſen-
tia, & trinum in Perſonis, & ad media-
torem noſtrum Jeſum, ſe Patri in Altari
offerentem, dirigat. Monendi ſunt pœni-
tentes, monendi ſunt Clerici, ut per Miſſa-
rum Solemnia, nec illi injunctam pœni-
tentiam peragant, nec iſti horas Canoni-
cas recitent, ſaltem quoad commodum ſe-
ri poterit alio tempore, rati ſe poſſe uno
& eodem tempore multis & diverſis præ-
ceptis ſatisfacere: hæc quippe actiones,
ut diverſa motiva poſtulant, ita & diver-
ſum tempus exigere videntur. Durante
Miſſa paſſionem Chriſti motivo religionis
recolimus; dum vero pœnitentiam injun-
ctam exequimur, motivo pœnitentiæ agi-
mus; dum vero horas Canonicas recita-
mus, ducimur motivo vel obedientiæ er-
ga Eccleſiam, vel juſtitiaæ erga plebem, a
qua redditus eccleſiaſticos accipimus, ut
horas Canonicas recitemus. Dixi, quoad
commodum fieri poterit; quia, cum ad ſa-
tisfaciendum præcepto de audiendo Miſ-
ſam ſufficiat motivum religionis, & reli-
gio exerceatur tum recitando horas Ca-
nonicas, tum pœnitentiam injunctam exe-
quendo, ille non cenſendus eſt in rigore de-
ſuiſſe præcepto audiendi Miſſam, qui in-
ter Miſſarum ſolemnia devotè recitavit
aut horas Canonicas, aut injunctam a Sa-
cerdote aliquam etiam orationem.

Prop. 3. Quantumvis ſanctæ ſint illæ diſ-
poſitiones tum exteriores, tum interio-
res, cum quibus oportet nos ſacrificio
Miſſæ aſſiſtere, nullus eſt Chriſtianus ſi-
ve juſtus, ſive peccator, qui ab illa ſacra
cæremonia debeat abeſſe, cum Eccleſia
jubeat ei aſſiſtere; non debet, inquam,
abeſſe nec prætextu indignitatis, nec
prætextu timoris, ne committat majus
peccatum, ſi ſine debitis diſpoſitionibus
tanto interſit Sacrificio.

Prop. 1. Scriptura. De Miſſa debemus

loqui, ſicuti loquimur de receptione cor-
poris Chriſti, cum in Miſſa fiat vel realis,
vel ſpiritualis communio, ut docet Trid.
ſeſſ. 22. cap. 6. *De Sacrificio Miſſæ: Atqui*
omnes, tam juſti, quam peccatores de-
bent vel ſacramentaliter, vel ſpirituali-
ter Chriſti carnem manducare, & ejus
sanguinem bibere, juxta illud Joan. 6.
verſ. 54. Amen, amen dico vobis: niſi man-
ducaveritis carnem Filii hominis, & biberi-
tis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in
vobis: ex præcepto quidem Chriſti dicen-
tis: Hoc facite in meam commemorationem.
Luc. 22. verſ. 19. ex præcepto vero Eccle-
ſiaſtico, eo tempore, quo Eccleſia deter-
minat: Ergo debemus, ſive juſti, ſive pec-
catores, Sacrificio Miſſæ intereſſe eo tem-
pore, quo Eccleſia præcipit.

Ex Gregorio I. 2. parte Paſtoralis, c. 6.
Ille eſt vera humilitas, cum ad reſpuendum
quod utiliter præcipitur pertinax non eſt: Er-
go nec prætextu humilitatis fictæ, nec
prætextu timoris incoſiderati, licet vel
juſtis, vel peccatoribus ab auditione Miſ-
ſæ abſtinere eo tempore, quo eam audi-
tionem Eccleſia præcipit.

3. Rat. Miſſa eſt Sacrificium, quo & Deo
offerimur, & Chriſto ſpiritualiter conjun-
gimur: ergo, cum omnes fideleſtam juſti,
quam peccatores debeant Deo offerri, &
Chriſto conjungi, omnes fideleſ ſive juſti,
ſive peccatores debent Sacrificio Miſſæ,
cum Eccleſia præcipit, aſſiſtere.

Conſectaria hujus Doctrinæ.

Conſect. 1. De fidelibus juſtis. Juſti, quam-
tumvis perfecti, debent diebus feſtivis Miſ-
ſæ Sacrificio intereſſe: tum quia Trident.
anathema pronuntiat contra eos, qui aſſe-
ruerint, *Hominem juſtificatum & quantum-*
libet perfectum non teneri ad obſervantiam
mandatorum Dei, & Eccleſie, ſeſſ. 6. can.
30. tum quia, dum juſti a Miſſa abſunt,
præter peccati reatum, quem incurrunt,
gratiis, quæ ex tanto Sacrificio ad nos
emanant, aditum præcludunt. Miſſa e-
nim, inquit Trident. ſeſſ. 22. cap. 2. eſt
Sacrificium, in quo *Idem ille Chriſtus con-*
crinetur, & incruente immolatur, qui in ara
crucis ſemel ſe ipſum cruento obtulit: quo
nihil poteſt eſſe ad conſervandam & au-
gendam in juſtis gratiam efficacius. Miſſa
eſt lignum illud vivificum, in Paradiso Ec-
cleſiæ plantatum, ad quod, ſi juſti non ſpi-
ritualiter acceſſerint, a vita juſtitiaæ de-
cidunt. Miſſa eſt Manna illud ſalutare,
quo in Eremito hujus vitæ oporteret juſtos
quo-

quotidie nutriri; sed a quo abstinere diebus festis nequaquam licet. Agnus est ille spiritualis, cujus figura quotidie in Sinagoga offerebatur, & quotidie vere in Ecclesia offertur, ut ei fideles spiritualiter diebus festis uniantur. Demum Missa panis est ille supersubstantialis, quo die quolibet nutriri nos deberet; sed quem diebus festis iusti debent in Missa saltem spiritualiter fumere, ut a defectibus quotidianis præserventur, & contra frequentes tentationes muniantur.

Confess. 2. De fidelibus peccatoribus, sed penitentibus. Fideles peccatores, quantumcumque premantur peccatorum pondere, debent, ut ab ea peccatorum sarcina liberentur, Missæ Sacrificio diebus festis interesse: tum quia Ecclesia solos infideles, & peccatores notorie excommunicatos arceat a Missæ Sacrificio: tum quia Paulus ad Hebr. 10. vetat fidelibus, ne *Collectionem*, idest, Missam Parochialem, deferant, ut explicat Clerus Gallicanus, inter quos fideles erant haud dubie peccatores: tum demum, quia Concilium Trident. universalem Ecclesiam repræsentans, peccatores non a Missa arceat, sed pluribus motivis ad eam suaviter allicit; sic enim habet sess. 22. cap. 2. *Docet Sancta Synodus Sacrificium istud, Missæ scilicet, vere propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut si cum vero corde, & recta fide, cum metu & reverentia, contriti ac penitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hujus quippe oblatione placatus Dominus, gratiam & donum penitentiae concedens, crimina, & peccata etiam ingentia dimittit.*

Confess. 3. De his, qui sunt in statu peccati. Falsum est, quod fideles, qui sunt in statu peccati, novum peccatum committant quoties Missæ Sacrificio assistunt, modo externam & internam modestiam servant, quam exigit Trident. Tum quia non requiritur status gratiæ ad implendum præceptum aliarum virtutum diversarum a charitate. *Modus*, inquit D. Thom. *dilectionis non cadit sub illis præceptis, quæ dantur de aliis actibus virtutum, puta sub hoc præcepto: Honora Patrem tuum & Matrem tuam.* Idem dic de hoc præcepto: memento, ut diem Sabbati sanctifices, *Non cadit, quod hoc ex charitate fiat*, 2. 2. quæst. 44. art. 1. ad 1. Tum quia, si opera honesta, elicit a peccatore, vel infideli, non sint peccata, ut definierunt summi Pontifices; a fortiori opera religionis, qualis est au-

ditio Missæ ab Ecclesia imperata, elicit a peccatore, non erunt peccata: Tum quia Ecclesia non modo non juberet, quinimo non permetteret peccatores Missæ interesse, si certum esset eos novo peccato inquinari, sicuti non permittit peccatores communicare in Paschate; quia certum est eos peccare mortaliter communicando: Tum demum quia Ecclesia fidelium etiam inter Missarum solemniam congregata, non coalescit ex solis iustis, sed est similis saginæ missæ in mare, ex omni genere piscium congreganti; similis agro, in quo & bonum semen, & zizania seminata sunt; item similis aræ, in qua frumentum cum paleis continetur; similis adhuc Virginibus, partim fatuis, partim prudentibus; demum repræsentata per arcam Noe, qua non solum munda, sed etiam immunda animantia concludebantur. Cum ergo ab illo coetu fidelium orantium excludantur solum infideles, hæretici, & excommunicati, & retineantur peccatores; consequens est, peccatores non inquinari novo peccato, cum sacris assistunt Mysteriis.

Confess. 4. Non dehortandi sunt peccatores a Missæ Sacrificio, ne ab illa sacra cæremonia recedentes irreligiosum animum efforment, & a quibuscumque piis exercitiis alienum; sed ad pie assistendum sacris Mysteriis suaviter alliciendi, ut sensim Christi patientis commemoratione emolliti, a peccatis tandem omnino resipiscant. Assistunt siquidem passioni Christi Maria mater Jesu, Maria Cleophae, Maria Magdalene, & Joannes, & forte alii iusti: assisterunt & latrones: assisterunt Centurio & milites, & quasi raptim interfuerunt Judæi, & prætereuntes blasphemabant eum, moventes capita sua, & dicentes: *vah, qui destruis templum Dei.* Matth. 27. Assistant Sacrificio Missæ iusti, ut in gratia crescant & in ea perseverent: uti in gratia creverunt, & in ea perseverarunt iusti, qui Christum morientem viderunt. Assistant Sacrificio Missæ peccatores, ut a peccatis convertantur, & eorum indulgentiam consequantur: uti peccatorum suorum plenam veniam consequutus est latro poenitens expirans cum Christo. Assistant Sacrificio Missæ, quantumvis obdurati & excæcati peccatores, videant quæ sunt in Missa, singulas cæremonas tanti Sacrificii sedulo examinent, ut illis idem contingat gratiæ effectus, qui contigit Centurioni, aliisque custodienti-

bus

bus Jesum; *Viso enim terra motu, & his qua fiebant, timuerunt valde, dicentes: vere Filius Dei erat iste.* Matth. 27. vers. 54. Nullus sit, qui Missæ intersit raptim & prætereundo; nullus qui hanc cæremoniā blasphemet; nullus, qui sacros illos ritus irrideat: is enim, qui id præstaret, non sacrificaret, sed insultaret; non oraret, sed peccaret; nec præceptum Ecclesiæ observaret, sed contemneret. Et si forte jactitaret se Missam audisse, & ut olim Saul, mendaciter diceret: *Implevi Verbum Domini*; ei cum Samuele respondendum: *Non audisti vocem Domini, sed fecisti malum in oculis Domini.*

ARTICULUS III.

De his, qui excusant ab auditione Missæ diebus Dominicis & Festis.

Prop. 1. Impotentia physica, vel moralis excusat ab auditione Missæ.

Prob. 1. Scriptura. De Præceptis Ecclesiæ dicendum, quod Scriptura dicit de Præceptis Dei: *Mandata ejus gravia non sunt.* Joan. 5. v. *Jugum meum suave est, & onus meum leve.* Matth. 11. v. 30. Ergo sicuti Deus non præcipit impossibilia; ita nec Ecclesia: consequenter ab auditione Missæ excusat impotentia physica, vel moralis.

2. Ex Concilio Tridentino. *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet & facere, quod possis, & petere, quod non possis, & adjuvat, ut possis.* Sess. 6. c. 11. Ergo, cum Ecclesia Dei ductum sequatur, non jubet impossibilia.

3. Ecclesia est ad instar piæ matris: Ergo censetur dispensare fideles a præcepto audiendi Missam, quoties sunt in impossibilitate vel physica, vel morali.

Confessaria hujus doctrinæ.

Confess. 1. Excusantur ab audienda Missa hi, qui nequaquam possunt ad Ecclesiam venire, v. g. ægroti, incarcerati &c. quia si ad Ecclesiam nequeant omnino venire, sunt in impotentia physica: item qui vel ob longam distantiam ab Ecclesia, vel ob difficultatem itineris, vel ob tempus pluvium, aut alia hujusmodi, non possunt nisi difficillime venire ad Ecclesiam; tunc enim hi sunt in impotentia morali: singuli tamen, scilicet incarcerati, ægroti, & longe ab Ecclesia distantes, imitentur primo Danielelem, qui cum non posset ire

Tomo II.

Jerusalem, *Fenestris apertis in tænaculo suo contra Jerusalem tribus temporibus in die flebat genua, & adorabat, confitebaturque coram Deo suo.* Dan. 6. v. 10. Imitentur Ezechiam, qui cum præ morbo ad Templum ire non posset, *convertit faciem suam ad parietem, & oravit Dominum.* 4. Reg. c. 20. v. 2. Imitentur Judæos, qui cum non posset ad Jerusalem ad Festivitates venire, suspirabant, & tali se privatos honore simul & gaudio vehementer dolebant, ut testatur illud Davidis: *Super flumina Babylonis illic sedimus, & flevimus, dum recordamur tui Sion.* Psal. 136. v. 1.

Confess. 2. Excusantur ab auditione Missæ hi, qui possunt quidem venire in Ecclesiam, sed qui non admitterentur inter fideles: tales sunt excommunicati, interdicti &c. quibus interdicitur Sacris interesse. Sed hi debent interius dolere, quod a consortio fidelium excludantur, & tenentur eniti, ut ad fidelium cœtum admittantur: uti fecit Corint. incestuosus, qui excommunicatus a Paulo, poenitentia sua meruit, ut de eo Paulus sic scriberet ad Corint. 2. 2. v. 6. *Sufficit illi, qui ejusmodi est, objurgatio hac, qua fit a pluribus, ita ut e contrario magis donetis, & consolemini, ne forte abundantiori tristitia absorbeat, qui ejusmodi est; propter quod obsecro vos, ut confirmetis in illum charitatem.*

Prop. 2. Licet diebus Dominicis & festis Missæ non interesse ad evitandum grave damnum vel sibi, vel proximo, vel Reipublicæ obventurum ex Missæ auditione; damnum, inquam, vel in anima, vel in corpore, vel in bonis fortunæ.

Prob. 1. Scriptura. Deus in veteri testamento excusavit Machabæos, quod die Sabbati cultu exteriori abstinerint, ut vitam suam contra hostes Religionis tuerentur: Ergo & in novo Testamento excusabite eos, qui a Missa exterius aberunt, quoties ex tali assistentia damnum aliquod grave sequeretur.

2. Habemus ex praxi Ecclesiæ, ut notat Cornelius Papa ad Lupicinum, quod non celebrabatur Missa, cum prudenter timebatur tyrannorum persecutio: Ergo Ecclesia non censetur obligare nos ad audiendam Missam, cum ex tali auditione sequeretur ingens damnum.

3. Rat. Præceptum audiendi Missam est politicum: Ergo non urget quoties ex ejus observantia ingens damnum sequeretur vel in anima, vel in corpore, vel in bonis fortunæ: *Neque enim tam in justos legum latroes fuis-*

B

fuis-

Concilium Sardic. an. 347. can. 11. vel 14. ita loquitur: *Si quis Laicus in aliqua urbe agens tribus diebus Dominicis, in tribus hebdomadibus non conveniat, is Communionem moveatur. Et Concilium Trullanum eandem pœnam infligit his verbis: Si quis Episcopus, vel Presbyter, vel Laicus, nullam habet graviolem necessitatem, vel negotium difficile, ut a sua Ecclesia absit diutissime, sed in civitate agens, tribus diebus Dominicis in tribus septimanis una non conveniat, si sit quidem Clericus, deponatur, si vero Laicus, segregetur.* Can. 80.

5. Summi Pontifices eundem erga Parochiam amorem cunctis fidelibus inspirant; sic enim Sixtus IV. loquitur, Extravag. de Tregua & pace, cap. Vices illius... *Fratres mendicantes non pradicent, populos Christianos non teneri Missam in Parochiis diebus festis & Dominicis audire, cum iure cautum sit illis diebus Parochianos audire Missam in eorum Parochiali Ecclesia, nisi forsan ex honesta causa ab ipsa Ecclesia se absentarent.*

Demum Concil. Trid. sess. 22. cap. de observandis & evitandis in Missa, ait: *Moneant etiam eundem Populum, ut frequenter ad suas Parochias, saltem diebus Dominicis, & majoribus festis accedant.* Et sess. 24. c. 4. de Reform. Moneantque, ait, *Episcopus Populum diligenter, teneri unumquemque Parochia sua interesse, ubi id commode fieri possit, ad audiendum Verbum Dei.* Et cap. 7. *Inter Missarum solemnias, sacra eloquia & salutis monita eadem vernacula lingua diebus vel solemnioribus explanent.*

Prop. 2. Consuetudo audiendi Missam Parochialem multas affert utilitates fidelibus eam observantibus.

Prob. inductione, percurrando aliquas Missæ Parochialis prærogativas. Missa Parochialis potest considerari 1. Ratione rei oblatae. 2. Ratione oblationis. 3. Ratione precum. 4. Ratione instructionis. 5. Ratione loci.

1. Ratione rei oblatae Missa privata & Missa Parochialis ejusdem sunt valoris; quia in utraque offertur Christus.

2. Ratione oblationis Missa Parochialis est utilior Missa privata; quia specialiter offertur pro Parochianis.

3. Ratione precum est etiam utilior; quia præter preces, quæ fiunt in Missa privata, fiunt & aliæ nomine totius Parochiæ, & cum cunctis fidelibus.

4. Ratione instructionis in Missa Parochiali explicantur sacra eloquia, quod non fit in aliis Missis privatis.

5. Ratione loci. Etsi Missa celebrata in quacunque Ecclesia sit maximi valoris, tamen utilius videtur fidelibus eam audire in propria Parochia; ibi enim Sacro Baptismate nascimur, ibi roboramur confirmatione, Eucharistia in Paschate nutrimur, a Parocho viaticum & extremam unctionem accipimus, & matrimonio jungimur: ergo æquum est, ut in Parochia diebus festis vota nostra offeramus. Ita Carolus Borrom.

Prop. 3. Consuetudo audiendi Missam Parochialem potest vim strictæ legis habere, si ita visum fuerit Ecclesiæ Pastoribus.

Prob. 1. Ex Concilio Trident. sess. 21. ubi statuens decretum de observandis & evitandis in celebratione Missæ, post multa salubriter statuta, & specialiter post illud præceptum indictum Episcopis: *Moneant Episcopi etiam eundem Populum, ut frequenter ad suas Parochias, saltem diebus Dominicis & majoribus Festis, accedant; addit: hæc igitur omnia, inter quæ assistentia Missæ Parochiali annumeratur... prohibeant, mandent, corrigant, statuunt, atque ad ea inviolate servanda censuris Ecclesiasticis, aliisque pœnis, quæ illorum arbitrio constituentur, fidelem Populum compellant.* Nec dici potest huic legi obstare privilegia Regularium; nam Sancta Synodus hanc objectionem præveniens addit: *Non obstantibus privilegiis, inquit, exemptionibus, appellationibus, ne consuetudinibus quibuscunque.*

2. Ex Clero Gallicano, a quo sequentes sunt proscriptæ propositiones ann. 1700. *Nullus in foro conscientie Parochia sua interesse repetitur nec ad annuam Confessionem, nec ad Missas Parochiales, nec ad audiendum Verbum Dei, Divinam Legem, fidei rudimenta, morumque Doctrinam, quæ ibi in Catechesibus annuntiantur, & docentur.*

Talem Legem in hac materia nec Episcopi, nec Concilia Provinciarum, nec Nationum, sancire; nec delinquentes aliquibus pœnis, aut Ecclesiasticis censuris multare possunt.

Plebs virtute Concilii Tridentini cogi non potest censuris & pœnis Ecclesiasticis, ut earum ad suam Parochiam diebus Dominicis ad audiendam Missam (Parochialem scilicet.)

Contra has propositiones hanc distringit censuram venerabilis Cœtus. Harum propositionum doctrina falsa est, inquit, temeraria, scandalosa, jam a Clero Gallicano graviter condemnata, Sacris Canonibus, Concilio Tridentino, & Apostolicæ traditioni contraria, dicente Apostolo: *Non deferentes collectionem nostram*

stram, sicut consuetudinis est quibusdam. Hebr. v. 25.

4. Rat. Si Ecclesia Legem conderet, quæ fideles Parochialem Missam audire tenerentur, huiusmodi lex esset iusta ex auctore; quia ferretur a legitimo Superiore: esset iusta ex objecto; quia præciperet aliquid pium & Sanctum: esset iusta ex fine; quia conducere ad bonum fideliū: esset iusta ex modo: quia eos solum fideles obligaret, qui possent huic officio satisfacere: ergo esset observanda; quia lex iusta est observanda.

5. Ex variis Conciliis Provincialibus. Et primo quidem Concilium Turonense ann. 1583. approbatum a Greg. XIII. edidit legem obligantem ad audiendam Missam Parochialem, sic enim habet art. 15. *Sanctorum Patrum, inquit, decreta renovantes, omnibus & singulis Christianis fidelibus, suis Missis Parochialibus, & aliis suarum Parochiarum Divinis Officiis, singulis diebus Dominicis & festis interesse districte PRÆCIPIMUS, a quibus si per tres dies Dominicis continue sequentes illos abesse contingat, nisi legitimo impedimento retineantur, pœnas a Sacris Canonibus indictas incurrere declaramus; quod illis sua Parochia Rectores & confessorii sapius inculcare non omittant.* Et Concil. Burdig. ann. 1582. cap. 3. de Officiis Divinis num. 3. sic habet: *Renovamus vetus illud decretum, quo, proposita excommunicationis pœna, præcipitur, ne quis tribus continuis Dominicis a Parochialis Missæ celebratione absit... Præcipiturque Confessariis & Concionatoribus, ut inter concionandum & audiendas confessiones exhortentur, & moneant Populum Missæ Parochiali interesse; & interdictum comminatur ei, qui contrarium prædicare attemptaverit.*

Prop. 4. Omittere Missam Parochialem in his Diœcesibus, in quibus sub pœna Excommunicationis strictè præcipitur fidelibus, ut eam audiant, est peccatum.

Prob. ratione. Ea lex, quæ obligaret audire Missam Parochialem, esset iusta ex auctore, cum, ut supponimus, feratur a legitimo superiore: esset iusta ex objecto; quia præciperet aliquid Sanctum: esset iusta ex fine; cum audire Missam in propria Parochia multas afferat utilitates fidelibus, eam observantibus: esset iusta ex modo; cum obligaret tantum, ubi commode fieri posset: Ergo esset observanda. Et quia materia est gravis, omisso esset grave peccatum. Adde, quod excommunicatio non infligitur nisi contra peccatum mortale.

Tom. II.

Prop. 5. Omittere Missam Parochialem ex contemptu, etiam in his Diœcesibus, in quibus non præcipitur sub pœna excommunicationis, sed solum consilium, ut exercitium pium & sanctum, est peccatum mortale.

Prob. ratione. Non tenemur ex præcepto sub pœna peccati pia exercitia exequi, & omnem sanctam consuetudinem amplecti: sed nefas est pia exercitia aut contemnere, aut ex contemptu omittere; quia omisso, ex contemptu secum quamdam sacrilegii speciem includit.

Sic Tridentinum docens, bonum esse Sanctos invocare, & eorum imagines venerari, non jubet, ut invocemus; sed vetat sub gravi peccato, ne Sanctos spernamus, aut eorum imagines contemnamos. Ita a pari, etsi non iubeat Ecclesia, præcepto generatim omnes obligante, ut Missam Parochialem audiant, nulli tamen licet pium illud exercitium aut contemnere, aut ab illo alios avocare. Imo, cap. 2. de Parochiis, præcipitur Presbyteris, ut statim ab Ecclesia abiciant eum, quem noverint, contempto proprio Parocho, velle Missæ assistere; sic enim habet prædictum caput: *Ut Dominicis, vel festis diebus, Presbyteri, antequam Missam celebrent, plebem interrogent, si alterius Parochianus in Ecclesia sit, qui, proprio contempto Presbytero, ibi velit Missam audire; quem si invenerint, statim ab Ecclesia abiciant.* Quo denotatur, quam grave peccatum sit ex contemptu a propria Parochia abesse, cum peccatum illud mereatur ejectionem ab Ecclesia.

Prop. 6. Nulla videtur esse lex Ecclesiastica generalis obligans omnes & singulos fideles ad audiendam Missam Parochialem diebus Dominicis & festis; ita ut si non audiant Missam Parochialem, non satisfaciant præcepto Ecclesiastico audiendi Missam.

Prob. 1. Ex Conciliis. Concilium Tridentinum utitur verbis hortantibus, & non præcipientibus. *Moneant, inquit, populum, ut frequenter ad suas parochias, saltem diebus Dominicis, & majoribus Festis accedant.* Sess. 22. Decreto de observandis & evitandis in celebratione Missæ. Et quando Sess. 24. cap. 4. dicit: *Moneat Episcopus populum diligenter, teneri unumquemque parochia sua interesse, ubi commode fieri poterit, non loquitur de Missæ obligatione, sed de obligatione audiendi Verbum Dei; ideo adiungit: ad audiendum Verbum Dei; & ad discendam Doctrinam Christianam.*

2. Declarationes supra Concilium docent

n. 11. ex vi Trident. Nullum esse præceptum circa hoc, nullamque infligendam censuram. Illud idem agnoscit Clerus Gallicanus ann. 1700. nec infligit censuram contra eos, qui absunt a Missa Parochiali, sed infligi posse determinat.

3. Illud idem fatetur Dominus de Ste. Beuve, tom. 2. cas. 88. pour la Messe de Paroisse, on y doit assister, ex lege Ecclesiastica; sed an vigeat, dubium est, cum addat: Il est bon de se servir seulement d'exhortation. & de remontrance.

4. Illud idem confirmant plures Summi Pontifices, qui declarant satisfieri præcepto de Missa audienda, si fideles Missam audiant in Ecclesiis Regularium: ita Leo X. ann. 1517. Notum facimus, omnes Christi fideles utriusque sexus, qui, non contempto proprio Sacerdote parochiali, in Ecclesiis Fratrum mendicantium Dominicis, & festis diebus Missas audiunt, satisfacere præcepto Ecclesie de Missa audienda, nec in aliquam labem peccati mortalis, penamve incurrere. Et cum crederetur eam Bullam a Concilio Tridentino revocatum, Pius V. idem Privilegium confirmat Bulla, quæ incipit: *Et si mendicantium*. Prefati fideles, inquit, audiendo Missas, & alia divina officia in Ecclesia Fratrum mendicantium huiusmodi diebus Dominicis, præcepto Ecclesie de illis audiendis satisfecisse censentur.

Quod Missas autem quæ in privatis Oratoriis celebrantur vide Decretum II. ad calcem huius Tomi.

Prop. 7. Quamvis nulla sit lex generalis præcipiens stricte singulis fidelibus, ut singulis diebus Dominicis & festis Parochie ad audiendam Missam Parochialem assistant; tamen hortandi sunt populi, ut huic officio quam frequentius poterunt satisfaciant.

Prob. 1. Autoritate eorum Doctorum, qui docent, Pastores Ecclesie non posse stricte legem statuere, quæ fideles obliget ad assistendum Missæ Parochiali; inter quos unum referam, Fagundem scilicet, qui sic loquitur, Lib. de Præceptis Ecclesie c. 3. n. 18. Honestissimum ac decentissimum est, ut parochiani proprias frequentent parochias, & ut saltem in festivitatibus præcipuis totius anni intersint Missæ audienda; & hoc consulendum, & prædicandum est a Concionatoribus: neque debent Concionatores predicare e suggestis, non teneri populum in suis parochiis Missam audire: quia quamvis ad id de facto non teneantur, cum tamen decentissimum sit id consulere, indecentissimum erit contrarium eo modo dissuadere, ut consideranti patebit.

2. Ex can. si quis Distin. 1. de consecrat. ubi sic habetur: Si quis contra proprias paro-

chias, in quibus legitimus ordinariusque sit conventus, Oratorium habere voluerit, poterit ibi in reliquis Festivitatibus Missam audire propter fatigationem familia. Quo denotatur eos, qui non defatigantur adeundo propriam Parochiam, non debere, quantum possunt, ab ejus Sancta collectione, quæ fit in Missa Parochiali discedere. Postea vero addit idem canon: Attamen in die Pentecostes, Natalis Domini, Joannis Baptista, non nisi in civitatibus, aut parochiis Missam audiant. Quo indicatur certis saltem diebus Missæ Parochiali assistendum esse.

3. Ex Emolumentis spiritualibus, quæ ex assistentia Missæ Parochiali fideles possunt percipere: quæ nos attulimus in isto articulo 1. propositione 2. quibus ista addi possunt.

1. In Missa Parochiali solent publicari fidelibus dies festi, dies juniorum, excommunicationes, denunciationes nuptiarum, & similia, quæ Parochiani culpabiliter ignorabunt, si eidem Missæ non interfuerint.

2. Quia in Missa Parochiali fit aspersio aquæ benedictæ super populum: sicuti aspersus fuit Populus per sanguinem victimarum per Moysen, dum populus Judaicus fœdus iniit cum Domino, quæ aspersione fœdus cum Domino Jesu, qui effudit super nos aquam mundam, renovamus: quæ rursus aspersione mundamur a peccatis venialibus, si humiles & contriti eam sacram. caeremoniam recipiamus, & ad perfectam peccatorum mortalium contritionem disponimur, & interius lavamur: sicuti lavabant olim fideles & manus & os in his fontibus, qui erant prope Ecclesiam, ut manibus mundis Hostiam reciperent, & ad os aqua mundatum deferrent; solebant enim olim fideles Eucharistiam propriis manibus recipere, & ad os suum propriis manibus deferre.

3. Processioni assistimus, quæ antiquam & solemnem Arcæ translationem revocamus: quæ ab Israelitis in deserto ab una mansione in aliam deferrebat: quæ circa muros Jericho septies, clangentibus tubis, circumgesta est: quæque a Cariathiarim in domum Obbedom, & a domo Obbedom in civitatem David, hoc est Sion, translata est; quæ caeremonia, si huic devote interfuerimus, fit nobis præsens Deus, sicuti præsens erat Judæis arcam circumferentibus; quæ etiam concidunt dæmonum propugnacula, sicuti conciderunt muri Jericho; quæ demum uberiori benedictione perfundimur, quam perfusus fuerit Obbedom: Crux enim Christi, quam in Processionibus nostris deferri-

mus, longe Deo est gratior, quam arca, longèque efficacior; quippe infirma & egena erant elementa veteris legis caeremoniæ, si cum nostris comparentur.

4. Incensum adoletur, uti factum videmus in veteri lege. Cap. 30. Exod. v. 7. Et adolebit incensum super eo Aaron suave fragrans. Mane uret thymiana sempiternum coram Domino. In Missa ergo Parochiali fumo thuris perfunditur 1. Altare, quo ara Crucis designatur. 2. Sacerdos, quo Christus significatur. 3. Oblata, quibus vota fidelium exprimuntur. 4. Imagines, quibus prototypa oculis nostris exhibentur. 5. Clerus & Populus, ex quibus omnium fidelium cœtus coalescit, & quibus tota Ecclesia demonstratur, ut dum eo incenso singula adolentur, fiamus omnes Deo in odorem suavitatis.

5. Panis Benedictus singulis distribuitur in signum fraternæ communionis & charitatis, ut dicit Bona de rebus Liturg. lib. 2. c. 10. Quæ generali panis benedicti distributione significatur, fideles omnes olim in Missa Christum verum panem communicando recepisse. Quem Sanctissimum usum cum non possit nunc Ecclesia ob depravatos fidelium multorum mores observare, ea saltem caeremonia commemorat; etenim, ut dicit Trid. sess. 22. c. 6. de Sacrificio Missæ: Optaret quidem Sacrosancta Synodus, ut in singulis Missis fideles adstantes non solum spirituali affectu, sed Sacramentali etiam Eucharistia perceptione communicarent, quo ad eos Sanctissimi huius Sacrificii fructus uberior proveniret. Et ut Eucharistiæ receptionem suppleat, panem benedictum singulis fidelibus distribuit, qui cum fide sumptus, cum devotione manducatus, veniales culpas remittit, & ad impetrandam peccatorum mortalium veniam disponit. De Præceptis Ecclesiasticis, quæ Sacramentorum receptionem respiciunt, agemus ubi de Sacramentis.

C A P U T IV.

De Præceptis, quibus Ecclesia jubet vel ut jejunemus, vel ut solum a carnibus abstinamus.

Egimus hæcenus de Præceptis, quibus pie vivimus erga Deum; jam agendum de his mandatis, quibus sobrie vivimus erga nos ipsos: quod quidem, ut par est, præstabimus, si temperantiam juxta regulas fidei & rationis custodiamus, si jejunia & ab-

Ecclesie observemus. Quomodo autem hæc Ecclesie præcepta de jejunio & abstinentia a carnibus intelligenda sint, hic paucis explicabimus.

A R T I C U L U S I.

Quid & quotuplex sit jejunium, & quandam sit de Præcepto.

Nota. Temperantia est virtus, quæ moderatur voluptates gustus, & tactus, quæque proinde, juxta regulas rationis & fidei, jejunium, & abstinentiam præscribit.

Jejunium generatim est abstinentia ab aliquo.

Jejunium est duplex: spirituale, & corporale.

Jejunium spirituale est abstinentia a peccatis, & ab omni voluptate illicita.

Jejunium corporale est abstinentia ab eis corporalibus juxta regulas fidei & rationis.

Jejunium corporale aliud est juris naturalis, aliud juris positivi.

Jejunium corporale juris naturalis est ea abstinentia a cibis, quæ nobis per rationem naturalem præscribitur: tale est v. g. jejunium, quod ratio dicat nobis esse necessarium vel ad conservandam sanitatem, vel ad rationem perficiendam, vel ad pietatem obtinendam.

Jejunium corporale juris positivi est ea abstinentia, quæ nobis a legitimo Superiore præscribitur: tale est jejunium, quod nobis indicatur ut necessarium a medico ad conservandam sanitatem corporis, a Philosopho ad conservandam mentis serenitatem, a Theologo ad pietatem vel obtinendam, vel conservandam, ab Ecclesia ad exercendam una cum omnibus Christi fidelibus poenitentiam.

Prop. 1. Omnes omni tempore tenemur observare jejunium spirituale, sicutum in abstinentia a peccato: & hæc obligatio tam arcta est, quam stricta sit obligatio vitandi peccatum.

Prob. 1. Scriptura. Omnibus hominibus juxta Scripturam præcipitur, ut a peccato semper abstineant; generalis enim est ista lex: Non concupisces. Ergo omnibus hominibus præcipitur jejunium spirituale, sicutum in abstinentia a peccato. Sed ea abstinentia a peccatis, & spirituale illud jejunium strictius ligat homines baptizatos, ut docet Paulus ad Rom. 6. v. 4. Quicumque enim

enim baptizati sumus in Christo, in morte ipsius baptizati sumus. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, ut quomodo surrexit Christus a mortuis, ita & nos in novitate vite ambulemus: deponentes scilicet omne pondus & circumstantias nos peccatum: etenim qui manet in Christo, non peccat: Ergo omnes homines tenentur servare jejunium spirituale, seu abstinere a peccato.

2. Ex Patribus. D. Basilius homil. 1. de jejunio ait: Verum enim jejunium est ab omnibus vitiis esse alienum. D. Chrysost. Homil. 8. in Genes. sic definit jejunium: Jejunium dico abstinentiam a vitiis. . . . hoc verum jejunium est. Et Leo Serm. 41. de jejun. c. 2. sic concludit: Non enim in sola abstinentia cibi stat nostri summa jejunii, aut fructuose corporis esca subtrahitur, nisi mens ab iniquitate revocetur. Et ut indicet jejunium spirituale semper urgere, nullamque pati dispensationem, sic habet Serm. 43. cap. Nullum magis sectandum est continentia genus, quam ut semper simus ab injusta voluntate sobrii, & ab inhonesta actione jejuni.

3. Rat. Jejunium spirituale est abstinentia a peccato: atqui nullum est tempus, in quo non debeamus omnes abstinere a peccato, juxta illud Scripturæ: Tamquam a facie colubri fuge peccatum: Ergo nullum est tempus, in quo non teneamur omnes observare jejunium spirituale.

Consefctaria hujus doctrina.

Consefct. 1. Primum & indispensabile omnino jejunium est, non abstinentia eorum ciborum, qui ex se sunt indifferentes, sed abstinentia eorum vitiorum, quæ ex sua intrinseca natura mala sunt, ut docet Christus, Matth. 15. vers. 17. Omne, inquit, quod in os intrat, in ventrem vadit, & in secessum emittitur, quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem: de corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemias; hæc sunt, quæ coinquinant hominem. Quod ita explicat Basilius, homil. 1. De jejunio. Cave, inquit, ne jejunii utilitatem sola ciborum abstinentia metiaris. . . . carnes non edis; at interim davoras fratrem tuum, vino abstines: interim ab injuriis non temperas. Vabis, qui ebrii sunt non a vino. Ira mentis est temulentia, eam a prudentia non minus excuties, quam vinum.

Consefct. 2. Primum & indispensabile pariter jejunium est, non pugna contra famem, vel sitim, sed pugna contra triplicem concupiscentiam: de qua Joan. ait: Om-

ne, quod est in mundo, concupiscentia est carnis, concupiscentia oculorum, & superbia vite. 1. Joan. 2. vers. 16. Etenim, ut cum Augustino loquar serm. de diversis, olim 74. jam 211. nullus est, qui possit se ab hoc jejunio, vel ab hac pugna dispensare. Potest quisque dicere: ne stomachus doleat, jejunare non possum; potest etiam dicere: volo dare pauperi; sed unde, non habeo, aut tantum non habeo, ut timeam egere, si dederis quamquam & in his operibus excusationes plerumque sibi homines falsas faciunt, quia veras non inveniunt; verumtamen quis est qui dicat: ideo non ignovi veniam petenti; ideo concupiscentiæ non restiti, aut jejunium spirituale non servavi, quia valetudo impedivit, aut quia manus, qua porrigerem, non fuit: Dimitte, ut dimittatur tibi: decerta, ut coroneris: carnis hic opus nullum est, nullum vel carnis sue membrum assumitur, ut hoc impleatur: quod rogatur, voluntate agitur, voluntate perscitur, voluntate decertatur, voluntate jejunatur.

Prop. 2. Præter jejunium spirituale omnes omni tempore tenemur ad observandum jejunium corporale, quando ex testimonio conscientie judicatur necessarium vel ad satisfaciendum Deo pro peccatis præteritis, vel ad præcavendum futura, vel ad mentem elevandam ad divina: & hæc obligatio tanta est, quanta est connexio jejunii cum prædictis effectibus.

Prob. 1. Scriptura. Scriptores sacri passim jejunium, & orationem simul consociant. Estote itaque sobrii & vigilate in orationibus, inquit Petrus 1. 4. v. 7. Ergo sicut oratio est de præcepto, quoties necessaria judicatur ad obtinendam virtutem; ita & jejunium est de præcepto, quoties sine jejunio virtus absolute necessaria obtineri non potest.

2. Ex Aug. Serm. olim de temp. 230. jam 73. de verbis Evang. in appendice. Jejunium, inquit, purgat mentem, sublevat sensum, carnem spiritui subjicit, cor facit contritum & humiliatum, concupiscentiæ nebulas dispergit, libidinum ardores extinguit, castitatis verum lumen accendit. Et Bern. Serm. 4. in quadages. ita loquitur: Jejunium obinet veniam, gratiam promeretur, delet præterita peccata, futura depellit. Ergo toties tenemur observare jejunium corporale, quoties ex testimonio conscientie judicatur ad prædictos effectus necessarium.

3. Rat. Jejunium necessarium est ad abstergendum peccata præterita, ad præcavendum futura, ad assequendam virtutem, & ad elevandam mentem ad Divina, juxta ill-

Illud, quod Deo canit Ecclesia: Qui corporali jejunio vitia comprimis, mentem elevas, virtutem largiris & præmia. Atqui nullum est tempus, in quo non teneamur omnes abolerere peccata præterita, præcavere futura, virtutes comparare, mentem ad Divina erigere: ergo nullum est tempus, in quo non teneamur omnes ad jejunium corporale, quando ex testimonio conscientie judicatur ad prædictos effectus necessarium.

Consefctaria hujus doctrina.

Consefct. 1. Qui est in peccato, præcipue mortali, debet jejunare jejunio corporali, ut ea carnis maceratione ad cordis compunctionem excitetur; sic enim peccatores compellat Joel, 2. vers. 12. Nunc ergo, dicit Dominus, in toto corde vestro, in jejunio, & fletu, & planctu, scindite corda vestra, & non vestimenta vestra: canite tuba in Sion, sanctificate jejunium. Jejunio usi sunt Niniuitæ, inquit Tridentinum §. 14. cap. 4. cum ad fœna prædicationem plenam terroribus, poenitentiam egerunt, & misericordiam a Domino impetrarunt: de his enim ita scribit Jonas, cap. 3. v. 6. Et pervenit verbum ad Regem Ninive, & surrexit de solio suo, & abiecit vestimentum suum a se, & indutus est sacco, & sedit in cinere, & clamavit, & dixit in Ninive ex ore Regis & Principum ejus, dicens: Homines, & jumenta, & boves, & pecora non gustent quidquam, nec pascantur, & aquam non bibant. . . . & convertatur vir a vita sua mala, & ab iniquitate.

Consefct. 2. Qui tentatur a concupiscentia sua abstractus & illectus, præcipue si tentetur circa luxuriam, debet ad jejunium corporale recurrere, & quidem tam diu quam diu judicabitur ad reprimendum carnis rebellionem necessarium; hoc enim genus Demoniorum, inquit Christus, non ejicitur, nisi oratione & jejunio. Quo remedio usi sunt omnes Sancti ad vincendas carnis tentationes, quodque suo exemplo præcipit Paulus, cum dicit: Castigo corpus meum, & in servitutem redigo: de quo ita Aug. de Cantico novo, cap. 3. ubi sic Christianum, qui ad cælum tendit, hortatur. Ecce, inquit, in Evangelio clamat Salvator: Ego sum via: Habes viam, ambulā, sollicitus tamen de ma jumentum tuum, carnem tuam; ipsi enim insidet anima tua. Quomodo si in hac via materiali jumento insideres, quod te gestiendo vellet precipitare, nonne, ut securus iter ageres, cibaria ferocienti subtraheres, & fame domares, quod freno non posses? Caro nostra jumentum nostrum est: iter agimus in Jerusalem: plerumque nos ra-

pit caro, & de via conatur excludere. Tale ergo jumentum cohibeamus jejunio. Exemplo Pauli: Ita ergo es tu, qui ambulare desideras: doma carnem tuam, & ambula. Ambulas enim, si amas. Non enim ad Deum passibus, sed affectibus currimus.

Consefct. 3. Qui virtutes christianas, sine quibus salvi esse non possumus, consequi desiderat, jejunio utatur necessarium est: quippe, ut docet Leo serm. 12. Quid enim potest esse, inquit, jejunio efficacius, cujus observantia appropinquamus Deo, & resistentes diabolo vitia blanda superamus? Semper virtuti cibis jejunium fuit, de abstinentia prædeunt casta cogitationes, rationabiles voluntates, salubriora consilia, & per voluntarias afflictiones caro concupiscentiis moritur, virtutibus spiritus innovatur. Et Bernardus ait serm. 1. Carnis inedia est refectio cordis.

Consefct. 4. Si Christianus velit, ut debet, corpus suum offerre Deo, tamquam hostiam sanctam, & Deo placentem, necessarium est, ut jejunio victimam illam præparet, ut dicit Aug. Serm. 61. de Cantico novo jam citato: de quo Sacrificio loquitur Paul. Ad Roman. 12. vers. 1. hoc modo: Obsecro itaque vos, fratres, ut exhibeatis corpora vestra, hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile, id est spirituale, obsequium vestrum. Et 2. Corin. 4. vers. 10. Semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes, ut & vita Jesu manifestetur in carne nostra mortali. Et vers. 16. Propter quod nos deficiamus: sed licet is, qui foris est, noster homo corrumpatur, tamen is, qui intus est, renovatur de die in diem, jejunio scilicet, aliisque mortificationibus.

Prop. 3. Præter jejunium spirituale, situm in abstinentia a quocumque peccato, præter jejunium corporale, situm in ea ciborum corporalium temperantia, quam conscientia inspirat unicuique, est & aliud jejunium corporale: Medicinale, scilicet, quod Medicus præscribit ad sanitatem corporis: Philosophicum, quod Philosophus præscribit ad mentis perfectionem: Theologicum, quod Theologus inspirat ad pietatis exercitium. Quod triplex jejunium tenemur omnes observare, quoties nobis est ad prædictos effectus necessarium: tantaque est hujus jejunii obligatio, quanta est illius cum prædictis effectibus connexio.

Prob. 1. Scriptura. Constat ex variis Scripturæ textibus, quod excessus in cibo & potu nocet 1. sanitati, juxta illud: Plures occidit gula, quam gladius. 2. Nocet mentis libertati, juxta illud: Corpus, quod corrumpi-

tur, aggravat animam. Sap. 9. v. 15. 3. Nocet maxime virtuti, juxta illud: *Attendite, ne graventur corda vestra crapula & ebrietate.* Luc. 21. v. 34. Ergo jejunium necessarium est ad corporis sanitatem, quam intendit Medicus; ad mentis libertatem, quam intendit Philosophus; & ad exercitium pietatis, quam respicit Theologus. Ergo tenemur jejunium corporale observare, cum necessarium judicatur vel ad sanitatem corporis, vel ad perfectionem mentis, vel ad virtutis exercitium.

2. Ex D. Thom. *Jejunium in communi*, inquit, *caat sub præcepto legis naturæ, sed determinatio temporis, & modi jejunandi...* cadunt sub præcepto juris positivi. 2. 2. 147. a. 3. in C. Ergo potest a legitimo superiore certis incalibus nobis præscribi, puta, a Medico, cum conducit ad sanitatem, a Philosopho, cum necessarium est ad rationem perficiendam; a Theologo, cum expedit ad virtutis exercitium.

3. *Rat.* Omnis virtus moralis jure naturali imperata, jure positivo & quoad tempus, & quoad modum præscribitur; quia ad jus positivum pertinet determinare jus naturale: atqui jejunium est actus virtutis moralis, scilicet temperantiæ: ergo jure positivo determinatur. Et ita jejunium, quatenus utile corpori, determinatur per Medicos: quatenus utile rationi, determinatur per Philosophos; quatenus utile pietati, determinatur per Theologos, quibus & Medici, & Philosophi debent subesse, non solum in hac materia, sed etiam in aliis.

Confectaria hujus doctrine.

Confect. 1. Homo tenetur ad jejunium corporale eo tempore, quo ei per Medicos prudentes præscribitur, ut necessarium vel ad conservandam, vel ad recuperandam sanitatem corporis: quippe sicuti nemini licet seipsum interficere, aut mutilare; quia non sumus domini corporis nostri, sed custodes; ita nemini licet ciborum ingluvie corporis sanitatem labefactare. Cum ergo juxta Scripturam, Medico parendum sit in his, quæ spectant corporis sanitatem, sic enim explicari potest illud Ecclesiastici 38. v. 1. *Honora Medicum propter necessitatem*; ei tum maxime parendum est, cum jubet abstinere ad conservationem sanitatis necessariam, ad quam nos Sapiens, ad instar prudentis Medici, ita suaviter hortatur 37. v. 32. *Noli avidus esse in omni epulatione, & non te effundat super omnem escam; in multis enim escis erit infirmitas, & aviditas appropinquabit usque*

ad choleram. Propter crapulam multi obierunt; qui autem abstinentes est, adjiciet vitam. Quæ quidem singula sunt de præcepto; non eo tamen motivo observanda sunt, ut vivamus nobis, sed eo motivo, ut vivamus Deo, & gloriæ æternæ comparandæ incumbamus. Quantum autem sanitati conducit jejunium, vel ex eo patet, quod insigniores Medici abstinere inter præcipua medicamenta collocant; Hypocrates enim lib. de affectibus sic habet: *Optima sunt ad sanitatem quæ modice ingesta sufficiunt, ut & fames & sitis sint medela.* Et lib. 4. de morib. sic loquitur: *Si homo parum edit, & parum bibit, nullum morbum hoc inducit.* Philo Judæus Philosophus simul & Medicus discipulus solitus erat, continentiam propriam esse sanitatem & robur gignere; quibus assentitur Hieronymus his verbis: *Mater sanitatis est abstinencia, agrauidinis voluptas: quod & Horatio quamvis de secta Epicuri non displicuit; sic enim habet: Sperne voluptates: nocet empta dolore voluptas: aspice nunc tenuis victus quæ quantaque secum offerat, imprimis ut valeas bene.*

Confect. 2. Homo tenetur ad jejunium corporale eo tempore, quo necessarium judicatur ad rationem perficiendam, mentisque libertatem obtinendam. Quippe sicuti homo est custos sui corporis; ita & custos suæ mentis: & sicuti netas est homini corporis sanitatem nimio cibo alterare; ita longe nequius est mentis aciem nimio cibo hebetare. Quo circa sicut ad jejunium obligatur, ut servet corporis sanitatem; ita fortius obstringitur ad jejunium, ut servet mentis libertatem. Multum autem prodesse abstinenciam ad perficiendam rationem Scriptura nos his verbis commonet. *Cogitavi*, inquit Sapiens, *et vino abstrahere carnem meam, ut animum meum transferrem ad sapientiam, devitaremque stultitiam.* Eccles. 2. vers. 3. Nihil est, quod magis mentis serenitatem perturbet, quam intemperantia, & præcipue in potu, ut habetur Prov. 2. v. 1. *Luxuriosa res vinum, tumultuosa ebrietas: quicumque his delectatur, non erit sapiens.* Et Osee 4. v. 11. *Fornicatio, & vinum, & ebrietas auferunt cor.* Quibus textibus non obscure indicatur, aut hebetem, aut tumultibus plenam esse eam mentem, quæ non sibi jejunio viam ad scientiam parat.

Quantum vero rationi perficiendæ inferviat jejunium, vel ex eo conjici potest, quod nullus umquam extitit, qui vel parum in litteris profecerit, nisi fuerit abstinencia tenacissimus: & quidem inter paganos Socrates solo pane & lacte vivebat, Epictetus sola

farina aquis diluta victitabat, Zenon vero non aliis epulis, quam terræ fructibus vescabatur. Quantis vero jejunii inter Christianos macerabantur Basilii, Chrysostomus, Hieronymus, Aug. aliique non pauci Ecclesiæ Doctores, qui inter continua Ecclesiæ negotia non alio tempore studiis vacare poterant, quam his horis, quibus nos reficiendis corporibus indulgemus? Ratio dicat, nullum aliud esse obtinendæ scientiæ medium efficacius quam jejunium: re ipsa humana mens numquam fortius vires suas exerit, quam dum corpus jejunii atteritur; e contra numquam languidius agit, quam dum corpus cibis obruitur. Inde videas mane mentem jejuno corpore acriter rebus intendere; vespere vero, ubi bene pasti sumus, eandem mentem vix posse res vel faciliores assequi, quasi aut sepeliretur cibus, aut eorum vaporibus obscuraretur: in hoc non longe Soli assimilis, qui fereno tempore radios suos longe lateque dispergit, nimbo vero quasi interclusos retinet.

Confect. 3. Homo tenetur ad jejunium corporale eo tempore, quo judicatur necessarium ad officia pietatis exercenda, siue pietas Deum respiciat, siue nos spectet, siue ad proximum pertineat. Pietas enim, ut dicit Apost. *ad omnia utilis est*: & jejunium maxime ad pietatem conducit: de vera enim pietate & sapientia sic loquitur Job 28. v. 12. *Sapientia vero ubi invenitur, & quis est locus intelligentiæ? nescit homo pretium ejus, & non invenitur in terra suavitè viventium, idest, eorum, qui abstinencia & jejunio non delectantur.* Quod certe expressius indicat Maias, dum intemperantiam exhibet omnem omnino aditum ad pietatem præcludentem: *Verum hi quoque, idest, non populus, sed Sacerdotes, & Prophetæ, præ vino nescierunt communia etiam pietatis officia: præ ebrietate erraverunt in evidentissimis etiam legum notionibus... absorpti sunt a vino, quasi hebetes & stupidi: erraverunt in ebrietate, nescierunt videntem, idest, Deum, ignoraverunt judicium, idest, æquitatem: qua ignorantia nihil pietati magis contrarium, cum cognitio Dei & justitiæ sit prima totius pietatis origo.*

Confect. 4. Homo tenetur ad jejunium corporale, quoties ea abstinencia judicatur necessaria vel ad sustinendum statum familiæ, vel ad eleemosynas elargiendas; Deus quippe non ita fecit nos rerum no-

strarum temporalium dominos, ut nobis licitum sit aut eas epulis consumere, aut eis, dum alii indigent, copiosius, quam par est, abundare; sic enim habet Scriptura, Prov. 21. v. 7. *Qui diligit epulas, in egestate erit; qui amat vinum & pinguedinem, non ditabitur.* Et ut Scriptura indicet excessum illum in epulis, quibus res familiares consumuntur, esse peccatum, statim subiungit: *Pro iusto datur impius; & pro rectis iniquus, idest, pro iusto filio exercendo datur impius ille pater devorans hæreditatem filii, & pro rectis filiis exercendis iniquus pater; his verbis exprimens, quam grave peccatum sit ea intemperantia, quæ res familias dissipantur. De his vero, qui epulis indulgent potius quam temperent, ut eleemosynas impertiantur, ita inculcando loquitur Apostolus: *Unus esurrit, alius autem ebrius est.* Ergo abstinencia est de præcepto, cum necessaria judicatur vel ad conservandam rem familias, vel ad sublevandam extremam aut urgentem, imo forte communem pauperis necessitatem. Vide dicta de eleemosyna.*

Ex quadruplici isto Confectario patet, omissionem jejunii esse peccatum, quando necessarium judicatur vel ad sanitatem corporis, vel ad mentis perfectionem, vel ad pietatis exercitium, vel ad rei familiaris conservationem, vel ad eleemosynarum largitionem.

Monit. Quadruplex illud genus jejunii, quod vel conscientia, vel Medicina, vel Philosophia, vel Theologia præscribunt, consistit non in unica refectione in die, nec in carnium abstinencia; sed in usu moderato ciborum, & in ea temperantia, quæ necessaria judicatur ad finem, qui intenditur. Jejunium vero Ecclesiasticum est abstinencia a certo ciborum genere, & a pluribus in die refectionibus, secundum modum ab Ecclesia præscriptum, & propter finem pietati congruentem. Ideo sit

ARTICULUS II.

De Jejunio Ecclesiastico.

Prop. unica. Præter jejunium spirituale, obligans omni tempore, præter jejunium illud corporale, quod lex naturalis præscribit, præter illud etiam jejunium corporale, quod vel Medici ad corporis sanitatem, vel Philosophi ad mentis purgationem, vel Theologi ad exercitium pietatis conducere indicant, Ecclesia habet au-

authoritatem instituendi solemnia quædam jejunia, quæ Christiani singuli debent observare juxta modum ab Ecclesia præscriptum.

Prob. 1. Scriptura. Præter dies jejunii instituti a Domino, in Lege Mosaica præscriptos, Synagoga alios dies jejunii præscripsit. Sic Josaphat prædicavit jejunium universo Judææ, ut liberaretur ab Ammonitis, & Moabitibus. 2. Paralip. 20. v. 3. Sic Esdras prædicavit jejunium juxta fluvium Ahova, ut Israelitæ prosperum iter haberent ad Jerusalem reedificandam. 1. Esd. c. 8. vers. 21. Sic Ester jejunium sibi & populo Judaico indixit, ut averteret malum, quod Aman Judæis paraverat. Esth. 4. v. 16. Ergo a simili Ecclesia, quæ non habet minorem authoritatem, quam Synagoga, potest certos jejunii dies præscribere, quosque omnes fideles tenentur observare.

2. Ex Aug. Epist. ad Casulan. Ego, inquit, in Evangelicis & Apostolicis litteris... video præceptum esse jejunium: quibus autem diebus non oporteat jejunare, & quibus oporteat, præcepto Domini, vel Apostolorum non invenio definitum. Ergo ad Ecclesiam pertinet determinare tempus, quo jejunio Ecclesiastico jejunandum sit.

3. Rat. desumpta ex D. Thom. 2. 2. qu. 145. art. 5. in corpore. Jejunium, inquit, utile est ad deletionem culpe commissæ, ad cohibitionem peccati, quod posset committi, & ad elevationem mentis ad spiritualia, & ad plures alios fines, quos Ecclesia potest intendere: Ergo quilibet homo ex vi juris naturæ debet uti jejunio quantum sibi necessarium est ad prædictos effectus: Ergo cum quilibet non possit id satis prudenter per semetipsum determinare, ad Ecclesiam pertinet seligere tempora, quibus magis nobis expediat jejunare, quodque jejunii tempus a nobis observandum est.

Et sicut Ecclesia determinavit certas festorum solemnitates; ita & determinare potuit certa jejunii solennis & pœnitentiæ tempora: & sicut peccant qui non observant dies festos ab Ecclesia institutos; ita peccant qui non observant jejunia ab Ecclesia præscripta.

Consectaria, in quibus historice referuntur tempora per Ecclesiam jejniis destinata.

Consect. 1. Observandum est jejunium Quadragesimæ; quia tale tempus determinatum fuit ab Ecclesia, ut jejunium

Christi, Moysis, & Eliæ imitemur, ut ante Pascha Sacrae Communioni disponamur. Duplicem istam rationem tangit Augustinus Epist. 119. Ad Januar. Quadragesima jejuniorum, inquit, habet authoritatem & in veteribus libris, & ex jejunio Moysis & Eliæ, & ex Evangelio: quia totidem diebus Dominus jejunavit, demonstrans Evangelium non dissentire a lege & Prophetis: & quamquam non possimus quadragesima diebus ab omni cibo abstinere, sicut abstinent Dominus; convenit tamen, ut pro modulo nostro eum imitemur in jejunio, sicut & in humilitate, in patientia, & misericordia, & perfecta charitate, quoniam nobis dicitur: Discite a me, quoniam mitis sum & humilis corde, &c. ... Ideo Deus post jejunium esurivit, & tentari voluit. Et idem Aug. ait, eadem Epist. cap. 17. Ut igitur hi quadragesima dies in jejunio observentur ante Pascha, Ecclesia consuetudo roboravit: ut inquit Hieron. Epist. ad Marcellum adversus Montan. Nos jejunio, quod mentem elevat ad Divina, purgat a vitiis, & virtutibus ornat, ad festa paschalia præparemus, quibus decet maxime nos vitiis esse purgatos, ut sepeliatur cum Christo, & simul cum illo resurgamus.

Consect. 2. Observandum est jejunium quatuor temporum: uti enim in Synagoga jejunium quatuor temporum observabatur, Ecclesia aliis motivis voluit jejunium indicare quatuor anni temporibus, quibus conferuntur Ordines: quo jejunio Dominum deprecamur, ut mittat bonos operarios in vineam suam. Oportet enim, inquit Hieron. relatus a D. Thom. 2. 2. qu. 141. art. 5. Ad ordinem susceptionem & collationem per jejunium præparari & eos, qui ordinantur, ut fructuose Sacramentum Ordinis recipiant, & eos, qui ordinant, ne cito in sui condemnationem indignis manibus imponant; ideoque oportet etiam plebem jejunare, pro cuius utilitate Clerici ordinantur: in cuius praxeos exemplum Christus ante electionem Discipulorum, Exiit in montem solus orare. Quod exponens Ambros. dicit: Vide, quid te facere convenit, cum vis aliquod officium pietatis adoriri, quando Christus missurus Apostolos prius oravit, lib. 5. in Lucam. Novam aliam rationem addit Leo Sermon. 8. Decimi mensis. Jejunia, inquit, ex Doctrina Spiritus Sancti ita per totius anni circulum distributa sunt, ut lex abstinentia omnibus adscripta sit temporibus; siquidem jejunium vernali in quadragesima, æstivum in Pentecoste,

ARTICULUS III.

De modo, secundum quem Ecclesiastica jejunia observanda sunt.

Prop. unica. Ad Ecclesiam pertinet determinare non solum tempora, quibus jejunare nos oportet, sed etiam modum, secundum quem jejunare nos convenit.

Prob. 1. Authoritate D. Thomæ 2. 2. qu. 147. art. 3. in corp. Jejunium, inquit, in communi cadit sub præcepto legis naturæ; sed determinatio temporis, & modi jejunandi secundum convenientiam & utilitatem populi Christiani, cadit sub præcepto juris positivi, quod est a Prælati Ecclesiæ. Ergo ad Ecclesiam pertinet determinare modum, secundum quem jejunare nos oporteat.

2. Rat. Sicuti ad Rempublicam pertinet determinare ea, quæ respiciunt regimen politicum; ita ad Ecclesiam pertinet determinare ea, quæ spectant regimen Ecclesiasticum: atqui jejunia Ecclesiastica spectant regimen Ecclesiasticum, cum non nisi in bonum spirituale fidelium instituuntur. Ergo ad Ecclesiam pertinet determinare jejunia, & modum, secundum quem jejunare nos oporteat. Qui modus varius fuit juxta varias diversorum temporum differentias.

Consectaria hujus doctrine.

Consect. 1. Juxta antiquam Ecclesiæ disciplinam abstinentia a vino, a carnibus, ab ovis & lacticiniis conjungebatur cum jejunio Ecclesiastico, & unica permittebatur in die refectio, eaque circa vespeream. Ea singula paucis sic expressit Basiliius hom. 1. de jejunio. Carnes, inquit, non edis, a vino abstinens, vespeream expectas, ut cibum sumas. Idem habet Theophilus Epist. 3. Qui autem, inquit, legum præcepta custodiunt, ignorant vinum in jejniis, carniū usum repudiant. Cyrillus vero Catechesi 4. jejunium Christianorum sic describit: Jejunamus a vino, a carnibusque abstinemus. Postea vero subiungit, carniū usum solis infirmis esse licitum, Synodus vero Trullana can. 56. præcipit, ut tempore quadragesimali fideles abstineant ab eo omni, quod maciatur, ab ovis & caseo, & in pœnam transgressionis Clericos deponit; Laicos vero segregat a communione fidelium. Abstinentia autem a carnibus ita rigide observabatur,

Consect. 3. Observandum est jejunium vigiliarum juxta usum Ecclesiæ, in qua vivimus. Ut sicuti per jejunium ad Festa Paschalia præparamur, eadem ratione in vigiliis præcipuarum solemnitatū, in quibus præparari nos oportet, per jejunium ad Festa illa peculiariter devote celebranda disponamur; ne quod exprobrat Sapiens Judæis, Christianis etiam exprobrari possit, ne scilicet simus, ut dicit Sapientia 14. v. 23. Habentes vigilias infania plenas.

Prop. 4. Præter jejunium quadragesimæ, quatuor temporum, & vigiliarum, observanda est abstinentia a carnibus diebus Rogationum, & qualibet feria sexta, & quolibet Sabbato, his locis exceptis, in quibus ex consuetudine certis Sabbatis usus carniū est licitus; quia ita jubet Ecclesia: non quod hæretico spiritu prohibeat abstinere a cibis, quos Deus creavit, quod vetat Paulus ad Timot. 4. sed quia abstinentia corpus castigandum sit: quod & verbo & exemplo ostendit Paulus, dicens: Castigo corpus meum, & in servitutem redigo. Huc pertinet Sententia Aug. de Definitione fidei Orthodoxæ. Equare, inquit, nuptias Virginitati, & nihil meriti putare esse in abstinentia a carnibus & vino, non Christiani hominis, sed Joviniani est.

Monit. Carnium manducatio diebus, quibus ab Ecclesia interduntur, non est ex se mala, sed est solum mala ex interdicto Ecclesiæ. Carnes non sunt ex se malæ, ut volebant Manichæi; quia sunt opus Dei, & non opus daemonis: nec maculantur, quia offeruntur idolis, ut male credebant olim quidam Catholici nimium scrupulosi: nec prohibentur ex vi legis Mosaicæ, ut arbitrantur quidam Catholici nimium Judaizantes; sed usus carniū certis diebus est illicitus post prohibitionem Ecclesiasticam, quam nefas est infringere. Etenim si Ecclesia tempore Apostolorum iuste præceperit, ut fideles abstinerent a sanguine & suffocato; quidni præcipere potest, ut fideles modo certis diebus a carnibus abstineant? Rursus, si Medicus ob sanitatem corporis certos valeat cibos interdiceret; quidni a fortiori idem poterit Ecclesia ob salutem animæ?

Consect. 1. Juxta antiquam Ecclesiæ disciplinam abstinentia a vino, a carnibus, ab ovis & lacticiniis conjungebatur cum jejunio Ecclesiastico, & unica permittebatur in die refectio, eaque circa vespeream. Ea singula paucis sic expressit Basiliius hom. 1. de jejunio. Carnes, inquit, non edis, a vino abstinens, vespeream expectas, ut cibum sumas. Idem habet Theophilus Epist. 3. Qui autem, inquit, legum præcepta custodiunt, ignorant vinum in jejniis, carniū usum repudiant. Cyrillus vero Catechesi 4. jejunium Christianorum sic describit: Jejunamus a vino, a carnibusque abstinemus. Postea vero subiungit, carniū usum solis infirmis esse licitum, Synodus vero Trullana can. 56. præcipit, ut tempore quadragesimali fideles abstineant ab eo omni, quod maciatur, ab ovis & caseo, & in pœnam transgressionis Clericos deponit; Laicos vero segregat a communione fidelium. Abstinentia autem a carnibus ita rigide observabatur,

ut quamvis tempore Justiniani, urgente fame, & jussu ipsius Imperatoris carnes venales expositæ fuerint, populus tamen nec carnes emebat, nec edebat, *Ne quid de patriis traditionibus mutaret*, inquit Nicephorus, lib. 17. cap. 32. Et Spyridion tempore jejunii non ausus est apponere carnes hospiti adventanti, nisi prius perspexisset, quod nullum aliud habebat alimentum, & nisi prævia prius oratione adhibita: cumque hospes in tam urgenti necessitate carnes edere reluctaretur, ipsemet de carnibus hospiti appositis manducavit, dicens: *Omnia esse munda mundis*, indicansque carnes non esse natura sua malas: quas omnes cautelas vir Dei non adhibuisset, si licitum fuisset extra casum necessitatis uti carnibus tempore jejunii.

Consect. 2. Juxta præsentem Ecclesiæ usum tria requiruntur ad jejunium Ecclesiasticum, scilicet. 1. Abstinencia a carnibus. 2. Unica refectio in die. 3. Hora competens hujus refectiois. Jejunium enim Ecclesiasticum, inquit D. Thom. institutum est ad refranandam concupiscentiam carnis. Hæc autem concupiscentia maxime inflammatur per usum carniū, per præmaturam & sæpius iteratam refectioem, ut patet experientia: Ergo optimo jure Ecclesia statuit, ut in jejunio interdiceretur usus carniū, & comestio sæpius iterata, & refectio non nisi unica permetteretur.

Sic ex consuetudine Ecclesiastica, quæ vim legis habet, omnibus diebus jejunii Ecclesiastici abstinemus a carnibus; in quadragesima vero ab ovis & lacticiis temperamus, nisi ubi usus contrarius viget; non quod, ut docet Aug. lib. 3. contra Faustum, cap. 5. *Illud quod intrat in os, possit hominem coquinare, aut immundum sit aliquis cibus; sed edomandi corporis causa, ut præscindantur prava cupiditates, & per castigationem & jejunium redigatur corpus in servitutem spiritus, & exhibeatur Deo hostia viva*, ut docet Paul. ad Rom. 12. & 1. ad Corinth. 5.

Sic ex consuetudine Ecclesiastica, fundata in exemplo jejunantium in Synagoga, unicam recipimus in die jejunii refectioem; dicitur enim Lev. 23. *Sabbatum est*. Et postea subditur: *A vespera ad vesperam affigeris animas vestras*. Quia, ut docet D. Thom. Jejunium ab Ecclesia instituitur ad concupiscentiam refranandam; ita tamen quod natura salvetur, Ad hoc

autem sufficere videtur unica comestio, per quam homo potest natura satisfacere; & tamen concupiscentia aliquid detrahit, diminuendo comestionum vices. Et ideo Ecclesia moderatione statutum est, ut semel in die a jejunantibus comedatur. 2. 2. q. 137. a. 6.

Sic ex consuetudine Ecclesiastica olim comestio fiebat post Vesperas in Choro recitatas, quæ tunc recitabantur hora circiter quarta post meridiem; jam vero circa meridiem recitantur. De quo ita Bern. serm. 3. de quadragesima, Monachos suos alloquens: *Hactenus usque ad nonam jejunavimus, nunc usque ad vesperam jejunabunt nobiscum universi, Reges & Principes, Clerus & Populus, nobiles & ignobiles, simul in unum dives & pauper*.

Sic ex benignitate Ecclesiæ permittitur cœnula, seu vespertina collatio, modo cœnula non vertatur in cœnam. Origo collationis a Monachis cœpit, apud quos fiebant lectioes & colloquia spiritalia, & lectori permittebatur potum sumere: postea frustulum panis addiderunt, ne potus noceret. Hinc sæculares, relicto spiritali colloquio, collationem Monachorum imitati sunt, & usum cœnulæ introduxerunt. D. Bonaventura in speculo Discipline ad Novitios part. 1. cap. 21. *Ad collationem tempore jejunii faciendam, ait, duabus tantum, vel tribus, si indiges, bibere vicibus, temperantia congruit, & honestati*. Sanctus Carolus Borrom. part. 1. titulo de gubernatione spiritali, in cœnula panis unciam cum dimidio, & vini poculum tantum concedit. Sed circa id nihil potest certo determinari, sed sequenda est regula D. Thom. 2. 2. q. 147. a. 6. *ad primum. Dicendum, inquit, quod quantitas cibi non potuit eadem omnibus taxari, propter diversas corporum complexiones, ex quibus contingit, quod unus majori, alter minori cibo indiget*.

ARTICULUS IV.

De adjunctis, quæ cum jejunio Ecclesiastico observare convenit.

Prop. unica. Non solum jejunium Ecclesiasticum observandum est modo ab Ecclesia præscripto, sed etiam ea adjuncta observanda sunt, sine quibus jejunium non potest esse vel salutare, vel meritorium, vel virtuosum.

Prob. 1. Scriptura. Constat esse aliqua jejunia, quæ Deo non placent, juxta illud Isai. cap. 58. vers. 3. *Quare jejunavimus, inquit,*

& non aspexisti, humiliavimus animas nostras, & nescisti? Ecce in die jejunii vestri invenitur voluntas vestra. . . . Numquid tale est jejunium, quod elegi? Ergo jure Divino, & proinde Ecclesiastico, quo determinatur jus Divinum, jejunium ab Ecclesia præscriptum debet habere quædam adjuncta, quæ necessario observanda sunt, ut jejunia sint apud Deum meritoria, & habeantur apud eum vera jejunia.

2. Ex Concilio Mediolanensi V. p. 1. de his, quæ ad dies festos & sacra tempora pertinent, ubi sic habetur: *Quadragesimalibus aliisque jejuniis, penitentia, & publica supplicationis diebus, fideles se vitæ disciplina severiore astringant, Sanctisque institutis, & moribus sacro illi tempore convenientibus, se suosque, qui patres familias sunt, quam rectissime in omnes partes conforment*. Ergo jejunium Ecclesiasticum quasdam habet pias circumstantias adjunctas, sine quibus Deo & Ecclesiæ displiceret.

3. Rat. Jejunium Ecclesiasticum est actus virtutis abstinentiæ per Ecclesiam determinatæ: atqui actus abstinentiæ non potest esse actus virtutis christianæ, nisi fiat cum illis adjunctis, quæ necessaria sunt, vel ut sit actus virtutis, vel ut sit actus salutaris & meritorius coram Deo: Ergo non solum jejunium Ecclesiasticum observandum est, sed etiam observanda sunt ea adjuncta, quæ necessario requiruntur, ut jejunium sit vel actus veræ virtutis christianæ, vel actus salutaris, vel actus meritorius coram Deo.

Consecratoria hujus doctrina.

Consect. 1. Ut jejunium Ecclesiasticum sit verum jejunium, debet esse actus virtutis Christianæ, & proinde assumptus motivo aliquo supernaturali, v. g. motivo placandi Deum offensum, motivo reparandi peccata commissa, vel præcavendi ea, quæ committi possent. Sic non satisfaciunt præcepto jejunii Ecclesiastici qui hic subji-ciuntur.

1. Qui jejunat motivo vanæ gloriæ; uti jejunabant hypocritæ & Pharisei: quod jejunium ita emendat Christus dicens: *Cum jejunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes: exterminant enim facies suas, ut videantur hominibus jejunantes*.

2. Qui jejunat motivo vindictæ, ut liberior, expeditiorque sit ad ultionem contra inimicos suos; uti jejunabant, qui mortem D. Pauli juraverunt: quod jejunium relicto Deo apud Isaiam 58. v. 4. *Ecce ad lites & contentiones jejunatis, &*

percutitis pugno impie: nolite jejunare sicut usque ad hanc diem, ut audiat in excelso clamor vester.

3. Qui jejunat motivo avaritiæ; uti jejunabant Judæi: quod jejunium ita corrigit Isaias 58. v. 7. *Frangite esurienti panem tuum, & egenos, vagosque induc in domum tuam: cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris*.

4. Qui jejunat motivo mere naturali sine animo servandi Præceptum Ecclesiæ, alias non jejunaturus, non servat Præceptum Ecclesiæ juxta Antonin. 2. p. tit. 6. cap. 3. Qui jejunat motivo v. g. scientiæ comparandæ, sanitatis conservandæ, &c. uti jejunabant plures Judæi, quibus dicit Joel: *Sanctificate jejunium*. Et Zach. 7. vers. 5. *Cum jejunaveris, & plangereris. . . numquid jejunium jejunastis mihi?*

5. Qui jejunando affectum peccandi fovet, nequaquam de conversione cogitans: quod jejunium sic emendat Joel: *Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, in fletu, & in planctu, & scindite corda vestra, & non vestimenta vestra*. 2. vers. 12. Valet tamen illud jejunium ad satisfaciendum Præcepto Ecclesiæ, ut non peccet mortaliter servando jejunium, quod incurreret, si non servaret, Antonin. ibid. modo habeat intentionem satisfaciendi legi.

Consect. 2. Ut jejunium sit vere actus virtutis Christianæ, debet esse cum aliis virtutibus conjunctum: si enim juxta Philosophos virtutes morales naturales debent esse inter se connexæ; a fortiori virtutes christianæ: & ita qui jejunat, non solum gula, sed & aliis membris debet jejunare: de quo ita Bernar. serm. 1. de Quadragesima. *Sigula*, inquit, *sola peccavit, sola quoque jejunet, & sufficit: si vero peccaverunt & cetera membra, cur non jejunent & ipsa? Jejunet ergo oculus, qui depradatus est animam, jejunet auris, jejunet lingua, jejunet manus, jejunet etiam anima ipsa. Jejunet oculus a curiosis aspectibus &c. Jejunet auris, nequiter pruriens a fabulis & rumoribus &c. Jejunet lingua a detractione & murmuratione &c. Jejunet manus ab operibus omnibus, quæcumque non sunt imperata: sed & multo magis anima ipsa jejunet a vitiis*.

Consect. 3. Ut jejunium sit cum aliis virtutibus christi anis conjunctum, debet esse alienum a quibuscumque vitiis, christianæ Religionis contrariis: de quo ita Aug. in appendice serm. 146. *Quid prodest, inquit, jejunare visceribus, & luxuriare venatibus, abstinere cibis, & errare peccatis, castigare corpus inedia, vinum forte non bibere, & ebrium cogita-*

none malignitatis incedere? . . Scire igitur debemus, fratres, acceptum esse Deo jejunium, non solum ut abstinentia corpora castigemus, sed etiam humilitate animas induamus &c.

Consect. 4. Ut jejunium Ecclesiasticum sit alienum a vitiis, virtutibus christianis contrariis, debet esse alienum ab omnibus illis lautitiis, quas gulosa cupiditas excogitavit. Quippe qui nimius est in illis ciborum condimentis, voluptates non minuit, sed mutat, & carniū abinentiam ciborum quadragesimalium jucunditate compensat. Et ut optime ait Aug. ser. 207. alias de diversis 71. Observatio quadragesima non est veterum concupiscentiarum repressio, sed novarum deliciarum occasio. Et ser. 110. cap. 8. ait: Sunt quidam observatores quadragesime, delicti potius, quam religiosi, exquirentes novas suavitates magis, quam veteres concupiscentias castigantes.

Consect. 5. Jejunium Ecclesiasticum non solum debet esse a superfluis ciborum condimentis alienum, & omnibus lautitiis vacuum, sed insuper debet esse cum aliis corporalibus mortificationibus conjunctum, puta, cum silentio, cum solitudine, cum vigiliis &c. Tale enim fuit jejunium, quo sancti homines iustam Dei iram flectere variis temporibus conati sunt. Tale fuit jejunium Davidis: Jejunavit David jejunio, & ingressus seorsum, jacuit super terram. 2. Reg. 12. v. 16. Tale fuit etiam jejunium Judæorum tempore Esther. Planctus ingens erat apud Judæos, jejunium, ululatus, & fletus, sacco & cinere multis prostratutentibus. Esth. 4. vers. 3. Tale etiam fuit jejunium Ninivitarum. Vestiti enim sunt sacco a majore usque ad minorem. Jonæ 3. vers. 5. Imo tale erat juxta Tertullianum jejunium paganorum, quo satis evincitur non in sola ciborum abstinentia sitam esse jejunii summam. Omnem, inquit, Tapinophonesm Ethnicis agnoscunt: cum cælum stupet, & ariet annas, nudipedalia denuntiantur, Magistratus purpuras ponunt, fasces retro avertunt, precem indignant, Hostiam instaurant . . . sacco velati, & cinere conspersi. De jejun. c. 16. Tale demum debet esse jejunium Christianorum, quos his verbis hortatur Ecclesia: Utamur ergo parcius verbis, cibis, & potibus, somno, jocis, & arctius persemus in custodia.

Consect. 6. Jejunium Ecclesiasticum non modo debet esse superfluis ciborum condimentis vacuum, & cum corporali mortificatione conjunctum, sed etiam cum oratione & misericordiae operibus inseparabili vinculo connexum. Bona est, inquit Angelus ad

Tobiam, oratio cum jejunio, & elemosyna. Tob. 12. vers. 8. Et Christus loquens de Dæmonibus ait: Hoc genus Dæmoniorum in nullo potest exire, nisi in oratione & jejunio. Marc. 9. vers. 29. Et de Anna vidua dicitur: Quod non discedebat de Templo, jejunis & orationibus serviens die ac nocte. Luc. 2. vers. 37. Illud jejunium approbat Deus, inquit Gregorius, quod ad ejus oculos manus elemosynarum levat: quod cum proximi dilectione agitur, quod ex pietate conditur: hoc ergo, quod tibi subtrahis, alteri largire, ut unde caro affligitur, inde egentis proximi caro reparetur. homil. 16. in Evang.

ARTICULUS V.

De gravitate peccati, quod committitur violando jejunium Ecclesiasticum.

Prop. unica. Observatio jejunii Ecclesiastici obligat Christianos sub peccato mortali, nisi iustam habeant excusationem.

Prob. 1. Scriptura. Jejunium & sobrietas generali præcipiuntur mandato. Attendite autem vobis, inquit Christus, ne forte graventur corda vestra in crapula, & ebrietate. Luc. 21. vers. 34. Et Petrus 1. 5. v. 8. Sobrii estote, & vigilate. Paulus vero ad Rom. 13. v. 44. Induimini Dominum Jesum Christum, & carnis curam ne feceritis in desideriis: Ergo sicuti tenemur sub peccato mortali crapulam fugere, sobrietatem sectari, & Christum induere; ita & tenemur sub mortali jejunare, cum id Ecclesia determinat, præcipue si determinet sub gravi poena: quod utique facit Ecclesia, cum puniat Laicos privatione communionis, Clericos vero depositione.

2. Ex Conciliis. Concilium Gangrense, can. 19. juxta aliquorum translationem ita habet: Si quis absque corporali necessitate, tradita jejunia, quæ communiter servantur ab Ecclesia, dissolvat, anathema sit. Idem probatur ex Concilio Carthaginensi 4. can. 63. ubi determinatur, Clericum, qui tempore jejunii, absque inevitabili necessitate, jejunium rumpit, minorem habendum esse, id est, deponendum. Idem habetur in Concilio Tolitano 8. can. 9. ubi dicitur: quod qui jejunium quadragesimale solverit, Non solum reus sit resurrectionis Dominicæ, verum etiam alienus ab ejusdem diei sanctissima Communionem. Demum Concilium Provinciale Mediolanense V. ita expresse habet: Quicumque sit, qui jejunium lege adstrictus est, singulis quadragesimæ diebus, Dominicis exceptis, jejunium ser-

vet, alioquin enim peccato mortali alligatum se nosse debet.

3. Ex Patribus. Juxta Cyrillum Alexandr. violatio jejunii Ecclesiastici addit inferno, sic enim habet Homil. 1. Paschali, loquens de jejunio ab Ecclesia præscriptis: Necessè est, aut per labores juniorum liberari a malis, aut si illos recuses, flammis inextinctis mulctari. Juxta authorem sermonum de quadragesima adscriptorum Ambrosio, serm. 5. Non leve peccatum est fidelibus indictam quadragesimam a Domino violare. Juxta Cæsarium. Aliis diebus jejunare aut remedium, aut premium est, in quadragesima non jejunare peccatum est. Alio tempore qui jejunat, accipiet indulgentiam; in quadragesima qui potest & non jejunat, sentiet poenam. Idem habet Theodulphus. Quisquis, inquit, non jejunaverit, diebus scilicet ab Ecclesia præscriptis, poenam sibi acquireret. Poena autem indeterminata infernum significat; & proinde arguit, violationem jejunii præscripti ab Ecclesia esse peccatum mortale.

4. Ex Theologis. Antoninus 1. Parte, titulo 6. cap. 2. sic expresse quæstionem determinat: Ex statuto Ecclesiæ universali, jejunia qui omitteret ex negligentia, vel gula, non infirmitate, vel oblivione, cum credit, se posse jejunare, mortale est, & pro qualibet die omissa unum. Demum difficultatem omnem dirimit Alexander septimus, damnando sequentem propositionem: Frangens jejunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta, quia non vult se subijcere præcepto.

5. Rat. Prima ratio. Infringere legem Ecclesiasticam in materia gravi est peccatum mortale, tum quia violatio legis justæ in materia gravi est peccatum mortale, tum quia Christus violatores legis Ecclesiasticæ, ut ethnicos & publicanos habendos esse decernit: atqui violare jejunium Ecclesiasticum tum quadragesimale, tum quatuor temporum, tum vigiliarum, est materia gravis, cum gravibus de causis ab Ecclesia hæc jejunia instituta fuerint: ergo violare jejunium Ecclesiasticum est de se peccatum mortale.

Secunda ratio. Peccatum, cui addicitur poena gravis, est peccatum mortale; quia gravitas peccati pensatur ex poenis, quibus subijcitur peccator: atqui violationi jejunii gravis poena addicitur; nam juxta Canones, Laici infractores jejuniorum excommunicantur, Clerici vero deponuntur, ut patet

Tomo II.

(a) & absque ulla necessitate.

excitatis canonibus; imo aliquando jejuniorum infractores vel morte, vel evulsionem dentium puniebantur, ut patet ex Brenaro Episcopo Merseburgensi lib. 8. Ergo violare jejunia Ecclesiastica est peccatum mortale.

Consectaria hujus doctrinæ.

Consect. 1. Peccant mortaliter quicumque violant jejunium Ecclesiasticum vel in toto, vel in ea parte, quæ ex judicio Ecclesiæ gravis censenda est: sic rei peccati mortalis vere habendi sunt qui hic subijciuntur.

1. Qui omittunt jejunium uno die sine causa, committunt peccatum mortale; si omittant pluribus diebus, totidem committunt peccata mortalia, pro qualibet die omissa unum, ut diximus ex Antonino. Et author sermonum quadragesimæ serm. 7. sic habet. Quamvis abstineat quis, certis diebus . . . non tamen illi accepto fertur quadragesima jejunium, qui non diebus quadragesima jejunat. Et quia, inquit Cajetanus verbo Jejunium, quolibet die potest quis servare præceptum jejunium illius diei, ideo de novo quotidie peccat peccato omissionis; quia quotidie omittit jejunium quadragesimæ, aut alterius temporis.

2. Qui sine causa utitur carnibus diebus jejunii; quia ex Toletano habetur a communionem resurrectionis Dominicæ alienus qui diebus quadragesimæ esum carniū præsumpsit attentare. Can. 9. Ideo tum pueri, tum senes, tum gravibus laboribus addicti, & qui excusantur a jejunio, peccant mortaliter, si utantur carnibus.

3. Qui præter prandium & brevem cœnulam ab Ecclesia toleratam, plures in eadem die jejunii suscipiunt refectioes; quia essentia jejunii consistit in unica refectioe: ideo inquit D. Tom. Ecclesiæ moderatione statutum est, ut semel in die a jejunantibus comedatur 2. 2. quæst. 147. art. 6. Unde damnata est sequens propositio ab Alexandro VII. In die jejunii, qui sapius modicum quid comedit, et si notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.

4. Demum jejunium Ecclesiasticum solvunt qui in fraudem jejunii (a) fumunt liquida magis destinata ad nutritionem, quam ad extinguendam sitim: cujusmodi sunt juscula confecta vel ex amygdalis, vel ex hordeo, vel ex avena &c. qualia sunt, ut gallice loquar, le Café, le Thé, le Chocolat, Hypocras, le Ratfia, la Fenouillere, & aliæ liqui-

C

qui-

quidæ forbitiones, non ad sitim, sed ad voluntatem, ut ait Hieronymus, destinata: quippe liquores huiusmodi per se, juxta peritiores Medicos, non minus nutriunt, quam solidi cibi; constat enim ex spirituosius corpusculis vigorem solidioris alimenti longe superantibus.

5. Jejunium Ecclesiasticum solvunt etiam qui in magna quantitate sumunt liquida per se destinata ad extinguendam sitim, & per accedens ad nutritionem inservientia: cuiusmodi sunt, ut gallice loquar, le vin, le Cidre, la Biere, demum liquor omnis, qui vocari solet vinum fructuarium: de quo ita Aug. ferm. de tempore. Sunt etiam, inquit, qui vinum ita non bibunt, ut aliorum expressionem pomorum, aliosque liquores exquirant; illæ quippe forbitiones non possunt sumi in magna quantitate, nisi in fraudem jejunii. Idem enim de his liquoribus sentiendum, quod de electuariis sentit D. Thom. 2. 2. quæst. 147. art. 6. ad 3. Dicendum, inquit, quod electuaria, etiamsi aliquo modo nutriant, non tamen principaliter assumuntur ad nutrimentum, sed ad digestionem ciborum: unde non solvunt jejunium, sicut nec aliarum medicinarum assumptio, nisi forte aliquis in FRAUDEM electuaria in magna QUANTITATE assumeret per modum cibi.

Monit. Antiquitus tamen aqua etiam ipsa extra refectorem interdicebatur jejunantibus; Rex enim Ninivitarum indixit abstinentiam pariter & aquæ. Homines, inquit, & jumenta non gustent quidquam, nec pascantur, & aquam non bibant. Jon. 3. Et Esdras jejunans Panem non comedit, & aquam non bibit. Et ea erat apud antiquos Christianos lex: Jejunamus: recuso potum, inquit Prudentius, Hymn. 6. Et Abbas Silvanus Zachariæ monacho volenti bibere aquam, usum aquæ ei interdixit his folis verbis: Jejunium est hodie. Ruff. lib. 3. cap. 46. Jam vero usus aquæ, aut alterius liquoris destinati ad ciborum dissolutionem extra refectorem in moderata quantitate non interdicitur, ut docet D. Thom. his verbis: Licet pluries jejunantibus, scilicet diversis horis, bibere. Si quis immoderate potu utatur, potest peccare, & meritum jejunii perdere, sicut etiam si immoderate cibum in una comestione assumat. 2. 2. quæst. 147. art. 6. ad 2.

Consect. 2. Peccant tantum venialiter qui violant jejunium Ecclesiasticum vel sine plena deliberatione, vel in aliqua parte, quæ prudentum judicio non habeatur tamquam essentialis: peccatum enim ex suo genere mortale fit veniale vel ex indeliberatio-

ne, vel ex levitate materiæ: proinde qui hic subjiuntur, peccant tantum venialiter, licet in aliquo violent jejunium Ecclesiasticum.

1. Qui sine ulla dispensationis causa mane sumunt eam, quam vocamus collationem, & prandium in vespertinum tempus differunt; quia, inquit Cajetanus, Id nec consuetudo excusat, nec ius concedit. Dixi sine causa; nam si adsit legitima causa, vel quia ita exigit infirmitas personæ, vel negotiorum, tunc nullum erit peccatum etiam veniale.

2. Qui sine legitima dispensationis causa tempus prandii anticipat; quia, ut optime ait Cajetanus, Sola vis jejunii consistit in protractione inedia usque ad horam tardiorum.

3. Qui sine legitima etiam causa extra prandium, vel cœnulam ex Ecclesiæ usu toleratam sumit aliquid, etiam modicum cibi, vel potus non necessarii ad dissolutionem ciborum; quia, ut dicit D. Thom. ea intemperantia perdit meritum jejunii.

4. Qui fracto semel jejunio sine causa, qua transgressione peccavit, ut supponimus, mortaliter, postea pluries edit, aut bibit; quia licet forte non faciat contra præceptum jejunii illius dici, eo quod impossibile sit observare jejunium, quod jam solutum est; tamen facit contra temperantiam quæ vetat, ne citra necessitatem cibis & potibus utamur.

5. Qui etiam ea hora, quæ permixta est refectio vel prandii, vel collationis, ut vocant, excedit vel in cibo, vel in potu; quia nunquam licitus est excessus vel in cibo, vel in potu, quique a fortiori strictius vetatur tempore jejunii.

ARTICULUS VI.

De causis legitimis excusantibus omnino ab observantia jejunii Ecclesiastici.

Prop. unica. Tria sunt, quæ legitime excusare possunt omnino ab observantia jejunii Ecclesiastici, scilicet, 1. Infirmitas corporalis. 2. Etatis debilitas. 3. Necessitas quælibet incompatibilis cum jejunio Ecclesiastico.

Prob. 1. Scriptura. Deus impossibilia non iubet, ait enim: Jugum meum suave est, & onus meum leve: Ergo neque Ecclesia: Ergo præceptum jejunandi non ligat eos, qui vel præ infirmitate, vel præ etatis debilitate, vel præ urgenti necessitate cum jejunio incompatibili jejunare non possunt.

2. Ex Aug. Epist. 20. ad Bonifacium. Exer-

ce, inquit, jejunia quantum sine lesione tui corporis potes. Ergo infirmitas corporis, aut etatis debilitas, vel quæcumque alia necessitas excusant a jejunio.

3. Ex Concilio Toletano VIII. can. 9. ubi sic habetur: Quisquis absque inevitabili necessitate, atque fragilitatis evidenti languore, seu etiam etatis impossibilitate esum carniarum præsumpserit attentare.

Illi autem quos aut etas incurvat, quales sunt senes; aut languor extenuat, quales sunt ægroti; aut necessitas ardeat, quales sunt omnes, qui exercitiis cum jejunio Ecclesiastico incompatilibus occupantur, non ante prohibita violare præsumant, quam a Sacerdote permixtum accipiant: ergo censet Concilium tria hæc, scilicet morbi infirmitatem, etatis debilitatem, & urgentem necessitatem legitime nos a jejunio dispensare. Jube tamen Concilium, ut prius Sacerdotem consulamus, ne forte cupiditati magis quam præcepto faveamus.

4. Rat. Ex dictis de sanctificatione festorum, impotentia vel physica, vel moralis excusant legitime a præcepto audiendi Missam: ergo & excusant a præcepto jejunandi; quia, cum utrumque præceptum sit juris Ecclesiastici, utrumque est æqualiter dispensabile.

Consectaria hujus doctrina.

Consect. 1. Infirmitas corporis vel occulta, vel manifestas, quam jejunium Ecclesiasticum vel foveret, vel auget, excusat a jejunio; quia est impotentia jejunandi. Ideo quoties Concilia & Patres jejunandi obligationem imponunt, toties eos eximunt a jejunio, qui propter imbecillitatem corporalem a jejunio impediuntur.

Sic excusantur a jejunio qui febris laborant; necessum est enim, ut iusculis nutriantur. Item qui graves stomachi dolores, aut capitis vertigines, cordisve deliquia jejunando sentiunt; oportet enim, ut frequenti cibo huiusmodi malis medeantur. Item qui levibus morbis detinentur, cum periculum est, ne agritudo, quæ modo levior est, & quasi suspensa creditur, per exacerbationem postmodum gravior sentiat, ut dicit Greg. 34. Lib. 11.

Consect. 2. Debilitas etatis, qualis est vel in pueris saltem non adultis, vel in senibus saltem decrepitis, excusat omnino ab observantia jejunii; quia in pueris status augmenti, quod eget frequenti cibo, in senibus vero status decrementi, quod eget pariter frequenti cibo, ab Ecclesiastico jejunio videtur omnino dispensare; sic enim de pueris habet D. Thom. 2. 2. q. 147. a. 4. ad 2. In pueris ma-

xime est evidens causa non jejunandi, tum propter debilitatem naturæ, ex qua provenit, quod indigent frequenti cibo, & non multo simul assumpto, tum etiam quia indigent multo nutrimento propter necessitatem augmenti, quod fit de residuo alimenti; & ideo quamdiu sunt in statu augmenti, quod est ut in pluribus usque ad finem tertii septemii, non tenentur ad Ecclesiasticum jejunia observanda. De senibus vero sic habet D. Antoninus. Senes, si sunt multum debiles, eo modo excusari possunt, sicut dictum est de infirmis. 2. Part. tit. 6. cap. 2. §. 5.

Consect. 3. Status quilibet incompatibilis cum jejunio Ecclesiastico excusat ab eodem jejunio; quia tunc adest impossibilitas moralis servandi jejunium: id videntur asserere hæc verba divi Thom. in 4. dist. 15. q. 3. art. 2. quæst. 4. Intentio, inquit, legislatoris est conservare homines, & inducere ad bonum statum virtutis, qui quidem consistit in conservatione vitæ, & valetudine sufficienti ad opera, quæ quis facere debet. & ideo si ve agitudine imminente, si ve labore via, si ve quocumque alio, cum quo simul & jejunio prædictus status conservari non potest, non tenetur ex præcepto jejunare, sed secundum dispensationem Superioris.

Sic excusantur a jejunio Ecclesiastico mulieres nutrices & prægnantes; quamdiu enim sunt in eo statu, egent multiplici cibo tum pro se, tum pro fœtu, vel prole.

Sic pariter a jejunio eximuntur pauperes, qui non habent ea, quæ ad unicam in die comestionem sufficiant; minime vero alii, qui unicam sibi comestionem comparare possunt: de quibus ita D. Th. 2. 2. q. 147. a. 4. ad 4. Pauperes, inquit, qui possunt sufficienter habere quod eis sufficiat ad unicam comestionem, non excusantur propter paupertatem a jejunio Ecclesiastico, a quibus tamen excusari videntur illi, qui frustate elemosynas mendicant, qui non possunt habere quod eis ad victum sufficiat.

Sic demum a jejunio Ecclesiastico excusantur omnes illi, quorum exercitium vel mentis, vel corporis cum jejunio Ecclesiastico non potest consistere: quod his verbis determinat Divus Thomas. Si autem, inquit, imminet necessitas statim peregrinandi, & magnas dietas faciendi, vel etiam LABORANDI, vel propter conservationem vitæ corporalis, vel propter aliquam necessarium ad vitam spiritualem, & SIMIL CUM HOC NON POSSINT JEJUNIA ECCLESIASTICA OBSERVARI, non obligatur homo ad jejunandum; quia non videtur fuisse intentio Ecclesiæ statuents jejunia, ut per hoc impediret pias & magis necessarias causas. 2. q. 147. a. 4. ad 2. In pueris ma-

2. q. 147. a. 4. ad 3. Hinc, inquit Cajetanus V. jejunium, excusantur a jejunio non solum laborantes in agricultura, sed in quacunque arte, qui aut vix sic, aut nec sic acquirere possunt omnia necessaria sibi, familieque sue, &c. si cum hujusmodi exercitio non possunt simul jejunare. Hinc pariter, ut docet idem Cajetanus ibid. qui vel ex officio, vel ex charitate, exercent opera misericordiarum corporalia, tum spiritualia, v. g. docent in Scholis, prædicant in Ecclesiis, &c. sepeliunt mortuos, ministrant ægrotis, excusantur a jejunio: Si cum his non possunt jejunare; quoniam opera utriusque misericordia meliora sunt, quam jejunium... & quia jejunium præcipitur, ut promotivum ad bonum, & non ut impeditivum majoris boni.

ARTICULUS VII.

De causis legitimis ex parte excusantibus a totali observantia jejunii.

Prop. unica. Quando tria hæc, scilicet, corporis infirmitas, ætatis debilitas, & necessitas cum jejunio incompatibilis, non talia sunt, ut excusent a totali jejunii severitate, sed solum a certo jejunii rigore, tunc servanda est ea jejunii austeritas, quæ observari potest.

Prob. 1. Scriptura. Quacunque potest manus tua, instanter operare, inquit Ecclesiastes, c. 9. v. 1. Ergo fidelis, qui non potest singula, quæ præcipiuntur tempore jejunii, præstare, debet saltem exacte exequi quæ ei sunt possibile.

2. Rat. Quoties lex plura continet, quæ moraliter dividi possunt, ea observanda sunt, quæ non sunt impossibilia; lex enim justa ligat quoad eam partem, quæ non est impossibilis. Sic si debeas centum nummos, & possis solvere tantum quinquaginta, nequis retinere quinquaginta, sed debes ea solvere, ne sis injustus detentor. Sic si nequeas recitare integrum Officium, v. g. matutinum, eo quod careas Breviario, debes recitare eas horas, quashabes in diurnali, ne sis reus negligentiae, & indevotionis in recitanda ea Officii parte, cujus recitatio tibi in promptu est. Sic etiam, si teneris vacare servilibus die festo, quia non habes unde vivas, possis vero commode audire Missam, teneris audire Missam, ne sis infractor illius præcepti: Diebus festis Missam reverenter audio. Ergo qui non potest singulas jejunii circumstantias observare, potest vero aliquas, tenetur eas

exequi, quæ ei sunt possibile, ne sit infractor ejus partis, quam potest observare.

Conseffaria hujus doctrina.

Conseff. 1. Qui ob causam legitimam nequit uti cibis quadragesimalibus, quales sunt hi, quibus ob adustum sanguinem maxime notet abstinentia: si iidem non egeant repetitis refectionibus, uti possunt carnibus; quia ad hoc habent legitimam, ut supponimus, dispensationem: sed unica refectione tempore jejunii contenti sint, oportet; quia non habent dispensationem, qua eis licitæ sint plures in die jejunii refectiones. Qui pariter pluribus, & repetitis egent in eadem die refectionibus, quales sunt pueri, si uti possint cibis quadragesimalibus, poterunt dispensari a jejunio, minime vero ab abstinentia a carnibus; quia causam non habent, qua eis fiat licitus carniū usus: jejunium enim & abstinentia duæ sunt res, quæ ab invicem facile separari possunt, & quia duosunt præcepta inter se distincta, ut innuit Trident. sess. 25. his verbis: Fideles is præcipue sint obsequentes, quæ ad mortificandam carnem conducunt, ut ciborum delectus, en abstinentiam, & jejunium, en unicam in die refectionem. Ideo licet abstinemus a carnibus Dominicis quadragesimæ, non tamen iidem diebus jejunamus.

Vide Constitutiones III. & IV. & Encyclicam sub num. V. ad calcem hujus Tomi.

Conseff. 2. Infantes puberes, licet nondum tertium septennium attigerint, debent interdum juxta quantitatem virium jejunii Ecclesiasticis assuefieri, ut monet D. Th. quoties id commode fieri potest. Conveniens tamen est, inquit, ut pueri se ad jejunandum exerceant, plus, vel minus secundum modum suæ ætatis; quandoque tamen magna tribulatione imminente in signum penitentiae arctioris, etiam pueris jejunia indicuntur: sicut etiam de jumentis legitur. Jonæ 2. D. Th. 2. q. 247. a. 4. ad 2.

Conseff. 3. Qui non possunt singulis diebus, bene tamen alternis jejunare, debent alternis diebus, prout vires suppetent, jejunia observare, ut optime monet Cajetanus, verbo jejunium. Satisfacit enim, inquit, Ecclesiæ præcepto qui impotentem se putans ad jejunium totius quadragesimæ, alternis diebus jejunat aut bis, aut semel in hebdomada juxta vires suas.

Conseff. 4. Qui possunt singulis quidē diebus jejunare, sed non ita rigide, ut Ecclesiæ jubet, ver. gr. egent ob debilitatem stomachi

chi modicum quid quolibet mane sumere, vel coguntur vespere cœnare, & mane collationem, ut dicunt, præmittere, ne noctes omnino insomnes traducant, debent & pro viribus, & ut possunt, jejunare. Moralia enim præcepta, ut monet Cajetanus ibid. moraliter sunt interpretanda in executione, ut mos bonus intentus in executione, quantum fieri potest, observetur.

CAPUT V.

De Præceptis, quibus Ecclesiæ jubet, ut debeat stipendium, verb. gr. decimas, oblationes, &c. Ecclesiæ Ministris

ARTICULUS UNICUS.

Quo jure debeantur Ministris Dei oblationes, primitiæ, & decimæ.

Prop. 1. Obligatio sustentandi Ministros Dei est de jure naturali.

Prob. 1. Scriptura. Dignus est operarius mercede sua. Matth. 10. Ergo sicut jure naturæ debetur merces operariis corporalibus, ita & operariis spiritualibus.

2. Ex D. Thom. 2. q. 87. a. 1. ubi sic habetur: Quod enim eis, inquit, qui divino cultui ministrabant ad salutem populi totius, populus necessaria victus ministraret, rationalis dicitur; sicut & his, qui communi utilitati invigilant, scilicet Principibus, & militibus, & aliis hujusmodi stipendia victus debentur a populo.

3. Rat. desumpta ex D. Paulo 1. ad Corinthios 9. Miles jus habet exigendi stipendium a populo, Pastor jus habet expectandi lac, & lanam a grege, agricola fructus ab arbore; juxta illud: Quis militat suis stipendiis umquam? Quis plantavit vineam, & de fructu ejus non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat? 1. ad Corinth. 9. v. 7. Ergo Ministri Dei jus habent exigendi sustentationem a populo, cui ministrant. Qui enim Altari deserviunt, cum Altari participant. v. 13.

Conseffaria hujus doctrina.

Conseff. 1. Obligatio sustentandi Ministros diversimode obligat juxta diversam legis positivæ determinationem; quia lex naturalis obligat juxta modum, secundum quem per legem positivam determinatur. Hæc autem lex naturalis nutriendi Ministros Altaris varie determinata est; siquidem tempore legis naturæ, sicuti, inquit D. Thomas, non erant

Tempo II.

determinari Ministri, ita non erat aliqua pars determinata exhibenda Ministris Divini Cultus; sed ubi aliquis occurrebat, unusquisque dabat ei propria sponte quid sibi videbatur: sicut Abraham quodam prophetico instinctu dedit decimas Melchisedech Sacerdoti Dei summi: & similiter Jacob vovit se daturum decimas. 2. 2. q. 87. art. 1. ad 3. In lege vero Mosaica oblationes, primitiæ, & decimæ determinatæ sunt ad nutriendos Dei Ministros. Offeretis, inquit Moyses, Deut. 12. v. 6. decimas, & primitias manuum vestrarum. Christus vero in Evangelio nihil determinavit in particulari exigendum a Laicis pro nutritione Ministrorum; sed teste D. Paulo, Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere. 1. ad Corinth. 9.

Conseff. 2. Ad cognoscendum quæ sit obligatio oblationum, primitiarum, & decimarum non attendendus est usus, qui viguit in veteri Testamento, sed spectandus est usus, qui viget in Ecclesiâ; quia determinatio præcepti naturalis sumi debet a Christianis, non a lege Mosaica, sed a lege Ecclesiastica: sicut enim observantiam testorum custodimus, non ut jussit Moyses, sed ut jubet Ecclesiâ; ita oblationes, primitias, & decimas servare nos convenit, non ut præscripsit Moyses, sed ut determinavit Ecclesiâ... ideo sit.

Prop. 2. Fideles tenentur oblationes, primitias, & decimas Ministris Dei tradere, non juxta legis Mosaicæ consuetudinem, sed juxta Ecclesiæ determinationem.

Prop. 1. Scriptura. Generaliter dicitur: Si quis Ecclesiâ non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus: Ergo ad Ecclesiâ pertinet determinare, quomodo lex naturalis sit observanda: ergo obligatio naturalis dandi oblationes, primitias, & decimas est observanda juxta Ecclesiæ determinationem, & non juxta legem Mosaicam, quæ quoad hoc a Christo antiquata est.

2. Ex D. Thom. 2. 2. q. 87. a. 1. ad 2. ubi sic habetur. Dicendum, inquit Sanctus Doctor, quod præceptum de solutione oblationum, primitiarum, & decimarum, quantum ad id quod erat morale, datum est in Evangelio a Domino, ubi dicit Matth. 10. Dignus est operarius mercede sua. Et etiam ab Apostolo, ut patet 1. Ad Corin. 9. Sed determinatio certa partis est reservata ordinationi Ecclesiæ: Ergo fideles non tenentur dare oblationes, primitias, & decimas nisi juxta determinationem Ecclesiæ.

3. Rat. Præceptum Morale non ligat nisi juxta determinationem legis positivæ civilis, vel Ecclesiasticæ, ut diximus ubi de lege: at-

qui obligatio nutriendi Ministros Ecclesiæ est naturalis: ergo non ligat nisi juxta determinationem legis Ecclesiasticæ.

Consectaria hujus doctrina.

Consect. 1. Oblationes, & primitiæ dantur Ministris Ecclesiæ, tanquam dona voluntaria, & quæ exigi nequeunt, nisi in certis casibus; quia talis est determinatio Ecclesiæ: dicit enim Gregorius loquens de oblationibus, Canone omnis Christianus d. 5. Omnis Christianus procurat ad Missarum solemniam aliquid Deo offerre: Ergo oblationes sunt voluntariæ, & non exigibiles. Potest tamen contingere, ut docet D. Thomas, quod aliqui ad oblationes teneatur quadruplici ratione. 1. Quidem ex præcedenti conventionione: sicut cum alicui conceditur aliquis fundus Ecclesiæ ea conditione, ut certis temporibus certas oblationes faciat, quod tamen habet rationem census. 2. Propter præcedentem deputationem, sive promissionem: sicut cum aliquis offert donationem inter vivos, vel cum relinquit in testamento Ecclesiæ aliquam rem vel mobilem, vel immobilem impoterum solvendam. 3. Propter Ecclesiæ necessitatem: puta si Ministri non haberent unde sustentarentur. 4. Propter consuetudinem; tenentur enim fideles in aliquibus solemnitatibus ad aliquas oblationes consuetas; tamen in his duobus ultimis casibus remanet oblatio quodammodo voluntaria, scilicet quantum ad quantitatem, vel speciem rei oblatae. Hactenus D. Thom. 2. 2. q. 86. art. 1. in corp. Et ibidem loquens de primitiis 2. 4. ait, quod primitiæ ad quodam genus oblationum pertinent, & proinde quod debent esse voluntariæ, & juxta determinationem Ecclesiæ, secundum consuetudinem patriæ, & indigentiam Ministrorum Ecclesiæ.

Consect. 2. Fideles tenentur dare decimas Ministris Ecclesiæ, non tamquam donum voluntarium, sed tanquam retributio necessario solvenda necessitate præcepti, & quæ exigi possit in foro contentioso & via excommunicationis; quia ita determinavit Ecclesiæ: sic enim habetur c. 16. q. 1. Decima ex debito requiruntur, & qui eas dare noluerint, res alienas invadunt. Verba sunt Aug. Circa quod ita loquitur Trid. Præcipit igitur sancta Synodus omnibus, cujuscunque gradus, & conditionis sint, ad quos decimarum solutio spectat, ut eas, ad quas de jure tenentur, in posterum Cathedrali, aut quibuscumque aliis Ecclesiis, vel personis, quibus legitime debentur, integre persolvant; qui vero eas aut

subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur.

Monit. Oblationes, primitiæ, decimæ penduntur Ecclesiæ secundum consuetudinem patriæ, ut dicit D. Th. q. 87. a. 2. Ideo totuplex est modus solvendi decimas, quotuplex est diversa regio, diversa consuetudo; sive attendas res de quibus solvuntur decimæ, sive quantitatem decimarum species.

Decima non est semper ea pars, quæ nonam subsequitur, sed est ea, quam usus determinavit, scilicet, aliquando septima, aliquando octava, aliquando undecima.

Triplex assignari solet decima: personalis, prædialis, & mixta. Decima personalis ea est, qua datur pars aliqua fructuum provenientium ex industria, & opera personæ. Prædialis, seu realis est aliqua pars fructuum, qui ex prædiis percipiuntur. Mixta est ea, quæ partim ex hominis industria, partim ex prædiis provenit, ut sunt fœtus animalium. Decimæ personales solvuntur post lucrum acquisitum, Prædiales post fructus collectos, Mixtæ post fœtum completum: & hæc omnia juxta locorum consuetudinem variantur. Quæ proinde cum magis pertineant ad forum contentiosum, quam ad casus conscientie; ideo quæ hic agitari solent quæstiones omittimus, ut ad Tractatum de Censuris transeamus.

TRACTATUS SECUNDUS.

De Censuris Ecclesiasticis.

Explicatis Ecclesiæ Præceptis, congruus ordo postulat, ut de Censuris Ecclesiasticis agamus, id est, de illis pœnis spiritualibus, quibus Ecclesia utitur, ut quos Dei timor a malo non revocat, Ecclesiastica saltem coerceat severitas disciplina, ut habetur cap. 7. extra de Elec.

C A P U T I.

De Potestate, quam habet Ecclesia infligendi Censuras.

A R T I C U L U S I.

An sit in Ecclesia potestas infligendi Censuras.

Prop. unica. Ecclesia habet potestatem infligendi censuras, seu pœnas spirituales, quibus fideles Baptizati contumaces, non intersectorie, sed medicinaliter, ut dicitur Aug.

Aug. privantur usu aliquorum bonorum spiritualium, quæ sunt in Ecclesia.

Prob. 1. Scriptura. Christus, fundando Ecclesiam, dedit Pastoribus non solum potestatem reconciliandi peccatores penitentes, sed etiam ejiciendi & coercendi peccatores rebelles, & contumaces. Quorum, inquit, remiseritis peccata, remittuntur eis, & simul addit; quorum retinueritis, retenta sunt. Joan. 20. v. 23. Et Matth. 18. v. 18. Quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in Cælis. Et ut Christus indicaret, quam potestatem dederat, non solum forum internum poenitentiae, in quo remittuntur, vel retinentur peccata, sed etiam forum externum, in quo infliguntur censuræ, respicere, addit: Si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus, id est, ab Ecclesia ejiciatur, & habeatur ut extraneus, non secus ac paganus.

2. Ex Conciliis. In Concilio Constantiensi sess. 8. damnati sunt Articuli Vviclef; trigessimus autem sic exprimitur: Excommunicationis Papa, vel cujuscunque Prelati non rimenda est; quia est censura Antichristi. Quam propositionem, ut erroneam, hæreticam, & scandalosam damnavit Concilium. Tridentina vero Synodus sess. 24. de Reform. cap. 3. vim ferendi censuras in Ecclesia agnoscit, eaque autoritate non temere utendum decernit. Quamvis, inquit, excommunicationis, gradus nervus sit Ecclesiastica disciplina, & ad continentiam in officio populos valde salutaris; sobrie tamen magnæque circumspectione exercendus est.

3. Rat. In omni Republica bene ordinata, in qua est potestas ferendi leges, debet esse pariter potestas infligendi pœnas; quia leges passim violantur, & sine robore sunt, si non sint statuta aliquæ pœnæ contra contumaces: atqui in Ecclesia est potestas statuendi leges, ut patet ex dictis: Ergo est potestas pariter infligendi pœnas. Et quia Ecclesia est Respublica spiritualis, pœnas infligit, non corporales, sed spirituales; & ideo tanto magis timendæ, quanto magis spiritus præstat corpori.

Consectaria hujus doctrina.

Consect. 1. Spectans omnes fideles. Debent omnes Christiani censuras Ecclesiasticas multo magis, quam pœnas temporales, quæ a potestate sæculari infliguntur, præmere; quia pœnæ temporales affligunt corpus, pœnæ vero spirituales animam: de hoc nos ita admonet Chrysost. Homil. 4. in Epist. ad Hebr. Nemo, inquit, contra-

mnat vincula Ecclesiastica; non est enim homo, qui ligat, sed Christus, qui nobis dedit hanc ligandi potestatem, efficiens, ut homines in sua potestate habeant tantum honorem.

Consect. 2. Spectans omnes fideles. Debent omnes Christiani potestatem illam, quam habet Ecclesia infligendi censuras, non modo prætimere, sed etiam interiori affectu diligere; quippe Ecclesia, ut pia mater, non ea utitur, nisi in bonum: ut docet Aug. lib. 3. contr. litt. Petil. cap. 4. non intersectorie percutitur, sed medicinaliter uritur. Medicinali, inquit, vindicta, terribili lenitate, & severitate charitatis, non ad eradicandum, sed ad corrigendum. Et ut Paulus Corinthium incestuosum judicavit: Tradere tuiusmodi sathanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini Nostri Jesu Christi. 1. ad Corint. 5. v. 5. ita Ecclesia non Censuris utitur, nisi in bonum animarum: unde, ut optime ait Hieron. Non queramur de lege censurarum, sed queramur, quod meruerimus hanc legem.

Consect. 3. respiciens Pastores. Pastores numquam debent censuris uti in vindictam privatarum offensionum, sed solum in bonum Ecclesiæ. Ideo, inquit Gregorius, Moyses querelas populi semper ad Dominum, tabernaculum ingressus, referebat, & juxta quod Dominus imperabat, judicia proponebat: nimirum nos instruens, ut non ex corde nostro, sed ex præcepto Divino condemnationis, vel justificationis sententiam proferamus. 11. q. 3. Cant. 70. Et Calixtus can. 89. vetat ferri sententiam, vel regio metu, vel potentum jussu: unde si nec reo, nec Ecclesiæ profutura esset censura, non esset adhibenda: si tamen reo non profutura sit, si Ecclesiæ sit necessaria, ea uti oportet, inquit Hierony. in Epist. ad Galat. c. 5. Resecanda sunt, inquit, putrida carnes, & scabiosæ oves a caulis repellenda; ne rota domus, massa, corpus, & pecora ardeant, corrumpantur, putrescant.

Consect. 4. respiciens Pastores. Quando Pastores judicant necessariam esse censuram, inviti id faciant & cum gemitu, memores nullum majus malum fidelibus posse accideri, quam ab Ecclesia Christi separari; qui enim per censuras ab Ecclesia ejicitur, alienus fit ab illo Regno, de quo scriptum est: Gens & Regnum, quod non servierit tibi, peribit. Se-junctus est ab illa columna; cujus gemitu peccata solvuntur; inquit Cyprianus lib. de simplicitate Prælatorum. Non habet Deum Patrem, qui Ecclesiam noluit habere matrem, ut docet Aug. Serm. ad Cathecumenos cap. 13. Extra

ovile Domini positis, Sathana traditur, periculis omnibus exponitur, devorandus luporum dentibus, atque vexandus, inquit Innocentius episcopus ad Patres Synodi Milevitan. Membrum est putridum separatum a capite, palme arefcens sejunctus a vite, ovis errans sine pastore, miles inermis sine duce, navis fluctuans sine gubernatore. Si ergo Censuras aliquando infligant Pastores, id faciant humilitate lugentium, non savientium severitate, ut monet passim Aug. Et sicut cum dolore amputatur pars corporis, quæ putruit, ut dicit Amb. lib. 2. off. cap. 27. ita non nisi cum maximo dolore abscindantur hi, qui nos conturbant. Paul. ad Galat. 5. Quo circa Aug. ita Prælatos admonet: Non temere, aut quomodolibet auferendi sunt mali ab Ecclesia communione: tolerentur potius, si per judicium auferri non possunt, ne perverse malos evitando, ab Ecclesia discedens, eos quos fugere videtur, vinciat in gehennam: homil. 50. de pœnit. nam, ut ait idem Aug. lib. 3. cont. Parmen. cap. 2. Tanto efficacior est emendatio pravitate, quanto diligentior conservatio charitatis.

ARTICULUS II.

An novus, vel antiquus sit usus Censurarum.

Prop. unica. Non novus, sed antiquissimus est tum in Sinagoga, tum in Ecclesia censurarum usus.

Prob. Percurrendo diversa tempora, tum Sinagogæ, tum Ecclesiæ.

1. Deus, ut author censurarum videretur, Adamum velut aliqua excommunicatione e Paradiso ejecit, ut docet Aug. 11. de Genes. ad litt. c. 4. eique interdixit usum ligni vitæ: cui concordat Salvianus lib. de gubern. Dei. In constitutione, inquit, Adam innocentis in Paradiso ordinatio est; in expulsionem judicium, & quadam censura judicii. Unde in solemnibus pœnitentiæ impositione, Sacerdos infligit primis parentibus censuram commemorat, ut sciamus non novum, sed antiquum esse censurarum usum. Ecce, inquit, ejiceris hodie de liminibus sanctæ matris Ecclesiæ propter peccata tua, sicut Adam ejectus est de Paradiso propter transgressionem suam.

2. Deus, in figuram excommunicationis, in veteri Testamento potestatem Sinagogæ dederat, ut leprosos ejicerent ab hominum consortio; eamque repulsam Maria, Soror Moysis, per octo dies sustinuit; eaque

potestate abusi sunt Judæi comminantes: Ut si quis Christum confiteretur, extra Sinagogam fieret. Joan. 9. Et Christus dixit discipulis suis: Absque Sinagogis facient vos Judæi. Joan. 16.

3. Ecclesia a tempore Apostolorum usque ad nos censuris usa est. Paulus eam exercuit autoritatem. Primo contra Corinthium incestuosum, Quem tradidit Sathana in interitum carnis, ut spiritus salvus esset. Secundo contra Hymenæum, & Alexandrum, 1. Tim. v. 20. qui circa fidem naufragaverunt. Quos tradidi inquit, Sathana, ut discant non blasphemare. Tertio contra fornicarios. Scripsi vobis, inquit, ne commisceamini cum fornicariis. 1. Ad Corin. 5. v. 3. Quarto demum contra inobedientes verbo Dei. Si quis, inquit, non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, & ne commisceamini cum illo, ut confundatur. 2. Ad Thessal. 3. v. 14.

4. Mos utendi censuris ab Apostolis ad Episcopos proxime succedentes transit. Tertullianus enim Apolog. cap. 39. describens Conventus Christianorum ait: Ibidem autem sunt exhortationes, castigationes, & censura divina; nam & judicatur magno cum pondere, si quis ita deliquerit, ut a communicatione orationis, & conventus, & omnis sancti commercii relegatur. Hieronymus vero sic usum censurarum describit, Epist. 1. ad Heliodorum. In veteri quidem, inquit, lege, quicumque Sacerdotibus non obtemperasset, aut extra castra positus lapidabatur a populo, aut gladio cervice subiecta, contemptum expiabat cruore; nunc vero inobediens spirituali mucrone truncatur, aut ejectus de Ecclesia rabido demonum ore discerpitur. Augustinus vero lib. de fide, & operibus, cap. 2. loquens de eo zelo, quo Phinees Sacerdos ultore gladio fornicantes Judæos confixit, ait: Quod utique degradationibus, & excommunicationibus signatum est, faciendum esse hoc tempore, cum in Ecclesia disciplina visibilis fuerat gladius cessaturus.

5. Sed perennem censurarum usum tam contra Clericos, quam contra Laicos, citra omnem controversiam evincit publica pœnitentia, cui addicebantur Laici in grave crimen aliquod lapsi, & Laici, Ecclesiastica, & peregrina communio, ad quam obligabantur Clerici, qui aliquid indignum statui Clericali commiserant: si quidem publica pœnitentia quamdam a fidelium cœtu separationem annexam habebat; communio vero Laici, Ecclesiastica, & peregrina Clericos ab aliorum Clericorum consortio separabat, Laica communione puniebantur Cleri-

Clerici cum exauthorati pro Laicis habebantur, ut explicat Cypr. Episcopus ad Stephanum Papam. Ecclesiastica communione multabantur, cum eis vetabatur omnia sui Officii munia obire. Ad Peregrinam vero communionem redigebantur, quando in eo loco, & statu collocabantur, quo poni solebant Clerici Peregrini, qui sine litteris commendatitiis, quas formatas vocabant, extra propriam Diocesim peregrinabantur, ut explicat Albaspinæus in Optatum.

6. Non Censuras vage, & in communi commemorat antiquitas, sed etiam in specie, & in particulari. Quippe irregularitas, quæ affinitatem habet cum censuris, ex Apostolo ortum duxit, dum Bigamos & Neophytos vetat ad Sacerdotium assumi. Interdictio usus est Basilii, dum Episcopus 244. jubet, quod villa, quæ raptorem suscepit cum rapta, nec reddiderit, prorsus suspensa sit a precibus, & orationum communionem. Ergo patet ex illa inductione, antiquum esse censurarum usum, qui postea cepit esse posterioribus sæculis frequentior. Sed omni tempore & fuit, & erit in Ecclesia legitimus censurarum usus, ut notat Vincentius Lirinensis. Commonit. nu. 9. Anathematizare eos, qui annunciant aliquid præterquam quod scriptum est, nunquam non oportuit, nunquam non oportebit. Quod de hæresi censet Lirinensis, ad alia atrociora crimina transferre convenit.

Consecraria hujus Doctrina.

Consect. 1. Pro omnibus fidelibus tam Laicis, quam Clericis. Singuli fideles debent religioso metu præcavere singulas illas censuras, & singula monitoria, quæ in diebus Dominicis, & Festis solemnioribus in Pronæo proclamantur. Si enim nefas putamus, jejunia Ecclesiastica quadragesimæ, & quatuor temporum, & abstinentioniam a carnibus die Veneris, & Sabbati violare, eo quod piam illam consuetudinem a Christo per Ecclesiam acceperimus: quidni pari reverentia censuras præcavebimus, cum potestatem infligendi censuras Christus Ecclesiæ tradiderit, usque censurarum semper in Ecclesia fuerit religiose observatus?

Consect. 2. Clerici debent sedulo studio censurarum incumbere: tum ne eas etiam ignoranter incurrant; quia ignorantia crafra, & affectata non excusat a Censuris: tum quia ignorantes casus, quibus censura annexa est, exponunt se periculo absolventes, quos nequeunt absolvere: tum de-

num, quia cognitio censurarum præcipuam juris Canonici partem efficit: Ergo nefas est Clericis eam juris Canonici partem ignorare; quo circa eam materiam, variis dispersam locis, in isto Tractatu restringemus. Ideo sit

CAPUT II.

In quo traditur clara diversi generis Censurarum notitia.

Censura, si primam spectes significationem, ea est sententia, & correctio, quam infligebant Judices quidam Romani, qui Censores vocabantur. Si secundam spectes significationem, censura est quæcumque correctio: in quo sensu Salvianus ait, Lib. 8. de gubern. Dei: Quidquid malorum quotidie, pœnarumque perferimus, censura est Divina manus. Sed censura ab authoribus Ecclesiasticis sumitur prout est pœna spiritualis. Ideo sit

§. I.

Quid sit Censura juxta Auctores Ecclesiasticos.

Censura est pœna, qua homini baptizato delinquenti per Potentiam Ecclesiasticam aufertur in foro exteriori participatio bonorum spiritualium in salutem animæ.

Explicatur definitio. 1. Dicitur pœna; quia censura est actus jurisdictionis Ecclesiasticæ: omnis autem jurisdictio importat pœnam coercentem improbos; quia jurisdictio nullius videretur esse momenti, si coercionem aliquam non haberet. Cap. Pastoralis, extra de Officio delegati. 2. Dicitur, qua homini baptizato; quia soli baptizati subijciuntur Ecclesiæ auctoritati. Quid enim mihi, inquit D. Paulus, de iis, qui foris sunt, judicare? ad Cor. 5. c. 3. Dicitur, delinquenti, quia censura non infligitur innocenti; quia Anathema æterna est mortis damnatio, & non nisi pro mortali debet imponi crimine illi, qui aliter non potuerit corrigi. Concilium Meldense Can. 56. 4. Dicitur, per potentiam Ecclesiasticam; quia sola auctoritate Ecclesiæ potest ferri censura, cum solis Ecclesiæ Pastoribus dictum sit: Quicumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in Cælo. 5. Dicitur, aufertur in foro exteriori; sententiæ enim, quibus peccata in foro interiori puniuntur, ut cum penitentes a Communione sacra remonentur, censura non

non sunt, cum vim exterius compellendi non habeant. 6. Dicitur *participatio bonorum spiritualium*; sententiæ enim, quibus pœnæ aliæ, v.g. corporales, vel pecuniariæ inferuntur, censuræ non sunt. Censuræ privant certis spiritualibus bonis Ecclesiæ dispensationi conceditis, sive quoad jus, ut excommunicatio, quæ privat jure bonorum fidelibus communium; sive quoad usum tantum, ut in suspensione, & interdicto contingit. Dixi, certis bonis Ecclesiæ dispensationi conceditis; quia censura non privat neque virtutibus infusis, neque eorum actibus, quæ singula non subjacent dispensationi Ecclesiæ. 7. Sed non additur, ut a contumacia discedatur; quandoque enim suspenditur, vel interdicatur is, qui contumax non est, ad terrorem aliis incutendum: nemo tamen declaratur excommunicatus, nisi ob contumaciam. 8. Adjungitur, *in salutem animæ*; quia potestas Ecclesiæ est in ædificationem, & non in destructionem.

§. II.

Quotuplex Censura.

Nomine Censuræ intelligitur excommunicatio, suspensio, & interdictum, Int. 3. c. *Quarenti* de verborum significatione.

Excommunicatio alia est major, alia minor. Excommunicatio major est censura, qua Christianus, Ecclesiæ matri rebellis, non solum segregatur a participatione Sacramentorum, sed etiam jure bonorum toti Corpori Ecclesiæ communium, & proinde fidelium societate privatur. Ita Gregorius nonus, c. *Si quem*, extra, de sententia Excommunicationis. Christianus enim contumax contra Ecclesiam frui non debet bonis spiritualibus Ecclesiæ, nec cum fidelibus commercium habere. *Abscindantur qui vos conturbant*, inquit D. Paulus. Sed de his uberius sumus dicturi, ubi agemus de Excommunicatione in particulari.

Excommunicatio minor est censura, qua homo baptizatus receptione Sacramentorum, & electione passiva ad beneficium, vel dignitatem Ecclesiasticam privatur. Gregorius 9. c. *Si quem*, extra, de sent. Excommunicationis.

Suspensio est Censura Ecclesiastica, qua Clerico, in gravi delicti pœnam, prohibetur exercitium vel jurisdictionis, vel Ordinis, vel Officii, vel Beneficii, vel in totum, vel in partem, vel ad tempus, vel in perpetuum.

Suspensio alia est a jurisdictione, alia ab

Officio, alia ab Officio tantum, alia tantum a Beneficio, alia ab Officio & Beneficio, alia ad tempus, alia in perpetuum. Suspendio jurisdictionis est ea, qua quis suspenditur a jurisdictione, quam habet: talis est suspensio, qua Episcopus, Parochus suspenduntur a jurisdictione, quam habent supra oves suas. Suspendio ab Officio tantum & Ordine est ea, qua persona Ecclesiastica privatur exercitio sui Ordinis, v.g. Sacerdos ab Officio Sacerdotali. Suspendio a Beneficio tantum est ea, qua quis suspenditur a Privilegiis Beneficii: talis est suspensio, qua Canonicus suspenditur ab honoribus, & fructibus concomitantibus canonicatum. Suspendio totalis est ea, qua quis suspenditur ab omni potestate Ecclesiastica. Suspendio partialis est ea, qua quis suspenditur a parte potestatis Ecclesiasticæ. Suspendio ad perpetuum, est ea, quæ durat toto tempore vitæ. Suspendio ad tempus, est ea quæ certo tempore finiet. Interdictum Ecclesiasticum est Censura Ecclesiastica, qua certis personis, certisque locis interdicatur Divinorum Officiorum celebratio, sepultura Ecclesiastica, & publica Sacramentorum administratio, quæ ad morientium & nascentium salutem necessaria non sunt. Dicitur *Sepultura sollemnis, & publica Officiorum celebratio*; quia tempore interdicti hæc omnia pia Officia in quibusdam rerum circumstantiis privatim exerceri possunt. Dicitur *Sacramentorum, quia necessaria non sunt ad salutem vel nascentium, vel morientium*; quia tempore interdicti baptizari possunt parvuli, & adulti morituri Sacramentum Pœnitentiæ, & Viaticum recipere possunt.

Interdictum aliud est locale, aliud personale. Interdictum locale est illud, quod directe fertur in loca, & quo, v.g. aliqua civitas interdicto subijcitur. Cap. *Si civitas*, de sent. excomm. in 6. Interdictum personale est illud, quod directe fertur in personas: tale est interdictum, quo aliqua gens interdicto subijcitur. Cap. *Cum in partibus*, extra, de verborum significatione. Interdictum tam locale, quam personale aliud est generale, aliud est speciale. Interdictum generale locale est, cum tota aliqua regio interdicto subijcitur. Interdictum speciale locale est, cum aliqua urbs, aut villa, aut Ecclesia interdicto subijciuntur. Interdictum generale personale est, cum plebs aliqua interdicto subijcitur. Interdictum speciale personale est, cum aliqua personæ specialiter subijciuntur interdicto.

§. III.

§. III.

Varia divisio Censurarum.

Censura alia est ab homine, alia a canone. Censura ab homine est ea, quæ a Superioribus fertur cum circumstantiis particularibus temporis, loci, actionis, vel personæ, ita ut extra has circumstantias locum non habet: & proinde infligitur non intentione condendi legem generalem, sed animo imponendi præceptum temporaneum & transitorium: Censura a canone est ea, quæ in Decretis Conciliorum, vel in Jure Canonico scripta est, vel tanquam lex fertur a Superioribus. Ea generaliter omnes ferit, qui in peccatum jure prohibitum ceciderint, quamdiu jus, vel lex viget, & quamdiu non est abrogata lege, vel usu contrario. Censura ab homine non viget, mortuo, vel amoto iudice. Censura ab homine non potest tolli, nisi consentiente iudice. Censura a Canone potest tolli sine consensu iudicis. Censura alia est *lata sententia* seu *ipso facto* incurrenda; alia est *ferenda sententia*, seu *comminatoria*. Censura *lata sententia*, seu *ipso facto* incurrenda est ea, quæ sola inobedientia incurritur. Censura *comminatoria* est ea, quæ non incurritur solo delicto, sed delicto & declaratione iudicis. Censura *lata sententia* exprimitur per verba de præsentia, vel de præterito: v.g. *si quis hoc fecerit, ipso jure, vel ipso facto, statim, illico, sine mora, sententia*, nulla alia declaratione requisita excommunicatus existat, excommunicatus est declaratus; vel excommunicamus, suspendimus, interdicimus; vel sit anathema, vel sit excommunicatus, sit suspensus, sit interdictus. Censura *comminatoria* exprimitur per verba de futuro: v.g. *si quis hoc fecerit excommunicabitur, declarabitur excommunicatus, suspendetur, arcebitur ab ingressu Ecclesiæ; vel cum fertur hoc modo sub pœna excommunicationis, suspensionis, interdicti*. Si autem dubium sit, an verba exprimentia censuram supponant vel pro præsentia, vel pro futuro, censura erit comminatoria juxta regulam juris: *Odia sunt restringenda, favores conveniunt ampliare*.

§. IV.

De causis Censurarum.

Quatuor possunt considerari. 1. Persona ferens censuram. 2. Persona contra quam fertur censura. 3. Modus, secundum quem fertur censura. 4. Delictum, propter quod

fertur censura, seu ut loquuntur Scholastici, in censuris cognoscendis quatuor possunt considerari: causa formalis, causa materialis, causa efficiens, & finalis.

Causa formalis est modus, secundum quem exprimitur censura, per quem fit ut censura denominetur vel *lata sententia*, vel *ferenda*. Sic ista censura: ipso facto excommunicabitur, est censura *lata sententia*; ista vero: excommunicatus declarabitur, est censura *comminatoria*.

Causa materialis censuræ est subjectum, quod afficitur censura: sic homo excommunicatus est causa materialis excommunicationis; sic Clericus suspensus est causa materialis suspensionis. Sic Regnum interdictum, Universitas, Ecclesia subjecta interdicto sunt causa materialis interdicti.

Causa efficiens censuræ est Superior infligens censuram, exercendo jurisdictionem contentiosam, v.g. Concilium, Papa, Episcopus relative ad suos fideles, Abbas relative ad suos Monachos.

Causa finalis censuræ est salus fidelium; propter enim salutem eorum & emendationem infliguntur censuræ.

Consecutaria ex prædictis notionibus illata.

Consect. 1. Incarceratio, exilium, servitus, flagellatio, privatio beneficii, & pœnæ corporales inflictæ per iudicem Ecclesiasticum, non sunt censuræ; quia non sunt pœnæ spirituales; non enim hæc est potestas, quam dedit Christus Sacerdotibus, qui Discipulos suos virgas habere noluit.

Consect. 2. Depositio & degradatio non sunt censuræ; quia non sunt pœnæ medicinales, cum infligantur ob peccatum præteritum, & aliquando emendatum.

Consect. 3. Cessatio a divinis non est censura; quia non infligitur per modum medicinæ, sed quasi per modum defensionis ad propulsandam injuriam, illatam Ecclesiæ.

Consect. 4. Irregularitas non est censura, quia est inhabilitas Canonica.

Consect. 5. Punctiones, quas Ecclesia exercet contra non Baptizatos, non sunt censuræ; quia illi non sunt subditi Ecclesiæ.

CAPUT III.

*De causis dispensantibus a Censuris, seu de
illis, quæ reddunt Censuras
nullas & irritas.*

Censura potest esse nulla ex multiplici capite. 1. Ex defectu delicti in persona, quæ subijcitur censuræ. 2. Ex defectu subjectionis, vel ætatis in eadem persona, contra quam fertur censura. 3. Ex defectu iurisdictionis in persona, quæ infligit censuras. 4. Ex defectu formæ, secundum quam fertur censura. 5. Ex defectu motivi, secundum quod fertur censura. Illa omnia percurramus, & regulas aliquas subijciemus.

ARTICULUS I.

De Delicto contra quod potest ferri Censura.

Prop. 1. Censura non potest ferri nisi propter aliquod delictum, cum sit pœna: ubi enim nulla intercedit culpa, ibi nulla intervenit pœna; & ideo censura lata contra innocentem est nulla.

Prob. 1. Scriptura. Quando Christus dedit Apostolis, & in illorum persona Prælati potestatem infligendi censuras, dicendo: *Quicumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in Cælo: & quicumque solveritis super terram, erunt soluta & in Cælo:* Matth. cap. 18. vers. 18. prius dixerat: *Si peccaverit in te frater tuus: vers. 15. Si Ecclesiam non audierit. Quod indicat, censuram non posse ferri nisi propter peccatum.*

2. Censura est pœna medicinalis: Ergo supponit morbum peccati; quia omnis Medicina supponit morbum.

Consestaria hujus doctrina.

Consest. 1. Nullus Christianus potest nominatim & personaliter excommunicari, nisi revera sit reus proprio & personali crimine; quia excommunicatio est censura afficiens hominem reum in particulari. Cap. *Sacra*, extra, de sentent. excommunicationis.

Consest. 2. Nulla communitas, v. g. collegium, civitas, capitulum, sit tota communitas sit innocens, potest suspendi; quia suspensio est censura, & censura, utpote pœna, supponit culpam: ut autem communitas sit rea, non est necesse ut singuli communitatis rei sint, sed sufficit ut aliqui sint rei; quia crimen privatum in universam sodali-

tatem refunditur. Cap. *Si sententia* de sent. excomm. in sexto.

Consest. 3. Nulla singularis persona potest speciali suspensione suspendi, nisi sit rea proprio & personali crimine; quia specialis pœna supponit speciale crimen.

Consest. 4. Nulla communitas potest subijci interdictio, nisi communitas sit rea vel in singulis, vel in aliquibus; quia interdictum est censura supponens culpam. Cap. *Si sententia* de sentent. excommunicationis in sexto.

Consest. 5. Nulla singularis persona potest subijci singulari interdictio, nisi sit rea particularis criminis; quia specialis pœna specialem culpam præsupponit. Id colligitur ex capite superius memorato.

Prop. 2. Censura lata propter peccatum internum, sola mente, & voluntate consummatum, est nulla.

Prob. 1. Scriptura. *Homo videt ea quæ parent, Dominus autem intuetur cor.* 1. Reg. c. 16. Ergo forum Ecclesiasticum, utpote ab hominibus directum, non judicat interna, sed externa solum crimina.

2. Ex Aug. serm. 351. ubi sic habetur: *Tu quis es, qui iudicas alienum servum? suo Domino stat, aut cadit. Noluit enim hominem ab homine iudicari ex arbitrio suspicionis, vel etiam extraordinario usurpato iudicio, sed potius ex lege Dei secundum ordinem Ecclesiæ, sive ultro ME CONFESSUM sive ACCUSATUM ATQUE CONVICTUM.* Alioquin illud cur dixit, *Si quis frater nominatur?* nominari enim juxta phrasim Scripturæ, est, publice talis haberi. Ergo censura Ecclesiastica ferri nequit contra peccatum internum. Et in c. *Proposuit* de Appellatione illud habetur axioma: *Non habent latentia peccata vindictam.* Demum Origenes hanc regulam generalem statuit. *Ubi, inquit, peccatum non est evidens, ejicere ab Ecclesia neminem possumus; ne forte eradicantes zizania, eradicemus triticum.* Origen. homilia 20. in Josue.

3. **Rat.** Omne Tribunal contentiosum, etiam Ecclesiasticum potest solum judicare de manifestis. Extra c. *Sua nos*, de Simonia: Ergo forum Ecclesiasticum non potest innodare Censuris Christianum, qui admisit tantum peccatum internum.

Consestaria hujus doctrina.

Consest. 1. Quando in jure censuris afficiuntur credentes talem errorem, aut non credentes talem veritatem, illud debet intelligi non de infidelitate mere interna, sed de infidelitate vel verbis, vel factis exterioribus.

manifestata. Cap. *Excommunicamus* extra de hæreticis.

Consest. 2. Licet aliquis velit interius exteriori actum committere, cui annexa est censura; si tamen illum actum sola voluntate adimpleat, & proinde non ad exterius eum perducatur, non innodatur censura.

Sic peccat graviter ille, qui vult percutere Clericum, qui vult simoniam committere, hæresim manifestare; si tamen illud non perficiat exterius, non incurrit censuram; quia peccatum non est externum, sed internum. Ita sentit D. Thomas 1. 2. quæst. 91. art. 4.

Prop. 3. Gravis censura, exempli gratia, excommunicatio major, non potest ferri propter peccatum externum, quod non est ex suo genere mortale: & proinde si feratur propter peccatum, quod ex se veniale est, censura est nulla: si tamen peccatum secundum se esset mortale, sed veniale per accidens, posset prohiberi sub pœna censuræ.

Prob. 1. Scriptura. Illud videtur insinuari in Corinthio incestuoso, cujus peccatum erat haud dubie non veniale, sed mortale.

2. Ex jure Canonico. *Nullus Sacerdotum quemquam recte fidei hominem pro parvis & levibus causis a communione suspendat.* Canone, Nullus, causa 11. q. 3.

3. **Rat.** D. Th. qui sic loquitur in 4. sent. dist. 18. q. 11. art. 1. quæstiuncula 3. *Per excommunicationem iudex Ecclesiasticus excommunicatos excludit a Regno quodammodo: unde cum non debeat excludere nisi indignos, nec aliquis reddatur indignus, nisi per peccatum mortale amiserit charitatem; ideo nullus potest excommunicari, nisi pro peccato mortali.*

Notatamen, quod excommunicatio minor potest incurri per peccatum veniale; nam incurritur per communicationem in civilibus cum excommunicato denunciato, vel notorio Clerici percussore. Cap. *Nuper*, extra de sententia excomm. Hæc autem communicatio propter levitatem materiæ videtur esse peccatum tantum veniale.

Consestaria hujus doctrina.

Consest. 1. Censura lata propter peccata venialia est nulla; quia Censura supponit peccatum mortale.

Sic censura lata contra actus indeliberatos est nulla; quia actus indeliberati non possunt esse peccata mortalia.

Sic censura lata contra actus vitiosos mortaliter, sed venialiter culpabiles, ob materiæ levitatem est nulla.

Censura tamen lata propter peccatum ve-

niale, inferens proximo, vel toti Reipublicæ notabile detrimentum, est valida; quia, licet actus singulariter spectatus videatur venialis culpa, collective tamen ratione damni Reipublicæ emergentis est mortale.

Sic censura lata in grassatores vinearum, in venatores, est valida, licet quilibet ex illis grassatoribus, aut venatoribus in particulari non peccaret nisi venialiter. Ita Sotus in 4. dist. 22. q. 1. art. 2.

Prop. 4. Censura lata propter peccatum, non incurritur, nisi peccatum fuerit ultimo completum.

Prob. 1. Scriptura. Id indicare videtur in Corinthio incestuoso; quippe D. Paulus non privavit illum confortio fidelium, nisi ubi notum habuit, eum scandalo se cum uxore patris sui conversari.

2. Ex jure Canonico. cap. *Perpetuo*, de electione in 6. dicitur enim ibi, quod suffragans pro indigno, non privatur jure suffragandi, si indignus non fuerit de facto electus: quod indicat, pœnam ab Ecclesia constitutam non incurri nisi actu completo.

3. **Rat.** Censura est pœna odiosa: Ergo restringenda est ad terminos, ad quos fuit applicata. Ergo non censetur incurri, nisi peccatum, contra quod lata est, fuerit completum.

Consestaria hujus doctrina.

Consest. 1. Ille non innodatur excommunicatione, qui projicit lapidem in Clericum, si Clericus non fuerit percussus; quia in canone, *si quis suadente Diabolo &c.* censura exprimitur sub verbis includentibus percussorem.

Consest. 2. Mandans percussorem Clerici non incidit in excommunicationem, si Clericus non percussus.

Consest. 3. Simoniaci conventionales non ligantur excommunicatione, si conventio ex neutra parte executioni mandetur, bene tamen si ex altera, juxta communiolem sententiam; quia tunc est sufficienter completa.

Prop. 5. Excommunicatio lata propter peccatum externum & mortale ex suo genere est nulla, nisi intervenierit contumacia in eo, qui excommunicatur.

Prob. 1. Scriptura. *Si Ecclesiam non audierit, inquit Christus, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus.* Matthæi 18. Ergo si peccator Ecclesiam audierit, & contra ejus legem non sit contumax, Ecclesia non debet illum anathematis mucrone ferire.

2. Ex Chrysost. in caput 13. prioris Epistolæ ad

ad Corint. ubi sic habet. *Neque enim Paulus de his qui peccabant statim poenas sumpsit, sed semel, atque iterum admonuit, & ne sic quidem in contumaces animadvertit, sed rursus admonet, ac denuntiat, dicens: Ecce tertio venio ad vos. Ergo nullum peccatum, quantumvis enorme, est excommunicatione dignum, nisi interveniat contumacia.*

3. Ex Lateranensi Concilio sub Alexandro III. part. 1. cap. 6. ubi determinatur, quod in omni sententia excommunicationis, aut suspensionis, ferenda, prima, secunda, & tertia admonitio sit præmittenda, aut una peremptoria tribus æquivalens. Ergo peccator non est excommunicatione innodandus, nisi prius pateat spretis monitionibus esse contumacem.

3. Rat. Excommunicatio est poena Medicealis. Ergo non est vindictiva. Ergo cum poena vindictiva applicetur indifferenter & reo poenitenti, & reo contumaci, poena medicæ, qualis est excommunicatio, debet applicari soli peccatori contumaci. Ita D. Thom. sentit in 4. dist. 18. quæst. 11. art. 1. quæstiuncula 3.

4. Excommunicatio est poenarum gravissima: ergo non debet infligi nisi pro peccato, cui contumaciter rei adhærent.

Conseſtaria hujus doctrina.

Conseſt. 1. Censura non potest infligi pro peccato præterito, si reus paratus sit pro peccato satisfacere; quia tunc non est contumax.

Censura tamen potest infligi pro peccato præterito, si reus nolit ad meliorem frugem se recipere, vel reparare scandalum, vel parti læsæ satisfacere. Can. *quidam*, causa 3. q. 1.

Conseſt. 2. Scriptor famosi Libelli non potest affici censuris, si jussus a Prælato se manifestet; quia tunc non est contumax.

Potest tamen affici censuris, si nolit subire poenam impositam a Prælato; quia tunc est contumax.

Conseſt. 3. Qui est reus apparenter, & tamen intrinsece est innocens, non potest ligari censuris; quia in illo, ut supponitur, non est contumacia. Ideo si quis innodetur censuris, eo quod non solvat debita, quæ non potest solvere, ex eo quod non reddat, quæ non tenetur reddere, eo quod non testetur contra illos, contra quos non tenetur testari, censura non valet.

Prop. 6. Ignorantia tum juris, tum facti, modo non sit crassa & affectata, excusat a censuris. Illud idem præstat metus cadens in constantem virum; & ita si quis vel ex

ignorantia inculpabili, vel ex metu fecerit aliquid, cui censura est annexa, non potest illa censura innodari.

Prob. 1. Scriptura. Illud insinuat Scriptura, Matthæi 18. ubi loquens de correctione fraterna docet, quod antequam peccatorem a fidelium consortio segreges, 1. Debes illum inter te, & ipsum solum præmonere. 2. Coram duobus testibus. 3. Denuntiare Ecclesiæ: quæ omnia denotant peccatum, contra quod debent ferri censuræ, esse peccatum commissum non ignoranter, sed scienter, non ex metu, sed ex deliberatione.

2. Rat. Anathema est æternæ mortis damnatio, & non nisi pro mortali debet imponi crimine, & illi, qui aliter non potuerit emendari: quod dici non potest de eo, qui ignoranter, & ex metu gravi peccat.

Conseſtaria hujus doctrina.

Conseſt. 1. Si quis ex ignorantia inculpabili juris violet legem, cui annexa est censura, non incidit in censuram; quia ignorantia inculpabilis excusat a censura.

Et ita si quis inculpabiliter ignoret, percussioni Clericorum annexam esse censuram, percussiens Clericum peccabit quidem, quia lege naturali didicisse potest, non licere percutere proximum; sed non incidit in censuram. Cap. *ut animarum*, de constitutionibus in sexto.

Conseſt. 2. Si quis ex ignorantia inculpabili facti violet legem, cui annexa est censura, non incurrit censuram, quia ignorantia inculpabilis facti excusat a censura.

Et ita si quis sciens percussioni clericorum annexam esse censuram, Titium clericum percutiat, ignorans inculpabiliter an sit clericus, peccat quidem; quia contra legem naturæ percutit proximum, sed non incurrit censuram. Ita cap. *Si vero*, de sent. excommunicationis.

Conseſt. 3. Si quis ex ignorantia inculpabili vel juris, vel facti eliciat actum, cui annexa est irregularitas ex delicto, non incurrit irregularitatem; quia irregularitas ex delicto, utpote poena, sortitur vices censuræ, & debet contrahi eo modo, quo censura.

Conseſt. 4. Si quis ex ignorantia crassa, vel affectata tum juris, tum facti, violet legem, cujus violationi annexa est censura, vel irregularitas ex delicto, incidit in censuram, & in irregularitatem; quia ignorantia crassa vel affectata non excusat a censura. Cap. *ut animarum*, de constitutionibus in 6.

Conseſt. 5. Si quis ignorantia concomitanti violet legem, cujus violationi annexa est cen-

censura, vel irregularitas, incidit in censuram, & in irregularitatem; quia ignorantia concomitans non excusat a peccato, nec a censura, nec ab irregularitate: inde fit ut, si quis vibret sagittam in suum inimicum, quem putabat esse feram, tam vehementer expetens occidere inimicum, quam intendit interficere feram, hic incurrat irregularitatem, & censuram, si occisioni hominis annexa sit censura. Ita videtur docere D. Thom. 1. 2. quæst. 76. articulo 3. Id expresse docet Covarruvias p. 1. c. 10. n. 15. quia actio, cui annexa est censura, completa est & consummata.

ARTICULUS II.

De conditionibus requisitis ex parte subjecti, ut possit innodari censuris.

Prop. unica. Ut quis possit valide ligari censuris, quatuor requiruntur conditiones. 1. ut sit homo. 2. ut sit viator. 3. ut sit compos mentis, & annos pubertatis attigerit. 4. ut sit baptizatus.

Prob. 1. Scriptura. Textus facit indicat aperte omnes illas condiciones requiri; videmus enim illas omnes reperiri in Corinthio incestuoso, quem Divus Paulus excommunicavit.

2. Canones requirunt omnes illas condiciones.

3. Ratio pariter evincit illas condiciones requiri.

1. Debet esse homo, non autem irrationabile quidquam; quia esset incapax bonorum Ecclesiæ spiritualium, & proinde non posset privari bonis spiritualibus Ecclesiæ, quibus censuræ privant Christianos.

2. Debet esse homo viator; quia homo existens in termino, utpote confirmatus vel in bono si sit beatus, vel in malo si sit damnatus, non est capax liberæ contumaciæ, nec liberæ resipiscentiæ.

3. Debet esse puer, & completæ rationis compos; alioquin censetur incapax plenæ contumaciæ & resipiscentiæ perfectæ.

4. Debet esse baptizatus; alioquin esset incapax percipiendi bona spiritualia Ecclesiæ, nec Ecclesiæ judicium exercere potest nisi in eos, qui ei per baptismum se submiserunt. Itaque Catechumeni excommunicari non possunt, multo minus Turcæ. cap. *Postulasti de Judæis*.

Conseſtaria hujus doctrina.

Conseſt. 1. Irrationabilia censuris affici ne-

queunt; quia solus homo potest illis ligari: & sic anathema latum contra Jericho, Josue c. 6. & 7. non erat vera censura, sed maledictio, vel detestatio.

Conseſt. 2. Anima separata a corpore, sive sit in Cælo, sive in Tartaro, sive in Purgatorio, non potest innodari censuris; quia jurisdictio Ecclesiastica respicit eos, qui sunt super terram, juxta illud: *Quodcumque ligaveris super terram, &c.*

Conseſt. 3. Homo post mortem non potest ligari censuris; quia non est viator, sed tantum declarari potest cum incurrisse censuras, dum viveret.

Sic hæretici post mortem declarantur excommunicati. Canone *Sane*, causa 24. q. 2.

Sic instituens hæreticum hæredem declaratur excommunicatus. Cap. *Si quis Episcopus*, extra de hæreticis.

Sic occidens seipsum, declaratur excommunicatus. Canone *Placuit*, causa 23. q. 5.

Conseſt. 4. Impuberes ante adultam ætatem, id est, ante annum duodecimum in feminis, & decimum quartum in masculis, non solent ligari censuris; quia non consentiunt contumaces, nisi malitia præveniat ætatem. Cap. 1. & ultimo de Sententia excommunicationis, ubi dicitur, quod *Si Clerici infra puberes annos se ad invicem, aut unus alterum percusserit, non sunt ad Apostolicam Sedem mittendi*; quia eos ætas excusat, inquit Hostiensis relatus ad Glossæ marginem, non a peccato, sed ab excommunicatione. Imo juxta Rituale Parisiense nuper editum, nullus casus reservatur, quando a pueris, aut puellis committitur ante annos pubertatis: Ergo a fortiori nulla censura ab illis incurritur. An autem verum sit quod nullus sit casus reservatus erga pueros impuberes, dicitur ubi de casibus reservatis.

ARTICULUS III.

De his, quæ reddunt Censuras nullas & irritas defectu auctoritatis in eo, qui eas attemptat infligere.

Prop. unica. Solus Superior Ecclesiasticus habens jurisdictionem contentiosam potest ferre censuras: si alius infligat, censuræ sunt nullæ.

Prob. Scriptura. Illud indicatur Matthæi 18. ubi Christus solis Apostolis, eorumque successoribus dicit: *Quodcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in Cælo, &c.* Ergo solis Ecclesiæ Prælati jurisdictionem contentiosam exercentibus concessa est potestas

ferendi censuras. Illud etiam perspectum habemus in Corinthio incestuoso, qui a D. Paulo, & non a simplici fidei excommunicatus est.

2. Ex jure Can. *Sententia Pastoris* & non alterius timenda dicitur. Canone *Sententia pastoris*, Causa 21. q. 5. Ergo ad Pastorem, & non ad alium spectat facultas ferendi censuras.

3. *Rat.* Censura, utpote poena Ecclesiastica, non debet infligi a Judice Laico, sed Ecclesiastico: quatenus exterior, debet ferri a iudice obtinente jurisdictionem non interiorem, qualem habet Confessarius, sed exteriorem & contentiosam, qualem habet Prælati.

Confectaria hujus doctrina.

Consect. 1. De his qui possunt censuras infligere. Hi, qui hic subijciuntur, possunt valide, & licite censura infligere.

1. Romanus Pontifex in universa Ecclesia; quia est iudex omnium fidelium, ut docet Canon *Cuncta per mundum*, causa 5. q. 3. 2. Ecclesia in Concilio œcumenico congregata in omnes Christi fideles potest ferre censuras, ut dicit Concilium Constantiense; quia de illa dixit Christus: *Si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus*. Unde Augustinus tract. 5. in Joan. ait: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum in Celis. Sic hoc tantum Petro dictum est, non hoc facit Ecclesia. Si autem in Ecclesia sit... Petrus quando claves accepit, Ecclesiam significavit*. Ergo si Papa significans Ecclesiam potest infligere censuras, id a fortiori poterit Ecclesia. 3. Cardinales in suis titulis, quia sunt Prælati illarum Ecclesiarum; ut dicitur extra, cap. *his*, quæ pro Ecclesia, de Majoritate, & obedientia. 4. Episcopi, Archiepiscopi, & Prælati in suis Ecclesiis; quia sunt iudices in suis Diocesis, ut dicitur extra, cap. *Perniciosam*, de officio ordinarii. 5. Vicarii Episcoporum, Archiepiscoporum, & Prælati; quia idem est Tribunal Episcopi & Vicarii, ut legitur cap. *Romana*, de appellatione in sexto. 6. Concilium Provinciale in tota Metropoli, Diocesanum in universa Diocesi, ut habetur extra, cap. *grave nimis*, de Præbendis. 7. Vicarii Capituli fedevacante; quia habent auctoritatem Episcopalem, ut innuit Tridentinum, sess. 24. De reformatione, cap. 16. 8. Superiores Religionum approbatarum a Sede Apostolica; quia habent auctoritatem con-

tentiosam in suos Religiosos, ut dicitur extra, cap. *cum in Ecclesiis*, de Majoritate & obedientia.

Consect. 2. De his, qui nunquam possunt censuras infligere. Hi, qui hic subijciuntur, nec valide, nec licite possunt censuras infligere.

1. Fœmina numquam potest ferre censuras; quia non habet jurisdictionem contentiosam, ut habetur extra, cap. *Dilecta filia*, de Majoritate & obedientia. 2. Laici non possunt ferre censuras; quia non obtinent jurisdictionem Ecclesiasticam, ut dicitur Canone, *Bene quidem*, distinctione 3. 3. Archidiaconi non possunt ferre censuras. Cap. *Archidiacono*, extra de Officio Archidiaconi. 4. Simplex Sacerdos, aut Parochus non possunt ferre censuras; quia jurisdictionem contentiosam non obtinent: unde illa consuetudo, qua Parochi olim excommunicabant pro rebus subtractis vel perditis, est revocata a Concilio Tridentino & determinatum est: *Ut a nemine prorsus, præterquam ab Episcopo illa excommunicationes decernantur*. Sess. 25. cap. 3. de reform.

Consect. 3. De his, qui, licet possint censuras infligere, invalide tamen ob aliquas circumstantias infligunt. Quæ hic subijciuntur censuræ, sunt invalidæ. 1. Censura lata in seipsum, vel in æqualem, vel in superiorem, est nulla: ita D. Th. in 4. sent. dist. 18. quæst. 11. art. 3. quæstiuncula prima; quia nemo habet jurisdictionem contra se ipsum, neque in æqualem, neque in superiorem. 2. Censura lata a Prælato publice suspensio, & excommunicato, est nulla; quia suspensio omnem jurisdictionem interdicat. 3. Censura lata a delegato contra intentionem delegantis, est nulla. Cap. *Cum olim*, extra, de Præbendis; quia delegatus nihil potest, nisi dependenter a delegante. 4. Censura lata contra non subditos, v. g. censura Episcopi contra Religiosos exemptos, est nulla, nisi sint subditi, vel ex delicto, vel ex pacto, vel ratione Beneficii. Cap. *Quanto extra de Privilegiis*. Religiosi subduntur Episcopo ratione delicti, si committant delictum, quod causet scandalum, eique mereri nolint Superiores regulares: ita Trident. sess. 24. de Regul. cap. 14. Religiosi subduntur Episcopo ratione Beneficii, quando habent Beneficium Parochiale; tunc enim debent subesse Episcopo in his, quæ spectant Parochiam, sicut & alii Curati: ita Greg. 15. Constitut. *Inscrutabilis*. 5. Censura lata ab Episcopo extra suum territorium est nulla, nisi expulsus a sua Diocesi ageret contra expulsores, Clementina 1. de foro

foro competenti. 6. Censura lata ab Episcopo contra suos subditos in aliena Diocesi delinquentes, si feratur per modum statuti, est nulla. Cap. *ut animarum*, de constitutionibus, in sexto: censura tamen ligat, si subditi rem prohibitam admiserint in Diocesi, in qua lata est censura, vel si omiserint rem in eadem Diocesi, sub poena censuræ præstandam; quia tunc pertinent ad jurisdictionem Episcopi ferentis censuram ratione delicti; & sic censura lata ab Archiepiscopo Tolosano contra Clericos non residentes, ligat Clericos Tolosanos, in aliena Diocesi existentes; quia omittunt residentiam in Tolosana Diocesi præstandam: & ita Censura lata per modum Sententiæ ab Archiepiscopo Tolosano contra fures, qui in territorio Tolosano furtum commiserunt, ligat eos, licet alio se receperint, ut educitur ex cap. *licet*, extra, de foro competenti. 7. Censura lata a Metropolitano in subditos Suffraganeorum extra casum appellationis est nulla. 8. Censura, quam iudex in propria causa tulerit in vindictam propriæ rei, est nulla; quia nemo est iudex in propriæ rei causa. Canone *inter quarelas*, causa 23. q. 4. si tamen Prælati ferret talem censuram, ut se redimeret ab injusta vexatione, valeret censura; quia vim vi repellere licet. Cap. *dilecto*, de Sententia excommunicationis in 6.

ARTICULUS IV.

De his, quæ reddunt Censuras irritas defectu forma, quam decet observari in ferendis Censuris.

Prop. 1. Ut censura latæ Sententiæ sit valida, & in foro contentioso incurratur, tot requiruntur conditiones, quot requiruntur ad valorem Sententiæ juridice prolata.

Prob. Exemplo Corinthii incestuosi, in cuius condemnatione Paulus videtur observasse præcipuas conditiones, quæ solent observari in ferendis sententiis; nam eum præmonerat his verbis: *Ne misceamini cum fornicariis*; & dum illum damnat, videtur pro tribunali sedere: *Ego quidem absens corpore, præsentem autem spiritu, jam iudicavi ut præsentem, qui sic operatus est*.

2. Ex jure Can. *Quæ contra jus sunt, debent pro infectis haberi*. Regula 64. in 6. Ergo censura latæ Sententiæ erit nulla, si non observentur omnes conditiones requisitæ ad ferendam Sententiam.

Tomus II.

3. *Rat.* Censura latæ Sententiæ juridice prolata habet formam Sententiæ contentiosæ: Ergo requirit, ut observentur omnes conditiones, quæ observantur in ferenda sententia.

Confectaria hujus doctrina.

Consect. 1. Censura latæ Sententiæ non incurritur, si nulla præcedat monitio. Cap. *Constitutionem* in sexto de Sententia excommunicationis. Necessaria est monitio, tum ut reus, a quo peccato abstinendum sit sciat: tum ut purgare se possit, si per calumniam accusatus est: tum ne alii cum eo communicent in crimine, nisi crimen esset adeo notorium, ut monitio nullatenus esset necessaria; vel nisi esset periculum in mora, puta, si esset periculum, ne crimea dilatione excommunicationis cresceret.

Consect. 2. Censura latæ Sententiæ, regulariter loquendo, non incurritur, nisi præcedat trina monitio, plurium dierum intervallo discreta, vel una monitio peremptoria æquivalens tribus. Canone *omnes decime*, Causa 16. q. 7. cap. 2. *Contingit*, de Sent. excomm. Et Prælati ferens juridice censuram, sine præviis admonitionibus interdicitur ipso facto ingressu Ecclesiæ. Cap. *Sacro* de sent. excomm. Id videtur indicare Paulus scribens ad Titum cap. 3. *Hæreticum*, inquit, *hominem post unam & secundam correctionem devota*. Et in Concilio Ephesino Nestorius ter citatus est antequam condemnaretur.

Consect. 3. Censura latæ Sententiæ non incurritur juridice ab eo, cui, licet non citatus, censuris afficitur. Extra, cap. *Inter quatuor*, de majoritate.

Consect. 4. Censura latæ Sententiæ non incurritur juridice ab eo, cui non intimatur intra mensem. Cap. *Medicinalis* de sent. excommunicat. debet enim exemplum Sententiæ authenticum & sigillo publico munitum parti exigenti intimari.

Consect. 5. Censura latæ Sententiæ non incurritur juridice, si non exprimat causa legitima, ob quam lata est censura. Cap. *Citandum*.

Consect. 6. Censura latæ Sententiæ non incurritur juridice postquam legitima appellatio interposita est, quia ex jure appellatio legitima devolvit litem ad Superiorem. Cap. *Præterea* 2. extra, de appellationibus.

Ut autem appellatio sit iusta, & legitima, 1. Debet exprimere causam probabilem & sufficientem, si Sententia ferenda sit interlocutoria. Extra, cap. *Ut debitor*, de appellationibus. 2. Debet fieri legitimo tempore, id est,

est, intra decem dies a die latæ Sententiæ computandos. Cap. *Quoad consultationem*, extra, de Sententiâ, & re judicata. Et juxta D. Bernardum lib. 2. de confid. c. 2. appellationes admittendæ sunt, non quas calliditas invenit, sed quas extorsit necessitas, qua subveniant juri, & non opitulentur iniquitati.

Consect. 7. Censura lata a iudice, iuste per reum recusato, non incurritur; quia ex iure recusatio legitima suspendit iudicium, sicut & appellatio.

Consect. 8. Censura latæ Sententiæ non incurritur iudice, si contineat errorem, ut dicunt, intolerabilem. Canone *Si quis non re-cto*, & cap. *per tuas*, extra, de Sentent. excommunicat. Sic censura lata ob actionem, quæ iudicetur non mala, sed indifferens ob actionem venialiter culpabilem, olim commissam sed emendatam, lata pariter contra innocentem & secundum rem, & secundum testes, non incurritur iudice, quia error est intolerabilis.

Menit. Advertendum tamen est, quod in memoratis singulis casibus, in quibus diximus, censuram sic iudice prolatam non ligare exterius ob defectum exterioris conditionis; si tamen Christianus coram Deo reus sit criminis, ob quod fertur censura, debet se gerere, quasi esset censuris innodatus, & absolutionem humiliter petere, si sit reus: si sit innocens, debet potius injuriam pati, quam scandalum causare, ne, ut dicit Greg. *Et si injuste ligatus est, ex ipsa tumide reprehensionis superbia, culpa, qua non erat, fiat.* Can. non solum, 11. quæst. 3.

Prop. 2. Ut censura ferendæ sententiæ, sed comminatoria, sit valida, eadem requiruntur conditiones, quæ requiruntur ad valorem legis: & ita censura illa debet esse iusta ex auctore, idest debet a legitimo superiore ferri. 2. Debet esse iusta ex objecto, idest, debet ferri, ut fugiatur malum, & ut promoveatur bonum. 3. Debet esse iusta ex fine, hoc est, debet cedere in bonum Ecclesiæ. 4. Debet esse culpæ proportionata.

Prob. 1. Scriptura. Quatuor illas conditiones videtur Paulus inlinuare his verbis: *Si quis*, inquit, *non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, & ne commisceamini cum illo, ut confundatur.* Nam 1. Paulus legitimus erat Superior. 2. In epistolis nihil aliud intendebat, quam bonum fidelium. 3. Non imponebat poenam severiorem; cum non nisi post inobedientiam pertinacem excommunicatione uteretur. 4. Poenam illam in bonum Ecclesiæ volebat cedere, nimirum, ut utiliter confunderentur peccatores.

2. Ex iure Canonico, dist. 4. can. 2. ubi sic habetur: *Erit autem lex honesta, iusta, possibilis, secundum naturam, secundum patriæ consuetudinem, loco, temporisque conveniens, necessaria, utilis, manifesta quoque, ne aliquid per obscuritatem, in captionem continent, nullo privato commodo, sed pro communi utilitate civium conscripta.* Atqui censura ferendæ sententiæ habet vim legis: Ergo debet habere prædictas conditiones, quas Isidorus adscribit legi.

3. *Rat.* Censura ferendæ sententiæ est lex cum comminatione poenæ: Atqui lex debet esse iusta ex auctore, ex fine, ex objecto, ex modo, ut diximus ubi de lege: Ergo censura ferendæ sententiæ debet esse iusta, ex auctore, ex objecto, ex fine, ex modo, idest, debet 1. Ferri a legitimo superiore. 2. Debet cedere in bonum Ecclesiæ. 3. Debet poenas proportionatas peccatis destinare.

Consectaria hujus doctrina.

Consect. 1. Illa omnia, quæ reddunt legem nullam, eadem reddunt censuras comminatorias nullas: & ea, quæ reddunt legem injustam, eadem reddunt censuras comminatorias injustas; quia censura comminatoria nihil est aliud, quam lex cum comminatione poenæ. Vide quæ diximus de lege injusta, ut videas, quæ censuræ sint iustæ, quæ injustæ.

Consect. 2. Quando censura est manifeste injusta, magis ligat superiorem quam inferiorem: de quo ita Hieron. *Si quis*, inquit, *non recto iudicio eorum qui præsumunt, ab Ecclesia depellatur, si ipse non ante exiit, nec ita egit, ut mereatur exire, nihil leditur: & ita sit, ut interdum, qui foras mittitur, intus sit, & ille foris, qui videtur intus retineri.* Can. *Si quis non recto*. 24. quæst. 3.

C A P U T IV:

De Absolutione a Censuris.

Absolutio a peccatis est actus jurisdictionis non contentiosæ; absolutio vero a censuris est actus jurisdictionis contentiosæ: est autem forum externum seu contentiosum, in quo negotium geritur, testibus & aliis iudiciorum formulis; forum vero internum est illud, in quo nec testis, nec accusator, nec aliæ probationes adhibentur, sed sola poenitentis confessio cum Sacerdotis iudicis noticia requiritur.

A R-

ARTICULUS I.

De conditionibus requisitis in eo, qui absolvit a Censuris.

Prop. 1. Quatuor requiruntur conditiones in eo, qui absolvit a censuris. 1. Debet esse Clericus. 2. Debet habere jurisdictionem contentiosam. 3. Debet certa scientia absolvere. 4. Debet absolvere sponte & non coacte. *Prob. 1.* Scriptura. Paulus, qui absolvit Corinthium incestuosum, quatuor prædictas habebat conditiones. Primo erat Clericus, & Clericus habens jurisdictionem, cum esset Apostolus. Tertio absolvit cum certa cognitione delicti: & sponte & non coacte, ut colligi potest ex istis verbis. 2. ad Corinth. 2. vers. 10. *Cui autem aliquid donastis, & ego: nam & ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi.*

2. Ex iure Canonico. 1. Requiritur quod qui absolvit a censuris, sit Clericus, & habeat jurisdictionem, ut patet ex capite unico de majoritate & obedientia in 6. Et requiritur insuper, quod absolutio fiat scienter & sponte, ut patet ex capite unico, de his quæ ex vi metusve causæ fiunt. Ergo quatuor prædictæ conditiones requiruntur in eo, qui absolvit a censuris.

3. *Rat.* Absolutio a censuris est actus jurisdictionis contentiosæ Ecclesiasticæ: Ergo non potest exerceri, nisi a Clerico habente jurisdictionem, & volente eam scienter exercere; quia defectus potestatis reddit actus jurisdictionis invalidos, & defectus scientiæ & libertatis nullos.

Consectaria.

A quo & quomodo impendi debeat absolutio a Censuris extra mortis articulum.

Consect. 1. Absolutio a censuris numquam potest impendi a laico; quia injuriosum esset Ecclesiæ ejus jurisdictionem, utpote spiritualem, exerceri a laico, qui nullam habet auctoritatem spiritualem. Cap. *Decernimus* de judiciis. Et Concilium Triden. sess. 25. cap. 3. sic loquitur: *Nefas sit seculari cuilibet Magistratui prohibere Ecclesiastico iudici, ne excommunicet, aut mandare, ut latam excommunicationem revocet, sub pretextu, quod contenta in presenti decreto non sint observata, cum non ad seculares, sed ad Ecclesiasticos hæc cognitio pertineat.* Unde famosissimus Dominus de Thevenet Advocatus in Curia Parisiensi, titulus de jurisdictione, Eccl. art. 5. hæc ha-

bet: *Parlamentum non possunt absolvere, aut facere absolvi ad cautelam; quia hæc potestas non competit nisi illi, qui potest simpliciter absolvere: & curia Laicorum nec absolvere potest, nec ad absolvendum delegare: idque, inquit, prohibetur per edictum Melodunense.* Quod si hoc sit verum de absolutione ad cautelam, quæ non solvit absolute, sed solum dat jus standi in iudicio, ut determinatur cap. 36. extra de testibus & ut expresse docet Clerus Gallicanus in Gomitiis an. 1665. & Edictum Regium an. 1665. a fortiori verum est laicos non posse impendere absolutionem; quæ det jus participandi sacris.

Consect. 2. Absolutio a censuris debet impendi a Clerico habente auctoritatem vel ordinariam, vel delegatam; quia non decet actum jurisdictionis ab homine, carente jurisdictione, exerceri. Cap. unico, de majoritate, & obedientia in 6.

Consect. 3. Absolutio non debet concedi, incognita causa; quia absolutio a censuris debet fieri libere & non ignoranter. Cap. unico, de his quæ vi metusve causæ fiunt, in 6.

Consectaria.

A quo, & quomodo impendi debeat absolutio a Censuris in mortis articulo.

Consect. 1. In mortis articulo quilibet Sacerdos potest sacramentaliter absolvere a censuris, & a quibusvis peccatis quoslibet poenitentes: ita docet Tridentinum sess. 14. cap. 7. Sed advertendum est 1. eum, qui in mortis periculo a censuris absolvitur, teneri, postquam convalescit, se sistere Superiori, alioquin reincidit in eandem censuram, a qua fuerat absolutus. Cap. *Eos*, de Sententiâ excomm. in 6. 2. Qui absolvitur a censuris in mortis articulo, debet promittere satisfactionem pro facultatibus vel per se, vel per vadem. 3. Absolutus a censuris in mortis articulo, debet sepeliri in loco sacro. Cap. *Parochiano*, extra de sepulturis.

Consect. 2. Qui non potuit absolvi, dedit tamen signa poenitentiae coram fidelibus, debet post mortem absolvi, & sepeliri in loco sacro. Cap. *a nobis* extra de sententiâ excomm.

Prop. 2. A censuris iudice latis ab homine, ille solus potest absolvere, qui eas tulit, & sibi reservavit: & ejus loco potest absolvere ejus delegatus, ejus successor, ejus Superior via appellationis, minime vero ejus inferior, vel æqualis, etiam via appellationis.

Prob. 1. Exemplo Corinthii incestuosi, qui

D. 2

a D.

2. D. Paulo, a quo fuerat excommunicatus, absolutus fuit.

2. Ex iure Canonico, Canone *Si Episcopus* De supplenda negligentia Prælatorum in 6. & cap. *Per tuas*. Extra de Sentent. excomm. ubi habetur, quod a censuris latis ab homine ille solus possit absolvere, qui eas inflixit.

3. Ratione. Res eisdem principiis solvitur, quibus statuitur: ergo solus ille Prælati, qui censuras inflixit, potest ab eis absolvere, aut ejus Vicarius.

Confectaria hujus doctrina.

Confect. 1. Censura lata ab uno Prælati non potest tolli ab alio vel æquali, vel inferiori, & a fortiori ab eo qui non est Superior, quia non habent ad hoc auctoritatem.

Sic nulla censura potest tolli vel a fœmina, vel a laico; quia nec fœmina, nec laicus habent potestatem spirituales. Sic censura lata ab uno Episcopo, non potest tolli ab alio Episcopo: id enim vetant Canones Apostolici 12. 33. injungentes Episcopis, ut non recipiant Clericos a suo Episcopo excommunicatos: & Episcopus, qui absolvit excommunicatum non sibi subditum, sed reus fraternitatis. Concil. Arelat. can. 3.

Sic etiam extra casum appellationis, Superior, etiam Papa, nequit absolvere a censuris cum, qui est ligatus; quia inquit Greg. lib. 9. Epist. 32. *Si sua cuique jurisdictio non servatur, quid aliud agitur, nisi ut per quos Ecclesiasticus custodiri debuit ordo, confundatur?* Et Hyginus Papa, teste Epiphano, noluit Marcionem a suo patre, & Episcopo excommunicatum absolvere. *Non possumus*, inquit, *hec sine permisso venerandi Patris sui facere.*

Confect. 2. Censura lata ab Episcopo potest tolli ab Archiepiscopo via appellationis, vel in cursu visitationis. Cap. *Venerabilibus*. De Sent. excomm. in 6.

Confect. 3. Censura lata ab Archiepiscopo, a Concilio Provinciali, Nationali, & potest tolli a summo Pontifice via appellationis. Canone *Per cuncta*.

Confect. 4. Censura lata a particulari Superiore Religionis potest tolli ab ejus Superiore, v. g. ab Abbate; & censura Abbatialis a Romano Pontifice. Canone *Per cuncta*.

Confect. 5. Censura lata a Superiore Prælati non potest tolli ab inferiori, nec ab æquali, quando Prælati sibi reservavit censuræ absolutionem; quia par in parem non habet auctoritatem: & ita Curatus non potest absolvere a censuris latis ab Episcopo,

nec Episcopus a censuris latis ab Archiepiscopo, nec Archiepiscopus a censuris latis a summo Pontifice, nec particularis Superior a censuris latis ab Abbate.

Dixi, si censura sit lata juridice; quia ita exigit ordo jurisdictionis; si enim censura feratur non per modum Sententiæ, sed per modum statuti, potest quilibet Prælati eam solvere, modo non sit reservata.

Sic, si quis ligatus censura ab homine, transeat ab Episcopatu, in quo juridice ligatus est, ad alium Episcopatum, non potest absolvi, nisi ab eo Episcopo, a quo juridice ligatus est, bene tamen a censura lata a jure: ita Panormitanus. *A Sententia*, inquit, *lata ab homine nemo potest absolvere, praterferentem, vel Superiorem*. Ita cap. *Grave nimis*.

Prop. 3. Ab omnibus censuris, & irregularitatibus, & casibus reservatis summo Pontifici, potest Episcopus absolvere in foro interiori, modo casus sit occultus, & non publicus, excepta ea irregularitate, quæ oritur ex homicidio voluntario.

Prob. ex Concil. Trident. sess. 24. cap. 6. de reform. ubi sic habetur: *Liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus, & suspensionibus, ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare in quibuscumque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis: delinquentes quoscunque sibi subditos, in Diocesi sua per se ipsos, aut Vicarium, ad id specialiter deputatum, in foro Conscientiæ gratis absolvere, imposita poenitentia salutari; idem & in hæresis crimine in eodem foro conscientia eis tantum, non eorum Vicariis, sit permissum.*

Confectaria hujus doctrina.

Confect. 1. Episcopi possunt tollere irregularitates ex delicto, minime vero eas, quæ proveniunt vel ex defectu natalium, vel ex defectu Sacramenti; quia Concilium loquitur solum de irregularitatibus ex delicto: imo licet valeat ab occulta simonia dispensare, non tamen potest Simoniacum occultum rehabilitare ad Beneficia in posterum obtinenda, nec ad ea retinenda, quæ per simoniam occultam obtinet. Ita declarationes Concil. num. 2.

Confect. 2. Episcopi possunt tollere irregularitatem, quæ provenit ex quocumque crimine occulto; quia inter crimina Concilium excipit solum homicidium voluntarium, Ita Trident. loco citato.

Confect.

Confect. 3. Episcopi non possunt tollere irregularitatem proveniente ex homicidio voluntario, etiam occulto, ob horrorem, quem habet Ecclesia contra effusionem sanguinis. Ita Concil. Trident. loco citato.

Confect. 4. Episcopi non possunt absolvere a casibus Papæ reservatis, quando sunt publici, & deducti ad forum contentiosum. Ita Trident. ibid.

Confect. 5. Episcopi non possunt absolvere a casibus reservatis, nisi delinquentes sibi subditos, & hoc quidem in foro conscientia; unde reus debet absolvi non ab Episcopo vel natalium, vel Beneficii, sed ab Episcopo ejus loci, in quo commoratur dum accipit absolutionem: quia subditus est illius Episcopi in cuius Diocesi commoratur dum absolvitur. Ita declarat Concil. num. 4.

Confect. 6. Episcopi in Gallia vel ex jure, vel ex consuetudine, solent absolvere ab hæresis crimine, non solum per se ipsos, sed etiam per Vicarium, ad id specialiter deputatum. Ita Doctores Galli.

Confect. 7. Episcopi possunt absolvere a casibus summo Pontifici reservatis, quando difficilis est recursus ad summum Pontificem Cap. *Mulieres*, & cap. *De monialibus*, & cap. *Quamvis* de Sentent. Excomm.

Confect. 8. Episcopi soli, & non alii possunt a prædictis casibus absolvere, & prædictas irregularitates tollere: & ita qui habent solum jurisdictionem ordinariam & quasi Episcopalem, v. g. Abbates, Parochi, id nequeunt. Ita declarationes Concil. num. 1.

Prop. 3. A quibuscumque censuris, latis a jure, modo non reservatæ sint, potest absolvere quilibet Sacerdos, habens facultatem absolvendi a peccatis.

Prob. 1. Christus videtur hanc potestatem concessisse Sacerdotibus, dum dixit: *Quicumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in celo: & quicumque solveritis super terram, erunt soluta & in celo*. Matthæi 18. v. 18. Sicut hæc verba indicant Sacerdotes posse absolvere a peccatis non reservatis; ita & a censuris.

2. Id colligitur ex cap. *Nuper*. Extra. De Sentent. excomm.

3. Quia ex ipso, quod Ecclesia sibi reservavit aliquas censuras, videtur Confessariis concessisse facultatem absolvendi ab aliis censuris.

Confectaria hujus doctrina.

Confect. 1. Quilibet Confessarius potest absolvere a quibuscumque censuris, vel a Papa, vel ab Episcopo, vel ab Abbate in-

Tomo II.

flictis, si eas Prælati non sibi specialiter reservaverit.

Confect. 2. Quilibet Confessarius potest absolvere a censuris latis, non per modum Sententiæ, sed per modum statuti; quia hoc ipso, quod censura exprimitur per modum statuti, censetur regulariter non reservata, nisi aliter exprimat in statuto. Idem sentiendum de suspensione non reservata.

C A P U T V.

De censuris in particulari, & primo de Excommunicatione majori & minori.

A R T I C U L U S P R I M U S.

Quid & quod duplex sit Excommunicatio major.

EXcommunicatio major est censura Ecclesiastica, qua Christianus jure bonorum toti corpori Ecclesiæ communium privatur in magni alicujus dilecti vindictam. Excommunicatio major varia sortita est nomina. Dicitur *Relegatio* a Tertulliano, Apologetico cap. 39. quia per eam baptizatus, quasi ab Ecclesiæ sinu relegatur. Dicitur *Abfessio* a Cypriano, epist. 28. quia per eam fidelis ab Ecclesiæ bonis cogitur se abstinere. Vocatur insuper *Anathema*, non quidem Anathema consecrationis, quo aliquid dicitur Deo sacrum, in quo sensu solus cap. 6. exuvias Jerico vocat Anathema: nec dicitur Anathema decisionis, quo sensu aliquid dicitur morti destinatum; sed excommunicatio vocatur *Anathema separationis*, quo quis dicitur solemniter separari ab aliquo cœtu, vel ab alicujus consortio: in quo sensu dixit D. Paulus: *Si quis non amat Dominum nostrum Jesum Christum, Anathema sit, seu Maranatha.*

Excommunicatus alius est occultus, alius manifestus; alius nominatus, alius non nominatus; alius toleratus, alius non toleratus. Excommunicatus occultus est ille, qui admisit aliquod crimen, cui annexa est major excommunicatio, sed res non est manifesta nec publicitate facti, nec publicitate juris, ut vulgo loquuntur. Publicitas facti est ea, quæ reddit rem ita manifestam, ut nulla tergiversatione celari possit. Publicitas juris est ea, quæ habetur vel ex confessione rei, vel ex convictione juridica rei, vel ex sententia judicis, modo confessio, convictio, sententia fiant in foro contentioso, vel Ecclesiastico, vel seculari: alioquin casus censetur juridice

idice occultus, quantumvis manifeste appareat; quia potest semper aliqua, ut dicunt, tergiversatione celari. Excommunicatus manifestus est ille, qui commisit actionem, cui annexa est excommunicatio major, quæ actio est manifesta vel publicitate juris, vel publicitate facti. Excommunicatus nominatus est ille, qui incidit in casum, cui annexa est excommunicatio major, & citatus fuit iudice nominatim, & tamen non comparer. Excommunicatus non nominatus est ille, qui incidit in casum, cui est annexa excommunicatio major, sed non fuit nominatim citatus a iudice. Excommunicatus non toleratus est ille, quem fideles tenentur fugere; quem si non fugiant, incidunt in excommunicationem minorem. Excommunicatio aliquando est unica, aliquando multiplex. Excommunicatio est unica, quando unica est deformitas, cui Ecclesia excommunicationem annexuit; multiplex vero, cum multiplex est deformitas, cui annexa est excommunicatio. Excommunicatio censetur multiplex quandoque ex parte personæ læsæ, v. g. cum uno actu multæ personæ v. g. duo Clerici occiduntur: quandoque ex parte actionis, quæ multiplex est, ut cum intra horas duas Clericus primo percutitur, postea vero injuriose exiit: quandoque ex parte effectus, ut cum uno actu duplex jus violatur; v. g. percutitur Clericus, & in Ecclesia usque ad sanguinis effusionem vulneratur: quandoque ex parte legis; ut cum duplex lex eodem actu violatur, v. g. cum Sacerdos celebrans ab excommunicato percutitur, & violente cogitur Sacrum coram excommunicato persequi, quo actu violatur lex prohibens Clerici percussionem & lex vetans celebrari sacra coram excommunicato. Qui multiplici excommunicatione ligatus est, non potest absolvi nisi declaratis omnibus momentis, quibus speciali aliqua ratione ligabatur: ver. gr. si quis in Ecclesia sepeliret, 1. tempore interdicti, 2. excommunicatum a jure, 3. nominatim excommunicatum, triplicem censuram incurreret, nec absolutus conferetur, nisi his omnibus causis expressis.

ARTICULUS III.

De effectibus maioris Excommunicationis.

Prop. 1. Excommunicatio major privat excommunicatum omnibus bonis, quæ debentur fidei, quatenus est filius Dei, membrum Ecclesiæ, & pars Reipublicæ Eccle-

sia: & ita directe excommunicatio privat, 1. communionem Gratiae, 2. communionem Sacramentorum, 3. communionem precum, 4. indirecte privat communionem civili.

Prob. 1. ex Scriptura. Excommunicatus est sicut ethnicus & publicanus, juxta illud: *Si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus*: atqui ethnicus privat omnibus bonis, quæ debentur fidei, quatenus est filius Dei, membrum Ecclesiæ, & pars Reipublicæ Christianæ: ergo & excommunicatus.

3. Ex jure Canonico excommunicatio separat fidelem a Christo, & tradit diabolo. Canone *Omnis Christianus*. Excommunicatio separat ab Ecclesia & a fidelium consortio: Ergo excommunicatio major privat omnibus Ecclesiæ bonis; unde ab Aug. vocatur, *damnatio, quam facit Episcopale iudicium, quæ poena nulla in Ecclesia major est*. lib. de corrept. & grat. cap. 15.

3. **Rat.** Fidelis potest considerari quatenus filius Dei, quatenus membrum Ecclesiæ, quatenus concivis Christianorum: excommunicatio privat fidelem omnibus bonis, quæ debentur illi propter prædictos titulos; quia fidelis per peccatum, quod excommunicationem meretur, exhibet se rebellem Deo, contumacem Ecclesiæ & noxium proximo directe in spiritualibus, & indirecte in civilibus: ergo directe privatur communionem Gratiae, Sacramentorum, & precum; indirecte vero communionem civili.

Ecclesia est Corpus Mysticum, fideles sunt membra unita, excommunicandi sunt membra abscissa: Atqui membra abscissa non recipiunt influxum debitum corpori: Ergo nec excommunicati recipiunt influxum debitum Ecclesiæ, proinde directe privantur bonis Ecclesiæ, scilicet Gratia, Sacramentis Christi, & fidelium precibus, indirecte communionem civili.

Ecclesia est Respublica bene ordinata, fideles sunt ejus cives, excommunicati sunt cives ejecti, & rebelles: Atqui cives rebelles non participant bonis Reipublicæ: Ergo nec excommunicati participant bonis Ecclesiæ.

Consecutaria hujus doctrina.

Consect. 1. Excommunicatio major producit in anima affectus, qui hic subjiciuntur.

1. Excommunicatus est separatus a Christo; quia excommunicatio major supponit peccatum mortale, junctum cum contumacia, & propter illud Christianus separatur a Redemptore. Canone *Omnis Christianus*, causa 11. quæst. 3.

2. Ex-

2. Excommunicatus est traditus satanæ, non per possessionem, vel obsessionem, sed per desertionem; quia relinquitur expositus insidiis diaboli, sicut ovis errans sine Pastore. Canone *Nihil sic debet*, causa 11. qu. 3. quia, ut ait Aug. *Term. 6. de verbis Domini, satanas extra Ecclesiam dominus est, sicut in Ecclesia Christus*.

3. Excommunicatus est separatus ab Ecclesia; quia, ut docet Tertullianus, excommunicatio est *summum futuri judicii præjudicium*: Ergo sicut in ultimo judicio reprobi separabuntur a cœtu fidelium, ita & excommunicati separantur ab Ecclesia, *Ne unus ovis dirum contagium innexum Christi gregem venenosa commixtione contaminaret*. Vincent. Lirin. in comm. n. 8.

4. Excommunicatus nequit recipere licite Sacramenta. Cap. *cum illorum* Extra de sentent. excommunic. neque Sacerdos excommunicatus potest Sacramenta administrare; quo fit, inquit Leo Epist. 10. ut *Interrogatione tam sævi supplicii anima sauciata, exuta omni munimine & inermis, quodammodo diaboli incurfibus objiciatur*.

5. Excommunicatus non potest licite divinis Officiis interesse, v. g. Missæ, Processionibus, Horis Canonicis, &c. ita Canone *Engeltrudam*, causa 11. q. 4. & cap. *Quod in re* Extra de Pœnitentiis & remissionibus. Ideo si excommunicatus vi vellet Divinis Officiis interesse, debet moneri ut recedat ab Ecclesia; si nolit recedere, debet expelli: si sit fortior, Sacerdos debet absolute cessare a Divinis Officiis: si sacrificium Missæ jam inchoasset, & nondum ad Canonem pervenisset, debet intermittere Missam, donec exierit; eo autem non exeunte, debet deponere vestes & Sacrificium non offerre: si denique Canone jam inchoato excommunicatus ingreditur, debet Missam absolvere usque ad Communionem inclusive, mox autem recipere se in Sacramentum, & ibi reliqua decenter perficere.

6. Excommunicatus privat Sepultura Ecclesiastica, quæ est veluti Sacramentum futuræ resurrectionis. Si excommunicatus in Ecclesia sepeliatur, non solum ex sancta humo eruendum est corpus, & alio transferendum, sed locus ille sacer tamdiu profanus censetur, quamdiu solenni reconciliatione non est purgatus. Imo Clerici tum sæculares, tum regulares, qui nominatim excommunicatos sepeliunt, ipsi mer excommunicantur, nec absolvi possunt, donec condigna satisfactione injuriam Ecclesiæ illatam reparaverint: ut jubet caput *Quicumque* de hæreticis

in 6. Et merito quidem sacra sepultura privantur excommunicati; *Quibus enim*, inquit Leo, *non communicamus vivis, nec mortuis possumus communicare*. Can. 1. 24. q. 1.

Consect. 2. Excommunicatio major producit relative ad forum externum Ecclesiasticum effectus, qui hic subjiciuntur. 1. Excommunicatus est inhabilis ad quæcumque Beneficia Ecclesiastica obtinenda; ita ut Electio, Præsentatio, Institutio, Collatio facta in favorem excommunicati sint nullæ. Cap. *Postulasti* Extra de Clerico excommunicato: & si per annum perseveret in excommunicatione, a Beneficio antea obtento potest deponi. 2. Clericus excommunicatus privatur omni jurisdictione Ecclesiastica. Cap. *Ad probandum* Extra de re judicata; & privatur facultate agendi coram viris Ecclesiasticis. 3. Clericus excommunicatus contrahit irregularitatem, si sui Ordinis actum exercent. Cap. *Apostolica* Extra de Clerico excommunicato. 4. Omnia Rescripta, quæ a supremo Pontifice diriguntur ad excommunicatum, non valent in favorem excommunicati, nisi per eadem Rescripta tollatur excommunicatio. Cap. *Ipso jure* de Rescriptis in 6. 5. Excommunicatus, quamdiu est innodatus excommunicatione, non potest fructus Beneficii Ecclesiastici percipere. Cap. *Pastoralis* extra de appellatione.

Consect. 3. Excommunicatio major producit relative ad forum externum civile effectus, qui hic subjiciuntur. 1. Excommunicatus est infamis; ideo non potest esse Judex, Procurator, Advocatus, Tabellio, Testis, Tutor, Curator, demum subicitur omnibus pœnis latis contra infames. Causa 6. qu. 12. Privat civilis commercio. Canone *Excommunicatos*, causa 11. q. 13. Ideoque privat omnibus bonis, quæ hoc versu continentur.

Os, orare, vale, communicatio, mensa negatur.

Os negatur; quia cum excommunicato colloquium familiare habere non licet, si verbis fiat, si signis, si Epistolis, aut alio modo. *Orare* negatur, quia cum eo non licet preces fundere, v. g. Breviarii horas recitare, matutina, vel serotina suffragia simul offerre. *Vale* negatur; quia non licet salutationes, aut signa reverentiæ illi exhibere, nec deferre munera, &c. imo secundum aliquos casuum conscientiae arbitros non licet excommunicatum refutare. *Communicatio* negatur excommunicato; quia non licet cum eo in eadem domo habitare, neque cum eo negotiari, vel laboris, & operarum jungere societatem. *Mensa* negatur excommunicato; quia

quia non licet cum eo in eadem mensa edere, vel in eodem lecto dormire: & quicumque uno ex his modis ei communicat, præter inobedientiæ peccatum, quo Ecclesiæ, quæ salutem excommunicati requirit, reluctatur, minorem incurrit excommunicationem, agendo contra ista sacrarum paginarum Oracula: *Sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* Matth. 18. v. 17. *Nolite recipere eum in domum, nec Ave ei dixeritis, qui enim dicit ei Ave, communicat operibus ejus malis.* 2. Joan. 10. *Auferte malum ex vobis ipsis.* Ad Corinthios cap. 9. v. 23. & vers. 11. *Si is, qui frater nominatur, est fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum ejusmodi nec cibum sumere.* Et si Christianus pertinax fuerit in communicatione cum excommunicato, majori excommunicatione notari meretur. At si in crimine etiam, propter quod excommunicatus est, cum eo communicet, eandem cum eo excommunicationem ipso facto incurrit. Si post sententiam excommunicationis idem cum excommunicato crimen perpetret, v. g. si cum concubina peccet, una cum adultero, qui propter adulterium excommunicatus est, vel si excommunicato præbeat auxilium, consilium, ut in crimine facilius perseveret, & poenam vitet, eandem excommunicationem subit.

ARTICULUS III.

De Excommunicatis vitandis.

Prop. I. Nemo vitare tenetur excommunicatum excommunicatione majori, nisi sit nominatim denunciatus, vel ob evidentiam patrati criminis ipso facto excommunicatus agnoscat.

Prob. ex constitutione, quæ incipit Ad vitanda scandala. Hæc constitutio ascribitur Martino quinto: dicitur facta in Concilio Constantiensis, sed non reperitur inter acta Concilii Constantiensis, sed inter Decreta Concilii Basileensis sess. 2. & in Concordato inter Leonem X. & Franciscum I. & approbatur in Concilio Lateranensi V. & demum usu generali admittitur.

Hæc constitutio sic habet: *Nemo a communicatione alienius, in Sacramentorum administratione, vel receptione, aut aliis quibuscumque Divinis, vel extra, hoc est in civilibus rebus, prætextu cujusvis Sententie, aut Censuræ Ecclesiasticæ, suspensionis, aut prohibitionis ab homine, vel a jure generaliter promulgatæ, abstinere teneatur, vel interdictum Ec-*

clesiasticum observare, nisi Sententia prohibitio, suspensio, vel Censura hujusmodi fuerit contra personam, vel Collegium, Universitatem, Ecclesiam, aut locum certum, aut certa loca a iudice publicata, & denunciata specialiter, & expresse, aut notorie in excommunicationis Sententiam constiterit incidisse, quod nulla possit tergiversatione celari, aut aliquo juris suffragio excusari, eum a Communione illius abstinere volumus, juxta Canonicas Sanctiones. Per hæc tamen excommunicatos, suspensos, interdictos, seu prohibitos non intendimus in aliquo relevare, neque eis quomodolibet suffragari.

Divus Antoninus 3. Parte, titulo 23. cap. 3. prædictam constitutionem refert cum sequenti clausula: *Salvo, si quem pro sacrilega manuum iniectione in Clericum, in sententiam latam a Canone adeo notorie constiterit incidisse, quod factum non possit aliqua tergiversatione celari, atque alio suffragio excusari; nam a communionem illius, licet denunciatus non sit, volumus abstinere, juxta canonicas sanctiones.*

2. Rat. Pia mater Ecclesia voluit in hoc severitatem juris antiqui temperare ad sedanda scandala, & multa pericula, quæ ex excommunicationibus passim latis poterant venire, & ad subveniendum conscientis timoratis.

Consektaria hujus doctrinæ.

Consekt. 1. Christiani non tenentur vitare etiam secreto excommunicatos occultos, & possunt licite cum illis communicare vel in spiritualibus, vel in temporalibus.

Consekt. 2. Christiani non tenentur vitare etiam publice excommunicatos manifestos & non denunciatos; & possunt communicare cum illis in spiritualibus, & temporalibus.

Consekt. 3. Christiani non tenentur vitare neque publice, neque privatim excommunicatos, nisi sint juridice, & nominatim denunciati.

Consekt. 4. Judex Ecclesiasticus, etsi excommunicatus, suspensus, vel interdictus, tamdiu potest valide suam jurisdictionem exercere, donec cum consueta juris forma fuerit nominatim declaratus vel excommunicatus, vel suspensus, vel interdictus: & Tribunal Romanæ Rotæ non censet irrita acta iudicis excommunicati, nisi post juridicam denunciationem.

Consekt. 5. Juxta clausulam ab Antonino relatum tenemur evitare publicum Clerici percussorem etiam non denuntiatum, modo factum nulla tergiversatione celari possit, & nullo juris suffragio excusari. Quod raro quidem

idem in praxi contingit; nam existat aliquis, qui palam coram omnibus Clericum percussit, numquid ante juridicam denuntiationem hæc causare non poterit? quod ignoranter fecit, vel nesciens percussorem Clerici esse vetitam sub poena excommunicationis, vel eum quem percussit esse Clericum: vel poterit dicere, se id fecisse non ex malitia, sed ex inadvertentia, vel ut vim vi repelleret; & alias hujusmodi excusationes afferre poterit, quæ etsi in rei veritate sint nullæ, tamen non sunt per iudicem nullæ declaratæ, inquit Sairus; ita ut notorius Clerici percussor non habeatur de facto excommunicatus: percussio enim illius potest aliquo juris suffragio a censura excusari; & ita juxta praxim Gallicanæ Jurisprudentiæ, non est vitandus, donec accesserit juridica declaratio, quæ fit vel in Ecclesia a Parocho, vel per affixiones ad valvas Ecclesiæ, vel alibi.

ARTICULUS IV.

De his, qui in Gallia censentur denunciati.

Prop. unica. In Gallicanæ Jurisprudentiæ praxi non alia admittitur notorietas, quam notorietas juris: ita sentiunt Dominus de Fleury, Natalis Alexander, in sua Dogmatica & Morali Theologia tom. 5. lib. 2. Reg. 28. Huic Doctrinæ non videtur refragari Sanctus Augustinus, sermone 351. inter quinquaginta homilias: *Nos vero a communionem prohibere quemquam non possumus, quamvis hæc prohibitionem sit mortalis, sed medicinalis, nisi aut sponte confessum, aut in aliquo sive seculari, sive Ecclesiastico iudicio nominatum atque convictum.* Et idem Aug. serm. 351. de poenitentia, docet Deum nolle, ut quem iudicemus, nisi ultro confessum, sive accusatum, atque convictum.

Consektaria hujus doctrinæ.

Consekt. 1. Nulla censura, sive excommunicatio, sive suspensio, sive interdictum, censetur manifesta, nisi declarata fuerit talis juridice.

Consekt. 2. Nulla irregularitas censetur pariter manifesta, nisi fuerit similiter declarata talis juridice.

ARTICULUS V.

De peccatis Christianorum, qui communicant cum excommunicatis denunciatis.

Prop. 1. Peccant lethali ter qui cum excommunicato denunciato communicant vel in crimine, vel in divinis, imo etiam in ci-

vilibus, si istud ultimum fiat in contemptum Ecclesiæ.

Prob. 1. Scriptura insinuat illud peccatum esse mortale, dum dicit de excommunicato: *Sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus.* Ergo sicut peccaret graviter qui cum Ethnico se gereret quasi esset Fidelis, ita & qui se gerit cum excommunicato quasi non esset excommunicatus.

1. Ex Div. Thom. Probabilius, inquit, videtur, quod non semper peccat mortaliter, scilicet participans cum excommunicato; sed solum, quando in crimine illius participat vel in divinis, vel in contemptum Ecclesiæ. Supplem. q. 23. a. 3. in corp.

3. Rat. Peccat graviter qui in re magni momenti violat præcepta Ecclesiæ; quia Præcepta Ecclesiæ ligant in conscientia. Cum ergo præceptum illud Ecclesiæ de non communicando cum excommunicatis sit in re gravi, ille haud dubie peccat graviter, qui illud infringit.

Consektaria hujus doctrinæ.

Consekt. 1. Ille peccat mortaliter, & incidit in excommunicationem majorem, qui in crimine communicat cum excommunicato vel iussu, vel consilio, vel consensu, &c. Quia consentientem, & facientem par poena constringit. Cap. Nuper extra De Sententia excommunicationis.

Consekt. 2. Ille qui cum nominatim excommunicato participat deliberata voluntate, si monitus nolit respicere & recedere ab excommunicati conversatione, mortaliter peccat, & est plectendus excommunicatione majori, quia ejus pertinacia hanc meretur poenam. Cap. Cum in dubiis Extra de Sententia excommunicationis: de quo ita D. Th. ib. ad 3. Participare cum excommunicato pertinaciter, est peccatum mortale, & propter hoc potest aliquis excommunicari secundum jura.

Consekt. 3. Peccat mortaliter, & incidit in excommunicationem minorem, & interdictum ingressu Ecclesiæ Clericus, qui confert Sacramenta excommunicato denunciato. Cap. Episcoporum. De Privilegiis ib. 6.

Consekt. 4. Peccat mortaliter & incidit in excommunicationem minorem & feriendus est excommunicatione majori, qui communicat in divinis cum excommunicato denunciato: ita D. Th. loco superius indicato, & Jus Canonicum. Cap. Significasti. Extra de Sententia excommunicationis. Imo feriendus est excommunicatione majori, ut habetur, & dicitur in cap. Si celebrat, de Clerico excommunicato ministrante.

Unde & peccat mortaliter, & incidit in excommunicationem minorem sive Laicus, sive Clericus, qui publice orat pro excommunicato precibus illis, quas adhibet Ecclesia, v. g. facit commemorationem illius in Missa, &c. quia Ecclesia vetat fieri pro excommunicatis preces publicas: in eandem poenam & peccatum incideret qui cum excommunicato publice oraret. Ita D. Thomas Suppl. q. 21. a. 1. ad 1.

Monit. Licet tamen pro excommunicatis in genere orare, sed non inter orationes, quæ pro membris Ecclesiæ fiunt: ita sentit D. Thomas ibid. Sic enim orari solet pro schismaticis, & hæreticis in die Parasceves, qui tamē ipso jure excommunicati sunt. D. Bernardus tamen, de gradibus humilitatis 22. notat, tunc mentionem excommunicatorum non fieri; quia scilicet pro eis rogat Ecclesia, non sub excommunicatorum nomine, sed sub nomine peccatorum. Licet etiam in particulari pro excommunicatis, sive in communi, sive in singulari orare: ad hoc Parochi pro suis ovibus tenentur, si aliquo forte fulmine excommunicationis notatæ sint.

ARTICULUS VI.

De his, quæ possunt excusare Christianos a peccato, quando communicant cum excommunicatis.

Prop. unica. Christianus potest citra peccatum communicare cum excommunicatis, quoties honor Dei, utilitas propria, vel proximi illud exigunt.

Prop. Præceptum Ecclesiæ non ligat contra ordinem charitatis; quia finis præcepti est charitas: ergo si honor Dei, quem debemus diligere super omnia, si tum nostri, tum proximi utilitas exigat, ut communicemus cum excommunicatis, debemus cum illis communicare. Ita D. Thom. in 4. sent. dist. 28. q. 2. art. 4. quæst. 1.

Unicum Consecrarium hujus doctrina.

In quinque casibus cum excommunicato licet aliquam communionem habere, qui hoc versu comprehenduntur.

Utile, lex, humile, res ignorata, necesse.
Cap. quoniam multos, causa 11. q. 3. *Utile*, id est, utilitas spiritualis excommunicati, ut doceatur, & ad obedientiam inclinetur: hoc tamen non omnibus concessum, sed eis quibus animæ ipsius cura commissa est, quales sunt Parochi, & alii Clerici, vel Laici, quibus onus hoc ab Episcopo speciatim commit-

titur, vel permittitur; in hac tamen communicatione observandum est, ut nihil agatur, nisi quod ad excommunicati utilitatem conducere existimatur. *Lex*, conjugii scilicet, a qua non dispensatur unus excommunicatione alterius; potest enim conjux cum excommunicato conjuge eadem agere, quæ ante sententiam excommunicationis: in crimine tamen, propter quod lata est Sententia excommunicationis, participare cum eo non licet, sed pro eo potius Deus orandus est, & poenitentia aliqua fledendus, ut conjugi excommunicato spiritum gratiæ restituat.

Humile, id est, subjectio, & obedientia, quam filii debent Parentibus, & servi vel famuli tam civitatis, quam ruris dominis suis debent, a qua non dispensantur excommunicatione parentum, vel dominorum. Si tamen præciperent aliquid, quod pertineret ad crimen, propter quod excommunicati sunt, obtemperare non deberent, sed potius humiliter profiteri, se non posse contra Dei mandatum agere.

Filios dixi; nam alii consanguinei eo verbo non intelliguntur. Quin etiam fratres, patrui, avunculi, cognati eo magis excommunicati communionem vitare debent, quo efficacius ea separatione excommunicati moveri solent ad poenitentiam. Quandoque tamen Episcopus hoc eis concedit, cum expedit conversioni excommunicatorum. *Res ignorata*, id est, cum aliquis nescit bona fide aliquem excommunicatione percussum, & cum eo communicat. Hoc ut vitetur, solet excommunicati nomen valvis Ecclesiæ affigi, & publicari in vicis præcipuis. *Necesse*, id est, cum negotiatorum necessitas hoc indispensabiliter postulat. Sed ea libertate abutendum non est ad non necessarias fermocinationes, & ad nova negotia tractanda: potest creditor debitorem in jus vocare, ut debita solvere cogatur. At non licet Notariis, & Officialibus in favorem eorum, qui pro notoriis criminibus excommunicati sunt, acta scribere, & significare, ut excommunicati Ecclesiasticam disciplinam vitent; & præter peccatum, quod incurrunt, inobedientiam excommunicatorum sic fovendo, teneantur ad repationem damnorum, quæ a Sacerdotibus propterea incurruntur. Possunt etiam Medici, & Chirurgi excommunicatis ægrotantibus adesse; sed communicare cum eis non plus debent, quam morbi necessitas postulat. Ipsi etiam excommunicati a fidelium communione se sponte separare debent; alioquin novam inobedientiam committunt, & peccati aliorum quodammodo

modo authores reputantur. Concionatores possunt cum excommunicatis communicare, & peregrini ab eis cibos emere. Canone *Quoniam multos*, causa 11. quæst. 3. cap. *cum voluntate*. Extra, de Sententia excommunicationis.

ARTICULUS VII.

De peccatis & poenis Excommunicatorum, qui nolunt abstinere a Divinis.

Prop. unica. Excommunicati, sive manifesti, sive occulti, graviter peccant, & novas poenas Ecclesiasticas incurrunt, si pertinaciter contra Ecclesiæ vetitum Divinis se se velint ingerere.

Prob. 1. Illud Scriptura videtur indicare, dum dicit quod excommunicatus habendus sit sicut Ethnicus, & Publicanus; cum enim Ethnicus nequeat citra grave peccatum se se Divinis immiscere, ita nec excommunicatus, in hoc similis Ethnicus.

2. Ex D. Thoma suppl. q. 21. a. 4. ubi loquens de excommunicatione etiam injusta, ait, quod si excommunicatus eam contemneret, eo ipso peccaret mortaliter. Ergo a fortiori peccant iuste excommunicati, qui pertinaciter divinis se se immiscerent.

3. *Rat.* Ille peccat & meretur novam poenam, qui contumaciter non obedit Ecclesiæ: quia contumacia est peccatum merens poenam. Atqui excommunicatus, sive occultus, sive manifestus, contumaciter non obedit Ecclesiæ, hoc ipso quod ingerit se divinis; quia Ecclesia omnibus excommunicatis prohibet participationem divinarum: Ergo peccant graviter & novam poenam incurrunt excommunicati, qui se divinis ingerunt.

Consecraria hujus doctrina.

Consect. 1. Excommunicati etiam occulti non sunt immunes a poenis latis contra excommunicatos manifestos, si se divinis immisceant; quia constitutio, *Ad vitanda scandala*, non est in favorem excommunicatorum, sed in favorem eorum, qui cum excommunicatis occultis communicant.

Consect. 2. Peccat mortaliter excommunicatus sive publicus, sive occultus, sive Clericus, sive Laicus, si aliquod Sacramentum recipiat, antequam sit absolutus ab excommunicatione; quia prohibetur excommunicatis receptio Sacramentorum. Cap. *cum illorum*, & cap. *si quem*. Extra, de Sententia excommunicationis.

Consect. 3. Peccat mortaliter Clericus excommunicatus, sive publicus, sive occultus, & insuper irregularitatem incurrit, si efficiat, ut coram se Sacra celebrentur: quia excommunicato prohibetur Sacris interesse. Cap. *Illud Dominus*, Extra de Clerico excommunicato.

Consect. 4. Peccat lethaliter & insuper fit irregularis Clericus excommunicatus, sive publicus, sive occultus, si ante absolutionem ab excommunicatione, sui Ordinis munus aliquod obeat; præterea si monitus absque mora non respiciat, plectitur poena perpetuæ depositionis. Cap. *Clerici*. Extra. De Clerico excommunicato.

Consect. 5. Clericus, qui dubitat de excommunicatione in ipsum lata, si in tali dubio Officium sui Ordinis exerceat, videtur irregularitatem incurrere. Cap. *Cum illud Dominus*. De Clerico excommunicato. Si tamen ignoret ignorantia non crassa, sed inculpabili se esse excommunicatum, & sui Ordinis actum exerceat, non incurrit irregularitatem. Cap. *Apostolica sedis*. Extra. De Sententia excommunicationis.

Consect. 6. Excommunicati, sive manifesti, sive occulti, possunt interesse prædicationi Verbi Divini; quia illud Ecclesia non prohibet, cum possit esse medium, quo convertantur. Cap. *Responsio*. Extra. De Sententia excommunicationis.

ARTICULUS VIII.

De Excommunicatione minori.

Prop. unica. Excommunicatio minor est censura, quæ privat excommunicatum passiva tantum Sacramentorum participatione. 5. Decret. Tit. 39. cap. 59. *Si quem*.

Consecraria hujus doctrina.

Consect. 1. Excommunicatus excommunicatione minori peccat lethaliter sacrum faciendo, sed non incurrit irregularitatem, cap. *Si celebrat*. Extra De Clerico excommunicato. At non privatur activa participatione Sacramentorum, potest enim absolvere, potest electum confirmare, potest Sacramenta omnia administrare.

Consect. 2. Excommunicatus minori excommunicatione privatur electione passiva ad Beneficium, sed non activa: potest eligere, sed non potest eligi. Cap. *si celebrat*. ibid. Si eligeretur, non dicitur tamen electio illius irrita, sed irritanda. Excommunicatio minor incurritur communica-

cando cum excommunicato publico, denuntiatio nominatim, vel cum publico Clerico percussore. Juxta quosdam Theologos excommunicatus minori excommunicatione, conferendo Sacramenta, peccat venialiter ob irreverentiam quamdam; sed Sacramenta collata tenent, & suum sortiuntur effectum, juxta omnes Doctores: ita Toletus, lib. 2. cap. 17. Idem habetur capit. Si celebrat De Clerico excommunicato ministrante, ubi loquens de tali excommunicato, ita expresse habet: *Peccat autem conferendo Sacramenta,*

ARTICULUS IX.

De Monitoriis.

Monitoria sunt excommunicationes illae, quae monitionibus praemissis ad finem revelationis decernuntur, inquit Trident. sess. 25. cap. 3. De reform.

Prop. 1. Monitoria non debent concedi, nisi ob graves causas.

Prob. 1. Ex Trident. ibid. Excommunicationes, inquit, quae monitionibus praemissis ad finem revelationis ferri solent, a nemine prorsus praeferantur quam ab Episcopo decernantur; & tunc, & non alias, quam ex re non vulgari, causaque diligenter, ac magnam auctoritatem per Episcopum examinata, quae ejus animum moveat.

2. Rat. Excommunicatio nervus est Ecclesiastica disciplina, inquit Trident. sed talis, quod sit temere, & levibus de causis incutiatur, magis contemnitur, quam formidatur, perniciem potius parat, quam salutem. Ergo non nisi gravibus de causis debet adhiberi.

Consestaria hujus doctrina.

Consest. 1. Monitoria possunt concedi pro rebus magni momenti, quae materiam civilem respiciunt; quia interest Reipublicae, ut justitia inter homines religiose observetur: & ita juxta Trident. ibid. Monitoria possunt decerni pro deperditis, & subtractis rebus, ut scilicet res perditae non injuste retineantur ab inventoribus, & res subtractae restituantur a raptoribus.

Consest. 2. Monitoria possunt decerni pro gravibus criminibus puniendis. Cap. Pervenit de testibus cogend. & pro atrocibus injuriis reparandis; quia Reipublicae interest, ut dicat jus civile, non sordari connubia, vel falsis contumeliis deformari. leg. Quamvis 3. De adulter.

Consest. 3. Quamvis constitutio Pii V. veteret dari Monitoria pro causis, in quibus rei possent morte damnari, tamen in Gallia con-

trarium exercetur. Itaque Episcopus ad id coactus, poterit Monitoria concedere, & fideles tenebuntur revelare. Usus ille fundamentum habet in cap. Pervenit de testibus cogendis, ubi dicitur: *Quod hi, qui de rebus Ecclesiasticis testificari recusant, si aliter veritas nequiverit elici, ad illud sunt per censuram Ecclesiasticam compellendi.* Ibi autem agebatur de injuria illata Clerico puniendi. Ergo si censurae possunt decerni ad probandam injuriam illatam Clerico; quidni poterunt decerni ad probandam injuriam illatam Laico?

Consest. 4. Monitoria non debent concedi nec Haereticis, nec excommunicatis, nec publicis peccatoribus eam gratiam postulantibus, nisi prius resipuerint, & certa dederint signa poenitentiae; gratiis enim Ecclesiae potiri non debent qui contra Ecclesiam pugnant: & ut dicitur leg. 1. C. de haereticis, & Manichaeis: *Privilegia, quae contemplatione religionis indulta sunt, Catholicae tantum legis observatoribus prodesse oportet.*

Prop. 2. Illi omnes, & soli tenentur sub poena excommunicationis, publicato monitorio, revelare, qui ex jure naturae tenentur ad testimonium ferendum vel pro innocente defendendo, ante quamcumque juridicam compulsionem, vel contra reum condemnandum, post juridicam compulsionem, vel pro eo, qui damnum patitur, vel contra eum, qui damnum infert.

Prob. 1. Ex jure Canon. cap. Pervenit De testibus cogendis. Illi soli sunt per censuras compellendi ad testificandum de injuria illata Clerico, qui praesentes extiterant, quique nolunt veritati testimonium perhibere... & quos constat, odio, vel gratia veritatem suppressere, aut timere: ut habetur cap. Caterum. eod. Tit. Ergo illi omnes, & soli tenentur sub poena excommunicationis, publicato Monitorio, revelare, qui jure naturae tenentur ad Testimonium ferendum vel ut defendatur innocens, vel ut reus juste condemnatur, vel ut puniatur qui damnum intulit, vel ut praestetur indemnitas qui damnum passus est.

2. Rat. Monitoria sunt excommunicationes ad finem revelationis. Ergo eos solum ligant, qui tenentur revelare, & testimonium ferre. Ergo illi solum revelare tenentur, qui jure naturae obligantur ad ferendum testimonium vel pro innocenti, vel contra reum, vel pro eo, qui damnum patitur, vel contra eum, qui damnum infert.

Consestaria hujus doctrina.

Consest. 1. Illi omnes, publicato etiam Monitorio.

Monitorio, a revelatione dispensantur, qui juxta formam juris non solent a iudice haberi ut testes, & quorum attestatio a iudice recusatur; quia revelatio fit solum eo fine, ut testimonium juridicum feratur. Ergo qui nequeunt esse testes, non tenentur revelare. Sic qui hic subijciuntur, revelare non tenentur. 1. Qui rem sciunt non certo, sed solo rumore vulgi ambiguo. 2. Qui sunt consanguinei, vel affines usque ad quartum gradum; quia iudex nec illorum, nec istorum recipiet attestationem: sic enim habet editum an. 1667. a. 1. tit. De supplicationibus. Parentes, & affines partium usque ad consanguineorum filios descendendum a fratribus inclusive, non possunt testes esse ad deponendum aut contra aut in eorum favorem.

Consest. 2. Revelare non tenentur qui revelando proderet vel secretum naturale, vel sigillum confessionis, vel sibi ipsis ingens damnum, revelando, causarent; sicut enim tunc a testimonio ferendo dispensantur, ita & a revelatione. Sic qui hic subijciuntur, non tenentur revelare ea, quae sciunt via Confessionis Sacramentalis; quia, ut ait D. Th. Confessarius hujusmodi non scit ut homo, sed tamquam Dei Minister: & majus est vinculum Sacramenti quolibet hominis precepto. 2. Medici, Advocati, amici, qui aliquid acceperunt sub secreto, non tenentur revelare, nisi ex silentio enasceretur damnum vel Reipublicae, vel Ecclesiae, vel alicui innocenti; quia quilibet magis obligatur Reipublicae, & Ecclesiae, quam amico; & satius est puniri reum iuste, quam innocentem calumniose damnari. Qui ex revelatione damnum ingens pateretur; magis enim debet proprium bonum amare, quam bonum proximi; sibi potius providere, quam proximo, nisi cum agitur de bono publico, vel civili, vel Ecclesiastico: bonum quippe privatum negligendum, ut conservetur publicum. Sic machinatio contra Ecclesiam, contra Regem, impedimenta dirimentia matrimonium, & alia hujusmodi, in omni casu sunt manifestanda.

Consest. 3. Revelare tenentur hi omnes, qui sciunt rem indicatam per Monitorium, quando eorum testimonium acceptandum est a iudice, & inservire potest vel ut liberetur innocens, vel ut iuste puniatur reus, vel ut damnum imminens impediatur, vel ut iam illatum reparatur; quia sicuti in illis casibus tenentur testimonium ferre, ut dicemus ubi de testibus; ita & monente, jubenteque Ecclesia, revelare, Sic qui subijciun-

tur, tenentur revelare. 1. Laici omnes; quia nullam habent causam qua dispensentur a ferendo testimonio, sive in causis sanguinis, sive in causis civilibus. 2. Clerici tam regulares, quam saeculares in causis civilibus; quia nullum habent privilegium, quo dispensentur a ferendo testimonio in causis civilibus, possuntque se se offerre: imo in causis sanguinis, facta protestatione se nolle concurrere ad effusionem sanguinis, tenentur post citationem juridicam & revelare, & testimonium ferre; quia quamvis juxta D. Th. 2. 2. q. 7. art. 1. ad 3. Clerici secundum ordinem juris compelli non possunt ad ferendum testimonium in causa sanguinis, tamen usus contrarius viget in Gallia: sic enim habet editum an. 1670. tit. De informationibus. Quilibet persona assignari potest, ut consular, conferat, & testimonium ferat; & ita tenetur ad comparandum ut assignationibus satisfaciat. Ecclesiastici item sub poena sequestrationis bonorum temporalium, & suspensionis privilegiorum ipsis concessorum, tenentur ad testimonium ferendum. 3. Impuberes, etsi enim a ferendo testimonio regulariter dispensentur, tamen usus contrarius viget in Gallia. Sic enim habet Edit. anno 1670. titulo 6. articulo 6. Pueri utriusque sexus, quamvis nondum pubertatis annos attigerint, poterunt testimonium ferre: Iudices tamen in iudicando rationem habere debent necessitatis, & sollicitudinis eorum testimonii.

Consest. 4. Praedicti omnes, qui revelare tenentur, peccarunt hoc ipso, quod scientes se jure naturae teneri ad testimonium ferendum, id tamen vel odio, vel gratia, vel timore recusarunt: gravius vero, quando moniti ab Ecclesia, in eadem pertinacia perstiterunt; incurreruntque excommunicationem, si ante fulminationem non revelaverint; & post fulminationem nequeunt ab excommunicatione, quam incurrerunt, absolvi, nisi a Superiori, qui Monitorium concessit, vel ab ejus delegato, & nisi prius damnum, quod suo silentio causaverunt, reparaverint. Primo peccarunt; quia egerunt contra jus naturale, quo, ut docet D. Thom. 2. 2. qu. 7. art. 1. in corp. Quilibet tenetur testimonium ferre in his, in quibus, secundum ordinem juris, testimonium exigitur, puta in manifestis, & in his, in quibus infamia praecessit. 2. Peccaverunt gravius, ubi promulgatum fuit Monitorium, qui isto Ecclesiae precepto resistunt. 3. Incurrerunt excommunicationem ante eam caeremoniam, quam vocat fulminationem Monitorii; quia ad in-

currendam revera excommunicationem sufficit trina monitio, vel una peremptoria, ut dicunt: ea enim cæremonia, quæ fulminatio dicitur, non est Monitio, sed est actus judicialis, quo non revelantes declarantur juridice excommunicati. 4. Non possunt absolvi nisi ab Episcopo, vel ejus delegato; quia hæc excommunicatio non est a jure, sed ab homine; ergo solum ab eo tolli potest, a quo inflicta est. 5. Non possunt absolvi, nisi prius damnum causatum reparaverint; quia restitutio, quando fieri potest, debet semper præcedere absolutionem a censuris; aut saltem ille, qui absolvitur, debet dare vadem, qui pro ipso de restitutione sponfor existat. Cap. 7. §. Sane de sentent. excom. in 6.

ARTICULUS X.

De excommunicationibus, quæ quolibet die Dominico proclamantur in Pronao, & quo pacto debeat se gerere Parochus, ut publice denuntiatur qui eas incurrit.

UT quis declaretur incurrisse excommunicationem aliquam ex illis, quæ in Pronao proclamantur, v.g. ut quis declaretur excommunicatus ob omisum præceptum Communionis Paschalis, hæc singula sunt a Parocho observanda.

1. Debet Parochus legere in Missa solemniter Decretum Concilii Lateranensis, & Trident. Omnis utriusque sexus, & illud explicare populo, & declarare in communi, aliquos esse in Parochia, qui huic officio non satisfecerunt; ubi illud tribus diebus Dominicis diversis præstiterit; debet postea secreto admonere eos, qui Communionem Paschalem omiserunt; qui si secretæ huic admonitioni non pareant, debet eos nominatim Episcopo deferre, ut ab eo discat, quid opus sit facto; & in hoc, sicut & in aliis singulis Curialibus Officiis, debet Episcopo morem gerere. 2. Debet Parochus attestationem habere a Parochianis, qua constet eum tribus diebus Dominicis admonuisse populum, aliquos esse in Parochia, qui præceptum de Communione Paschali non observant, quibus comminatus est, se eos ad Episcopum delatum ire, nisi huic præcepto brevi satisfacerent. 3. Oportet, ut Episcopus eos declaret Promotori, & Promotor postea libellum supplicem offerat Episcopo, qui exigat tales, & tales nominatim citari. 4. Si citati non compareant, debet Promotor eos secundum formas juris compellere, ut compareant. Si quibuscumque compulsionibus resistant, debet contra

eos, tamquam contra rebelles, procedere, & invocato etiam, si expediat, brachio sæculari. 5. Si citati compareant, Ecclesiasticus iudex debet eorum rationes audire, si valide sint: v.g. si causam habeant non confitendi proprio Parocho, debet, quantum fieri potest, eis Confessarium seligere, qui salutem illorum quibuscumque mediis procuret. 6. Si citati nullas rationes offerant, hortandi sunt, ut quam primum officio suo satisfaciant, & in particulari injungenda est Communio Paschalis; cui jussioni, si non acquiescant, debent publice in Pronao declarari excommunicati, nomen eorum debet ad valvas Ecclesiæ scribi, qui ad Ecclesiæ Conventum postea non erunt admittendi; sed cum eis agatur, quasi cum excommunicatis, & nominatim denuntiatis.

CAPUT VI.

In quo referuntur variae Excommunicationes.

Nota. Excommunicatio alia est reservata, alia non reservata. Excommunicatio non reservata est ea, a qua potest absolvere quilibet Sacerdos approbatus. Excommunicatio reservata est illa, a qua omnis Confessarius non potest absolvere. Excommunicatio reservata alia est reservata summo Pontifici, alia Episcopis. Utraque reservatio aliquando fit jure communi, aliquando jure specialiter in Gallia, aliter in aliis Regnis, quo nihil difficilius in praxi. Ideo hic memorabo 1. Excommunicationes reservatas summo Pontifici juxta jus commune Gallorum. 2. Excommunicationes reservatas Episcopis juxta idem jus Gallorum. 3. Quasi historice potius quam dogmatice recensere varias excommunicationes reservatas tum Papæ, tum Episcopis juxta jus aliarum nationum. Tandem percurram omnes excommunicationes etiam non reservatas. Opus quidem immensum, nec magnæ necessitatis, cum sufficiat in Gallia eas scire excommunicationes, quæ apud nos Gallos vigorem habent, & alias tantum cursim pertingere. Sed opportunum judicavi, eas omnes excommunicationes hic colligere. 1. Ut quæ sparsæ in diversis libris reperiuntur, quasi uno istu oculi videantur. 2. Ut sciamus, quæ sint Gallicanæ Ecclesiæ libertates, quæ tot censuris non subicitur, quæque juxta Canones antiquos potius quam recentiores disciplinam suam instituit. 3. Demum ut eam, ut ita dicam, censurarum historiam, incrementum, & decrementum non ignoremus: quod

viros Ecclesiasticos maxime dedeceret, cum cognitio censurarum maximam juris Canonici partem constituat. Ut autem promptius distinguamus eas, quæ vim habent apud Gallos, ab his, quæ apud nos vigorem non habent, excommunicationes apud nos receptas caractere italico, ut dicunt, scribam; alias vero caractere vulgari. Priores memorie levandæ causa certis versibus comprehendam, minime vero alias posteriores.

ARTICULUS I.

De Excommunicationibus reservatis in Gallia summo Pontifici juxta Cabassutium, communiter receptum.

1. **G**RAVIS aut mediocris percussio Clerici, Monachi, publice nota, sicut & violentia publice nota, facta per virum. Canone Si quis suadente causa 17. q. 4. nam si percussio sit occulta, vel levis, vel facta a muliere, reservatur ejus absolutio non Papæ, sed Episcopis. 2. Simonia realis, & confidentia similiter realis manifesta; nam si simonia, vel confidentia sit occulta, non reservatur Papæ, sed Episcopo. Extravag. 2. cum detestabile de simonia. 3. Incendii crimen ex deliberata malitia, post Ecclesiasticam denunciationem. Canone Pessimam causa 23. q. 8. & cap. Tu nos. Extra. De Sentent. excomm. nam ante denunciationem Ecclesiasticam non reservatur Papæ, sed Episcopo. 4. Rapina rerum Ecclesiæ cum effractione portarum, post denunciationem Ecclesiasticam. Cap. Conquesti. Extra. De Sentent. excommunicat. nam ante denunciationem publicam reservatur non Papæ, sed Episcopo. 5. Falsificatio Bullarum Apostolicarum.

Memoriæ levandæ causa eadem excommunicationes duobus carminibus comprehenduntur.

Istor atrox Cleri, fur frangens ostia templi,
Falsificans Bullas, & simon, & iustor aperti.

ARTICULUS II.

Referuntur Excommunicationes reservatæ Episcopis in Gallia juxta eundem Cabassutium.

1. **L**EVIS Clerici percussio, vel etiam gravis, si sit facta per mulierem. 2. Incendium non denunciatum. 3. Rapina in Ecclesia, cum effractione portarum, modo non denunciata. 4. Cri-

men hæreseos. 5. Duellum executioni mandatum. 6. Violatio clausuræ regularis. 7. Procuratio abortus factus animati cum effectu. 8. Excommunicationes particulares reservatæ & late a quolibet Episcopo juxta utilitatem suam Ecclesiæ.

Memoriæ levandæ causa eadem excommunicationes tribus carminibus comprehenduntur.

Percutiens leviter Clerum, consorsque duelli.
Clam simon, clam urens, clam frangens ostia templi,
Hæreticus, claustrum violator, & author abortus.

ARTICULUS III.

Historice referuntur Excommunicationes, quæ Papa reservantur juxta Bullam IN COENA DOMINI; quæ tamen Bulla non recipitur in Gallia.

1. **E**Xcommunicantur Hæretici, Schismatici & eorum fautores. 2. Appellantes ad futurum Concilium. 3. Piratæ, & illorum fautores. 4. Surripientes naufragantium bona. 5. Imponentes novas gabellas. 6. Falsarii litterarum Apostolicarum. 7. Defectores arma Turcis. 8. Impedientes eos, qui necessaria Romam vehunt. 9. Lædentes eos, qui veniunt in urbem Romam, vel qui ab ea recedunt, vel qui in illa commorantur. 10. Male tractantes Peregrinos & Romipetas. 11. Offendentes Cardinales, & alios Prælatos. 12. Offendentes eos, qui recurrunt ad Romanam curiam. 13. Appellantes ab Ecclesiastico foro ad Laicam potestatem. 14. Impedientes executionem litterarum Apostolicarum. 15. Judices sæculares Ecclesiasticas personas ad sua tribunalia trahentes. 16. Impedientes jurisdictionem Prælatorum. 17. Usurpantes, vel sequestrantes fructus Ecclesiasticos. 18. Imponentes gravamen personis Ecclesiasticis. 19. Judices sæculares de clericorum criminibus cognoscentes. 20. Occupantes bona Sedis Apostolicæ.

ARTICULUS IV.

Referuntur Excommunicationes reservatæ summo Pontifici extra Bullam Cœna.

1. **P**ercutientes Clericos, Monachos, & violentiam ipsi facientes. Canone Si quis suadente diabolo &c. 2. Clerici sponte & scienter communicantes in divinis cum excommu-

municatis a Papa. cap. significavit Extra de Sentent. Excomm. 3. Incendiarii post publicam denuntiationem. cap. Tu nos De Sentent. Excomm. 4. Spoliante Ecclesias, cum effractione portarum. cap. conquesti Extra De Sentent. excomm. 5. Erigentes in Senatorem, Rectorem, Officialem, Regem urbis Romanæ. cap. Fundamenta De Electione in 6. 6. Gravantes in persona, vel in bonis propriis eos, qui infligunt censuras Ecclesiasticas. cap. Quicumque De Sentent. excomm. in 6. 7. Inquisitores omittentes, vel committentes aliquid circa suum Officium. In Clementina Adolentes De excessibus Prælatorum. 8. Religiosi, qui absque licentia Parochi quædam Sacramenta conferunt, vel qui alia munera, ipsis non convenientia, exercent, & Religiosi, qui inducunt juramento vel voto ad sepulturam apud ipsos eligendam. In Clementina Cupientes. 9. Domini Temporales, cogentes aliquem celebrare in loco interdicto. Clementina Gravis De Sentent. excomm. 10. Exenterantes mortuos, ut in alio loco sepeliuntur. Extravaganti De sepultura. 11. Dantes, & recipientes temporalia, ratione Professionis faciendæ. Extravaganti sane De Simonia. 12. Committentes Simoniam, & mediatores. Extravaganti Cum detestabile De Simonia. 13. Regulares mendicantes, transeuntes ad aliam Religionem, excepta Religione Carthusianorum, sine licentia. Extravaganti Viam ambitiosa De regularibus transeuntibus ad religionem. 14. Affirmantes peccare eos, qui sentiunt Beatam Virginem Mariam conceptam sine peccato originali, vel cum peccato originali. Extravaganti Grave nimis. 15. Dantes, vel promittentes aliquid in Romana curia, in negotiis gratiæ & iustitiæ. Extravaganti Excommunicamus De sentent. Excommunicationis. 16. Cardinales procurantes contravenire, Sede Apostolica vacante, Dispositioni Julii secundi, latæ contra committentes simoniam in electione summi Pontificis. Extravaganti Julii secundi. 17. Procurantes in detrimentum Ecclesiarum fieri alienationes. Extravaganti Ambitiosa cupiditati De rebus Eccles. non alienandis. 18. Prædicantes Evangelia contra sensum Doctorum approbatorum. Extravaganti 16. Leonis X. 19. Accedentes ad Sepulchrum Domini sine licentia Papæ. Antoninus 3. Parte Titulo 24. cap. 30. 20. Ministri Camera Apostolicæ, non red dentes fideliter rationem suæ administrationis. Extravaganti 46. Pauli III. 21. Tractantes de futuro Pontifice eligendo, vivente Papa. Extravaganti 82. Clementis 8, 22. Fa-

cientes escommisissas, Gallice, des Gageures, super vita, vel morte, vel futura vacatione summi Pontificis. Extravaganti Gregorii 14. 23. Pugnantes in Duello. Extravaganti 82. Clementis octavi. 24. Provisi de Beneficiis Curatis, non deservienter personaliter in suis Ecclesiis. Extravaganti 87. Pii IV. 25. Recipientes, vel retinentes Beneficia Ecclesiastica, in confidentiam. Constitutione Pii IV. & Pii V. 87. 26. Officiales Sacræ Pœnitentiariæ, aliquid accipientes, etiam a sponte dantibus. Constitutione Pii V. 85. 27. Moniales exeuntes de clausura absque licentia. Constitutione Pii V. 28. Feminae ingredientiæ claustra Monialium. Constitutione. 22. Pii V. Quam constitutionem Gregorius XIII. extendit ad feminas ingredientiæ claustra virorum regularium, nec non ad homines ingredientiæ claustra Monialium, etiam cum licentia Episcopi, nisi in casu necessitatis, eandemque constitutionem extendit ad Prælatos. 29. Accipientes aliquid ex fructibus Beneficii vacantis primi vel ulterioris anni. Extravaganti 2. Joannis XXII. De Electione. 30. Publicantes indicem casuum cum Indulgentia concessa cuicumque solventi certam pecuniam. Constitutione Pii V. 31. Retinentes in servitute Christianos apud infideles. Constit. 56. Pii V. 32. Jurantes & jurare facientes noxia Ecclesiasticæ libertati. Constitutione 113. Gregorii XIII. 33. Admittentes resignationem Beneficiorum extra casus in jure expressos, Constitutione 58. Pii V.

ARTICULUS V.

Referuntur Excommunicationes aliquæ contra Laicos nulli reservata. Laici, qui hic subjiciuntur, excommunicantur.

1. **O**fficiales requisiti a viris Ecclesiasticis, si negligentes non correxerint. Canone Administratores, causa 23. q. 5. 2. Sæculares imponentes onera personis & bonis Ecclesiasticis. Cap. Non minus De immunitate Eccles. 3. Statuentes contra libertatem Ecclesiasticam. Cap. Novarint Extra de Sentent. excomm. 4. Domini Temporales, non servantes ea, quæ præcipiuntur in electione faciendæ. Cap. Ubi periculum de electione in 6. 5. Vexantes eos, qui noluerunt eligere personas Ecclesiasticas, pro quibus fuerunt rogati. Cap. Sciant De Electione in 6. Ecclesiastica bona usurpantes. Cap. Generali De Electione in 6. 7. Extorquentes per vim absolutionem Censuræ, Cap. 1. De his qua

qua vi, metusve causa sunt, in 6. 18. Compellentes personas Ecclesiasticas ad submittendum eis jura Ecclesiastica. Cap. Hoc consilissime De rebus Ecclesiæ non alienandis in 6. 9. Domini Temporales, impediendes ne eorum subditi cum personis Ecclesiasticis contrahant. Cap. Eos De immunitate Ecclesiastica in 6. 10. Domini Temporales, non parentes thronis officialibus. Cap. Ut inquisitionis De hæreticis in 6. 11. Assassini. Cap. Pro humani De homicidio in 6. 12. Concedentes repræfalias adversus personas Ecclesiasticas. Cap. 1. De injuriis. 13. Inquisitores extorquentes pecunias ab inquisitis, & confiscantes bona Ecclesiastica pro delicto. Clementina Nolentes De hæreticis. 14. Cogentes ad contrahendum non libere matrimonium. Trid. sess. 24. cap. 9. 15. Magistratus sæculares non præbentes auxilium Episcopis ad conservationem clausuræ Monialium, Tridentinum sess. 25. cap. 5.

ARTICULUS VI.

Referuntur Excommunicationes nemini reservata contra Laicos & Clericos sæculares, & Regulares.

1. **N**untius scripturam mittens ex Conclavi, vel loquens ex secreto ex Conclavi, extra Conclave. Cap. Ubi periculum De electione in 6. 2. Deputati non abstinentes ab iis, per quæ inter Moniales in electione earum Superioris possit oriri discordia, vel orta foveri. Cap. indemnitate De electione in 6. 3. Magistri scientes, retinentes, aut docentes Religiosos in suis scholis legum vel medicinæ sine proprio habitu. Cap. Ut periculosa ne Clerici vel Monachi in 6. 4. Sepelientes hæreticos, vel eorum fautores in loco sacro. Cap. Quicumque De hæreticis in 6. 5. Sepelientes in loco sacro, vel tempore interdicti, vel publice excommunicatos, vel interdictos, vel usurarios. Clementina 1. De sepultura. 6. Impedientes visitationem Monialium. In Clementina Attendentes de statu Monachorum. 7. Contrahentes matrimonium in gradibus prohibitis, vel contrahentes cum Professis, vel in sacris. Clementina unica De Consanguinitate & affinitate. 8. Impugnantes litteras Papæ, ante suam coronationem confectas. Extravaganti Quia non nulli De Sententia Excommunicationis. 9. Retinentes nomen Vicarii Imperatoris, Imperio vacante. Extravaganti Joannis XXII. Si fratrum ne Sede vacante, &c. 10. Interpretantes Concilium Tridentinum sine

Tom. II.

licentia sedis Apostolicæ. Extravaganti Pii IV. Quæ incipit Benedictus Deus. 11. Permittentes agitationem Taurorum, & Clerici spectantes. Extravaganti Pii V. quæ incipit De salute Gregis. Greg. XIII. iussit has pœnas contra Laicos. 12. Mulierum raptos, & eorum fautores. Tridentinum sess. 24. cap. 6. De reform. 30. Cogentes mulierum ad ingrediendam Religionem & eorum fautores. Triden. sess. 25. cap. 18. De Regularibus. 14. Imprimentes libros sine licentia. Lateranense sess. 10. & Tridentin. sess. 8. 15. Asserentes non esse necessarium habenti copiam Confessarii confiteri mortalia ante Eucharistiæ sumptionem. Trident. sess. 13. Canone 11.

CAPUT VII.

De Suspensione.

ARTICULUS I.

De causis Suspensionis.

Causa efficiens suspensionis est Superior, qui potest excommunicare, & suspendere. Causa materialis & remota est subjectum capax suspensionis, nimirum Clericus. Causa materialis proxima est peccatum, propter quod infligitur suspensio. Causa finalis est Clericorum reformatio, & salus animarum.

ARTICULUS II.

De Regulis, quibus discerni potest, qualis sit suspensio.

Regula prima generalis. Talis est suspensio, qualis exprimitur per verba, quibus infligitur; quia juxta vulgare dictum Canonistarum: Verba Bullarum tantum valent, quantum sonant: ex quo principio eruntur sequentes particulares regulæ.

Regula prima particularis. Suspensio simpliciter intelligitur de suspensione absoluta, totali, & perpetua, quia propositio indefinita æquivallet universali. cap. Cupientes de Electione in 6. Hinc colliges, quod

1. Si Judex, si canon, dicant, *Suspendimus*, Clericus remanet omnino suspensus: si sit Episcopus, nullum potest Episcopale munus exercere, nec munus Sacerdotale, nec ministerium clericale: si sit Parochus, nullum poterit munus Parochiale obire: si sit sacerdos præfulgens aliqua dignitate, nullâ suæ dignitatis officium præstare nequit. 2. Suspensus a beneficio simpliciter, est suspensus ab omni beneficio, & impeditur a receptio-

E

prio-

ptione beneficii; quia propositio indefinita æquivaleret universali.

Regula secunda. Suspendio ab Ordine extendit se tantum ad ea, quæ sunt Ordinis; quia propositio limitata restringit, & coarctat sensum intra limites suæ expressionis. *Hinc collige, quod*

1. Si canon, si Iudex, dicant, *Suspendimus ab Ordine*, remanet potestas contentiosæ jurisdictionis in eo, qui suspenditur; quia jurisdictio contentiosa non fundatur in Ordine: sed non remanet potestas jurisdictionis interioris; quia hæc fundatur in Ordine. Sic Episcopus suspendus ab Ordine, non poterit quidem Ordines conferre, sed poterit jurisdictionem exterioriorem exercere, v. g. conferre beneficia, excommunicare.

Regula tertia. Suspendio a determinato Ordine se extendit ad illum Ordinem præcise, quem exprimit, & non ad illum Ordinem, quem supponit; quia propositio limitata coarctat sensum juxta terminos verborum, quibus exprimitur. *Hinc colliges, quod*

1. Suspendus ab Episcopali Ordine determinato non potest exercere actus proprios Episcopo, bene tamen actus proprios Sacerdoti: v. g. nequit Ordines celebrare, bene tamen Missæ potest Sacrificium offerre. 2. Sacerdos suspendus ab Ordine sacerdotali non potest exercere actus Sacerdotis, potest tamen officium Diaconi obire.

Regula quarta. Suspendio ab officio se extendit ad omnem potestatem Ecclesiasticam; quia officium est nomen universale, inquit Glossa. *Hinc inferes, quod*

Si Canon dicat, *Suspendimus ab Officio*, Clericus tunc suspenditur ab Ordine, & beneficio, quod habet; ita ut non possit exercere Ordinem, quem habet, nec Superiorem recipere; non valet uti Privilegiis beneficii, quod obtinet, nec potest novum beneficium recipere.

Regula quinta. Suspendio ab ingressu Ecclesiæ se extendit nedum ad ingressum Ecclesiæ, sed etiam ad exercitium divinum.

Regula sexta. Suspendio ab administratione Ecclesiæ seu beneficii, in temporalibus, seu in spiritualibus, non se extendit ad exercitium Ordinis: & ita Episcopus, Parochus suspendus ab administratione sui Beneficii, potest Missam celebrare.

ARTICULUS III.

De effectibus Suspensionis.

Primus suspensionis effectus est incurrere peccatum lethale, quoties exercetur

actus, a quo Clericus est suspendus; quia inobedientia est in materia gravi: & ita suspendus a celebratione Missæ, celebrans Missam, peccat lethaliter: suspendus ab ingressu Ecclesiæ, ingrediens Ecclesiam, peccat mortaliter. Secundus effectus suspensionis est incidere in irregularitatem, quando suspendus ab Ordine exercet actum Ordinis, a quo suspendus est. Cap. *Cum aterni* De Sententia & re judicata in 6. Et sic Episcopus suspendus ab Ordine Episcopali fit irregularis, si conferat Ordines; minime vero, si approbet Confessarium, si prædicet, si conferat beneficium; quia illa non sunt ministeria Ordinis Episcopalis. Sic Sacerdos suspendus ab Ordine Sacerdotali, fit irregularis, si Missam celebret; minime vero si baptizet non solemniter, si prædicet, si recipiat Eucharistiam; quia illa non sunt munera Ordinis sacerdotalis. Suspendus a Jurisdictione, ab ingressu Ecclesiæ, &c. peccat mortaliter, si id faciat, a quo suspendus est; sed non incurrit irregularitatem. Tertius effectus suspensionis est exclusio ab aliorum Communionem, ita ut peccet suspendus, & peccent pariter qui cum suspendo manifesto & denunciato communicant. Sic Sacerdos suspendus a celebratione Missæ, peccat lethaliter, si Missam celebret, licet sit suspendus occultus: peccant quoque mortaliter adstantes Missæ Sacerdotis suspendi denunciati. Quartus effectus suspensionis ab officio est, quod suspendus nec eligere, nec eligi possit ad beneficium. Unde collatio beneficii est nulla in favorem suspendi ab officio; est nulla pariter, si suspendus faciat illam in favorem alterius. Quintus effectus suspensionis a beneficio est, quod suspendus a beneficio nullos possit recipere fructus beneficii; & si recipiat, peccet mortaliter, & teneatur ad restitutionem: potest tamen hujusmodi fructus recipere, si sint ad vitam sustentandam necessarii, & per eum non stet quominus absolvatur; ut notat Glossa super caput *Pastoralis* §. *Verum*. Sextus effectus suspensionis a beneficio est, quod suspendus a beneficio non possit novum beneficium recipere; ut colligitur ex cap. *Per inquisitionem* Extra de Electione. Cap. *De sublatione suspensionis*.

ARTICULUS IV.

Quomodo tollatur Suspendio.

Suspendio lata ad tempus tollitur finito tempore suspensionis sine nova dispensatione. Suspendio lata sub hac forma, donec resipiscat, tollitur per solam poenitentiam suspendi.

suspendi. Suspendio a canone tollitur ab Episcopo, nisi esset Papæ reservata. Ita inquit cap. *Nuper* Extra de Sententia excommunicationis. Cur autem excommunicatio lata a canone, & non reservata, possit tolli a quolibet Sacerdote approbato ad excipiendas fidelium confessiones, minime vero suspendio, est, quia major est necessitas absolviendi excommunicatum, quam dispensandi suspendum; quia excommunicatio privat bonis spiritualibus Ecclesiæ, minime vero suspendio. Suspendio reservata summo Pontifici tollitur per summum Pontificem. Suspendio lata ab homine, v. g. ab Episcopo, ab Abbate, tollitur ab eo, a quo profecta est, nisi lata esset ob legis violationem, quæ importaret suspensionem. Suspendio lata a jure in poenam delicti, sive perpetua, sive ad certum tempus, tollitur a solo Authore Canonis ante elapsum tempus: ab eo solo quoque tollitur, si publica sit, vel lata ad forum contentiosum; quia, ut inquit D. Thomas, inferior non habet potestatem absolviendi reum a poena contra violationem legis a Superiore constituta; & ita Episcopus nequit absolvere Clericum suspendum ob crimen publicum, si suspendio lata sit a canone; bene tamen potest illum absolvere, si suspendio sit lata ab ipso met Episcopo.

ARTICULUS V.

Referuntur Suspensiones lata contra Clericos propter illicitam Ordinis receptionem.

Suspenduntur 1. Ordinati in sacris ab Episcopo alieno sine litteris dimissoriis proprii Episcopi: ita Tridentinum sess. 23. cap. 9. Navarrus docet, quod si clericus per triennium fuerit familiaris Episcopi extranei, potest ab eo ordinari citra suspensionem. Eripe casus, in quibus de jure adiri potest alienus Episcopus sine licentia Ordinarii: v. g. si proprius Episcopus sit suspendus eo quod alienos ordinaverit absque licentia suorum Episcoporum, modo illa suspendio sit manifesta: ita docet constitutio Gregorii IX. in Concil. Lugdun. 2. can. 15. 2. Ordinati in sacris, non arctati beneficio Ecclesiastico infra annum, sede Episcopali vacante, etiam cum licentia Capituli. Tridentinum sess. 7. c. 10. 3. Ordinati in aliena Diocesi a proprio Episcopo sine licentia Episcopi loci. Tridentinum sess. 6. cap. 5. 4. Ordinati ante legitimam ætatem. Extravaganti 6. Pii II. Hæc Bulla limitatur ad sacros Ordines solum a Clemente VIII. per Bullam, quæ incipit *Roma-*

num Pontificem; ætas autem legitima Ordinandorum describitur in Tridentino sess. 23. c. 12. 5. Ordinati in sacris sine titulo. Tridentinum sess. 21. c. 2. 6. Ordinati in sacris extra tempora a jure statuta: id videtur innuere c. *De eo autem* Extra de tempore Ordinandorum. 7. Recipientes eadem die duos Ordines sacros sine dispensatione. Cap. *Litteras* De tempore Ordinandorum. 8. Recipientes Ordines sacros in duobus diebus immediatis. Cap. *Litteras* De tempore Ordinandorum. 9. Recipientes eadem die Subdiaconatum, & aliquem ex quatuor minoribus Ordinibus. cap. *Unico* De eo, qui furtive Ordines susceperit. 10. Ordinati per saltum. Cap. *Unico* De Clerico per saltum ordinato. 11. Promoti ad sacros Ordines post matrimonium ratum, licet non consumatum, sine dissolutione matrimonii. Extravaganti Ioan. XXI. *Antiqua* de voto ordinati omisso aliquo substantiali. Glossa ubi de Sacramentis. 12. Clerici Doctrinæ Christianæ, qui, etiam si titulum habeant, sine licentia Præpositi Generalis, vel Provincialis ordinantur: ita habet Bulla Clementis X. quæ incipit *Ad perpetuam rei memoriam*.

ARTICULUS VI.

Referuntur Suspensiones lata contra Clericos propter illicitum exercitium Ordinis suscepti.

Suspenduntur qui hic subijciuntur. 1. Clerici celebrantes, vel celebrare facientes in loco interdicto. Cap. *Episcoporum* De privilegiis in 6. 2. Sepelientes in Coemeterio benedicto ab Ecclesia usurarium publicum. Cap. *Quia in omnibus* Extra de usuris. 3. Sacerdos, qui inchoato canone, sine causa omittit incompletam Missam. Canone *Nullus* De Consecratione Distinctione prima. 4. Celebrans Missam, & non se communicans. Canone *Relatum* De Consecratione Dist. 2. 4. Benedicens secundas nuptias. Cap. *Capellorum* De secundis nuptiis. 6. Conjungentes, vel benedicentes sponso alterius Parochiæ Tridentinum sess. 24. cap. 1.

ARTICULUS VII.

Referuntur Suspensiones lata contra Clericos ratione Beneficiorum.

Suspenduntur qui hic subijciuntur. 1. Clericus non præditus ætate, natalibus, & moribus ad Ecclesiasticas dignitates requisitis. Cap. *Cum in cunctis* De electione. 2.

Non præsentantes electionem electo, postquam commode potuerunt. Cap. *Cupientes* De electione in 6. 3. Obiciens electo, & in probatione deficiens. Cap. *Statutus* De electione in 6. 4. Gravantes Ecclesiam sibi commissam pro alienis debitis. Cap. *Si quorundam* De solutionibus. 5. Prælati submittentibus suas Ecclesias Laicis. Cap. *Hoc consulti* De rebus Ecclesiæ non alienandis in 6. 6. Clerici usurpantes bona Ecclesiastica, vel usurpationi consentientes. Tridentinum sess. 22. cap. 11. 7. Præsumentes consentire electioni de se factæ per potestatis sæcularis abusum. cap. *Quisquis* Extra de electione.

ARTICULUS VIII.

Referuntur Suspensiones lata contra Clericos ex variis defectibus.

Suspenduntur 1. Clerici involvendo Laicos mortuos vestimentis sacris. Canone *Nemo per ignorantiam* De consecratione. 2. Paciscentes, ut occasione Ordinis collati sine titulo non petantur alimenta. Tridentinum sess. 21. Cap. 2. De reformatione. 3. Refellentes alteram contradictionis partem circa Conceptionem B. Mariæ Virginis & Matris. Tridentinum sess. 5. De Peccato originali in fine. 4. Notorii fornicarii celebrantes post Ecclesiasticam monitionem. Tridentinum sess. De reformatione cap. 14. 5. Visitatores Episcopis inferiores, recipientes aliquid præter victualia a visitatis, nisi adsit consuetudo contraria. Tridentinum sess. 24. cap. 3. ubi renovat quod fuerat in Concilio Lugdunensi statutum. 6. Personæ Ecclesiasticæ portantes publice vestes non decentes Ordinem eorum. Clementina 2. De vita & honestate Clericorum. 7. Clerici provocantes, vel acceptantes duellum. Constitutione Clementis IX. quæ incipit *Illius vices*.

ARTICULUS IX.

Referuntur Suspensiones contra Clericos & Prælatos majores.

Nota, quod Episcopi non censentur suspensi, nisi expresse includantur in suspensionibus latis tum a jure, tum ab homine.

§. I.

Suspensiones ex parte promotionis ad Episcopatum

Suspenduntur qui hic subjiuntur, 1. Fra-

tres Ordinis Prædicatorum, & omnes alii Religiosi, qui, promoti ad Episcopatum, non reddunt libros Ordinis. S. Antoninus 3. parte tit. 27. 2. Archiepiscopi non consecrati ab omnibus suis suffraganeis, & Episcopi consecrati sine consensu Metropolitani: sed ex praxi utraque hæc suspensio non viget.

§. II.

Ex parte collationis Ordinum.

Qui hic subjiuntur, suspenduntur. 1. Episcopi ordinantes alienos Clericos sine dimissoriis sui Ordinarii. Trident. sess. 23. c. 8. 2. Episcopi exercentes Pontificalia in alieno territorio, nisi de expressa licentia Ordinarii. Trident. sess. 6. De Reformat. c. 5. & sess. 14. c. 2. Nota, quod hæc suspensio est tantum suspensio a Pontificalibus. 3. Episcopi ordinantes indignum Sacerdotem. Canone *Si qui Episcopi*, causa 1. q. 1. 4. Episcopi conferentes primam tonsuram illiterato, aut conjugato, nisi cum conditionibus explicatis Capite *Nullus* De tempore Ordinandum, in 6. 5. Episcopi eadem die, vel duobus, vel tribus diebus continuatis conferentes eidem Clerico duos, aut tres Ordines sacros. Colligitur ex Trident. sess. 23. c. 13. 6. Episcopi ordinantes eum, qui solemniter pœnitentiæ addictus fuit, vel conferentes Ordinem bigamo. Canone *Nullus promittentem* dist. 55. 7. Episcopi ordinantes in sacris Religiosum non Professum sine titulo, vel alium sæcularem sine titulo, suspenduntur. Tridentinum sess. 21. cap. 2. 8. Episcopi ordinantes, accepta ab ordinato promissione, quod non molestabuntur super ejus provisione. Cap. *Si quis ordinaverit* De simonia. 9. Episcopi ordinantes invitos præter juris ordinem. Canone 1. & 2. distinct. 74. 10. Ordinantes Regularem sine licentia Superioris. Canone ultimo dist. 58.

§. III.

Suspensiones ratione collationis Beneficiorum, aut eorum fructuum.

Qui hic subjiuntur, suspenduntur. 1. Conferentes Beneficia indignis. Tridentinum sess. 7. c. 3. 4. Episcopi percipientes provenus dignitatis, quæ adhuc vacat, cujus dignitatis ad ipsos spectat Collatio. Cap. ultimo De Officio Ordinarii in 6.

§. IV.

§. IV.

Referuntur Suspensiones, quæ ratione diversorum defectuum incurruntur ab Episcopis.

Qui hic subjiuntur suspenduntur. 1. Episcopi cognoscentes carnaliter post Episcopatum illam, quam ante Episcopatum cognoverunt... Suspensio est ferendæ Sententiæ ante monitionem, latæ Sententiæ post monitionem. Tridentinum sess. 25. c. 14. 2. Episcopi relaxantes pœnam incendiariis. Canone *Pessimam*, causa 23. q. 8. 3. Episcopi negligentes procedere contra Simoniacos. Canone *Quidquid*, causa prima, q. 1. 4. Episcopi locantes, vel locari permittentes domos ad exercendas usuras. Cap. 1. De usurariis in 6. 5. Episcopi perseverantes per sex menses in interdicto in eos lato ob alienationem bonorum Ecclesiæ, inconsulto Papa. Extravaganti *Ambitiosa* De rebus Ecclesiasticis non alienandis. 6. Episcopi admittentes resignationem beneficiorum extra casus in jure expressos. Constitutione 58. Pii V. 7. Episcopi accedentes ad suas Ecclesias sine litteris Apostolicis. Extravaganti 1. De Electione.

CAPUT VII.

De Interdicto.

Interdictum est censura Ecclesiastica, quæ certis personis, locisve interdicitur & prohibetur Ecclesiastica sepultura; divinorum Officiorum celebratio, & publica Sacramentorum administratio, quæ ad nascentium vel morientium salutem necessaria non sunt.

ARTICULUS I.

De Actionibus Sacris, quæ fieri nequeunt, stante interdicto.

Prop. unica. Interdictum importat privationem Sacramentorum, divinorum Officiorum, & Ecclesiasticæ sepulturæ.

Prob. cap. Ex rescripto, extra de jure jurando, ubi violatores promissi interdicto puniuntur: quæ pœna privantur Divinis Officiis & Sacramentorum participatione. 2. Interdictum est censura, quæ fideles, maxime contumaces, puniuntur: ergo non incongrue privantur ab Ecclesia Christi Sacramentis, Divinis Officiis, & Ecclesiastica sepultura.

Consektaria hujus doctrina.

Consekt. 1. Si civitas interdicatur, in ea non

Tempo II.

possunt licite conferri Sacramenta, non Officia Divina celebrari, nec Ecclesiastica sepultura potest interdictis fidelibus concedi. Cap. *Si Sententia* De Sententia excomm. in 6. *Consekt. 2.* Si cives interdicantur, non possunt alicubi Divinis interesse, Sacramenta recipere, & in loco sacro sepeliri, nisi post receptam absolutionem. Cap. *Si Sententia*. Ibidem.

ARTICULUS II.

De Actionibus, quæ possunt exerceri, stante etiam interdicto.

Prop. Unica. Interdictum non vetat conferri fidelibus Sacramenta, quæ sunt ad salutem necessaria, imo neque exercitium eorum, quæ possunt fidelium salutem promovere.

Prob. Interdictum, utpote censura, debet esse in salutem fidelium, & non in eorum ruinam; si autem fidelibus subditiis interdicto, dum resipiscunt, negarentur Sacramenta absolute necessaria ad salutem, interdictum cederet, non in salutem, sed in ruinam fidelium. Ergo interdictum non vetat fieri quæ sunt fidelium salutem absolute necessaria.

Consekt. 1. Tempore interdicti isthæc omnia licita sunt, scilicet, 1. Prædicare verbum Dei, modo nullum celebretur Officium. 4. Baptismum administrare; quia Baptismus est Sacramentum necessitatis. 3. Confirmationem administrare; quia confirmatio est Sacramentum, sine quo baptizatus non est plene Christianus. 4. Pœnitentiam morientibus; quia est Sacramentum necessitatis... Hæc omnia constant ex cap. *Responso*, extra de Sentent. excomm.

Consekt. 2. Licet insuper tempore interdicti isthæc etiam solemniter præstare. 1. In die Cœnæ chrisma conficere, veteri combusto; quia chrisma est necessarium ad collationem baptismatis, & c. 2. Confirmationis, & non licet uti veteri chismate. Cap. *Quoniam* De Sentent. excomm. in 6. 2. Viaticum morituris conferre; quia est Sacramentum necessitatis. Cap. *Quod in re*, extra de Pœnitentiæ & remissionibus.

Consekt. 3. Licet præterea tempore interdicti isthæc perragere. 1. Administrare pœnitentiam extra mortis articulum quibuscumque fidelibus dispositis, exceptis his, qui causam dederunt interdicto, nisi satisfaciunt, vel dent cautionem de satisfaciendo, vel jurent se satisfacturos. 2. Si Ecclesia non sit nominatim interdicta, licet in ea celebrare

E 3

Mis-

Missam & Divina Officia singulis diebus, idque submissa voce, januis clausis, non pulsatis campanis, exclusis personis interdictis, & excommunicatis. 3. Licet celebrare Missas & Divina Officia etiam solemniter, pulsatis campanis, admittendo personas interdictas, & excludendo excommunicatas: & hoc istis festivitibus, Natalis Domini, Paschatis, Pentecostes, Assumptionis Virginis, quibus Corporis Christi solemnitate addidit Martinus V. quia si hæc omnia exercitia numquam fierent solemniter, cresceret inde devotio populorum; & e diverso, si interdictum ita temperetur, personæ interdictæ ad humilitatis, & reconciliationis affectum inclinantur. Cap. *Alma mater* De Sentent. excomm. in 6. Si Ecclesia sit nominatim interdicta licet tantum unicum Missam in hebdomada celebrare ad Eucharistiæ innovationem. 4. Licet sepelire Clericos, qui interdictum servaverunt, ea lege ut campanæ non pulsantur. 5. Sacris interesse possunt Laici, tempore interdicti, qui sunt necessarii Sacerdoti, ut decenter Officium peragat.

ARTICULUS III.

De extensione interdicti.

Pro. unica. Quando plura connectuntur, interdicto loco principali, locus accessorius, & contiguus censetur interdictus; sed quando plura disparate se habent, interdicto uno, aliud non censetur interdictum.

Prob. nat. Accessorium sequitur naturam principalis: Ergo interdicto principali loco, locus accessorius censetur interdictus.

Consecraria hujus doctrina.

Consecr. 1. Interdicta civitate, suburbium censetur interdictum; quia est accessorium urbis: & interdicta Ecclesia, Sacellum, & cæmeteria contigua censentur interdicta. Cap. *Si civitas*, de Sentent. Excomm. in 6.

Consecr. 2. Interdicta communitate, singuli de communitate censentur interdicti, ita ut non valeant alibi sacris interesse. Cap. *Si Sententia* De Sentent. Excomm. in 6.

Consecr. 3. Interdicta civitate & Ecclesiis matricibus, Religiosi tenentur servare interdictum, nec non cessationem a Divinis, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ; quia Ecclesiæ Religiosorum sunt quasi accessoria Ecclesiæ matricis: ita Clement. V. Clement. ex sequentibus De Sentent. excomm.

Consecr. 4. Interdicto Clero, populus non censetur interdictus, nec vice versa; quia disparate se habent. Cap. *Si Sententia* De Sentent. Excomm. in 6.

Consecr. 5. Interdicta civitate propter delictum Rectoris aut Principis, cives innocentes possunt extra urbem sacris interesse, & participare; quia quasi disparate se habent. Cap. *Si Sententia* De Sentent. excomm. in 6.

ARTICULUS IV.

De variis causis excusantibus ab interdicto.

1. Interdictum nulli observandum est, si non observetur ab iis, in quorum gratiam concessum est. Cap. *Petitis* extra de Privilegiis. 2. Interdictum observare non tenetur is, qui vel ex privilegio Papæ exemptus est, vel ob aliam causam legitimam: v.g. quia e sit de familia illius, qui exemptus est, vel quia Clericus indiget Laici operæ, ut rite munus suum peragat. Cap. *Licet* De Privilegiis in 6.

De peccato & panis eorum, qui violant interdictum.

In excommunicationem summo Pontifici reservatam incidunt Laici, qui interdictum Ecclesiasticum violant, vel servari prohibent. Clementina *Quamvis* titulo De Sentent. Excomm. 2. Clerici personali interdicto ligati, si illud violent exercendo actus sui Ordinis, irregularitatem incurrunt, etsi ab interdicti Sententia appellaverint. Cap. *Is cui* De Sentent. Excomm. in 6.

De his, qui possunt absolvere ab interdicto.

Ab interdicto personali nulli reservato potest absolvere quilibet Sacerdos approbatus, & ab interdicto reservato non potest absolvere nisi is, qui illud sibi reservavit. Cap. *nuper*. quia hoc ipso quod Ecclesia non sibi reservavit hanc absolutionem, censetur cuilibet Sacerdoti approbato facultatem absolvendi concessisse. Ab interdicto locali & communi solus Episcopus potest absolvere; quia est solus ordinarius iudex.

De cessatione interdicti.

Interdictum cessat hoc ipso quod cessat subiectum interdicti; quia destructis nobis, destruuntur ea, quæ sunt in nobis. Sic destructa civitate, cessat interdictum latum contra civitatem. Sic membrum communitatis affectum

etiam interdicto, lato contra communitatem, eximitur ab interdicto, hoc ipso quod cessat esse membrum communitatis, modo ipse non fuerit causa præcipua interdicti; quia hoc ipso quod definit esse pars communitatis, sicut non sentit commoda civitatis, ita non debet portare incommoda; sed si fuerit causa, propter quam latum est interdictum, non eximitur, ab interdicto, eo quod cesset esse membrum civitatis; quia æquum est, ut ejus contumacia perseverans sentiat pœnam latam incommunitatem. Sic per rationem oppositam, quamvis terra subiecta interdicto alienetur, non solvitur interdictum; quia interdicta est: onus autem terram ipsam sequitur. Cap. *Ex litteris* extra de Pignoribus.

ARTICULUS V.

De casibus, in quibus incurritur interdictum.

Generalia localia interdicta incurruntur sequentibus casibus.

1. Propter impedimentum datum executioni Officii Legati, aut Nuntii Apostolici. Extravaganti *Super gentes* De consuetudine. 2. Propter illatam injuriam in Episcopum quemcumque. Clementina 1. Parag. *Terra quoque* De Pœnis. 3. Propter perseverantiam per mensem in excommunicatione, vel suspensione. Cap. 1. *De usuris* in 6. 4. Propter exactionem Gabellæ a personis Ecclesiasticis. Cap. *Quamquam* Redagia De censibus in 6.

Interdicta specialia localia incurruntur sequentibus casibus.

1. Propter fraudulentam Clericorum inductionem ad eligendam sepulturam, vel electionem non mutandam. Cap. *Animarum* De sepulturis in 6. 2. Propter sepulturam Ecclesiasticam hæretico concessam. Cap. *Quicumque* De hæreticis in 6.

Interdicta generalia personalia incurruntur sequentibus casibus.

1. Propter concessionem, vel extensionem repræsentationum contra personas Ecclesiasticas, earumque bona. Cap. unico De injuriis in 6. 2. Propter exactionem operum sine assensu summi Pontificis a personis Ecclesiasticis. Cap. *Clericis* De Immunitate Ecclesiasticorum in 6. 3. Propter appellationes ad futurum Concilium a Sententiis summi Pontificis. Bulla *Cæna Domini*. 4. Propter concessionem litterarum dimissorias, factam

a Capitulo infra annum, sede vacante. Tridentinum sess. 7. De reformatione Cap. 10. 5. Propter susceptionem alicujus rei spectantis ad Ecclesias vacantes. Extravaganti unica De Sede vacante. Parag. Si autem Capitulum. 6. Propter tolerantiam Usurarios manifestos. Cap. 1. De usurariis in 6. 7. Propter resistantiam divisioni factæ a summo Pontifice in Episcopatu Tolosano. Extravaganti *Salvator* De Præbendis.

Interdicta generalia & particularia sequentibus incurruntur casibus.

1. Propter inobservantiam dispositionis præscriptæ circa censuras ferendas. Cap. 1. De Sentent. excomm. in 6. 2. Propter dignitatem Ecclesiasticam, acceptam de manu Laici. Canone *Si quis deinceps*, causa 16. quæst. 7. 3. Propter usurpationem ab Episcopo bonorum Ecclesiarum vacantium. Cap. *Presenti* De officio Ordinarii in 6. 4. Propter alienationem bonorum Ecclesiasticorum factam a personis Ecclesiasticis, inconsulto Romano Pontifice. Extravaganti 1. De rebus Ecclesiasticis non alienandis. 5. Propter denunciationem non factam intra tres menses a Metropolitano, vel antiquiori Suffraganeo, summo Pontifici de Metropolitani, vel suffraganeorum absentia. Concilium Trident. sess. 6. De Reformatione Cap. 1.

CAPUT IX.

De Irregularitate.

Irregularitas, depositio, degradatio, & cessatio a Divinis, non sunt proprie censuræ; quia non sunt pœnæ Medicinales: quia tamen habent affinitatem cum censuris, ideo de his hic agemus.

ARTICULUS I.

Quid, & quotuplex sit Irregularitas.

Irregularitas est inhabilitas jure Divino, vel Ecclesiastico introducta, directe impediens susceptionem Clericalis Tonsturæ, & Ordinum, & indirecte usum susceptorum: non est censura; quia non est pœna Medicialis, ad tempus, emendationis gratia imposita. Irregularitas alia est juris divini, alia Ecclesiastica, alia totalis, alia partialis. Irregularitas juris Divini est inhabilitas, ordinatione divina reddens personam incapacem

Ordinis Ecclesiastici; ejusmodi est sexus foemineus, & baptismi defectus. Irregularitas juris Ecclesiastici est inhabilitas, ordinatione Ecclesiae impediens directe susceptionem Tonfuræ, & Ordinum, & indirecte usum susceptorum: ejusmodi est esse mutilatum, illegitimum. Irregularitas totalis est inhabilitas perpetuo impediens Ordinis cumjunctumque susceptionem, susceptique usum omnem: ejusmodi est abscissio linguæ, quæ impedit executionem omnem Officii Sacerdotalis, & aliorum. Irregularitas partialis est inhabilitas impediens ad tempus Ordinis susceptionem, susceptique usum aliquem. Sic pueritia est irregularitas impediens ad tempus receptionem Ordinum. Sic mutilatio inculpabilis pollicis sinistri in Sacerdote est irregularitas impediens Sacerdotem a celebratione Missæ, & non ab aliis Sacerdotii muneribus.

ARTICULUS II.

De Irregularitate ex jure Divino.

Prop. 1. Sexus foemineus excluditur a receptione Ordinum, seu foemina non potest valide recipere ordines.

Prob. 1. Ex Scriptura. *Mulieres in Ecclesia racent; non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut lex dicit: si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent: turpe enim est mulierem loqui in Ecclesia.* 1. Ad Corinthios, c. 14.

2. Ex Praxi Ecclesiae; numquam enim legitur foeminas vel a Christo, vel ab Apostolis ordinatas fuisse. Christus enim solus Apostolis, & proinde viris dixit: *Hoc facite in meam commemorationem.* Dixit pariter viris: *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis.*

3. **Rat.** Primus mediator inter Deum & hominem Christus Jesus fuit vir. Ergo inferiores mediatores debent esse viri, & non mulieres. Et quamvis mulieres donum Prophetiae acceperint, tamen non sequitur, quod Sacerdotali dignitate possint insigniri; quia Prophetia nullam importat Prælaturam, bene tamen Sacerdotalis dignitas. Quod si in retroactis Ecclesiae sæculis legatur fuisse mulieres Presbyteras, Episcopissas, Diaconissas, &c. non sequitur illas mulieres vere Sacramentaliter fuisse ordinatas; sed eo nomine vocatas esse, vel quia aliquem actum exercebant; aliquo modo similem aliis actibus, qui exercebantur ab Episcopis, & Sacerdotibus, v. g. invigilabant sicut Episcopi: vel dicebantur Episcopissæ, Presbyteræ, & Diaconissæ.

sæ, quia matrimonio junctæ fuerant cum Episcopis, & Sacerdotibus, & Diaconis, & post virorum Ordinationem ex mutuo sui & maritorum consensu virginitatem voverant.

Prop. 2. Viri non baptizati non possunt valide recipere Ordines.

Prob. 1. Scriptura. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &c.* Ergo prius debet recipi baptismus, quam Sacramentum Ordinis.

2. Ex Cap. *Veniens*, extra, de Presbytero non baptizato, ubi dicitur, quod non baptizatus sit incapax Ordinis.

3. **Rat.** Baptismus est janua Sacramentorum: Ergo qui non habet Sacramentum baptismi, non potest aliud recipere.

Confectaria hujus doctrine.

Confect. 1. Vir, modo sit insignitus character baptismatis, potest valide recipere Ordines quoscumque in quacumque sit ætate. Sic non confirmatus valide potest recipere Ordines; ideo si ordinetur, non est reordinandus; quia solus character baptismatis, eo quod sit janua Sacramentorum, requiritur ad validam ordinationem: nam Apostoli facti fuerunt Sacerdotes die cœnæ, antequam confirmarentur; quippe fuerunt confirmati die Pentecostes.

Sic infans ante usum rationis, vel perpetuo amens, modo sit baptizatus, si recipiat Ordinem, valide ordinatur; quia character baptismatis solum necessario requiritur, deinde Sacramentum imprimens characterem, producit effectum independentem a dispositione subjecti. Tamen infans, vel amens non potest recipere jurisdictionem Sacerdotalem, vel Episcopalem; quia potestas jurisdictionis, utpote exercita per actum iudicii, supponit usum rationis in recipiente & exercente: & propter eandem rationem infans, vel amens non potest consecrari valide consecratione Papali, seu fieri Papa; quia Supremus Pontifex debet influere per influxum iudicii, dirigendo totam Ecclesiam: quod iudicium non potest supponi in infante, vel amente. Sic si aliquis ordinetur contra præcepta Ecclesiae, v. g. carens scientia, moribus bonis, ætate competente, innodatus censuris, &c. valide ordinatur, quamvis non licite; quia solus character baptismi requiritur ad validitatem Ordinis, & virtualis consensus in adultis.

Confect. 3. Quicumque ordinatur non baptizatus, est iterum ordinandus; quia baptismus est janua ad alia Sacramenta. Ideo Leprosi, qui juxta Socratem indiscriminatio-

tuebantur vel ex fidelibus, vel ex Catechumenis, non erant valide ordinati, sed gradum tantum quemdam exteriorem in Ecclesia recipiebant.

ARTICULUS III.

De Irregularitate ex jure Ecclesiastico.

Irregularitas ex jure Ecclesiastico est duplex: alia ex defectu, alia ex delicto. **Prob. rar.** Totuplex est irregularitas ex jure Ecclesiastico, quotuplex est inhabilitas ad recipiendos Ordines, inducta sola auctoritate Ecclesiae: Atqui est duplex inhabilitas ad Ordines, inducta auctoritate Ecclesiae: Ergo & duplex irregularitas. Minor patet; nam in nobis tantum duplex potest concipi inhabilitas ad Ordines, altera sine culpa, altera cum culpa: inhabilitas, quæ est in nobis sine culpa, vocatur irregularitas ex defectu: inhabilitas, quæ est in nobis cum culpa, vocatur irregularitas ex delicto: ergo duplex est irregularitas Ecclesiastica, ex defectu, & ex delicto.

Confectaria hujus doctrine.

§. I.

De Irregularitate ex defectu.

Multæ sunt irregularitates ex defectu; quæ frequentibus Confectariis explicabuntur.

Confect. 1. Irregulares ex defectu sanitatis in anima non possunt licite recipere Ordines. & ita amentes, phrenetici, abreptitii, Epileptici nequeunt licite accipere Ordines; quia sunt irregulares ex Jure Ecclesiastico. Canone Clerici, Canone Maritum, Canone Usque. Distinctione 33. Ratio est, quia non deceret tales homines, usum plenum rationis non habentes, munia Ecclesiastica exercere. Si Epilepsia contingat ante 14. annum, possunt licite ordinari; quia est curabilis, ut docent medici: si vero contingat post 25. annum, non possunt ordinari; quia est incurabilis, ut docent medici: si casus Epilepsiae contingat rarius in Presbytero, v. g. semel in anno, potest celebrare præfete alio Sacerdote.

Confect. 2. Irregulares ex defectu scientiæ, seu illiterati, quia non habent scientiam sufficientem ad exercendum Ordinem, non possunt licite ordinari; quia sunt irregulares ex Jure Canonico. Canone Illiteratos Dist. 26. & præceptum illud nedum Ecclesiasticum, sed etiam divinum est. Ratio est, quia non decet ignorantes Altari servire.

Confect. 3. Irregulares ex defectu conversionis, seu recentem conversi ab Idololatria, a

Mahumetismo, Judaismo, non possunt licite ordinari; quia sunt irregulares ex Jure Canonico. Canone Quoniam Distinct. 48. Ratio est, quia in superbiam elati, in opprobrium inciderunt, & in laqueum diaboli, ut dicit Scriptura.

Confect. 4. Irregulares ex defectu corporis, v. g. mutilati, seu qui carent membro vel necessario ad exercitium ordinis, vel cujus defectus inducit notabilem maculam, nequeunt licite recipere Ordines; quia sunt irregulares ex jure Ecclesiastico, ut abunde liquet ex Synodo Romana sub Leone. Ratio est, quia de decet Dei Ministrum esse mutilatum & membris non integrum. Ideo abscissi a seipsum vel castitatis servandæ desiderio, vel cantandi gratia nequeunt ad Ordines promoveri: ita Nicænum canone 1. Carentes manu, pollice, indice, oculo sinistro, nequeunt licite ordinari; quia hæc membra necessaria sunt ad Ordinis exercitium. Carens auribus, naso, gibbosus, leprosus, paralyticus, gigas, pygmaeus, monstrosus in membris, non possunt licite ordinari; quia defectus illi minuunt honorem, qui debetur ordinatis, & risum movent altantibus sacris Officiis.

Confect. 5. Irregulares ex defectu ætatis, seu qui non attigerunt ætatem competentem, non possunt licite ordinari; quia sunt irregulares ex jure Canonico, quod determinatæ requirit ætatem in ordinando, ut patet ex Tridentino. Ratio est, quia decet Ministros Ecclesiae non nisi in certa ætate consecrari. Sic juxta Tridentinum Tonfura non debet recipi ante septennium; vult enim, ut sciant legere, & scribere qui Tonfura initiatur; & constat, eos elegisse *Hoc vita genus, ut Deo fidelem cultum exhibeant, quod non nisi post septennium constare nequit.* Minores Ordines post septennium usque ad duodecimum recipi possunt; Acolytus vero non nisi completo duodecimo anno recipi potest. Canone In singulis Dist. 27. Subdiaconatus recipi non debet ante 22. annum, Diaconatus ante 23. Presbyteratus ante 25. sufficit tamē quod annus ille determinatus sit initiatus, & non est necesse, ut sit completus.

Confect. 6. Irregulares ex defectu natalium, illegitime procreati, nimirum filii Sacerdotum, nothi, nequeunt licite ordinari; quia sunt irregulares ex jure Ecclesiastico: ita & Urbanus II. distinct. 56. Can. Presbyterorum filios. Ratio est, quia quamvis ipsi sint innocentes, non possunt altari ministrare, nisi in fidelium memoriam revocent nefarium crimen, per quod ortum susceperunt.

Confect. 7. Irregulares ex defectu libertatis, qui sunt sub aliena potestate, non possunt licite ordinari; quia sunt irregulares ex jure

